Riigiteaduste Instituut
Tallinna Ülikool

Välispoliitilised strateegiad Aasia suunal: teiste riikide kogemus ja soovitusi Eestile

Käesolev uuring on teostatud Eesti Vabariigi Riigikogu väliskomisjoni tellimusel ja abil. Uuringu sisu eest vastutavad ainult selle teostajad ning see ei pruugi ühtida komisjoni seisukohtadega.

Autorid:
prof J.Käkönen, prof E.Terk, prof S.Chaturvedi (Punjabi Ülikool),
K.Dean, M.Tikerpuu, M.Aav ja T.Mae

Tallinn
November 2011

Sisukord

Kokkuvõte…… 1
Soovitused……... 4
Sissejuhatus.....……. 6

1. Olukorrast Aasias
1.1 Aasia olulisusest……. 9
1.2 Aasia geopoliitika Aasias ja mujal……. 13
1.3 Aasia majanduslik areng…… 18
1.3 Keskkond…… 25

2. Euroopa Liidu, USA ja valitud Euroopa näidismaade Aasia-poliitika
2.1 Euroopa Liidu Aasia-poliitika…… 28
2.2 USA Aasia-poliitika……... 30
2.3 Soome, Rootsi, Iirimaa ja Šotimaa kogemused……. 37

3. Kuidas eelnevat saaks arvesse võtta Eesti Aasia strateegia kujundamisel?
3.1 Poliitika…….. 51
3.2 Hariduskoostöö……..... 45
3.3 Majandus…… 61
3.4 Dokumendi tüüp, võimalik ülesehitus ja koostamisprotsess……. 65

Viited…… 72

Lisad
Lisa 1 Sanjay Chaturvedi ……. 75
„Rising Asia“ and Sino-Indian Relations: Towards 2025

Lisa 2 Karin Dean……. 98
Southeast Asia: Regional Outlook

Lisa 3 Margit Aav……. 124
Taustamaterjal: Aasia piirkonna majanduse arengu mõjud keskkonnale

Lisa 4 Madli Tikerpuu…….. 139
Euroopa Liidu poliitika Aasia suunal

Lisa 5 World Governance Index……... 156
Valik Aasia riike

Tabelid, joonised ja kaardid

Tabel 1: Euroopa ja Aasia kasvutšempionid võrdluses. Ostuvõimega korrigeeritud SKT (USD) ja selle kasv……20
Tabel 2: EL-i liikmesriikide Hiina poliitika……...……...30
Tabel 3: Välistudengid Soomes päritoluriikide järgi absoluutarvudes, 2009……...40
Tabel 4: Välistudengid Rootsis päritoluriikide järgi absoluutarvudes, 2009……46
Tabel 5: Eestis õppivad välistudengid elukohariigi järgi, Top 10 2010.aastal…….57
Tabel 6: Eestis õppivad Aasia tudengid elukohariigi järgi 2010.aastal……57
Tabel 7: Rahvusvahelise kõrghariduse nõudluse kasvu prognoos piirkonniti 2010-2015 (x1000)……59
Tabel 8: Rahvusvahelise kõrghariduse nõudluse kasvu prognoos riigiti (Top 40) 2010-2015……..59
Tabel 9: Strateegia võimalik profiil (koondtabel)……70

Joonis 1: Kaitsekulutused riigiti Aasia-Vaikse ookeani piirkonnas 1988-2010 (US$m.)...….10
Joonis 2: Kaitsekulutuste 2010. aasta Top 10, 1991-2010 (US$ m.)……10
Joonis 3: SKT 1980-2011 ja prognoos 2011-2016……...11
Joonis 4: SKT prognoos 2009-2050……..11
Joonis 5: CO2 emissioon (kt)……...…….12
Joonis 6: Hiina import USA-st, EL-ist, Jaapanist ja Koreast miljardites USA dollarites…….24
Joonis 7: Haritava maa, hektarit inimese kohta……26
Joonis 8: Maailma naftatransiidi pudelikaelad, 2009……32
Joonis 9: Põhjamaade võrdlus välistudengite päritolu piirkondade järgi, 2009……...45
Joonis 10: Riikide võrdlus Üleilmse Konkurentsivõime Indeksi komponentide põhjal……..55
Joonis 11: Interneti kasutajate arv Aasias riigiti 2009.aastal. 8 suurima arvu kasutajatega riiki (va Hiina ja Jaapan)……56

Kaart 1: India ja Hiina piiriprobleemid……16
Kaart 2: Piraatlus Kagu-Aasias 2010. aastal……33
Kaart 3: Hiina territoriaalne nõue Lõuna-Hiina meres ja intsidendid merel, mis on tekitanud diplomaatilisi vastasseise……...34

Kokkuvõte

Aasia[1] on tähtis kõigile Aasia-välistele toimijatele. Mitmete uurimuste ja analüüside kohaselt tõuseb Aasia alanud sajandil juhtivaks piirkonnaks, isegi kui USA suudab sajandi esimesel poolel maailmapoliitikas jätkuvalt domineerida[2]. Kaks peamist tõusvat jõudu ja tulevast üleilmset toimijat on Hiina RV (edaspidi Hiina) ja India. Kuigi Hiina ja India tõus on jätnud Jaapani justkui varju, ei ole põhjust unustada, et ka see Ida-Aasia saareriik on jätkuvalt suur tegija üleilmses majanduses, mis lisab regioonile vaid kaalu. Samuti tuletavad arengud Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni[3] maades meelde, et tõusev Aasia ei piirdu vaid Hiina ja Indiaga.

Maailmapoliitikas ning maailmamajanduses on tähelepanu pöördunud Aasia-Vaikse ookeani regioonile. On siiski küsitav, kas see ainuüksi tähendab, et ka Eesti välissuhtlus ja välismajandussuhted peaks sellele piirkonnale keskenduma. Hoolimata sellest, et Aasia on Eestile oluline sihtmärk, võiks Rootsi ja Iirimaa Aasia-strateegiate elluviimise kogemuse põhjal kaaluda pigem üleilmse strateegia kujundamisest. See ei tähenda, et praktikas ei võiks need kaks mõtteliini – Eesti üleilmne strateegia ja Eesti Aasia-strateegia - areneda ajaliselt paralleelselt, mistõttu ei soovita raport kindlasti Aasia suunaliste protsesside peatamist. Antud protsess on kindlasti positiivne ja väärtus iseeneses.

Vaadates Aasiasse, tuleb mõista, et Aasias on poliitika ja majandus omavahel tugevalt läbipõimunud. Ühest küljest võib see tähendada, et Aasia mitte-demokraatlikes riikides võib ettevõtlus olla tugeva poliitilise kontrolli all. Teisest küljest tähendab see, et poliitilistel suhetel on tähtis sümboolne roll. See tähendab, et majandushuve ning teadus- ja arengukoostööd on raske eraldada võimalikest poliitilistest valikutest Aasia suunal. See on kõige olulisem tegur, mis suunab Eestit Aasia suunalist tegevust geograafiliselt fokusseerima. Alternatiiv oleks riikide asemel keskenduda konkreetsetele teemadele ja majandussektoritele, kuid sellisel juhul on ülal toodud põhjusel tõenäoliselt suurem oht ebaõnnestuda.

Kui Eesti tahab teha samme Aasia suunas, on oluline teadvustada, et seal ei oota ees ainult uued partnerid, vaid sealt leiab ka vanu. Seni on Aasia suunal vaadates julgeolekupoliitiliselt tähtsustatud peamiselt Hiina rolli ja varju on jäänud aspekt, et USA omab jätkuvalt ning tahab ka tulevikus omada Aasia-Vaikse ookeani regioonis olulist rolli. Seega on Eesti jaoks mõistlik arvestada USA huve Aasias ja kui mitte enamat, siis vähemalt vältida nendega otseselt vastuollu minemist. Lisaks tuleks Eestil mõelda, millist poliitilist profiili endale Aasias luua ja kuidas see suhestuks erinevate toimijatega Aasia poliitilises ruumis, kelle hulgas on olulisel kohal ka USA.

Euroopa Liidul (edaspidi EL) puudub ühtne Aasia strateegia ja seetõttu on liikmesriigid Aasia suunalises tegevuses jäänud omapead. Eesti Aasia-poliitika konkreetsemast defineerimisest

---

[1] ”Aasiaks“ peetakse antud raportis Ida-Aasiat, Lõuna-Aasiat ja Kagu-Aasiat. Põhjendus on esitatud sissejuhatuses.
[2] Zakaria 2008, Frank 1998
[3] ASEAN - Association of Southeast Asian Nations

sõltub, kas ja millist EL-i Aasia-poliitikat Eesti sooviks. Igal juhul tuleb Eesti Aasia-strateegia kujundamisel võtta arvesse, et mõned Aasia suunalised eesmärgid võivad vajada teostamist Euroopas. Kui EL-i varju pidada väikesele Eestile heaks võimaluseks millegi suurema nime all tegutsemiseks, oleks Eestil mõistlik aktiivselt panustada ühise EL-i Aasia strateegia valmimisse. See võiks olla ka Eesti võimalus end EL-is enam esile tõsta ja oma välispoliitilist profiili laiendada. Samas tasub meeles pidada, et Eesti vaatenurgast on oluline, et EL ja USA ei tegutseks Aasias teineteise huvide vastu, olgugi, et USA ning EL-i huvid ei lange alati kokku.

Aasia ei ole ainult majanduslike ja poliitiliste võimaluste koht, vaid ka tuleviku lava mitmetele potentsiaalsetele inimeste ja looduse poolt põhjustatud tragöödiatele. Selleks, et käituda vastutustundliku ülemaailmse tegutsejana (ja et olla ka Aasias nähtav), peaks Eesti kaaluma osalemist humanitaaroperatsioonidel. Aasias on toimunud mitmed keskkonnakatastroofid, mis on viinud humanitaarkriisideni. Tulevikus tõuseb Aasias tõenäoliselt nii sise- kui välisränne ning humanitaarabi vajatakse enam.

Oluline mõõde Eesti Aasia strateegias tulevikus võiks olla ka võimalik koostöö Põhjamaadega. Esiteks võiks see tähendada osalust Põhjamaade poolt käivitatud Aasia suunalistes algatustes, nt hariduskoostöö raames. Teiseks tähendaks see ka uute teemade otsimist, mis võiks luua aluse Aasiale suunatud regionaalseks koostööks. Kuigi võib näida, et konkurentsitingimustes peamiselt majanduslikule kasule keskenduvad riiklikud lähenemised ei jäta palju ruumi koostööks, võib ühishuvi leiduda väga praktiliste küsimuste lahendamises, nagu näiteks Aasia ettevõtjate delegatsioonide paremas koordineerimises ja neile pakutavate külastuspakettide väljatöötamises. Seega pakub Aasia-strateegia muuhulgas ka võimalusi koostööks Läänemere regioonis või kitsamalt Põhjamaadega.

Oluline on ka Aasia teemalise teadlikkuse tõstmine ühiskonnas laiemalt. See on oluline nii Aasia strateegia väljatöötamisel, kui ka selle hilisemal teostamisel. Ühe ideena on raportis välja käidud Rahvusringhäälingu korrespondendi saatmine mõnda piirkonna tõmbekeskusesse. Teise ideena pakub raport välja regulaarselt toimuva Eesti Aasia Foorumi sisseseadmist. Uuringu jaoks tehtud intervjuudest kogesime, et sel aastal käima läinud arutelud Eesti võimaliku Aasia-strateegia üle on dialoog, mida osapooled on oodanud. Tuleb leida võimalus, kuidas luua sellele protsessile jätkusuutlik platvorm, mis tooks kokku erinevaid osapooli ja võimaldaks vahetada ideid ja teadmisi.

Et suurendada eestlaste Aasia-suunalist teadlikkust on oluline, et Eesti kõrgharidus sisaldaks Aasiat käsitlevaid kursuseid ja mooduleid ning et Aasia õpingute suunal oleks vähemalt üks Aasia majandusele keskenduv interdistsiplinaarne magistriprogramm, mis peaks kindlasti võimaldama keskendumist majandusele. Samuti tasub olenemata Aasia strateegia võimalikust käivitumisest panustada Aasia keelte õppele põhikooli ja gümnaasiumi tasemel. Aasia tõusuga tuleb kohaneda olenemata Eesti Aasia-strateegia realiseerumisest või välissuhtluse rõhuasetustest. Eestit on hinnatud heaks kohaks, kus väliskogemust saada, kuid selleks, et välistudengid Eestisse tuleks, on vaja arendada inglisekeelseid õppekavasid nii magistri- kui ka doktoriõppe tasemel. Välistudengid valitud sihtriikidest Aasias oleksid olulised ka võrgustike loomisel, mis tulevikus toetaks Eesti Aasia-poliitika realiseerimist.

Üleilmsetes väärtusloomeahelates on toimunud suure osa tööjõumahukama tööstustoodangu tootmise liikumine odavamatesse Aasia maadesse. Aasia idaosas toimib, osaliselt regionaalsete lepingutega toestatult, osalt toestamata kujul, tihe kaubavahetus- ja tootmiskoostöö. Hiina on tugevdanud oma positsiooni, seda nii Aasiast väljamineva lõpptoodangu tootjana kui vahetoodangu sisseostjana odavamatest Aasia maadest. 2009. aastal läks Aasiamaade ekspordist Aasiast väljapoole umbes 51% ja 49% moodustas Aasia riikide sisene eksport. Hiinaga otseselt seotud kaubavahetus annab umbes kolmandiku Aasiasisesest kaubavahetusest.

Aasias on väga erinevad maad, väga erineva arengutasemega ja ka nende viimase perioodi kasvutulemused on väga erinevad. Ka on kõrge majanduskasvu eelduse korral aastal 2050 keskmine aasialane võrreldes maailma keskmise jõukusega inimesest, rääkimata keskmisest eurooplasest, oluliselt vaesem. Kõrgeid kasvutemposid võib olla raske hoida, kuna põhilised Aasiavälised sihtturud võivad jääda keskpikas perspektiivis stagnatsiooni ja ei suuda tekitada väga suurt nõudlust, mistõttu soovitatakse Aasia maadel hakata pöörama suuremat tähelepanu reservidele nende endivahelises kaubavahetuses ja leida võimalusi, kuidas seda hoogustada.

Samas muutub kasvava ostuvõimega Aasia siseturg oma mahtudelt eksportijate jaoks väga atraktiivseks, kuid ligipääs turule ei pruugi olla eriti kerge. Lisaks suureneb elatustaseme tõusuga Aasia riikidest lähtuvate turistide hulk. Omaette suuremahuliseks sektoriks on Aasiast teistele mandritele liikuvate veoste, eriti konteinerites liikuvate tarbekaupade transiitvoo teenindamine. Samuti suureneb Aasiamaade tähtsus otseinvesteeringute vallas.

Eestil tuleks esmaoluliseks pidada Aasia turgude vastu huvi tundvate ja nendel ärivõimalusi leida püüdvate Eesti ettevõtete arvu suurendamist (kriitiline mass). Aasia turud on juba kultuuriliste erisuste tõttu rasked turud, väikese arvu ettevõtete katsetuste pealt suurt edu loota on liiga optimistlik. Valides välja 5-6 ettevõtet ja üritades neid turgudelejõudmisel abistada, ei pruugi loodetud edulugusid saada ja ka ühikukulu ühe ettevõtte kohta tuleb tõenäoliselt väga suur. Aasiahuviliste ettevõtete arvu suurenemine aitab riiki ka toetusfookuste (riikide või valdkondade) valikul. Olles olukorras, kus erakapitalil baseeruvaid liiderettevõtteid on meil Aasia turgudel minimaalselt, tuleks kindlasti tihendada koostööd riigile kuuluvate ettevõtetega, vaadates üle nende Aasiaga seostuvad projektid ja kaaludes, kuidas riik võiks neid abistada: lennuliinid, Ida-Aasia kauba transiitveod, Eesti Energia põlevkivioskusteabega seotud tegevus. Väga perspektiivne oleks ka alustada info kogumist Soome ja Rootsi liiderfirmade Aasiasuunaliste projektide kohta, et leida võimalusi, kuidas Eesti firmad saaksid neisse haakuda ja mis rollis.

Mõned fookused tuleks valida juba võimalikult peatselt. Arvestades potentsiaalse turu suurust, peaks üheks laiaks prioriteediks, kus tegutsetakse korraga mitmes omavahel seotud suunas, olema Hiina. India osas võiks olla otstarbekas pigem sektoriaalne kui lai fookus: eeldatavasti IKT. Olukorra ja finantseerimisvõimaluste selginedes võib tulla kõne alla tulevikus Indias tegevusprofiili laiendamine. Võiks kaaluda ka täiendavalt Singapuri valimist tehnoloogilise koostöö põhipartneriks.

Soovitused

- Maailmapoliitikas ja maailmamajanduses on selgelt esile kerkinud Aasia ja eeskätt Hiina ning Eestil on kindlasti aeg mõtestada, kuidas Aasia tõusust tekkinud muutustega kohaneda.

- Kuigi maailmas on tähelepanu pöördunud Aasia-Vaikse ookeani regioonile, siis ei tähenda see veel, et ka Eesti välissuhtlus peaks automaatselt sellele keskenduma. Raporti kõige tähtsam soovitus on, et Eestil oleks vaja eelkõige mõtestada üleilmseid eesmärke, mis ei pea ilmtingimata viima ametliku dokumendini, kuid mille raamistikus saaks ka Aasia-strateegia eesmärke paremini sõnastada.

- Aasia puhul tuleb arvesse võtta, et poliitika on tihedalt läbi põimunud teiste sotsiaalsfääridega (sh majandusega) ja seega on majandushuve ning teadus-ja arengukoostööd raske käsitleda eraldi võimalikest poliitilistest valikutest Aasia suunal.

- Arvestades ressursside vähesust, peab Eesti oma Aasia-strateegia rakendamisel oma tegevusi geograafiliselt ja temaatiliselt fokusseerima ja kasutama kõiki olemasolevaid kanaleid ning võtma arvesse, kuidas Aasiasuunalised tegevused toetavad Eesti teisi välispoliitilisi eesmärke. Esiteks tähendab see, et osa tegevusi võivad vajada teostamist partnerluses Eesti enda lähipiirkonna riikidega ja mõnede puhul tuleb mõelda, millist EL-i Aasia-poliitikat Eesti vajaks. Teiseks tuleb mõelda, kuidas Eesti valikud Aasias asetuvad riigi välis-ja julgeolekupoliitikasse laiemalt, sest Eesti Aasia-poliitikat ei tuleks mõista kui eksootilist lisategevust, vaid kui sisulist reageerimist muutustele maailmamajanduses ja üleilmses poliitikas.

- USA on Aasias arvestatav toimija. Eesti Aasia-suunalist strateegiat koostades tasuks meeles pidada, et USA omab jätkuvalt ning tahab ka tulevikus omada Aasia-Vaikse ookeani regioonis olulist rolli. Eesti jaoks on mõistlik olla teadlik USA huvidest Aasias ja kui mitte enamat, siis vähemalt vältida nendega otseselt vastuollu minemist.

- EL on Aasia kontekstis nõrk toimija ja liikmesriikidel puudub ühtne Aasia-poliitika. Võimaliku Aasia-strateegia väljatöötlemisel on oluline küsida, kas ja millist EL-i Aasia-poliitikat Eesti sooviks ning kas ja mida selleks teha. Eesti vaatenurgast oleks oluline, et Euroopa Liit ja USA ei tegutseks Aasias teineteise huvide vastu, olgugi, et USA ning EL-i huvid ei lange alati kokku.

- Eestil tuleks esmaoluliseks pidada Aasia turgude vastu huvi tundvate ja seal ärivõimalusi otsivate Eesti ettevõtete arvu suurendamist (kriitiline mass). Aasia turud on juba kultuuriliste erisuste tõttu rasked turud, väikese arvu ettevõtete katsetuste pealt suurt edu loota on liiga optimistlik. Valides välja 5-6 ettevõtet ja üritades neid turgudelejõudmisel abistada, ei pruugi loodetud edulugusid saada ja ka ühikukulu ühe ettevõtte kohta tuleb tõenäoliselt väga suur.

- Kindlasti tuleks tihendada koostööd riigile kuuluvate ettevõtetega, vaadates üle nende Aasiaga seostuvad projektid ja kaaludes, kuidas riik võiks neid abistada: lennuliinid, Ida-Aasia kauba transiitveod, Eesti Energia põlevkivioskusteabega seotud tegevus.

- Ettevõtjate seas Aasia võimaluste vastu huvi tõstmiseks tuleks läbi viia temaatilisi infokampaaniaid.

- Tuleks alustada info kogumist Soome ja Rootsi liiderfirmade Aasiasuunaliste projektide kohta, et leida võimalusi, kuidas Eesti firmad saaksid nendega haakuda ja mis rollis.

- Arvestades potentsiaalse turu suurust, peaks üheks laiaks prioriteediks, kus tegutsetakse korraga mitmes omavahel seotud suunas, olema Hiina. Kuid samas poliitilisest vaatenurgast võib India või mõned ASEAN-i riigid siiski Hiinast tähtsamad olla. Samuti ei tähenda see, et nad ei võiks seda mõnes aspektis olla ka majanduslikust küljest.

- India puhul tuleks kindlasti edasi liikuda diplomaatilise ja majandusliku esinduste avamise suunas. Majanduslikult oleks India osas otstarbekas sektoripõhine fookus, eeldatavasti IKT. Olukorra ja finantseerimisvõimaluste selginedes võib tulla kõne alla tulevikus Indias tegevusprofiili laiendamine.

- Teadus-ja arendustegevuse koostööpartnerina tuleks kaaluda Jaapanit või Singapuri. Lähtuvalt Singapuri omapärast võiks Singapuri kogemus olla edu korral ka heaks platvormiks tegevuste laiendamiseks teistesse Kagu-Aasia riikidesse nagu Indoneesia ja Vietnam.

- Oluline on Eesti tehnoloogiaettevõtete suunamine Aasia turgudele. Aasias tegutsemine tõstab tehnoloogiafirmadel oluliselt tõenäosust saada oma arendustegevuse jaoks kergemini rahvusvaheliselt turult arendusraha, näiteks riskikapitali.

Sissejuhatus

Idee Aasia esiletõusust maailmamajanduses ja maailmapoliitikas ei ole lääne mõtteruumis uus. Maailma meedia igapäevakeelde on see aga jõudnud peamiselt seoses majanduskriisile järgnenud sündmustega, mis on eeskätt Hiinal võimaldanud demonstreerida ka Aasia tõusu ideede realiseerumist. Nii ei saa Eestis käima lükatud protsesse, mille eesmärk on jõuda koordineerituma Aasia suunalise tegevuskavani, pidada just ennetavaks. Kindlasti ei ole samas põhjust ka hirmuks, et Eesti on hiljaks jäänud. Käesolev raport on küll tellitud Riigikogu väliskomisjoni poolt, kuid raporti autorid loodavad, et suudavad panustada Eestis toimuvatesse Aasia teemalistesse aruteludesse ka laiemalt.

Kuigi Aasia geograafilisi piire peab teadma iga Eesti koolilaps, võtavad antud raporti autorid endale vabaduse neid üldtunnustatud teadmisi eirata. Selleks on ka head põhjused. Esiteks, haakub kitsendatud lähenemine paremini ühiskonnas toimuvate aruteludega, mille on käivitanud Majandus-ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) Aasia programmi ettevalmistus. Ministeeriumi arutelupaber[4] keskendub „tõusvale Aasiale“, mida defineeritakse järgnevalt:

> „Tõusva Aasia all on Aasia programmi kontekstis mõeldud eelkõige Ida-ja Lõuna-Aasiat. Kesk-Aasia vabariigid ning Araabia riigid on geograafiliselt küll ka Aasia osa, kuid ei ole Aasia programmi jaoks fookuses“.

Teiseks, sarnane määratlus peegeldub ka Välisministeeriumi struktuurist, ehk on põhjust eeldada, et MKM-i poolt defineeritud „Aasia“ kattub Eesti riikliku mõtlemise jaoks traditsioonilise poliitgeograafiaga.

Antud raporti näol on tegemist Riigikogu Väliskomisjoni poolt tellitud uuringu tulemustega, mille eesmärk oli analüüsida teiste Euroopa riikide kogemusi Aasia strateegiate rakendamisel ja teha selle põhjal Eestile soovitusi. Vaadeldavateks näideteks on valitud Soome, Rootsi, Šotimaa ja Iirimaa. Et anda soovitustele lisakaalu, on raportisse kaasatud ka Aasia geopoliitikat ja keskkonnaprobleeme vaatlevad peatükid. Näidismaade lisaks vaatleb raport ka Euroopa Liidu ja USA Aasia suunalist poliitikat.

Kuid miks Aasia? Miks mitte Lõuna-Ameerika või Aafrika? Avalikes sõnavõttudes on tihti toonitatud, et Eesti vajab Aasia-strateegiat, sest muidu võime kaotada hea võimaluse. Kui „häid võimalusi“ leiaks tõenäoliselt ka mujalt, siis „Aasia tõusu“ mõtestamine Eesti välissuhtluse jaoks on midagi enamat. Kuigi raporti üheks kõige olulisemaks järelduseks on, et Eesti vajaks pigem üleilmset strateegiat, kui kitsalt Aasiale suunatut, ei tasuks seda mõista, nagu Aasia ei oleks oluline või et Aasiat oleks võimalik kõrvale jätta. Kui Aasia tähtsus maailmapoliitikas ja maailmamajanduses suureneb, ei ole Eesti jaoks esmatähtis küsimus mitte see, mida Eesti Aasias teha saaks, vaid kuidas Eesti kohaneb muutuvas maailmas, kus

[4] Majandus-ja Kommunikatsiooniministeerium Aasis programmi arutelupaber, http://www.mkm.ee/public/2011_06_07_Aasia_programmi_arutelupaber.pdf (alla laetud 1.august 2011)

üheks viimaseks tugevaimaks muutusi tõukavaks jõuks on saanud „tõusev Aasia“. Vastus sellele küsimusele võib peituda Aasias või kusagil mujal. Oluline on mõista, et Aasia muudab maailma meie ümber. Seega, küsimus on Eesti kohanemises. Sellest tulenevalt tuleb Aasia keelte õpetamist põhikoolis mõista mitte kui võimalikku eriprojekti vaid kui normaalselt arengut, mis peab toimuma ka juhul, kui Eesti otsustaks välissuhtluses keskenduda näiteks Aafrikale.

Raporti struktuur on lihtne ja jaotub eeskätt kolme suurde blokki. Esimene neist mõtestab Aasia olulisuse tõusu, vaatleb geopoliitikat ja vaeb keskkonnaprobleeme. Selle osa eesmärk on vaadelda Aasiat süsteemipõhiselt ja luua ülejäänud raportile kontekst. Raporti teine blokk on pühendatud Euroopa Liidu ja USA Aasia suunalisele poliitikale ja näidismaade kogemustele Aasia strateegiate rakendamisel. Selle osa eesmärk on anda ülevaade Euroopa Liidu Aasia suunalisest poliitikast ja selle probleemidest. Lisaks võtab raport vaatluse alla USA rolli Aasias, sest Eestil ei ole ühtegi teist nii olulist liitlast, kelle kohalolek Aasias oleks niivõrd tugev. Kõige põhjalikumalt analüüsitakse aga näidismaade Aasia-strateegiaid ja nende rakendamist ning seejuures keskendub raport eeskätt Soomele ja Rootsile. Raporti kolmanda osa eesmärk on kahes esimeses osas esitatud teadmisi kasutades anda soovitusi Eestile, võttes arvesse ka Eesti tausta.

Tuleb märkida, et raportis käsitletav teema on lai ja kattub mitmete valdkondadega, milles raporti autorid ei ole eksperdid. Autorid loodavad, et antud soovitusi või võimalikke ebaõnnestunud märkusi ei võeta mitte ründava kriitika, vaid siira soovina astuda dialoogi. Samas on kindlasti teemasid, mis ei ole nendele lehekülgedele mahtunud või mis on mahtunud, aga mis pole lugeja arvates pälvinud piisavalt tähelepanu. Autorid kutsuvad siinkohal lugejaid kaasa rääkima ja raporti võimalikke lünkki täitma.

Raport on valminud grupitöö tulemusena, milles osalesid Tallinna Ülikooli rahvusvaheliste suhete professor Jyrki Käkönen, Tallinna Ülikooli tuleviku-uuringute ja strateegilise juhtimise professor Erik Terk, Punjabi Ülikooli politoloogia professor Sanjay Chaturvedi, Tallinna Ülikooli vanemteadur Karin Dean, Tallinna Ülikooli Riigiteaduste Instituudi doktorandid Tanel Mae ja Madli Tikerpuu ning sama instituudi magistrant Margit Aav.

Professor Käkönen kirjutas raporti peatükid, mis räägivad Aasia olulisusest, Aasia geopoliitikast ja samuti Soome, Šotimaa ja Iirimaa kogemuste analüüsi. Professor Terk vastutas teema majanduslike aspektide analüüs eest ja kirjutas raportisse peatükid, mis annavad ülevaate Aasia majanduslikust arengust, Eesti majanduslikest võimalustest Aasias ja soovitustest võimaliku Aasia-strateegia formuleerimise ja koostamise osas. Lisaks valmis prof Terki töö tulemusena Rootsi kogemuste analüüs.

Professor Chaturvedi oli uuringusse kaasatud väliekspertina, kes osales raporti valmimises kirjutades Aasia geopoliitika teemal taustapaberi, mille leiab raporti lisades hulgas (Vt Lisa 1). Kagu-Aasia ekspertina kirjutas Karin Dean taustapaberi, mis annab ülevaate piirkonna olulisematest arengutest (Vt Lisa 2). Madli Tikerpuu kirjutas taustapaberi Euroopa Liidu Aasia-poliitika teemal (Vt Lisa 4) ja panustas ka vastava raporti peatüki valmimisse. Margit Aav kirjutas taustapaberi, mis annab ülevaate keskkonnaprobleemidest Aasias (Vt Lisa 3) ja

samateemalise raporti peatüki. Tanel Mae kirjutas peatüki, mis vaatleb USA Aasia-poliitikat ja samuti oli Tanel Mae ülesandeks tagada raporti lõpliku teksti terviklik valmimine ja on seetõttu panustanud, kas tehniliselt või sisuliselt, raporti kõikidesse peatükkidesse. Raporti jaoks tehtud intervjuud viisid läbi professor Käkönen, professor Terk ja Tanel Mae. Samas kuna raport tervikuna valmis siiski grupitööna, siis tuleks loetletud rollijaotusi mõista üldistusena.

1. Olukorrast Aasias

1.1. Aasia olulisusest

Külma sõja lõpp koos sellele järgnenud Hiina ning India tõusuga on tegurid, mis sunnivad meid muutma oma arusaamu üleilmsest poliitilisest süsteemist. Arusaam, et maailmapoliitika raskuskese on liikumas Atlandi ookeanilt Vaiksele ookeanile, on saanud tavateadmiseks[5]. USA sõjaline võimsus suunatakse peamiselt Aasia-Okeaania regioonile ja tasapisi suurendab oma sõjalist võimekust ka Jaapan[6]. Aasia on tähtis kõigile Aasia-välistele toimijatele. Vastavalt mitmetele uurimustele ja analüüsidele tõuseb Aasia alanud sajandil domineerivaks piirkonnaks, isegi kui USA suudab sajandi esimesel poolel jääda maailmapoliitikas olulisemaks toimijaks[7].

Kaks peamist tõusvat jõudu ja tulevast üleilmset toimijat on Hiina ja India. On üldlevinud arusaam, et peale paarisajandilist Lääne domineerimist on nad taas tõusmas juhtivateks jõududeks maailmas[8]. Ehkki Hiina ja India tõus on jätnud Jaapani justkui varju, ei ole põhjust unustada, et ka see Ida-Aasia saareriik on jätkuvalt üks suuri tegijaid üleilmses majanduses. Samuti tuletavad arengud Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioonis (*Association of Southeast Asian Nations*, edaspidi ASEAN) meelde, et tõusev Aasia ei piirdu vaid Hiina ja Indiaga. ASEAN-i riike Vietnami ja Indoneesiat on nimetatud tõusvateks üleilmseteks toimijateks, ning viimast lisaks kolmandaks riigiks Aasia tõusu ja jõukuse vedurite hulgas (seda Hiina ja India järel).[9]

Kuigi ka India mõjuvõim maailmas on kasvamas, on just Hiina see, kes suudab pakkuda konkurentsi USA domineerimisele maailmas nii rahvusvahelises poliitikas kui ka majanduses. Kuigi Hiina kaitsekulutuste kasv on olnud hüppeline, ei ole see siiski veel kaugeltki võrreldav USA asjakohaste kulutustega (vt Joonis 1 ja 2). Sellele vaatamata on Hiina hetkel vaieldamatu vedur, mis veab nii Aasia kui ka maailmamajandust[10]. Ennustusi, millal Hiina SKT USA omast suuremaks kasvab, on tehtud mitmeid ja kui tagasihoidlikumad analüütikud asetavad selle kusagile aastasse 2025-2030, siis julgemad juba aastatesse 2016 ja 2018 (vt Joonis 3 ja Joonis 4).

[5] Vt näiteks National Intelligence Council 2008 ja Zakaria 2008
[6] Pant 2010: 77
[7] Zakaria 2008, Frank 1998
[8] Kavalski 2010: 133, Archarya and Buzan 2010: 26
[9] Asian Development Bank 2011; Vt samuti Lisa 2: Karin Dean “Southeast Asia: regional outlook.”
[10] Pant 2010: 42, Global Trends 2025, 2008, vi-vii

Joonis 1: Kaitsekulutused riigiti Aasia-Vaikse ookeani piirkonnas 1988-2010 (US$m.)

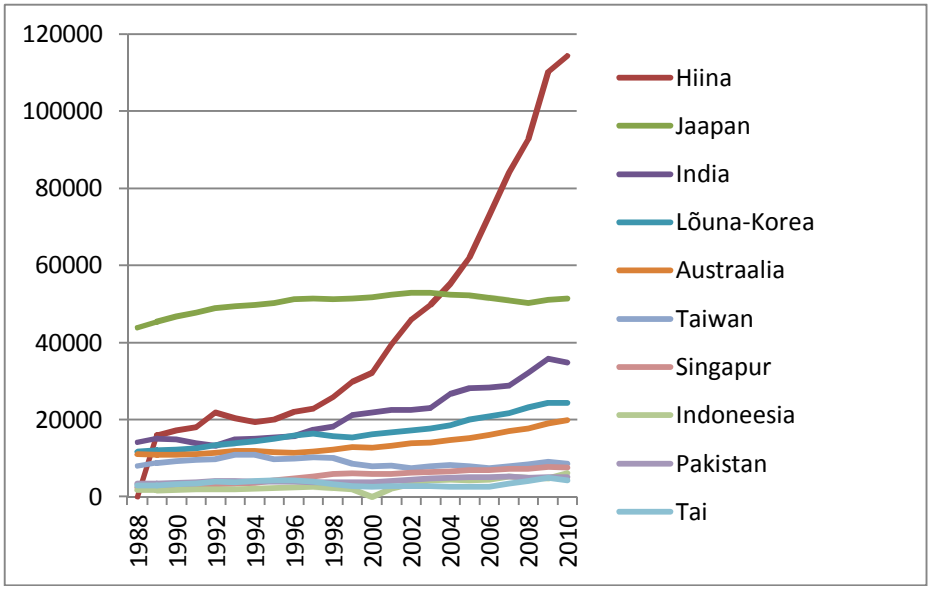

Allikas: SIPRI Military Expenditure Database

Joonis 2: Kaitsekulutuste 2010. aasta Top 10, 1991-2010 (US$ m.)

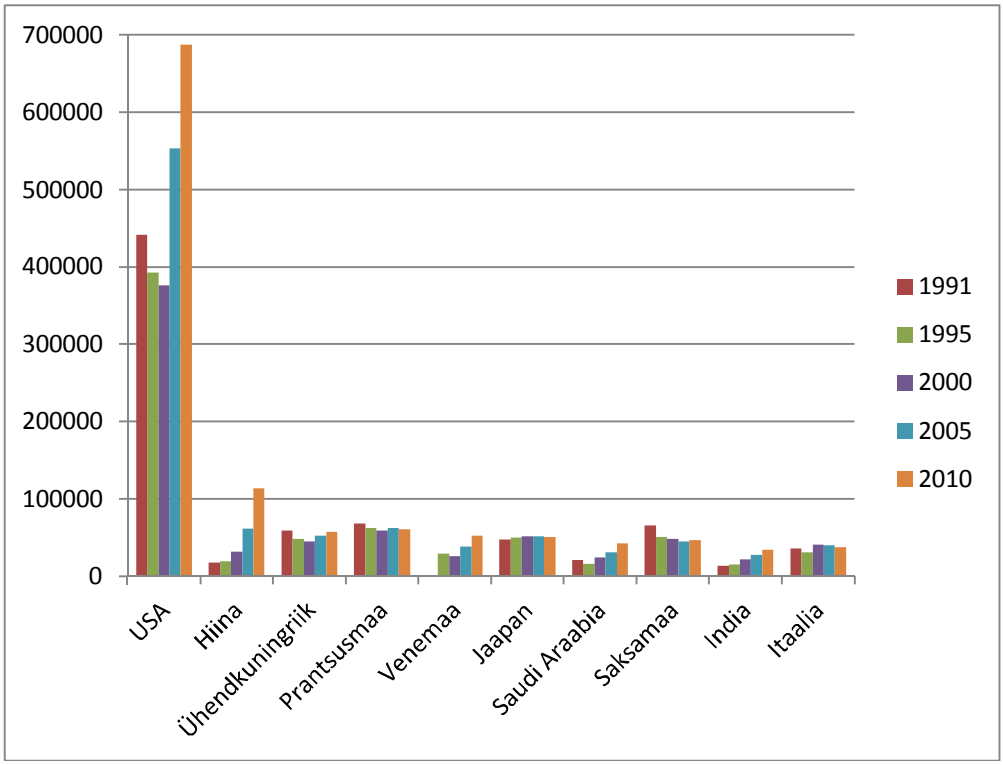

Allikas: SIPRI Military Expenditure Database

Joonis 3: SKT 1980-2011 ja prognoos 2011-2016

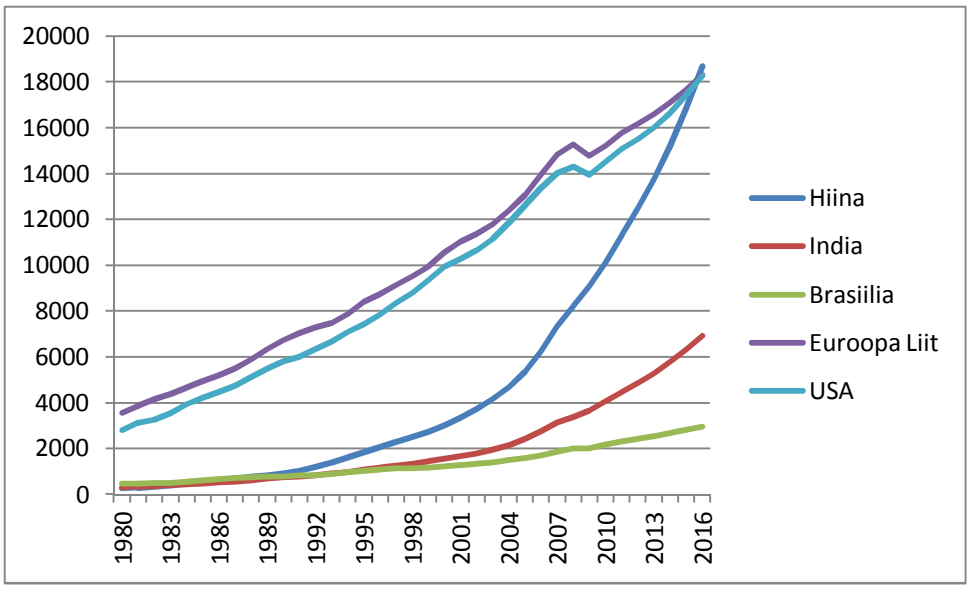

Allikas: IMF (2011, OVP)

Joonis 4: SKT prognoos 2009-2050

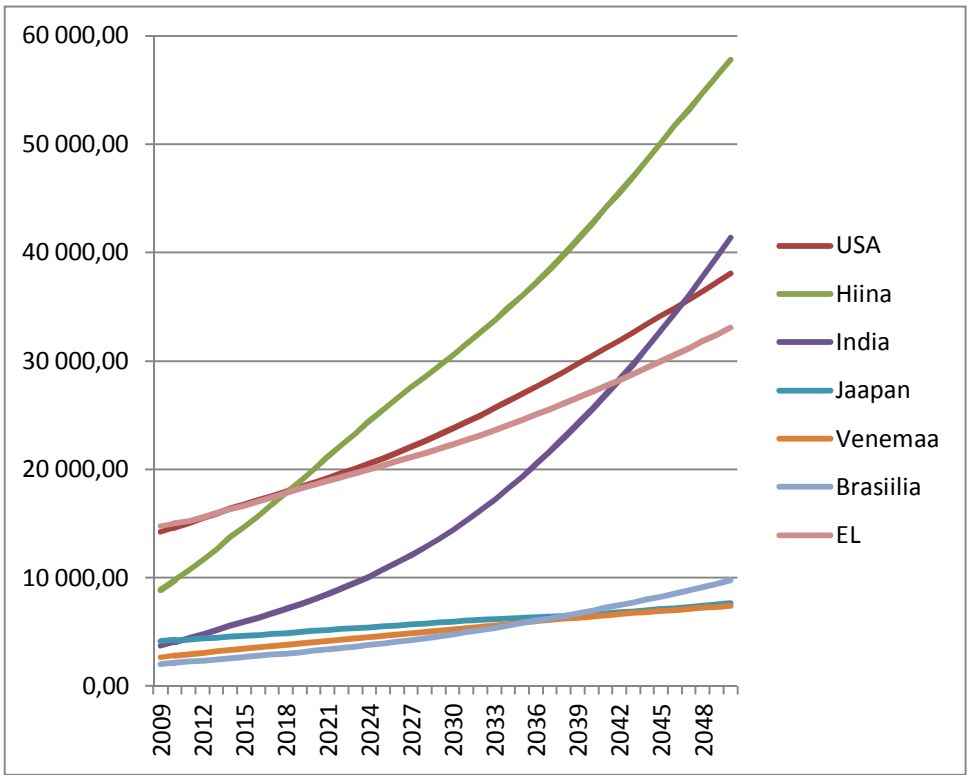

Allikas: PwC Maailmapanga andmetel (2009, OVP), miljardites dollarites

Kuna Aasia on tõusmas oluliseks piirkonnaks, on USA jaoks oluline omada juhtivat rolli piirkonna arengute suunamisel. Ka Hiina on Aasias juhtrolli omamisest huvitatud. Seetõttu vajab USA Aasias partnereid, kes aitaks tasakaalustada Hiina mõjuvõimu. Pärast India saamist tuumariigiks ning eriti pärast 2005. aastal USA ja India vahel sõlmitud tsiviiltuumakoostöö lepet on India suure tõenäosusega tõusmas USA kõige olulisemaks partneriks Aasias ning võimalik, et ka üleilmses plaanis.

Kuna ka järgneva 30 aasta peamiseks energiaallikaks on eeldatavalt nafta, asuvad ka maailma energiaressursid jätkuvalt peamiselt Aasias[11] (siinkohal geograafilises tähenduses). 2025. aastaks toodab Lähis-Ida 70% maailma toornafta vajadusest[12]. Sellest tulenevalt on ka Hiina ja India huvi Lähis-Ida vastu tõusmas ning vähemalt Hiina mõjuvõim on piirkonnas juba kasvamas. Hiina ja India majanduse kasv avaldab survet ka naftaturgudele – samal ajal kui naftahinnad tõusevad, üritavad Hiina ja India kindlustada oma kasvavatele majandustele piisavalt kütust.

Majanduskasv Aasias pakub välistele toimijatele küll võimalusi, kuid peidab endas ka ohte, mis realiseerudes omaksid laiaulatuslikku mõju. Õhu, pinnase ja vee reostus on juba praegu Hiinas ja Indias tõsiseks probleemiks. Arvestades praeguseid trende on Hiina isegi eraldi võttes tõusnud õhku paisatava CO_2 suurimaks tootjamaaks maailmas ning ka India roll saastajana on kasvamas (vt Joonis 5). Samuti elab, vaatamata suurele majanduskasvule, kaks kolmandikku maailma vaestest jätkuvalt Aasias. Vaesus, keskkonnaprobleemid, korruptsioon ja etnilised/religioossed lõhed on kõik reaalsed ohud Aasia riikide positiivsele arengule.

Joonis 5: CO_2 emissioon (kt)

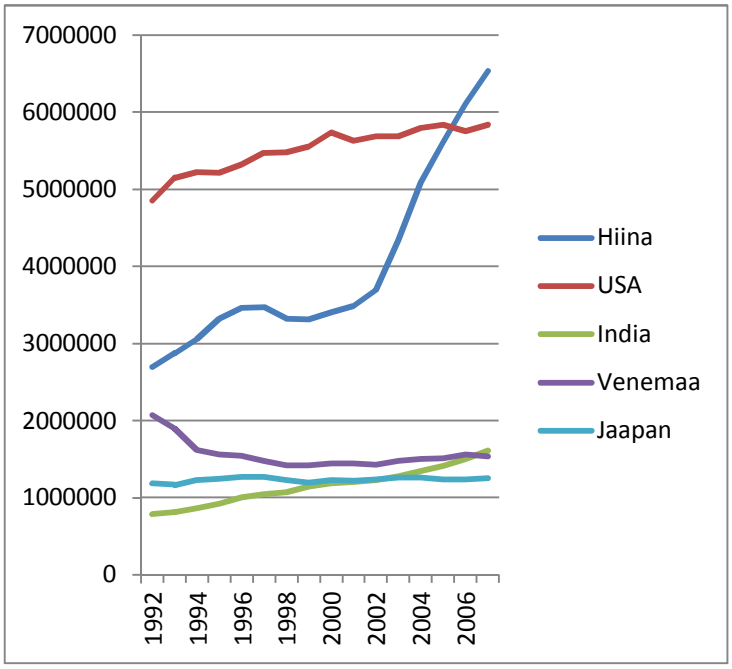

Allikas: Maailmapank

[11] Smith 2011
[12] National Intelligence Council 2008

Lisaks on Aasia asetumas kesksele kohale ka terrorismi, organiseeritud kuritegevuse ja tuumarelvade vähendamise tähenduses[13]. Aasia näol tervikuna on tegemist maailmajaoga, kus fundamentalistlik versioon islamist toidab terrorismi. Seetõttu võideldakse ka suurem osa nn. terrorismivastasest sõjast Aasias, mis omakorda on suurendanud ebastabiilsust Aasia ühiskondades. Samal ajal koguvad populaarsust muuhulgas hindu äärmuslased, mis võimaldab Huntingtoni teesi realiseerumist moslemite ja hindude vahel[14]. Vaatamata Hiina ja India kasvavale majanduslikule koostööle on võimalik ka konflikt kahe hiiglase vahel, sest mõlemad riigid soovivad näha ennast domineeriva toimijana Aasias[15]. Kuigi selles võistluses on Hiina Indiast pikalt ees, on India hakanud aina enam toetuma headele suhetele USA-ga, mis võimaldab lisaraskust Hiina ülekaalu vastu.

Need on kõik faktorid, mis tõstavad Aasia väliste toimijate jaoks kõrgendatud huviorbiiti. Lisaks USA tugevale kohaolekule Aasias on ka Euroopa Liit (EL) üritanud oma kohaolekut Aasias suurendada. Selleks omab EL Aasia-strateegiat ning sõlmitud on partnerluslepped kõigi Aasia riikidega. Vaatamata sellele on EL võrreldes oma suuremate liikmesriikidega Aasia jaoks jätkuvalt vähem oluline toimija[16]. Seetõttu on ka liikmesriigid väljatöötanud oma Aasia strateegiad.

1.2. Aasia geopoliitika Aasias ja mujal

Töötades välja Aasia strateegiat on hea meeles pidada, et USA on Aasias oluline toimija. USA julgeolekuhuvid on suuresti nihkunud Atlandi ookeanilt ja Euroopalt Vaiksele ookeanile, India ookeanile ja Aasiasse. Euroopa Liit on Aasias keskendunud Hiinale. Lisaks Hiinale on Euroopa Liit näidanud üles suurt huvi ka Kagu-Aasia (ASEAN) vastu. Regionaalse koostöö aspektist vaadates on ASEAN Euroopale lähim näide ja Euroopa Liit on olnud huvitatud olema ASEAN-ile eeskuju. ASEAN on Kagu-Aasia enda ajaloolistest arengutest välja kasvanud väga edukas koostöö mudel, mis esialgsest rõhuasetusest majanduslikule koostööle on muutunud arvestatavaks poliitiliseks toimijaks.

Kagu-Aasia perspektiivis asetub EL kindlasti geopoliitiliste toimijate pingereas Hiina ja USA (ning mingil määral ka Jaapani) järele. Kagu-Aasia keskne teema geopoliitilistes, majanduslikes (ja üha enam ka kultuurilistes) valdkondades on „tõusev Hiina“ – erinevalt Euroopas ja USAs täheldavatest Hiina tõusuga seotud muutustest omab Kagu-Aasia puhul olulist rolli piirkonna geograafiline paiknemine Hiina otseses haardeulatuses ning ka ajaloolised sidemed. Hiina käitumist oma otseses „tagalas“, Kagu-Aasias, tasub jälgida, kuna see võib valgustada nn Hiina tõusu ühte nägu. Võrreldes Külma Sõja perioodiga, mil Hiina toetas otseselt või varjatult Kagu-Aasia kommunistlikke liikumisi, valitseb täna üldiselt koostöö, seda eriti majanduses ja kaubanduses. Viimast toetavad ka tipp-tasemel kokkulepped nagu 2010. aastal jõustunud ASEANi-Hiina Ulatuslik Majanduskoostöö leping (*ASEAN-China Comprehensive Economic Co-operation Agreement*) ja ASEAN-Hiina

[13] Kavalski 2010: 79
[14] Vt Madan 1998
[15] Pant 2010: 147
[16] Vt näiteks Fox & Godement 2009

Vabakaubanduspiirkond (*ASEAN-China Free Trade Area* ehk ACFTA), mis jõustus 2010. aastal ASEAN-i kuue asutajariigi ja Hiina vahel, ning mis alates 2015. aastast hakkab kehtima kõikides liikmesriikides, muutudes rahvaarvult maailma suurimaks vabakaubanduspiirkonnaks.

Suures osas püüeldes tasakaalustada Hiina kasvavat majanduslik-poliitilist mõju ja kohati ka agressiivsusele kalduvat survepoliitikat (nt Lõuna-Hiina merel), on ASEAN-is teadlikult püütud Kagu-Aasia poliitilist profiili USA silmis tõsta, et suurvõimu kohalolu regioonis suurendada. See on olnud väga edukas. Oma strateegilise geopoliitilise asendi ja liikmesriikide diplomaatia tulemusena tunnevad kõik suurvõimud (USA, Venemaa, Hiina) end ASEAN-iga või selle vahendusel omavahel suheldes mugavalt. Täna korraldab ASEAN roteerivalt ühes oma pealinnas Ida-Aasia Tippkohtumist (*East-Asia Summit*, EAS), milles alates 2011. aastast osalevad tipp-tasemel ka USA ja Venemaa, lisaks varasematele liikmetele, milleks kõik kümme ASEAN-i riiki, Austraalia, Hiina, India, Jaapan, Uus Meremaa ja Lõuna-Korea. Samuti korraldab ASEAN Vaikse Ookeani äärsete riikide kaitseministrite kohtumisi ning ASEAN+3 protsessi, milles osalevad Hiina, Jaapan ja Lõuna-Korea.

Siiski peab ASEAN oluliseks ka koostööd EL-iga. Positiivset initsiatiivi näitas ASEAN üles vastutulemisega EL-i soovile suhelda Ida- ja Kagu-Aasiaga ühiselt, selleks osalema kutsudes Hiina, Jaapani ja Lõuna-Korea. Nii sündis Aasia-Euroopa Kohtumine (*Asia-Europe Meeting*, edaspidi ASEM), mis esmakordselt toimus Bangkokis 1996. aastal.

Ehkki India vaatenurgast ei ole Euroopa Liidu näol tegemist ainult majandusliku toimijaga, ei asu Euroopa Liit India välispoliitilistes püüdlustes siiski kesksel kohal. Liigne Hiinale keskendumine on ka üks põhjus, miks India ei hinda Euroopa Liitu just kõrgelt. Euroopa Liidul ei ole korda läinud toetada Indiat oma lähinaabri Hiina mõjuvõimu kasvu vastu Aasias[17]. Seetõttu näib, et Euroopa Liidul on viimane aeg oma suhteid Indiaga arendada. Lisaks peab Euroopa Liit välja töötama üldisema Aasia-strateegia, kui ei taheta leppida teisejärgulise jõu rolliga üleilmses poliitikas ja tuleviku maailmakorra kujundamises. Seni on Hiina ja India jaoks USA ainuke arvestatav väline toimija Aasia geopoliitilises korralduses.

Oluline aspekt Aasiasiseste arengute juures on Hiina ja India suhted. Majanduskoostöö nende kahe riigi vahel on kasvamas. Ametlikul tasandil on riikide vahelised suhted paranemas, kuid piiriprobleemidele (territoriaalsed nõuded mõlemalt poolt) ei ole tõenäoliselt lähitulevikus veel lahendust. Samal ajal eksisteerib Aasias Hiina ja India rivaliteet. Selle rivaliteedi kaks peamist aspekti on konkurents energiaressursside pärast[18] ja võistlus mõjuvõimu üle nii Aasias, kui ka maailmas laiemalt.

Hiina liidrid ei näe Hiinat mitte Aasia-keskse jõuna, vaid üleilmse jõuna. Juba praegu võrdlevad Hiina liidrid Hiinat peamiselt USA-ga. Võib isegi öelda, et ollakse huvitatud Hiina -keskse hierarhia rajamisest, samal ajal kui USA peab omi väikesi sõdu islamimaades ja

[17] Cameron 2009, 217
[18] Vt Pardesi & Ganguly 2009: 116

Jaapan on majanduslikult kahanemas[19]. Selles mõttes on Hiina destabiliseeriv tegur Aasias, vaatamata asjaolule, et Hiina jätkuv kasv samas eeldab piirkonna stabiilsust.

Hiina jaoks on India vaid regionaalne jõud Lõuna-Aasias ning Hiina püüab piirata India mõju, samas enda mõjuvõimu India lähinaabrite seas kasvatades. Üks selliseid näiteid on „pärlikee poliitika“, mis muuhulgas tähendab India ümberpiiramist ja Hiina kohaloleku suurendamist India ookeanil. Hiinal on juba praegu ligipääs mitmetele India ookeani sadamatele: Gwadari sadam Pakistanis, Kookossaared Birmas, Chittagong Bangladeshis ja Habatonta Sri Lankal[20] (vt ka Kaart 1).

Hiinal on lähedane koostöö Pakistaniga, kellel on jätkuv piirikonflikt Indiaga, mis seob India Lõuna-Aasia regionaalsete probleemidega. Tiibet on samuti saanud oluliseks teguriks Hiina ja India suhetes. Tiibeti territooriumi kõrge militariseeritus on seotud ka Hiina India-suunalise poliitikaga.[21] (vt Kaart 1). Seetõttu on äärmiselt ebatõenäoline, et Tiibet võiks saavutada iseseisvuse või mingilgi määral suurema autonoomia. Antud kontekstis tasub meeles pidada, et Tiibet koos Korea ja Vietnamiga kuulus ajalooliselt Hiina andamisüsteemi lisades oma panuse kultuurilisse pinnasesse, millele Hiina geopoliitilised arusaamad ehituvad.

[19] Malik 2009: 166
[20] Pant 2010: 55
[21] ibid: 9

Kaart 1: India ja Hiina piiriprobleemid

Allikas: Halttu, J. (2011) Intia varustautuu Kiinan pelossa *Ulkopolitiikka* 3, lk 24-26:25

India on samuti tõlgendanud oma ajalugu viisil, nagu oleks riigile määratud suursugune tulevik. See tähendab otsustavat rolli külma sõja järgse Aasia, aga ka maailma restruktureerimisel[22]. Selles tähenduses soovib India, et India ookean oleks Mare India. See on eeskätt tähtis lähtuvalt India energiavajadustest. Samuti tähendab see oma sõjalise võimekuse tõstmist Kesk-Aasia suunal. Juba praegu on Indial kaks sõjaväebaasi Tadžikistanis ja mingil määral sõjaline kohaolek ka Iraanis ja Afganistanis.[23]

Kehtestamaks ennast nii regionaalse jõuna Aasias kui ka üleilmse jõuna maailmas, vajab India USA partnerlust. India perspektiivist lähtuvalt on USA vajalik vältimaks seda, et Hiina saavutaks regionaalse hegemooni positsiooni Aasias ja India ookeanil[24]. India vajadus USA toe järele muudab ta väga tõenäoliselt USA-st sõltuvaks klient-riigiks. Samas on ka USA juhid saanud aru, et USA vajab Indiat oma partneriks.

[22] Kavalski 2010: 22, Cohen 2006, 264-266
[23] Fair 2009: 135
[24] Pant 2010: 147

USA loodab, et demokraatliku riigina võiks India toimida stabiilsuse pakkujana muutuvas Aasias[25] ning olla lisatõkkeks islamiriikidest tulenevale ebastabiilsusele. Laiemas kontekstis on Indial USA strateegias ennetav roll Hiina esiletõusule Aasias. Ka on USA huvides, et Indial oleks suurem roll Kesk-Aasias. Seetõttu toetab USA India tõusu ja aitab kaasa koostööle Aasia ja Okeaania riikide vahel. Kasvav USA mõju Aasia-Vaikse ookeani piirkonnale annab lisakaalu Kagu-Aasiale, mis asub strateegiliselt oluliselt India ja Vaikse ookeani vahel. Samas vajab ka USA partnereid ja seetõttu on USA huvitatud India suuremast kohalolekust Kagu-Aasias ja Lõuna-Hiina merel.

USA on julgustanud ka Jaapanit sõlmima tihedamaid poliitilisi ja strateegilisi sidemeid India ja Austraaliaga[26]. Hiina on mures võimaliku „demokraatiate liidu“ tekke pärast või võimaliku süveneva koostöö pärast USA, Jaapani, India ja Austraalia vahel[27]. Kõik märgid sellisest koostööst tähendavad Hiinale, et Indiat, Jaapanit ja USA-d ei tule mõista rivaalidena mitte ainult Aasias, vaid ka üleilmselt. Selles mõttes ei muretse Hiina Inda ja Jaapani pärast. „Demokraatiate liit“ Aasias on samas palju tõenäolisem kooslus, kui Hiina-India-Venemaa blokk.

Aasias on Hiina ohuks Venemaale, vaatamata kahe riigi koostööle Šanghai Koostöö Organisatsiooni raames. Hiina potentsiaalne oht Venemaale, eeskätt Kesk-Aasias, võib Venemaad ja Jaapanit teineteisele lähendada[28]. Aasia tähtsuse kasvades võib Venemaa saada USA-le olulisemaks liitlaseks Euroopas, kui seda on USA traditsioonilised parterid[29]. Samuti võib India, Jaapani ja Venemaa koostööst saada võtmetegur uue julgeolekukorra rajamiseks Aasias.

Tugevdamaks oma positsiooni Aasias ja tasakaalustamaks Hiina mõjuvõimu on India huvitatud ka koostööst Iraani ja Iisraeliga. Iisraelist on saanud India peamine relvastuse tarnija ja samuti koolitab Iisrael India sõjaväelasi võitluseks partisanidega[30]. Samas vajab India Iraani naftat ja maagaasi, isegi kui kahe riigi omavahelised suhted võivad kahjustada India suhteid USA-ga. Samuti tuleb silmas pidada vastuolu, et India vajab liitlastena USA-d ja Iisraeli, India samas, ei saa endale lubada suhete teravnemist islamimaailmaga. India on praegu kriitilises olukorras – riik ei saa endale lubada ei USA toe kaotamist ega ka Iraani nafta ja gaasi kaotamist.

[25] Pant 2008: 22 Cohen 2006, 310-312
[26] Pant 2008: 79
[27] Ibid: 53
[28] Ibid: 53
[29] Ibid: 57
[30] Ibid: 136

Mõned võimalikud konfliktid Aasias:

Iraani tuumaprogramm – võimalik USA või Iisraeli või mõlema militaarne sekkumine, mis püüab seda ennetada. Kuigi ka India omandas tuumarelva vastu USA tahtmist on Iraani positsioon rahvusvahelistes suhetes midagi hoopis muud ja seetõttu oleks sama stsenaariumi kordumine ebatõenäoline.

Konflikt kahe Korea vahel – kahe riigi vahel on korduvalt aset leidnud ohvritega lõppenud intsidente, mis võivad tulevikus kasvõi juhuste kokkulangemisel eskaleeruda.

India-Pakistani konflikt – kuigi hetkel näib konflikti teravnemine ebatõenäoline, võib see Pakistani siseste negatiivsete arengute tõttu muutuda. Kui praegune poliitiline režiim Pakistanis ebaõnnestub, võivad tuumariigis tulla võimule äärmusrühmitused, mis võib üleilmset julgeolekukorraldust tõsiselt raputada. Samuti mängivad Pakistani-India suhete arengus olulist rolli Hiina Pakistani liitlasena ja USA välispoliitiline lähenemine Indiale, mis võib tulevikus antud konfliktitsooni tuua uue dimensiooni.

Hiina konfliktid naabritega – kuigi relvakonflikt Taiwaniga on vähetõenäoline, võib olukorra halvenemine tuua kaasa tõsiste tagajärgedega poliitilise kriisi. Lisaks Taiwani küsimusele on Hiinal lahendamata piiriküsimus India, Jaapani, Korea, ja Kagu-Aasia riikidega. Kui piiritülis Indiaga on konflikti igasuguste arengute tõenäosus väike, siis intsidendid Ida-Hiina merel Jaapaniga ja Lõuna-Hiina merel Vietnami ja Filipiinidega on igati võimalikud. Lähtuvalt USA rollist piirkonnas on siingi tõenäoline pigem poliitiliste konfliktide teravnemine kui võimalik relvakonflikt. Samas võib ka tõsine poliitiline kriis seoses Lõuna-Hiina mere territoriaalsete nõuete ja sealsete jõudude tasakaalu nihkega anda hoobi maailmamajandust toitvatele kaubandusvoogudele.

1.3. Aasia majanduslik areng

Aasia ja eriti Ida-Aasia tõus maailmamajanduses ei ole väga uus teema. Kui praegu räägime maailmamajandusest nn suure kolmiku (USA, EL-i, Hiina) perspektiivide ja vahekordade kaudu, siis majanduse seisukohast vaadatuna räägiti nn Triaadist ka juba 30 aastat tagasi. Sel ajal loeti Triaadi liikmeteks USA-d, Euroopa Ühendust ja Jaapanit. Nõukogude Liit oli sel ajal küll poliitiline ja sõjaline, mitte aga majanduslik suurvõim. Juba veerandsada aastat tagasi käibisid prognoosid Vaikse ookeani piirkonnast kui 21. sajandi maailma majanduse võtmeregioonist. Lisaks Jaapanile, kelle edukäik tundus pidurdamatu, olid "tõusvateks tähtedeks" eksporttootmises suurt edu saavutanud nn uued industriaalmaad: Taiwan, Hongkong, Lõuna-Korea, Singapur (uued tööstusmaad[31]). Võimaliku tõusva maana käsitleti juba ka maailmale avanema hakanud Hiinat. Viimane oli aga sel ajal ikkagi veel „suur küsimusmärk", seal peituva potentsiaali suurust alles hakati aimama.

Praeguseks on majanduslike jõudude konfiguratsioon nii Aasias kui maailmas üldse väga oluliselt muutunud. Võtmemängijaks Aasias on saanud Jaapani asemel Hiina, laiemas mõttes

[31] Newly industrialized countries

aga Hiina majandusega seotud osa Aasiast. Hiina annab umbes 20 % maailma rahvastikust, aga tänu kõrgele tööhõivele üle 25% maailma tööjõust, üle 6% maailma SKT-st (ostuvõimega korrigeerimise puhul ulatub see osatähtsus isegi üle 9%), 9% ekspordist, 7% impordist, sinna läheb üle 5% välismaistest otseinvesteeringutest.[32] Kuna praegu on rahvusvahelisse majandusse kaasatud vaid küllalt väike osa Hiinast, valdavalt rannikupiirkonnad, siis võib eeldada Hiina osatähtsuse kasvu maailma väliskaubanduses ja investeeringuid vastuvõtva maana.

Aasia idaosas toimib, osaliselt regionaalsete lepingutega toestatult, osalt toestamata kujul, tihe kaubavahetus-ja tootmiskoostöö. Ja see koostöösüsteem on muutunud oluliselt Hiinakesksemaks. Hiina on tugevdanud oma positsiooni, seda nii Aasiast väljamineva lõpptoodangu tootjana kui vahetoodangu sisseostjana odavamatest Aasia maadest. Viimase üleilmse finants-ja majanduskriisi ajal see suundumus tugevnes oluliselt. Hiina suutis majanduskriisi üle elada suhteliselt kergelt tasakaalustades ekspordi vähenemist sisetarbimise tõstmisega, seda eriti taristu projektide abil. Sellega võimaldas Hiina jätkata ka mitmetel teistel Aasia riikidel, nagu Lõuna-Koreal ja Taiwanil, pehmendada oma turgude langusest tulenevat olukorda ekspordi jätkamise või isegi suurendamisega Hiinasse.

2009. aastal läks UNCTAD-i andmetel Aasiamaade ekspordist väljapoole Aasiat u 51% ja 49% moodustas eksport Aasia riikidesse. Suures osas on viimane Hiina ja uute tööstusmaade (Hongkong, Taiwan, Singapur, Lõuna-Korea) vaheline kaubavahetus, pluss uute tööstusmaade omavaheline kaubandus. Hiinaga otseselt seotud kaubavahetus annab umbes kolmandiku Aasiasisesest kaubavahetusest. Oluliselt väiksem on Aasiasiseses kaubavahetuses Jaapaniga seotud kaubavahetus, Indiaga seotud kaubavahetus moodustab Aasiasisesest kaubavahetusest vaid paar protsenti. Ehkki Hiinaga seotus on ta Aasia partnerriikidele mingil moel kasulik, on tõsiasi siiski see, et Hiina osatähtsuse tõus on toimunud Jaapani, Hongkongi ja osa ASEAN-i maade osatähtsuse languse arvelt. Samuti kasvab ASEAN-i riikide vaheline eksport aeglasemalt kui eksport Hiinasse.

Tehakse nn joonlauaprognoose selle kohta, millal Hiina kiire kasvu jätkumisel oma majanduse üldmahult USA-st möödub (Vt Joonis 3 ja 4, lk 11). Need prognoosid ennustavad selleks tavaliselt mingit vahemikku 2020-2030 jäävat aastat, sõltuvalt sellest, kas aluseks võetakse SKT suurus jooksvates või vaatlusperioodi lähteaasta hindades[33]. Siit tehakse tihti edasi ka laiemaid ennustusi selle kohta, millal Hiina võiks lükata USA maailma juhtiva suurvõimu positsioonilt.

Aasia kui terviku kohta prognoositakse, et aastaks 2030 on tema majandus suurem kui USA ja Euroopa Liidu majandus kokku, st on praeguselt vähem kui 30%lt maailma koguproduktilt

[32] Barauskaite, L. (2009) Chinese Foreign Investments and Economic Relations with the Baltic Sea Region Countries. Publications of Pan-European Institute, 6: 7. Otseinvesteeringute osatähtsuse interpreteerimisel tuleb arvestada, et enamik nendest tehakse arenenud maade vahel, madalama arengutasemega maade osas on Hiina RV liidripositsioon otseinvesteeringute saamisel ülekaalukas.
[33] Kaivo-Oja, J. (2011) Chinese vision and future scenarios of China. The Bench Interim Conference materials, Lahti 2011; World Bank East Asia and Pacific Economic Update, 1

tõusnud enam kui 40%-le[34]. Millel siis põhinevad viimasel ajal laialt levinud ennustused Aasia maailmamajanduses domineerimapääsemise kohta? Kesksetеks teguriteks neis prognoosides on esiteks Aasia suur rahvaarv kui potentsiaalne kandev jõud majanduses ja teiseks mitmete Aasia maade majanduste tõesti äärmiselt kõrged kasvutempod eelmistel aastakümnetel (vt. tabel 1). Eeldatakse, et taolised kasvutempod nn draakonriikides jätkuvad ja väga kiirelt hakkavad kasvama ka teised maad, nagu India (on juba kasvu alustanud), Indoneesia või Vietnam. Seoses osalemisega maailmamajanduses, linnade kasvuga ja industrialiseerimisega laieneb hoogsalt Aasiamaade keskklass, mis tähendab väga kiiret ostuvõimelise tarbijaskonna kasvu ja see muudab põhimõtteliselt turujaotuse olukorda maailmas. Kasutatakse ka ajaloolisi analoogiaid: Aasia riikide majanduste osatähtsus maailmas oli veel 18. sajandi lõpul suurem kui Euroopa maade oma, Ameerika esiletõus on hiline nähtus. Varasematel perioodidel oli Aasia ülekaal veelgi suurem. Seega ei tähendavat Aasia majanduslik tõus mitte midagi ebatavalist, vaid pigem tavapärase asjade seisu taastumist.

Tabel 1: Euroopa ja Aasia kasvutšempionid võrdluses. Ostuvõimega korrigeeritud SKT (USD) ja selle kasv

Riik	**1980**	**2008**	**Kasv kordades**
Portugal	5 000	21 000	4,2
Hispaania	8 500	30 000	3,5
Iiri Vabariik	8 000	41 000	5,5
Soome	9 500	37 000	3,9
Taivan	2 500	31 000	12,4
Lõuna-Korea	2 500	29 000	11,6
Hiina	300	6 000	20,0

Allikas: prof Terki arvutused World Economic Forumi andmebaaside alusel

Eelkirjeldatud mõtteloogika on siiski liiga sirgjooneline, seda mitmel põhjusel. Esiteks on Aasias väga erinevad maad, väga erineva arengutasemega ja ka nende viimase perioodi kasvutulemused on väga erinevad. Kui Ida-Aasia on 1990. aasta järgsel perioodil teinud läbi tõesti äärmiselt tähelepanuväärse tõusu, siis Lõuna-Aasia tervikuna, India viimase aja edust hoolimata, pole kasvu tegelikult näidanud.

Aasias on neli kõrge majandusliku arengutasemega riiki: Jaapan, Taiwan, Lõuna-Korea ja Singapur, neist kolm viimast kuuluvad ka viimase perioodi kasvutšempionite hulka. Samas kuulub neist suurriikide, suurte turgude hulka vaid Jaapan. Suhteliselt (Aasia mõttes) väikeste riikide arengutase ega edasine kasv ei saa aga olla määrav Aasia kui terviku kasvule. Aasia riigid, mida saab rahvastiku arvu alusel pidada võimalikeks suurteks turgudeks, on tegelikult veel Euroopa mõttes vaesed või väga vaesed riigid (India, Bangladesh, Indoneesia, ka enamik Hiina provintse on vaesed). Pikaajalist korralikku arengukasvu on nimetatud riikidest senini

[34] IMF (2010) Asia`s Importance Growing in Global Economy – IMF Survey Magazine, May 12

näidanud vaid Hiina. Samas ka juhul, kui Hiina majandus jätkab kasvamist, on kasvunumbrid tõenäoliselt siiski madalamad kui eelmisel perioodil. Seda arvamust jagavad ka Hiina planeerimisspetsialistid, kes juba 2000-ndate aastate algul põhjendasid majanduskasvu teatud aeglustamise vajadust järgnevatel aastakümnetel, et riigi majanduse arengut paremini territoriaalselt tasakaalustada ja leevendada tekkinud sotsiaalseid probleeme.[35] Pole võimalik kasutada tulevikus sama suurt osa kogutoodangust investeeringuteks, kui seda tehti esialgse hoogsa majanduskasvu aastatel. Siia lisanduvad ka mitmed muud probleemid nagu näiteks vajadus muuta majandusareng keskkonnasõbralikumaks.

Üldistades viimase aja laiaulatuslikku Aasia majanduste arengule pühendatud kirjandust võib tuua välja järgmised olulisemad momendid:

1. Juba praeguseks on üleilmsetes väärtusloomeahelates toimunud suure osa tööjõumahukama tööstustoodangu tootmise liikumine odavamatesse Aasia maadesse. See liikumine jätkub. Kui Kesk-ja Ida-Euroopa maade, vähemalt neist osade puhul, muutis nn majandusliku ühtlustumise tõttu tööjõu hinna ja muude tootmise sisendtegurite hinna tõus väga odava eksporttoodangu tootmise juba 10-15 aasta järel võimatuks, siis Aasia puhul toimib ühtlustumine aeglasemalt. Maailmamajandusse on kaasa tõmmatud väga odavaid ja madalate tootmiskuludega Aasia maid, kelle puhul isegi kiire keskmise palgatõusu puhul pole ka aastakümnetega Euroopa palgataseme lähedusse jõudmist oodata. Hiinas, kus palgatase Šanghais ja mujal mereäärsetes provintsides on küll kiiresti tõusnud, liigub odavamate maade tüüpi eksporttootmine lihtsalt rannikust kaugemale siseprovintsidesse, kus palgatase on peaaegu suurusjärgu võrra madalam. On prognoositud[36] , et kõrgema elatustasemega maadest nagu Rootsi lahkub suures osas ka kapitalimahukam tööstustootmine ja nad muutuvad teenusemajanduslikeks ja kapitali väljavedavateks maadeks. Madalama hinnatasemega maad sh Kesk-ja Ida-Euroopa maad jäävad tugeva Aasia toodangu surve alla ja peavad oma majandust restruktureerima, aga nende puhul jäävad peale teenuste siiski ka võimalused kõrgema lisandväärtusega tööstustoodangu vallas.

2. Omaette suuremahuliseks ettevõtlussektoriks on Aasiast teistele mandritele liikuvate veoste, eriti konteinerites liikuva tarbekaupade transiitvoo teenindamine. Kuna Aasia kaubavoogu teenindavad konteinerlaevad on muutunud üha suuremateks on siin suureks eeliseks süvasadamate omamine kaupa vastuvõtval maal. Nn transeuraasialiste raudtee ja maanteeliinide osatähtsus Aasia kauba jõudmisel Euroopasse on praegu veel kaunis väike. Suurt kasumit saavad Aasiast saabunud kaubaga tegelevad jaotuskeskused.

3. Aasia maad hakkavad üha enam konkurentsi pakkuma ka teenuste eksportijatena (finantskeskused, transport jm);

---

[35] Selištšev, A.N. (2004) Kitaiskaja ekonomika v 21. veke, SPb, ,Izdatelstvo Piter (Селищев А.С., Селищев Н.А. (2004) Китайская экономика в XXI веке, Питер:СПб)

[36] Bjorvatn, K., Normat, V. ja Orvedal, L. (2008) On the Road to Samarkand. Globalisation and the Swedish economy, Expert report no. 21 to Swedish Globalisation Council

4. Omaette keerukaks küsimuseks on Aasiaga seotud üleilmastumisprotsesside baasil teenitud kapitali jaotus ja mõju rahvusvahelises majanduses. Seda mõju loetakse nii positiivseks, näiteks aitavat ta nö teise ringiga uuesti tõsta Aasia konkurentsi tõttu langenud tööliste palgataset arenenud maades, samas aga avaldatakse kahtlust, kas üleilmastumisest teeninud Aasiamaade riigid ja firmad ei kasuta seda teenitud kapitali toimivat majandussüsteemi kahjustaval moel: riiklike fondide (*soverign funds*) rahapaigutused, Hiina rahapaigutused lääneriikide võlapaberitesse, mõnede Aasia suurfirmade püüded omandada osalust lääneriikide taristutes jne. Lääneriikide poolelt vaadates on üldse probleemseks kohaks see, et arenemahakanud Aasia riigid suudavad vähemalt esialgu eksportida läände oluliselt rohkem kaupa kui lääs ekspordib Aasiasse. Eeldatakse, et Aasia tõusvate maade muutumisega jõukamateks nende kodanike ostuvõime tõuseb ja see osakaalude jaotus muutub.

5. Suureneb Aasia maade tähtsus otseinvesteeringute vallas. Osadel juhtudel on taoliste investeeringute taga püüd lihtsalt otsest kasumit teenida, osadel juhtudel aga strateegilised kaalutlused tagamaks ligipääsu toorainetele ja energiaallikatele, valitseda ise enda jaoks vajalikku logistikat või arendada oma toodangu müügivõrku.

6. Äärmiselt oluliseks teguriks on kasvavate Aasia majanduste poolne konkurents toorainetele ja energiakandjatele, mis muudab viimased defitsiitseteks ja viib nende hinnad üles. On juba märke ka võistlusest põllumajandusliku maa ja veeressursi pärast (Aasia maade sellealased investeeringud Aafrika maadesse ja isegi Rumeeniasse (veinitootmispiirkond!).

Üheks piirkonnaks, kust kasvavad Aasia maad tahavad saada energiakandjaid ja toorainet oma kasvavatele majandustele, on Venemaa. Mitmed prognoosijad on juhtinud tähelepanu võimalikule olukorrale, kus Venemaa võib pöörata oma metsa, nafta jm ekspordi põhifookuse lääne asemel itta. Kui Vene kasvav majandus, mille põhimaht asub Venemaa Euroopa osas tarbib ise lähiregioonide (sh Lääne-Siber) allesjäänud ressursse ja uued ressursiallikad võetakse tarvitusele eelkõige Ida-Siberis ja Kaug-Idas ning suunatakse sealt Hiinasse, Jaapanisse ja Koreasse, võib Venemaa läänesuunaline vastav eksport muutuda minimaalseks. See tähendaks ka äri kaotust Venemaa läänepoolsetes piiririikides idast läände suunduva transiidivoo teenindamisele orienteerunud ettevõtjatele. On aga selge, et taoline nn pööre itta nõuaks Venemaalt esialgu vägagi suuri investeeringuid uute maardlate evitamiseks ja nende transpordiühenduste rajamiseks.

7. Kasvava ostuvõimega Aasia siseturg muutub oma mahtudelt eksportijate jaoks väga atraktiivseks, samas ei pruugi talle ligipääs olla eriti kerge. Esiteks paraneb nende riikide kodumaise toodangu konkurentsivõime, teiseks rakendatakse teatud sektorites nn mittetariifseid piiranguid, kolmandaks on osadel juhtudel tegemist spetsiifiliste, Lääne firmade jaoks küllalt harjumatu turu ja tarbimisharjumustega. Suuri võimalusi välismaa ettevõtjatele pakuvad aga Aasia riikide suured linnaehitus jm taristu arendusprojektid, siin ilma arenenud maade kaasalöömiseta ilmselt hakkama ei saada. Osa arenenud maid lähtub oma Aasiaga seotud strateegiates arusaamast, et taolised kolossaalsed probleemid, mis kerkivad juba lähitulevikus Aasia riikide ette sellistes valdkondades nagu linnaehitus, energeetika, tervishoid, ka toiduainete tootmine pole lahendatavad ilma uudsete kõrgtehnoloogiliste lahendite kasutamiseta. Seetõttu vaadeldakse Aasiat ka piirkonnana, kus

taoliste valdkondade probleemidele kõrgtehnoloogilisi lahendeid väljapakkuvatel firmadel ja ettevõtjatel on suuri võimalusi saada oma projektidesse riskikapitali. Riskikapitalistide jaoks kaalub potentsiaalse turu suurus kõrged riskid üles.

8. Elatustaseme tõusuga suureneb Aasia riikidest lähtuvate turistide hulk. Selle turismivoo teenindamisel on küll oma spetsiifika, kuid põhimõtteliselt kujutab ta endast oma suuruse tõttu vägagi perspektiivset ärivaldkonda.

9. Arenevad majandused tõstavad vajadust kõrgharidusega spetsialistide järele. Samas on Aasia maades suhteliselt vähe tippülikoole (erandiks Jaapan, Singapur, Taiwan ja Hongkong, Hiinas on ülisuure riigi kohta ainult näputäis tippülikoole) või on olemasolevad tippülikoolid väga elitaarsed, mõeldud väikesele hulgale üliõpilastele (näiteks India tehnoloogia-ja ärikoolid). Aasias on olemas ja saab ka järgmisel perioodil olema suur katmata nõudlus kvaliteetse kõrghariduse järele. Selle rahuldamise üheks teeks on tudengite õppimine Ameerikas, Euroopas ja Austraalias, Lääne ülikoolid aga loovad ka hoogsalt oma filiaale Aasiasse, eriti Hiinasse ja Araabia naftariikidesse (näit. Dubai). Osaliselt õpetavad need filiaalid ka Aasias töötavaid eurooplasi ja ameeriklasi.

Probleemiks on tõusnud ka see, et Aasia nn draakonmajandused on saavutanud edu oluliselt teistsuguste mudelite abil kui seda propageerib Lääne ideoloogia ja nn peavoolu majandusteooria. Tegemist on märksa kõrgema riigi osalusega majanduses kui seda Läänes heaks tooniks peetakse ja ka riikidevahelistes majandussuhetes ei ole nad tihti nõus alluma Euroopa ja Ameerikakesksete mängureeglitega. Aasiamaade riigikapitalismi suhtutakse Läänes küllalt umbusklikult[37], mõned autorid on hakanud hirmutama isegi nn Pekingi konsensuse tekke võimalusega senise Washingtoni konsensuse asemel.

On spekuleeritud, et aastaks 2050 võib Aasia osatähtsus tõusta enam kui poolele kogu maailma koguproduktist. Oleks seda siis tõesti väga palju?

Juba praegu elab Aasias umbes 60% maailma elanikkonnast. Vaatamata sellele, et osades Aasia maades on elanikkonna kasv stabiliseerunud või isegi alanemas, on selge, et maajao rahvastiku arv maakera rahvastikust saab aastal 2050 olema praegusest suurem. Jõukad Aasia maad nagu Singapur ja Jaapan, kus ka elanikkonna vananemine on väga kiire, moodustavad kasvavast Aasia rahvastikust suhteliselt tagasihoidliku osa. Seega elaks ka kõrge majanduskasvu eelduse korral aastal 2050 keskmine aasialane võrreldes maailma keskmise jõukusega inimesest, rääkimata keskmisest eurooplasest, oluliselt vaesemalt.

Uuest vaatekohast hakati Ida-Aasiale vaatama viimase üleilmse majanduskriisi puhkemisel. Seda regiooni nähti nüüd mitte ainult rahvusvahelise majanduskasvu mootorina, aga ka olulise stabiliseeriva tegurina üleilmses majanduslanguses. Aasia majandus oli vähemalt raskel 2009. aastal maailmamajanduse jaoks tõeliseks päästepaadiks. Enamik arenenud maid teatas, et tahab end koduturu languse tingimustes kriisist välja eksportida. Selleks peab aga kusagil ka turg olema ja Ida-Aasia oli see piirkond, kus suur osa turust säilis ka kriisiaastatel

[37] Vt nt Bremmer, I. (2009) State Capitalism Comes of Age. The End of the Free Market ? Foreign Affairs, May/June ja sellele järgnenud diskussiooni

(Vt Joonis 6). Ehkki Hiina ja teiste regiooni riikide ekspordivõimalused EL-i, USA-sse ja mujale langesid, mis tõi kaasa ka kogutoodangu languse, suudeti rasked ajad siseturu nõudluse aktiviseerimise abil üle elada. Võib väita, et Aasia maad käitusid kriisi ajal oma partneritega küllalt lojaalselt. Partnerite majandusliku tervise taastumisest sõltus ka Ida-Aasia tõusu edasise jätkamise võimalus ja seetõttu ei hakatud paati kõigutama. Solidaarsusaktina saab tõlgendada ka hättajäänud Euroopa riikide võlakirjade ostu Hiina poolt, eurooplased tikkusid sellele vaatama küll ka teistsuguse pilguga.

Joonis 6: Hiina import USA-st, EL-ist, Jaapanist ja Koreast miljardites USA dollarites

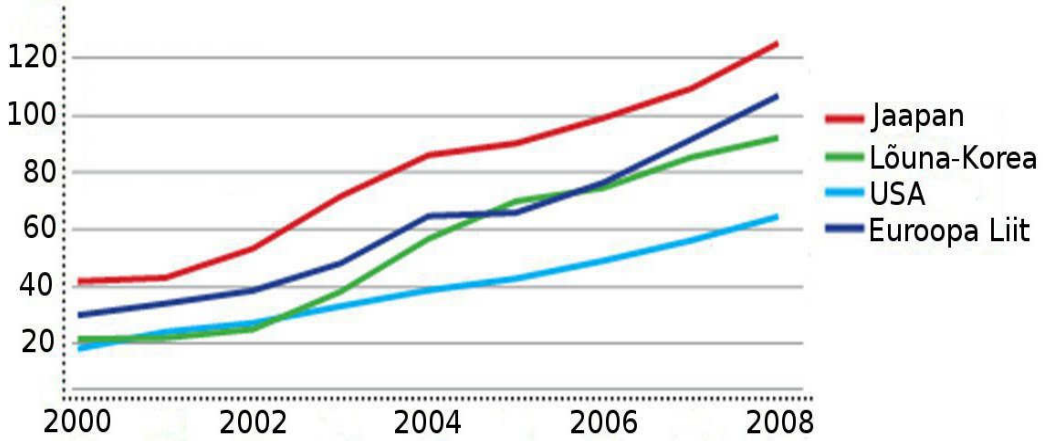

Allikas: Hiina Tolliameti andmed

Ekspordi ja impordi numbrid hakkasid Ida-Aasias 2010.aasta esimese kvartali algusest kiirelt tõusma, seejärel, ehkki mõnevõrra aeglasemalt ka välisinvesteeringud. Aasia maade ekspordi ja impordimahud jõudsid tagasi enam-vähem kriisieelsele tasemele.

Alates 2010.aasta lõpust ilmnesid siiski ka teatud ohumärgid. Kasvutempod mõnevõrra aeglustusid, see tendents jätkub ka praegu, 2011. aasta sügisel.[38] Selles olukorras fikseeriti, et kõrgeid kasvutemposid võib olla raske hoida, kuna põhilised Aasiavälised sihtturud (USA, EL) võivad jääda keskpikas perspektiivis stagnatsiooni ja ei suuda tekitada väga suurt nõudlust. Seetõttu soovitatakse hakata Aasia maadel pöörama suuremat tähelepanu reservidele nende endi vahelises kaubavahetuses, leida võimalusi, kuidas seda hoogustada (riikidevahelised kaubavahetuslepingud, nn mittetariifsete piirangute vähendamine, väike- ja kesksuurusega ettevõtete ergutamine eksportima, nn Lõuna-Lõuna tüüpi investeeringud jne).

[38] OECD Development Centre (2011) This quarter in Asia. Asia Business cycle indicators, 6, July 2011-Oct. 2011

1.4. Keskkond[39]

Aasia majanduse kiire areng on tuginenud loodusvarade kasutamisele, olenedes otseselt toormaterjali kasutuselevõtust ja töötlemisest ning majandustegevuse käigus tekkivate jäätmete haldamisest. Aasia keskkonnaprobleemide kujundajatena on olulised nii majanduse arenguga kui ka üleilmastumisega kaasnevad tegurid.[40] Täpne ülevaade Aasia keskkonnakahjustustest puudub – enamikes riikides haldavad erinevat liiki ressursse erinevad ametkonnad ning teave sektori- või piiriülese mõju kohta on puudulik. Loodusvaradel põhineva majanduskasvu keskkonnamõjudest võib eeskätt välja tuua just ressurssidega seonduva: veeprobleemid, maaprobleemid, metsaprobleemid ja õhusaaste.

Piisav veevarustus on üks Aasia suurimaid väljakutseid. Suurenev veenõudlus on tingitud suurest rahvaarvust, suurenevast linnastumisest ning majanduslikust ja sotsiaalsest arengust. Lisaprobleeme tekitab reostus ja puhta vee ebaefektiivne kasutamine – enam kui 80% Aasias tarbitud veest kasutatakse põllumajanduses, millest hinnanguliselt 60-70% läheb puudulike kastmissüsteemide tõttu raisku juba enne kasutussevõtmist.[41] Juba täna kannatavad mitmed Aasia piirkonna riigid veepuuduse all[42] ning kliimamuutused võivad veeressursiga seotud pingeid veelgi teravdada. Kasvav konkurents veeressursi jagamisel ohustab nii piirkonna majanduse arengut kui ka üldist julgeolekut.[43]

Maa kogus Ida-, Kagu- ja Lõuna-Aasias on piirkonna suurt rahvaarvu arvestades väike ning haritava maa osakaal selles on veelgi väiksem (vt Joonis 7). Toidujulgeoleku kindlustamiseks sõltuvad piirkonna riigid sarnaselt teistele riikidele eeskätt maakasutusest. Olulise panuse maa viljakuse säilimisse või raugemisse annavad maakasutuse intensiivsus, kasutada olev veeressurss ning põllumajanduses kasutatavad taimekaitsevahendid, väetised ja tehnoloogia.

---

[39] Pikema ülevaate saamiseks vaata Lisa 3: Margit Aav „Taustamaterjal: Aasia piirkonna majanduse arengu mõjud keskkonnale“

[40] Zbicz, D., C. (2009). *Asia's Future. Critical Thinking for a Changing Environment.* Woodrow Wilson International Center for Scholars.: 5.

[41] New Agriculturist. (1998) *Water supply: the world's next challenge.*3

[42] UN Environmental Programme. (2002) Global environment outlook. Earthscan Publications Ltd:London

[43] McCarthy, J.J., Canziani, O.F., Leary, N.A., Dokken, D.J. ja White, K.S. (2002) *Climate Change 2001 – Impacts, Adaptation and Vulnerability, Contribution of Working Group II to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press:Cambridge: 1032.

Joonis 7: Haritava maa, hektarit inimese kohta

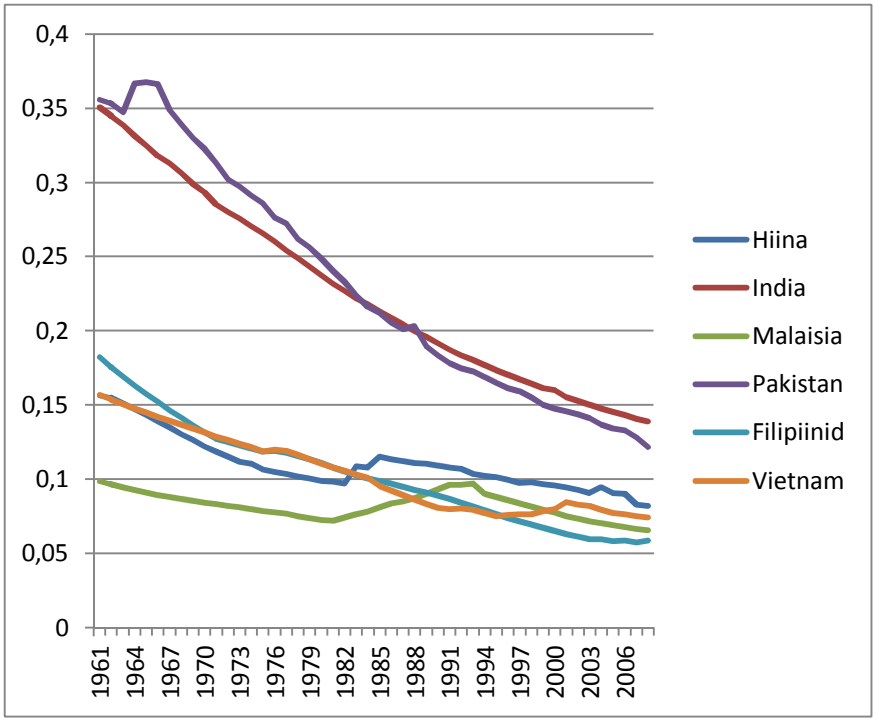

Allikas: Maailmapank. Võrdluseks Eesti 2008. aasta sama näitaja oli 0,44

Toidujulgeoleku kindlustamise vajadusele reageerivad Aasia riigid viljaka maa tehingutega – Aasia riikidest põhilisteks piiriülese põllumaa kokkuostjateks on Hiina, India, Jaapan, Malaisia ja Lõuna Korea. Välisinvesteeringute põhilisteks sihtmärkideks Ida-, Kagu- ja Lõuna-Aasia piirkonnas on Kambodža, Indoneesia ja Pakistan.[44] Maa krabamisega kaasnevaks suurimaks riskiks on põllumaad müüva või rendile andva riigi enda toidujulgeolek. Ehkki Eesti (eeskätt Eesti kinnisvaraspetsialistid) ei näe maa krabamise trendis Eesti jaoks ohtu[45], on mujal maailmas ka Eesti paigutatud juba nö „musta nimekirja“[46].

Aasia piirkonna metsanduse suurimaks probleemiks on majanduse arenguga kaasnev kasvav puidumaterjali vajadus. Lisaks metsastustumise majanduslikele põhjustele – viljaka maa nõudlus põllumajanduses, taristu ja elukeskkonna rajamine järjest suurenevale elanikkonnale, tööstuslik tooraine ja eksport – on levinud ka illegaalne metsaraie. Ebaseaduslikke raieõigusi seaduslikeks fabritseerides jõuab illegaalselt raiutud metsamaterjal nõrga järelvalvega riikidest (Myanmar/Birma, Pakistan, Indoneesia - president Suharto perioodi järgselt küll pisut vähem, Laos, Kambodža) kõrvalasuvatesse naaberriikidesse, eeskätt Hiina ja Indiasse.

[44] Grain Briefing. (2008). *Seized! The 2008 Land Grab for Food and Financial Security*: 3
[45] E24. (2011) Eesti maa kuulub 67 riigi esindajatele, http://www.e24.ee/515280/eesti-maa-kuulub-67-riigi-esindajatele/
[46] The Funders Network on Transforming the Global Economy (2011) Today’s land grab for food production: some frequently asked questions, Grain 06

Kiire majanduse ja rahvaarvu kasv tingib suureneva energiavajaduse, mis omakorda hoogustab fossiilkütuse kui Aasia põhilise energiaressursi kasutamist[47] ning toob kaasa õhusaaste ja kasvuhoonegaaside emissiooni suurenemise. Kliimamuutustega, mille üheks kiirendavaks teguriks peetakse ka kasvuhoonegaaside emissiooni, kaasnevad nii majanduslikud kui ka sotsiaalsed tagajärjed, sh keskkonnapõgenike probleem.[48]

Õhu saastatus linnapiirkondades, eeskätt suurlinnades ja nende ümber, on oluliselt kasvanud ning põhiliseks saaste põhjustajaks on majanduse arenguga kaasnenud suurenenud energia tarbimine. Õhu kvaliteet on oluline mitte ainult otseselt tervisele ja ökosüsteemidele avaldatava mõju tõttu, vaid ka kliima mõjutajana. Kliima muutustega kaasnev mereveetaseme tõus on tõsiseks ohuks Aasia piirkonnale, kuna hinnanguliselt 40% Aasia elanikkonnast elab 60 km raadiuses rannajoonest. Konkurents kahanevate loodussvarude pärast võib kujuneda konfliktseks ning juhtimatu migratsioon võib kogu regioonis ebastabiilsust põhjustada .[49]

Kiire majanduskasv ja tööstuse areng on kaasa toonud järjest suureneva tööstusprügi (sh ohtlike jäätmete) hulga. Vananenud tootmisseadmed, prügitöötlussüsteemi puudulikkus ning nõrk regulatsioon ja järelevalve on vaid mõned põhjused, miks tööstusprügi keskkonda ohustab. Lisaks Aasia enda prügile eksporditakse piirkonda arenenud riikide prügi (eeskätt kahjulikke aineid sisaldavaid elektroonikajäätmeid) ning seda hoolimata rahvusvahelistest kokkulepetest[50], mis sellist tegevust keelavad.

Majanduse arenguga kaasnenud lauslinnastumine võib küll mastaabisäästu abil aidata valitsustel sotsiaalseid teenuseid, prügimajandust ning vee-, kanalisatsiooni- ja energiavarustust korraldada, kuid kui linnastumine toimub sellise kiirusega nagu Aasias, võib sellega kaasneda pigem üldine korraldamatus, slummide teke ning poliitiline ebastabiilsus, mis kaasnevate sotsiaalsete probleemide tõttu negatiivset keskkonnamõju veelgi teravdab.[51]

---

[47] Aden, N., Friedley, D., Zheng, N. (2009). China's Coal: Demand, Constraints, and Externalities. , Environmental Energy Technologies Division of the Ernest Orlando Lawrence Berkeley National Laboratory

[48] Asian Development Bank. (2011). *Climate Change and Migration in Asia and the Pacific*: 2.

[49] High Representative and the European Commission. (2008). *Climate Change and International Security*: 7.

[50] UN Environment Program. (1992). *Basel Convention on the control of transboundary movements of hazardous wastes.*.

[51] Zbicz, D., C. (2009). *Asia's Future. Critical Thinking for a Changing Environment.* Woodrow Wilson International Center for Scholars: 9

2. Euroopa Liidu, USA ja valitud Euroopa näidismaade Aasia-poliitika

2.1. Euroopa Liidu Aasia-poliitika

EL-i poliitika põhineb nii üldiselt Aasia suunal kui ka konkreetsemalt kindlate osapoolte suunal suuresti samadel põhimõtetel ning eesmärkidel: inimõiguste arendamine, demokraatia, EL-i poliitilise profiili tõstmine regioonis, regionaalne integratsioon ning sellega kaasnevalt rahu ja stabiilsus regioonis, EL-i majanduslik kohalolek Aasias ning sellega kaasnevalt kaubavahetuse lihtsustamine ja arendamine, haridus-ja teadusalane koostöö.

Väliskaubanduse osas on EL WTO raames toimuvate läbirääkimiste toetaja, samas aga on võimalusel sõlminud ka regiooni riikidega eraldi vabakaubanduslepinguid. Alates aastast 1996 peetakse regulaarseid Euroopa-Aasia tippkohtumisi (*Asia-Europe meeting, edaspidi ASEM*), kus osalevad peale Aasia riikide ka Austraalia, Uus-Meremaa ja Venemaa. EL näeb ASEM-i kui peamist multilateraalset kanalit Aasiaga suhtlemiseks, mis teadvustab poliitilisi, majanduslikke ja kultuurilisi küsimusi. Komisjon ei pea ASEM-i tehnilise abi ja arenguabi koordineerimise mehhanismiks. EL on ASEM-i raames välja toonud kolm meedet regionaalse integratsiooni ja koostöö edendamiseks:

- *ASEM Dialogue Facility*- selle roll on toetada dialooge valdkondades, mida Aasia riigid näevad vajalikuna. Dialoogide teemad puudutavad a) majandus- ja finantsküsimusi, b) tööhõivet ja sotsiaalpoliitikat, c) keskkonda, d) arengukoostööd ja e) kultuurilise mitmekesisuse ja kultuuridevaheliste dialoogide edendamist.

- *ASEF*[52] *programm*- intellektuaalne ja kultuuriline koostöö ning Aasia ja Euroopa ekspertide vahetusprogramm, mis aitab soodustada kodanikuühiskondade vaheliste kontaktide ning valitsuste ja huvigruppide vaheliste sidemete tekkimist. Samuti panustab programm poliitilistesse dialoogidesse ja akadeemilistesse debattidesse. ASEF on tähtis ka ametlike ASEM-i dialoogide ja sündmuste täiendamiseks ning toetamiseks.

- *TEIN*[53] *3 (Phase 3 of TEIN)*- on üks initsiatiividest, mis kiideti heaks 2000. aastal ASEM III kohtumisel, et ühendada uurimustegevuse võrgustikke Aasias ja Euroopas (sidudes GEANT[54] Aasia uurimustegevuse võrgustikuga) ning et edendada informatsioonivahetust teadustöös, arengus ja hariduses.

Kui 2008. aastal Pekingis ja 2010. aastal Brüsselis toimunud ASEM-i tippkohtumisel keskenduti majanduskriisist tulenevalt päevakajalistele küsimustele, siis ettevalmistatav järgmine tippnõupidamine, mis leiab aset järgmisel aastal Laoses, tõotab keskenduda

[52] Asia-Europe Foundation
[53] Trans-Eurasia Information Network
[54] Pan-European gigabit research network

pikaajalisematele strateegilistele teemadele. Põhiteemade hulgas on välja kuulutatud nn hea valitsemine (*global governance*).

EL-i enamlevinud poliitikarakendamise vahend on valdkonnapõhised dialoogid ning osapoolte vahelised tippkohtumised. Oma roll on ka valdkonna vanemametnikel ning vastava valdkonna ekspertidel. Nii EL-i Aasia- poliitikal kui ka selle rakendamise meetmetel ning tõhususe osas arenguruumi. EL peaks välja arendama selgema ja konkreetsema strateegia ning seda ka kindlalt rakendama. Siinkohal on oluline, et EL-i toimimine oleks ühtne[55].

EL-i perspektiivist vaadates on oht, et EL-i roll Aasia arengutes jääb väheoluliseks, sest praegusel kujul ei ole EL Aasia jaoks arvestatav partner. Hiina perspektiivist kujutab EL endast pigem žetooni, mida kasutada suhetes USA-ga. Üheks põhjuseks on see, et EL-il puudub ühine Hiina poliitika ja iga liikmesriik järgib pigem omi huve. Nagu väidavad Fox ja Godement oma 2009. aasta raportis[56], võimaldavad riikidevahelised lõhed Hiinal EL-i positsiooni veelgi nõrgestada. Probleem on selles, et EL vaatab Hiinat jätkuvalt kui arengumaad ja kui alles tõusvat jõudu. EL-i ametlikku poliitikat vaadates tundub, et selle fooniks on lootus nagu hakkaks Hiina Euroopa mõjul oma majandust liberaliseerima, õigusriiki ehitama ja poliitikat demokratiseerima.

USA ja Hiina suhted on peamiseks teguriks, mis mõjutavad mitte ainult Aasiat vaid ka üleilmset poliitilist korraldust. EL-i jaoks on oluline küsimus, kuhu tahetakse USA ja Hiina vahel asetuda. Näiteks ei oma EL erinevalt USA-st Aasias julgeolekuhuve. Hiina mõjuvõim on Aasias kasvamas, mis osaliselt on seotud Hiina investeeringutega piikonnas. Hiina puhul on investeeringud alati seotud poliitikaga. On ka selge, et EL-i ühisel välis-ja julgeolekupoliitikal on olnud aasiateemadega vähe kokkupuutepunkte. Selle asemel, et koostööd teha, võistlevad EL-i liikmesriigid Hiina tähelepanu pärast ja see omakorda vähendab EL-i, kui tõsiseltvõetava toimija staatust rahvusvahelistes suhetes. Seega EL-i seisukohast vajaks EL ühtset Aasia-strateegiat. Kui EL peaks sellise strateegia väljatöötamiseni reaalselt jõudma, tuleks arvestada USA huvidega Aasias. On oluline leida nii võimalikke huvide kokkulangevusi kui ka konkurentsikohti. Kokkuvõtvalt võiks öelda, et Aasia ja eeskätt Hiina tõus Aasias tähendab EL-ile üheaegselt nii võimalust kui ka ohtu. On selge, et Euroopal on vaja teada, millised on Hiina seisukohad ja eesmärgid.

Üleeuroopaline mõttekoda „European Council of Foreign Relations“ hindas 2009.aastal EL-i liikmesriikide Hiina-poliitikat[57] ning jagas liikmesmaad nelja erinevasse gruppi: *Euroopa järgijad, jõulised industrialistid, ideoloogilised vabakauplejad* ja *kohanduvad merkantelistid.* Kuigi konkreetsete riikide paigutusi võib kritiseerida, pakub see jaotus hea raamistiku illustreerimaks EL-i liikmesriikide poliitiliste valikute variante (vt Tabel 2).

[55] Vt Fox & Godement 2009
[56] Fox & Godement 2009
[57] Ibid

Tabel 2: EL-i liikmesriikide Hiina poliitika

Riikide grupp	Sinna kuuluvad riigid	Lühikirjeldus
Euroopa järgija	Belgia, Iirimaa, Austria, Luksemburg, Läti, Leedu, **Eesti**	Suhted Hiinaga ei ole kesksel kohal. Ei ole suuri investeeringuid Hiina ja Hiinast ning kaubavahetus on väike. Ei osale EL-i Hiina-poliitika kujundamises.
Jõulised industrialistid	Tšehhi, Poola, Saksamaa (Merkel)	Ei ole nõus, et majanduslikud aspektid peaks defineerima EL-i ja Hiina suhted. On valmis Hiinat sektoripõhiste nõuetega survestama.
Ideoloogilised vabakauplejad	Madalmaad, Rootsi, Taani, Ühendkuningriik	Valmis Hiinat kritiseerima ja poliitiliselt survestama, kuid on kaubanduse piiramise vastu.
Kohanduvad merkantelistid	Sloveenia, Soome, Bulgaaria, Malta, Ungari, Portugal, Slovakkia, Itaalia, Kreeka, Küpros, Rumeenia, Hispaania	Majanduslikud kaalutlused domineerivad poliitiliste üle. Eeldus on, et head majandussuhted Hiinaga viivad heade poliitiliste suheteni. On tugeva EL-i poliitika vastu, mis survestaks Hiinat seoses inimõiguste või Tiibeti küsimusega.

Allikas: Fox & Godement 2009

Kaks selles raportis vaadeldavat näidisriiki (Soome ja Rootsi) kuuluvad Eestist erinevatesse riikide gruppidesse. Iirimaa on koos Eestiga *Euroopa järgijate* seas. Viimati nimetatud riikide grupil on aga vähe huvi EL-i Hiina poliitika kujundamise vastu. Seega on peamiseks küsimuseks siinkohal, kas Eesti soovib jääda sellesse riikide gruppi või on Eesti huvides võtta aktiivsem roll EL-i huvide defineerimisel. Samuti tuleks mõelda, kas soovitakse Hiinaga majandussuhteid arendades asetuda samasse kategooriasse Rootsiga või Soomega.

2.2. USA Aasia-poliitika

Kuna USA näol on tegemist nn superriigiga, keskenduvad USA Aasia poliitikat käsitlevad tekstid tihti eeskätt jõupoliitikale ja erinevatele geostrateegilistele aspektidele. Sellele lisaks on tugeva jälje jätnud George W. Bushi administratsiooni neokonservatiivide poliitika, mistõttu võib jääda mulje, justkui oleks sunnijõul demokraatia (või mõne muu põhimõtte) eksportimine suurriigi välispoliitikas kesksel kohal. Üritades mõista USA rolli Aasias, tasub mõelda, kas selline arusaam on piisav seletamaks USA Aasia-poliitikat. Professor

Chaturvedi[58] kirjutab, et on kaks mõtteviisi, mis aitavad mõista Aasia suurjõududevahelisi keerulisi suhteid: hirmude geopoliitika (*geopolitics of fear*) ja geomajanduslikud lootused (*geoeconomics of hope*). Sarnaselt võib ka USA-d näha Aasias, lisaks jõupoliitika rakendajale, revolutsioonilise toimijana või isegi pragmaatilise diplomaadina. Siinkohal heidaks näiteid kasutades pilgu läbi selle prisma erinevate tahkude, et anda lühiülevaade USA poliitikast Aasias.

Jõupoliitika seisukohast lähtuvalt taandub USA tegevus Aasias Hiina tõusust tingitud geopoliitiliste nihete esitatud väljakutsele vastamiseks. Sarnaselt Külmale sõjale omistatavale maailmapildile taandub piirkond ise siinkohal eeskätt malelauaks, millel mängu mängitakse. USA-le on Aasias olulised nii vanad liitlased (Jaapan, Lõuna-Korea, Filipiinid ja tasub nimetada ka Austraalia), kui ka uued võimalikud liitlased (India, Indoneesia ja Vietnam). Mõneti peegeldavad sellist formuleeruvat geopoliitikat ka president Obama visiidid Aasiasse, mida on seni toimunud kahel korral ja mõlemal korral on president külastanud nelja Aasia riiki. Esimesel visiidil (2009. aasta novembris) olid sihtriigid Jaapan, Singapur, Hiina ja Lõuna-Korea. Teisel visiidil (2010. aasta novembris) olid sihtriikideks India, Indoneesia, Lõuna-Korea ja Jaapan. Ühest küljest peegeldab see Jaapani ja Lõuna-Korea jätkuvat olulisust USA jaoks, kuid India valimist teise visiidi esimeseks sihtriigiks võib pidada oluliseks sümboolseks sammuks. Seda kinnitab Obama India parlamendile peetud kõne, milles president teatas, et USA toetab Indiale püsiliikme staatuse andmist ÜRO Julgeolekunõukogus.

Nagu ka Karin Dean viitab[59] siis on lähtuvalt Hiina tõusust just Kagu-Aasia kujunemas üheks piirkonna geopoliitiliseks keerukohaks. Esiteks on piirkonna väinade näol tegemist erinevatele osapooltele eluliselt oluliste laevateedega, mille osakaal maailma toornafta voogudes oli 2009. aastal 13,6 miljonit barrelit päevas (vt Joonis 8) ning mille kaudu jõuab Jaapanisse üle 80% ja Lõuna-Koreasse üle 65% sealsest toornafta tarbitavast kogusest (Hiina puhul on sama näitaja ca 30%)[60]. Samuti käib sealsetest konteinersadamatest läbi ligi 30% maailma konteinervedudest[61]. Samas on piirkonnas probleemiks piraatlus (vt Kaart 2), mis on küll viimase 10 aasta jooksul tunduvalt vähenenud[62], kuid tegemist on jätkuvalt intsidentide arvu poolest probleemsuselt teise piirkonnaga pärast Somaalia. See on üks põhjendus, mida USA on oma mereväe kohaloleku õigustuseks toonud. Samuti on ka põhjendus, mida piirkonna väikeriigid – Singapur, Malaisia, Vietnam, Taiwan ja Brunei – on välja toonud seletuseks, miks korraldada USA-ga ühiseid mereväeõppuseid ja tekitada USA mereväe kohalolekut oma sadamates[63]. Käesoleva aasta 10. oktoobril teatas USA aseriigisekretär oma Bankokis peetud kõnes, et lähiaastatel loodab USA oma võimekuse ja ressursside raskuskeskme nihutada Lähis-Idalt ja Lõuna-Aasialt Aasia-Vaikse ookeani piirkonnale.[64]

[58] Vt Lisa 1: Chaturvedi „‘Rising Asia’ and Sino-Indian Relations: Towards 2025“
[59] Vt Lisa 2: Karin Dean „Southeast Asia: regional outlook“
[60] Brent 2011
[61] Bateman, Ho ja Chan 2009
[62] Storey 2008
[63] Vt näitekst Dettmer 2011
[64] Vt Lisa 2

Olukorra teeb keeruliseks aga teine nüanss piirkonna geopoliitikas, mis viib USA vastasseisule Hiinaga. Nimelt on Hiinal piirkonna väikeriikidega kattuvad territoriaalsed nõuded Lõuna-Hiina meres, mis annab USA kohalolekule ja vaidlusalustes vetes toimuvatele ühisõppustele lisatähenduse (vt Kaart 3).[65] Tegemist on küll asustamata saarestikega, millest suuremad on Spartly ja Paraceli saarestikud, kuid territoriaalsete nõuete peamine sihtmärk on siiski merepõhja all asuvad nafta- ja gaasivarud. Väheolulised pole ka kalastamisõigused. USA on nendesse aruteludesse tugevalt sekkunud, kutsudes nii osapooli üles õiguslikult oma nõuded selgitama kui ka rõhutanud USA huvi tagada mereteede turvalisus. See on viinud tugeva Hiina poolse kriitikani USA ja väikeste naaberriikide suhete pihta. Kriitika toidab aga Vietnami ja Filipiinide hirme, mis suunab neid USA suunas või sunnib neid tõestama, et nende poliitika on USA-st sõltumatu[66].

Joonis 8: Maailma naftatransiidi pudelikaelad, 2009

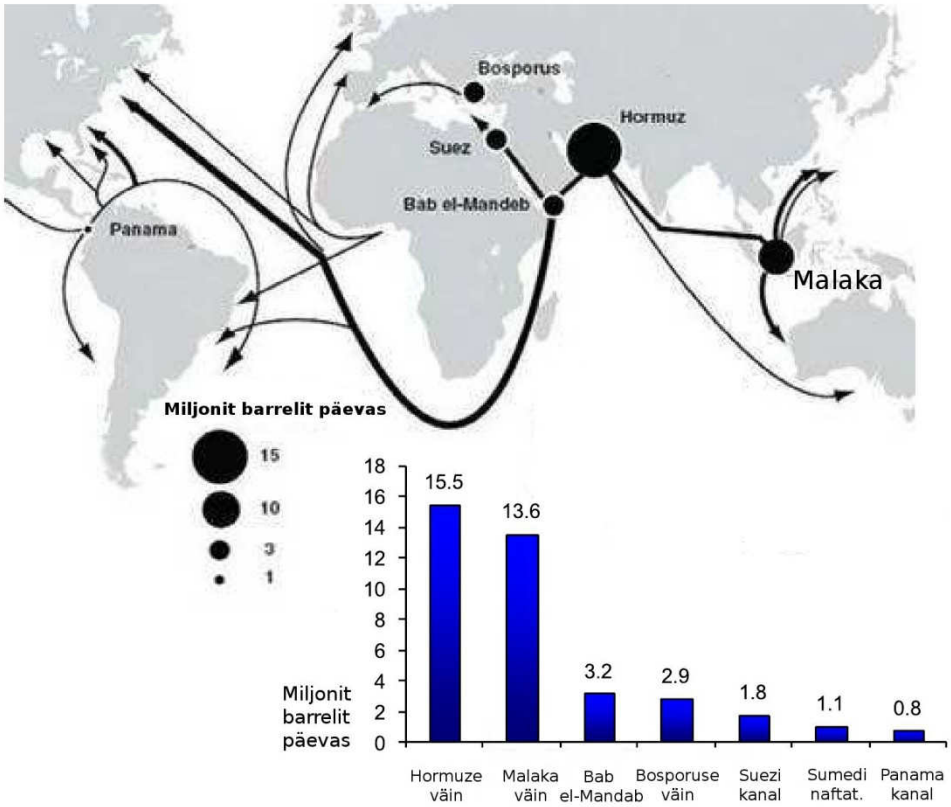

Allikas: Newell, R. (2011) Statement of Richard Newell from the Energy information administration U.S. Department of Energy before the Committee of energy and Commerce Subcommittee on Enrgy and Power U.S. House of Representatives.

[65] Vt ka Mattlin 2011
[66] Majid 2010

Kaart 2: Piraatlus Kagu-Aasias 2010. aastal

Allikas: IMB Piracy Map 2010. Punased: toimunud rünnakud. Kollased: katsed laevu rünnata

Kaart 3: Hiina territoriaalne nõue Lõuna-Hiina meres ja intsidendid merel, mis on tekitanud diplomaatilisi vastasseise

Allikas:Mattlin, M. (2011) Epäluulon kierre *Ulkopolitiikka* 3, lk 15-19

USA on Aasias muuhulgas ka revolutsiooniline toimija, kes rõhutab oma välispoliitilises agendas demokraatia leviku toetamist ja inimõiguste kaitset. Aasia kontekstis võiks siinkohal näiteks tuua USA internetivabaduse poliitika[67], mis on viinud vastuoludeni regiooni autoritaarsete režiimidega, eeskätt Hiinaga, kes tsenseerivad internetti või represseerivad *blogijaid.*[68] USA internetivabaduse poliitika on saanud hoogu kahest märgilise tähendusega sündmusest, millest viimane on käesoleva aasta Araabia maade revolutsioonide laine, mida seostatakse paljuski internetipõhiste sotsiaalvõrgustikega ning enne seda 2010. aasta Google-i lahkumisega maismaa-Hiinast. Viimati nimetatud sündmus võimaldas USA-l mängida välja oluline poliitdraama, mis on jätnud tugeva jälje internetiga seotud küsimustesse riikidevahelistes suhetes.

[67] Vt http://www.state.gov/e/eeb/cip/netfreedom/index.htm
[68] Figliola, P.M., Addi, C.L. and Lum, T. (2011) U.S. Initiatives to Promote Global Internet Freedom: Issues, Policy, and Technology. Congressional Research Service, 3 January

Nimelt oli Google 2010. aasta jaanuaris sunnitud lahkuma maismaa-Hiinast, pärast seda, kui oli süüdistanud Hiina valitsust küberrünnakutes ja loobunud "uue Hiina lähenemise"[69] sildi all oma otsingutulemuste tsenseerimisest. Nimetatud tsenseerimine oli alates 2006. aastast olnud Google maismaa-Hiinas opereerimise tingimuseks. Juba samal kuul esines USA riigisekretär Hillary Clinton kõnega[70], deklareerides jõuliselt juba 2006. aastal alguse saanud[71] USA internetivabaduse poliitikat, mis retooriliselt võrdsustas ligipääsu vabale internetile inimõigustega. Küsimus ei olnud siiski ainult karmis retoorikas. Kui seni oli 2006. aastal loodud Üleilmse Interneti Töörühm (Global Internet Task Force) tegelnud peamiselt monitooringu ja arenguabiga, siis 2010. aastal lisandus sellele muuhulgas reaalne rahastamine inimestele, kes toodavad uusi lahendusi riigi tsensuuri vältimiseks internetis. Samuti kuulutati USA erasektorile välja koostööpakkumine, et töötada välja lahendused, mis aitaks riikide poolt seatud tulemüüridest mööda hiilida. Lisaks on välja õpetatud üle 5000 inimese neid võimalusi ka sihtriikides reaalselt kasutama.[72] Internetivabaduse poliitikat toetava programmi eelarve oli ka peale kärpimisi üle 20 miljoni dollari.

Selline initsiatiiv häirib Hiinat, kes on lisaks Iraanile, antud poliitika üks peamisi sihtmärke. Nimelt on tõusev suurriik tuntud oma naljatlevalt „Hiina suureks tulemüüriks" kutsutava tehnoloogia poolest, mis võimaldab Hiinal riiki sisenevat ja väljuvat infot kirurgilise täpsusega filtreerida – võimaldades näiteks BBC poliitikauudiste blokeerimist, samas kui spordiuudised on kättesaadavad. Lisaks tekitab internetivabaduse poliitika lisapingeid USA ja Vietnami vahel, kes vaatamata geopoliitilisele magnetismile jäävad antud teemas teineteisele poole eraldusjoont. Evgeny Morozov on tabavalt välja toonud[73], et internetivabaduse avalik sidumine USA välispoliitikaga on teinud antud poliitika eesmärke arvesse võttes pigem karuteene. Potentsiaalsetes sihtriikides on see pigem toonud kaasa paranoilise reaktsiooni, kus võimalike rahastamiskanalite avastamiseks on hakatud kodanikeühendusi rohkem puistama ja teema on tõusnud päevakorda riikides, kus varem oleks seda tõenäoliselt ignoreeritud. Siinkohal on aga oluline rõhutada, et tegemist on olulise näitega USA-st kui revolutsioonilisest jõust Aasias, mis heidab kinda piirkonna autoritaarsetele režiimidele.

On oluline esile tõsta seda, kuidas USA suudab Aasias välja mängida ka pragmaatilise diplomaadi rolli. Eeskätt on oluline, et erinevalt Euroopa Liidust või vaadeldavatest näidismaadest on USA reaalselt osaline Aasia regiooni sisemistes arengutes, mis kõige märkimisväärsemalt avaldub Aasia ja Vaikse Ookeani Majanduskoostöö organisatsioonis (*Asian-Pacific Economic Cooperation*) ja Ida-Aasia tippkohtumistes (*East Asia Summit*). Esimene neist on loodud 1989. aastal eesmärgiga luua Vaikse ookeani äärseid riike ühendav vabakaubandustsoon (kaubanduse ja investeeringute liikumise hõlbustamine), toetada riikide ettevõtjate koostööd (piiriüleste toimingute lihtsustamine ja tehingukulude alandamine) ning soodustada riikidevahelist koostööd tehnilistes küsimustes (nt telekommunikatsioon). Kuigi

[69] The Official Google Blog. 2010 „ A new approach to China" 12 January, http://googleblog.blogspot.com/2010/01/new-approach-to-china.html
[70] Vt http://www.state.gov/secretary/rm/2010/01/135519.htm
[71] Loodi Üleilmne Interneti Töörühm (Global Internet Task Force)
[72] Vt http://www.bloomberg.com/news/2011-04-20/u-s-funds-help-democracy-activists-evade-internet-crackdowns.html
[73] Morozov 2011

organisatsiooni tegevust on peetud ka ebaõnnestumiseks, sest vabakaubandustsooni asemel on sõlmitud 30 bilateraalset lepet, võib organisatsiooni tegevust siiski pidada õnnestumiseks, sest see on kujunenud diplomaatiliseks platvormiks paljude teemade, nagu terrorism, tervishoid, kliimamuutused, energia julgeolek jne käsitlemiseks. Obama administratsioon on korduvalt rõhutanud organisatsiooni keskset rolli oma Aasia-suunalises välispoliitikas.[74] Lisaks sellele on USA praegune administratsioon keskendunud eeskätt ASEAN-ile kui piirkonna institutsionaalse regionaliseerumise kõige lootust andvamale platvormile. Ka ASEAN-i korraldatav Ida-Aasia tippkohtumine[75], millel osaleb alates käesolevast aastast 18 riiki[76], sh USA, Hiina, India ja Venemaa, ei ole vähem oluline.

Teine oluline näide USA võimest mängida pragmaatilise diplomaadi rolli, on USA-Hiina partnerlus, mis vaatamata poliitilistele takistustele, on võrdlemisi hästi institutsionaliseeritud 2009. aastal tehtud ühisavalduse põhjal[77], milles sõnastatud põhimõtteid omakorda uuendati 2011. aastal[78]. Reaalseks koostööplatvormiks on USA-Hiina Strateegiline ja Majanduslik Dialoog (*US-China Strategic and Economic Dialogue*), mille raames toimuvad iga-aastased tippkohtumised riikide pealinnades. USA poolelt juhivad teemade delegatsioone riigisekretär Clinton (strateegiline koostöö) ja Föderaalse Keskpanga juht Timothy Geithner (majanduslik dialoog). Strateegiliste teemade all käsitletakse bilateraalseid küsimusi (nt erinevad mobiilsusprogrammid), regionaalseid ja rahvusvahelisi julgeolekuteemasid ning üleilmseid probleeme (nt tervishoid ja energeetika). Samuti on tippkohtumiste platvormi kasutatud kliimamuutuste ja keskkonnaprobleemide arutamiseks. Oluline on, et ühisavaldused on suutnud sõnastada ka kahe riigi vahelised eriarvamused nagu Taiwani küsimus või inimõiguste problemaatika. Samuti toimuvad koostöö raames kaitsevaldkonna vahetusprogrammid.

See peatükk on esitanud mitmeid erinevaid killukesi ja mitte üht kindlat seletust USA Aasia poliitikale. Kasutades näiteid oligi eesmärk juhtida tähelepanu asjaolule, et USA-l on Aasias erinevaid huve, eesmärke ja võimalusi, mille vahel ennast tasakaalustada ja et USA-l on Aasias vähemalt kolm nägu: julgeolekut pakkuv ja ohustav hegemoon, revolutsionäär ja pragmaatiline diplomaat.

---

[74] Vaata Kurt M. Campbell "Principles of U.S. Engagement in the Asia-Pacific", Hillary Clinton "Remarks on Regional Architecture in Asia: Principles and Priorities"
[75] Vt Lisa 2
[76] Austraalia, Brunei, Hiina, Kambodža, India, Indoneesia, Jaapan, Laos, Malaisia, Myanmar (Birma), Uus-Meremaa, Filipiinid, Venemaa, Singapur, Lõuna-Korea, Tai, USA, Vietnam
[77] U.S.-China Joint Statement, 17. November 2009, http://www.whitehouse.gov/the-press-office/us-china-joint-statement (alla laetud 12.mai 2011)
[78] U.S. - China Joint Statement, 19.jaanur 2011, http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/01/19/us-china-joint-statement (alla laetud 12.mai 2011)

2.3. Soome, Rootsi, Iirimaa ja Šotimaa kogemused

Soome ja Rootsi on valitud näidisriikideks seetõttu, et tegemist on riikidega, mida on tihti kasutatud raamistikuna Eesti arengute mõtestamiseks. Iirimaa on uuringusse kaasatud näitena Euroopa väikeriigist, kus 1990-ndatel oli küll tormiline majandusareng, kuid kuhu seoses üleilmsete protsessidega jõudis, sarnaselt Eestiga, majanduskriis. Šotimaa on uuringusse kaasatud näitlikustamaks, kuidas ka riigisisene regioon võib omada iseseisvat Aasia-strateegiat.

Kõik Soome, Rootsi ja Šotimaa dokumendid keskenduvad Hiinale ja nii võiks ka väita, et tegemist on pigem Hiinale keskenduva suunaga, kui Aasia-strateegiatega. Samas on see ka mõistetav, sest enamus vaadeldavatest strateegiatest on sündinud ligikaudu kümme aastat tagasi (va Soome oma, mis pärineb 2011. aastast). Aasia tiigrite majanduslik tõus 1990-ndatel ja Hiina majanduskasv panid maailma huvituma eeskätt Hiinast. India tõusule ja arengutele Kagu-Aasias on tähelepanu pööratud alles hiljem.

Ühine väide kõigis dokumentides on, et Hiina tõus mõjutab kogu rahvusvahelist poliitilist ja majanduslikku korraldust. Hiina majanduskasv on oluline kõigi vaadeldavate riikide majandusarenguks – kõik vaadeldavad riigid üritavad leida omale kohta Hiina tõusus ja sellest kasu lõigata. Samas peetakse Hiina tõusu ka väljakutseks, millega on vaja kohaneda. Kõik riigid teadvustavad võimalust, et Hiina ei pruugi suuta tagada jätkuvat majanduskasvu. Ka sellel oleks oluline mõju maailmapoliitikale ja maailmamajandusele.

Kõik vaadeldavad riigid näevad kasvava tarbimisega Aasiat/Hiinat ekspordi suurendamise võimalusena. Kaubanduses Aasiaga soovitakse, et praeguse odavate toodete impordi kõrval muutuks olulisemaks kvaliteetsete kaupade eksport Aasiasse. Samas vajab ka Hiina sotsiaalsete ja majanduslike muutuste tõttu tehnoloogiaid nendega toime tulemiseks. Kõik vaadeldud raportid rõhutavad vajadust tõsta teadmisi Aasiast/Hiinast. Rohkem teadmisi Hiinast on vaja seetõttu, et Aasia/Hiina tõus muudab üleilmset majandust. Lisaks on vajalik tõsta iga konkreetse riigi tuntust Aasias/Hiinas.

Iirimaa strateegia[79] on vaadeldud programmidest kõige põhjalikum ja viidi läbi kahes osas: 1999-2004 ja 2005-2009. Teise osa kavandamisel võeti arvesse esimesel perioodil omandatud kogemusi. Ainuüksi strateegia esimese osa rakendamisel kahekordistusid Iirimaa kaubandusmahud Aasiaga ja 2003. aastaks oli juba 90 Iiri ettevõtet suutnud Aasias kanda kinnitada.

Programmi teises osas keskendus Iirimaa kaheksale Aasia riigile: Hiina, Jaapan, Korea, Singapur, India, Malaisia, Indoneesia ja Vietnam. Kõigis nimetatud riikides loodi *Enterprise Ireland* (EAS-i analoog) esindused. Programmis seati muuhulgas sihiks Iirimaa liitumine Aasia Arengupangaga, mis õnnestus 2006. aastal.

[79] Irish Ministry of Enterprise, Trade and Employment. (2009) A Decade of the Asian Strategy 1999-2009. Department of Enterprise, Trade and Innovation; Department of Enterprise, Trade and Innovation (2010) Trading and Investing in a Smart Economy, Strategy and Action Plan for Irish Trade, Tourism and Investment to 2015. Department of Enterprise, Trade and Employment. (1999) A Strategy for Long-Term Development of Foreign Earnings in Asia

Iiri strateegia keskendus peamiselt viiele erinevale valdkonnale: haridus, turism, põllumajanduskaupade ja meresaaduste eksport, kaubandussuhted ja investeeringud. Hariduse valdkonnas oli eesmärgiks pakkuda sihtriikidele haridusteenust ja seati eesmärgiks, et 2009. aastaks võiks Iirimaal õppida 17 000 sihtriikide üliõpilast. Samuti seati eesmärgiks stipendiumite programmi rajamine, et meelitada Iirimaale Aasia päritolu andekaid üliõpilasi. Turismivallas võeti eesmärgiks suurendada Aasia päritolu turistide hulka ja 2020. aastaks seati siht, et 1/3 aastas Iirimaad külastavatest turistidest peaks tulema Aasiast. Selleks nähti ette Iirimaad turismi sihtpunktina turustavate *Toursim of Ireland*-i esinduste loomine kõigisse sihtriikidesse (2011. aastaks on need loodud siiski vaid Hiinas, Indias ja Jaapanis).

Iirimaa toiduainetetööstuses seati eesmärgiks säilitada ekspordile orienteeritus ning turuosa suurendamine sealiha, loomaliha, erinevate spetsiifiliste toiduainete ja alkohoolsete jookide vallas. Juba programmi esimese osa käigus suudeti kasvatada sealiha eksporti Aasiasse. Eesmärgiks seati, et 2009. aastaks oleks Aasias kanda kinnitanud 215 ettevõtet, mille tegevusvaldkondadeks on infotehnoloogia, biotehnoloogia, haridusteenused, finantsteenused, tervishoiuteenused, farmaatsia- ja toiduainetetööstus. Kokku loodeti 2009. aastaks tõsta ekspordi maht sihtriikidesse 9 miljardi euroni. Samuti loodeti Iirimaale meelitada lisandväärtusega Hiina investeeringuid.

2010. aastal vahetus Iiri Aasia-strateegia aga uue Iiri „ülemaailmse“ strateegia (kuni 2015) vastu, kus peamine rõhk on jätkuvalt majandusel. Raportist on võimalik järeldada, et Hiina või isegi Aasia tervikuna ei mängi üksinda lähitulevikus Iiri majanduse üleilmastumisel võtmerolli. Iiri ekspordiks on olulised Poola ja Rumeenia ning Aasias Hiina ja India. Impordis on oluline roll Austraalial, Egiptusel ning ka Hiinal, Jaapanil ning Indial. Iirimaa jaoks on tulevikuturgudeks *BRIC*-i riigid (Brasiilia, Venemaa, India ja Hiina) ning on selge, et majanduskasvu hakkavad vedama Hiina, India ja Brasiilia. Lisaks BRIC-ile kavatseb Iirimaa keskenduda Türgile, Lõuna-Koreale ja Araabia Ühendemiraatidele. Lühemas perspektiivis peetakse aga jätkuvalt oluliseks tööd Hiina ja Indiaga.

Kirjeldatust võib järeldada, et Aasiat peetakse tulevikus Iirimaa majandusarengu jaoks prioriteediks. Valitud riikide korral on plaan käivitada majandusesindused, samuti on kavas luua ühised majanduskomisjonid. Iirimaa on taolised komisjonid loonud juba Venemaa, Lõuna-Korea, Saudi Araabia ja Hiinaga. Prioriteetseteks peetud turgudega riikidesse planeeriti saatkondade rajamist. Saatkondadele seati eesmärgiks arendada väljarännanud iirlasi kaasavad strateegiad, edendamaks suhtlust ja tehingute tegemist Iirimaa ja antud riigi vahel.

Strateegia kohaselt on Iirimaa peamised huvid kaubandus, turism ja investeeringud. Näiteks on turismialaseks eesmärgiks seatud väliskülaliste arvukuse tõus 8 miljonini aastas. Peamiselt arvestatakse siiski turistidega Suurbritanniast ja Põhja-Ameerikast ning vähe loodetakse külalistele Aasiast. Turismi arendamisel pannakse rõhku öko-turismile ning kruiisiturismile. Iirimaa eesmärgiks on saada ülemaailmseks sõlmpunktiks kõrgtehnoloogilistele ettevõtetele. Rõhku pannakse ka puhaste tehnoloogiate arendamisele.

Välisettevõtete tõmbenumbriteks Iirimaal peetakse vaba ning konkurentsivõimelist ettevõtluskeskkonda ning ka ettevõtlust soosivat maksusüsteemi. Selleks, et toetada Iirimaa ettevõtete rahvusvahelistumist, pakub strateegia välja nö tööriistakomplektide väljatöötamist, mis aitaks Iiri ettevõtetel uutele turgudele siseneda. Sääraste komplektide all peetakse silmas ettevõtjatele spetsiifiliste sihtriiki tutvustavate infopakettide pakkumist. Strateegias tutvustatakse ka valitsuse plaani luua uus Väliskaubanduse Nõukogu (Foreign Trade Council), kus oleks esindatud kõik riigi tähtsamad institutsioonid.

Šotimaa Aasia-strateegia[80] pärineb 2006. aastast ja on suunatud Hiinale. Šotimaa valitsuse eesmärgiks on, et Šotimaa oleks kaasatud üleilmsetesse majandusarengutesse ja sellest lähtuvalt tõsteti esile Šotimaa- alase teadlikkuse tõstmist Hiinas. Väikese maana keskendus Šotimaa konkreetsetele regioonidele ja valdkondadele Hiinas: Peking, Guangdong (tootmise südamaa), Hongkong (peamine finantskeskus), Shadong (arenenud provints, millel olid juba varasemad kontaktid Šotimaaga) ja Šanghai (äri-ja finantskeskus).

Šotimaa huvid hõlmavad muuhulgas haridust ja turismi. Kuigi *Scottish Qualifications Authority* mängib olulist rolli kõrghariduse pakkumise arendamisel Hiinas, on Šotimaa eesmärgiks saada ka osa Hiinast tulevatest välistudengitest (võimalikud stipendiumid Hiina tudengitele). Et arendada Šotimaa tuleviku teadlastebaasi ja tagada, et Šotimaa suudaks säilitada oma eesrindliku positsiooni teaduses ja innovatsioonis peetakse oluliseks Šotimaa haridussüsteemi efektiivset turustamist. Ühe viisina tagamaks välistudengitele ligipääsu Šotimaa haridussüsteemile nähakse e-õpet.

Samuti soovib Šotimaa osa saada Hiinast tulevast ja aina kasvavast turistide voost. Eesmärgiks seati aastas 30 000 Šotimaad külastavat Hiina turisti 2010. aastaks. Aastas loodeti sellest numbrist 15 miljonit eurot lisatulu. Konkreetsemalt seati eesmärgiks näiteks golfireiside pakettide loomist. Lisaks turistidele peeti vajalikuks, et ka kvaliteetne Hiina tööjõud omandaks Šotimaal elamise ja töötamise kogemuse.

Kindlasti soovib Šotimaa laiendada ärikontakte Hiinaga ning suurendada Šotimaa eksporti Hiinasse. Baasarusaam on, et mida rohkem on ärikontakte Hiinaga, seda rohkem Šotimaa sellest kasu lõikab. Samuti on käidud välja eesmärk, et Šotimaa võiks olla Hiina ettevõtetele värav Euroopasse.

Soome välisministeeriumil on kaks Aasia-teemalist tegevusprogrammi aastast 2011: üks on suunatud Hiinale[81] ja teine Afganistanile[82]. Soome kohalolek Afganistanis on oluline element Soome välis- ja julgeolekupoliitikas ning selle raames on Soome jaoks oluline osaleda Afganistani olukorra stabiliseerimises. Soome osaleb Afganistanis mitmetes rahvusvahelistes kokkuleppe-projektides ja arengukoostöö on koordineeritud koostöös Põhjamaadega.

[80] Scottish Executive 2006
[81] Soome Välisministeerium 2010
[82] Soome Välisministeerium. 2009

Arenguabi on suunatud eelkõige heade valitsemistavade ja õigussüsteemi ülesehitamisele ning maapiirkondade arendamisele (eeskätt asendustegevused narkootikumide tootmisele).

Põhjamaade Aasia Uuringute Instituudi direktor Jorgen Delman tegi 2008. aastal kokkuvõtte Põhjamaade Hiina ja Aasia strateegiatest[83]. Kokkuvõte keskendus energeetika, keskkonna, kliimamuutuste ning teadus- ja arendustemaatikatele. Kõikides strateegiates mängivad need teemad olulist rolli ja kõik Põhjamaad tegid jõupingutusi Hiinaga suhtlemiseks ning sellest suhtlemisest kasu saamiseks. Kõik strateegiad hoiatasid ka, et kui Hiina teemat käsile ei võeta, võib see tõsiselt oma riigi majanduslikku olukorda kahjustada. Vaatamata sellele on valmidus konkreetseteks programmideks raha eraldada pea olematu, kui välja arvata Hiina-Taani Ülikool. Omamoodi huvitav tähelepanek Delmani kokkuvõttes on, et Põhjamaad on Aasias tuntud pigem tervikuna ja üksikud riigid ei paista eriti silma. Seetõttu pakkus ta ka välja võimaluse, et Põhjamaad võiks välja töötada ühiseid lähenemisi Aasiale.

Veel 2008. aastal oli Soomes ainult Haridusministeeriumil Aasia-teemaline alusdokument. Antud raporti huvi oli rajada Soome haridus-, teadus- ja kultuurisektori esindused kindlatesse Aasia riikidesse. Samuti seati eesmärgiks suurendada vahetusüliõpilaste hulka ja soodustada teadlaste ja ekspertide liikumist Soome ja Hiina vahel. Selle saavutamiseks oli vaja Aasia maadega koostöörahastust suurendada. On märkimisväärne, et Aasia tudengite osakaal Soome saabuvate välistudengite hulgas oli juba 2009. aastal võrdlemisi tähelepanuväärne (vt Tabel 3). Soome on Rootsi kõrval ainuke Põhjamaa, mille välistudengite suurima grupi pakub mõni Aasia riik.

Tabel 3: Välistudengid Soomes päritoluriikide järgi absoluutarvudes, 2009

Hiina	**1988**
Venemaa	1378
Eesti	684
Nigeeria	629
Rootsi	495
Nepal	**451**
Saksamaa	446
Etioopia	428
Ghana	370
Keenia	347
Pakistan	**324**
India	**300**
Vietnam	**265**
Bangladesh	**245**
Kamerun	229

Allikas: UNESCO

Soome Hiina tegevuskava põhineb eeldusel, et Hiina majanduse kasv suurendab tulevikus ka Hiina poliitilist kaalu rahvusvahelises süsteemis. Sellest perspektiivist lähtuvalt on Hiina juba praegu juhtiv jõud, mis on muutmas majanduse struktuuri rohkem kõrgtehnoloogiatele ja teenustele orienteerituks. Samuti on Hiina oma majanduskasvu jaoks vajalike

[83] Delman 2008

impordivoogude tagamiseks muutunud aktiivseks Aafrikas, Ladina-Ameerikas, Kariibidel ja Okeaanias. Ka Euroopa Liit on huvitatud paremast ligipääsust kasvavale Hiina turule.

Soome jaoks on Hiina juba praegu suuruselt teine impordipartner ja kolmas ekspordipartner. Ehkki Soome jaoks on olulised majandussuhted Hiinaga, peetakse oluliseks ka poliitilisi suhteid. Soome investeeringud Hiinasse moodustavad juba 8 miljardit eurot ja Hiinas tegutseb aktiivselt ligi 240 Soome ettevõtjat. Hiina majanduskasvus nähakse Soome jaoks eeskätt võimalust. Samuti on oluline teadus- ja arenduskoostöö Hiinaga, milles loodetakse tulevikus Hiinalt investeeringute kasvu.

Et parandada kahe riigi omavahelisi suhteid seab Soome Hiina programm eesmärke mitmes valdkonnas,:

1. Poliitiline eesmärk on omada ja edendada häid suhteid Hiinaga ja selle juhtkonnaga ning julgustada Hiinat käituma vastutustundliku toimijana maailmapoliitikas;

2. Majanduslik eesmärk on suurendada Soome ja Hiina vahelist kaubandust ja investeeringuid ning sügavamalt integreerida Hiinat maailmamajandusega. Samuti aga Hiina muutumine ratsionaalsemaks partneriks kõrgtehnoloogiat ja keskkonnatehnoloogiat puutuvates teemades ning ökoloogilisi ja sotsiaalseid väljakutseid puudutavates teemades.

3. Energeetika, keskkonna ja kliimamuutuste valdkonnas on eesmärk Hiinat paremini integreerida rahvusvahelisse normatiivsesse raamistikku ja edendada keskkonnasäästlikumate tehnoloogiate kasutuselevõttu, mis omakorda aitaks suurendada Soome keskkonnatehnoloogiate kasvu;

4. Hariduses on eesmärk suurendada Soomes teadlikkust Hiina kohta, edendada Hiina keele oskust Soomes, Hiinaga seotud teemade uurimist ja samuti toetada Soome Hiina- suunalist hariduse eksporti;

5. Arengukoostöös on eesmärk rõhutada jätkusuutlikku arengut, toetada Soome ettevõtete investeeringuid energiat ja keskkonda säästvaisse tegevustesse;

6. Õigusküsimustes ja piiriprobleemides toetada koostööd sisejulgeoleku teemadel ja toetada piirivalve arengut.

Soome sõltumatu avalik fond SITRA[84] on teinud ära suure osa tööst tugevdamaks Soome sidemeid Hiinaga ja Indiaga. Tulevikku orienteeritud 2003. aasta SITRA raportis hoiatas Soome Hiina ekspert Linda Jakobson, et Soome peaks valmistuma nii Hiina edust tulenevateks võimalusteks kui ka Hiinast tulenevateks ebaõnnestumisteks, mis võivad Soome majandust tugevalt mõjutada. Oma artiklis[85] oli Jakobson veendunud, et olenemata sellest,

[84] Soome Innovatsiooni Fond
[85] Jakobson 2003

mis saab Hiinast ja Hiina majandusest, on selge, et Hiinast saab tulevikus peamine tegur, mis mõjutab üleilmseid majanduslikke ja poliitilisi arenguid.

Möödunud kümnendi alguses mõistis Jakobson, et Hiina pakub Soomele suuri võimalusi ja seetõttu tuleks Hiina keele- ja kultuuriõpet suurendada kõigil Soome haridussüsteemi tasanditel. Samuti andis ta mõista, et Soome immigratsioonipoliitikat tuleks muuta nii, et hästi haritud aasialased tuleks tööle Soome. Lisaks rõhutas Jakobson, et nõudlus kõrghariduse järele Hiinas kasvab ning see võimaldab Soomel haridusteenust eksportida ja pakkuda Hiinas haridusteemalisi konsultatsioone, sest erakoolid on Hiinas arvestatavalt populaarsed.

Lisaks haridusele oli teemaks, mida Jakobson puudutas, turism. Kasvav tarbijaskond Hiinas loob uusi võimalusi Soome ettevõtjatele. Saamaks kasu neist võimalustest, on tarvis paremini tunda Hiina tarbija soove ja turismi edendamiseks vajatakse Hiina keelt kõnelevaid inimesi. Veel kaks olulist aspekti seejuures olid Soome kui sihtriigi tõhus turustamine Hiinas ning piisaval arvul konsulaatide rajamine.

Konkreetsemate sammudena käis Jakobson välja Soome-Hiina ülikoolide võrgustiku loomise, riikliku rahastuse innovatsiooniprojektidele (nt keskkonna ja tervishoiu valdkondades) ja Soome kujundamise Ida-Aasia Euroopa-suunalise kaubavoo jaotuskeskuseks.

SITRA on aktiivselt tõstnud esile ka Indiat kui võimalust Soome majandusele. Näiteks on SITRA 2004-2008. aastal vedanud mahukat India-teemalist projekti, mille käigus koostati ligikaudu 15 raportit, mis juhtisid tähelepanu Soome majanduse võimalustele Indias. Mitmed neist raportitest olid seotud majanduskoostöö ja ühisettevõtmistega erinevates valdkondades (nt tarkvaraarendus, tekstiilitööstus, keskkonnatehnoloogiad, kõrgharidus ja teadus). Nimetatud raportites käsitleti Indiat tihti kui võimalikku logistilist sõlme ekspordiks teistesse riikidesse.

Nagu selgub intervjuudest, oli Soome Hiina-tegevuskava eesmärk eelkõige koordineerida ministeeriumite tegevusi ja edendada ministeeriumite vahelist kommunikatsiooni, uusi ressursse tegevusplaan ette ei näe. Väljapoole suunatult oli tegevuskava eesmärk näidata Hiinale, et Soome on suhete arendamisest huvitatud. Soome Aasia-poliitikat käsitleti laiemalt EL-i raamistikus, kuigi tõdeti, et praegu EL-i tasandil vastav poliitika puudub. Ideaalis jääks Soome välispoliitikale majandushuvide kaitsmine, väärtuspõhised teemad võiks jääda EL-ile.

Üldjoones on Aasia tähtsus Soome välipoliitikas kasvamas, kõrgetasemeliste visiitide arv on kasvanud ja välisministeerium on värvanud valdkonna edendamiseks uusi inimesi. Väidetavalt on Välisministeeriumis Aasiaga seatud positsioonidele tihedam konkurss ja neid kohti soovivad kõrgema kvalifikatsiooniga inimesed, kelle taust on tihti pigem seotud julgeoleku, kui kaubanduse ja majandusega. Aasia tähtsuse kasvu Soome välispoliitika jaoks illustreerib ka asjaolu, et viimane Soome Aasia ja Ameerika saadikute iga-aastane kohtumine leidis aset esimest korda Aasias (Seoul, Korea). Samuti on kasvanud Soome huvi India, Vietnami ja Indoneesia vastu. Sellele vaatamata on Soomele majanduslikus tähenduses jätkuvalt olulised Hiina, Taiwan ja Lõuna-Korea.

Rootsi

Initsiatiiv Rootsi Aasia strateegia väljatöötamiseks tekkis 90-ndate aastate teisel poolel Aasia finantskriisi ajal, mis tõi kaasa ka Rootsi Aasia suunalise eksporttoodangu olulise kukkumise. Peale seda, kui oli näha, et Aasia maad suudavad sellest kriisist väljuda, huvi Aasia vastu ei vähenenud, vaid pigem tõusis. Perspektiiv, et Aasia ning eeskätt Hiina majanduskasv jätkub, ähvardas Rootsi jaoks muuta geoökonoomilist ja geopoliitilist tegevuskeskkonda. Teatud tõukejõuks võis olla ka see, et Euroopa Liit oli mõned aastad varem tulnud välja oma Aasia suunalise poliitika platvormiga ja alustanud poliitikadokumentide koostamist Hiina ja India suhete kohta. Rootsi valitsus moodustas 1997 aastal spetsiaalse töörühma töötamaks läbi Aasia arengu ja Rootsi-Aasia suhetega seotud küsimusi.

Töörühma liidrid olid Välisministeeriumist, endine Rootsi suursaadik Vietnamis, varem SIDA (Rootsi Arenguabiagentuuri) liinis Aasia maade arenguabiga tegelnud Björje Ljunggren (asus varsti peale Aasia strateegia valmimist seda Rootsi Hiina suursaadikuna ellu viima) ja Lundi Ülikoolis Aasia maade majanduste teemal doktorikraadi kaitsnud ja samuti Välisministeeriumisse tööle asunud Lisbeth Hellvin. Töörühma juurde loodi ka nn *reference group*, kuhu kuulusid teiste asjassepuutuvate ministeeriumide esindajatena kaks riigisekretäri, äri- ja tööstusringkondade liidrid, SIDA (*Swedish International Development Cooperation Agency*) ja ülikoolide esindajad. Töörühm tellis teadlastelt mitmeid Aasiaga ja piirkonna arenguperspektiividega seotud analüüse, mis ei jäänud vaid komisjoni töömaterjalideks, vaid mis avaldati lugemiseks laiemale publikule. Aasia-strateegia (ajahorisondiga aastani 2010) esitati 1999. aastal parlamendile kui nn kommunikatsioonidokument, mis andis ülevaate eesmärkidest ja põhimõtetest taotlemata dokumendi formaalset kinnitamist parlamendi poolt.

Oluline on täheldada, et tööd Aasia strateegia kallal ei peetud oluliseks mitte ainult ühe piirkonna jaoks, vaid see kandis endas mõtet muuta Rootsi riigi ja majanduse käitumist seoses globaliseerumisega ehk muutuva maailma kui sellisega. Selles mõttes oli Aasia-strateegia töörühm eelkäija 2007. aastal loodud Rootsi Globaliseerumisnõukogule.

Strateegia näol oli tegemist mahuka, ligi kahesaja leheküljelise dokumendiga, millest kaunis suure osa võtavad enda alla erinevate valdkondade foone ja koostöösituatsiooni kirjeldavad tekstid. Dokumendi algosas rõhutatakse, et lisaks regionaalsele perspektiivile on Rootsi jaoks oluline ka üleilmse väljavaate omamine, kaasaaitamine rahule, demokraatiale ja arengule kogu maailmas, sest see on Rootsi välispoliitika pikaajaline traditsioon, millel on tugev avalikkuse toetus. Siia lisandub ka majanduslik motiiv: dokumendi koostamise ajaks oli Rootsi eksport Aasiasse ületanud ekspordi Põhja-Ameerikasse. Dokumendis on fikseeritud seitse Rootsi Aasia-strateegia prioriteeti, millest kõigile on pühendatud hiljem eraldi peatükk. Majandusele on pühendatud üks pikk ja detailne peatükk, kus kaetakse küllalt lai problemaatika alates tavapärastest kaubanduse ja investeeringutega seotud teemadest kuni selliste küsimusteni nagu arenguabi seostumine majanduslike eesmärkidega või suhtumine laste töösse Aasia maades. Ülejäänud prioriteetideks/peatükkideks on: kaasaaitamine demokraatia arendamisele (sh ka soolisele võrdõiguslikkusele); Rootsi panustamine relvastatud konfliktide ärahoidmisele; kaasaaitamine rahvusvaheliste normide jälgimisele; võitlus vaesuse vastu; abi avatud ja efektiivsete institutsioonide loomisel; keskkonnakaitseline

ja loodusressursside jätkusuutliku kasutamisega seostuv abi. Iga peatüki siseselt on püütud välja tuua piiratud arv allprioriteete.

Küllalt pikk peatükk on pühendatud ka haridus- ja teadusalasele koostööle, ehkki seda valdkonda, nagu ka kultuurikoostööd põhiprioriteetide loetelus ei ole. Seda eeskätt seetõttu, et kuigi neid peetakse oluliseks, on need pigem vahendiks teiste eesmärkide täitmisel. Põhilisteks väljapakutud tegevussuundadeks, mis seostuvad otsesemal või kaudsemal viisil majandusega on järgmised:

1. Aidata igati kaasa seni veel mitte WTO liikmeks olnud riikide WTO-sse saamisele (strateegia koostamise ajal ei olnud Hiina WTO liige);

2. Toetada aktiivselt EL-i väliskaubanduse radikaalse liberaliseerimise kurssi (olukorras, kus rida EL-i liikmeid toetas protektsionistlikke abinõusid odavate Aasia kaupade vastu);

3. Koguda ja levitada infot Aasia turgude ja seal äritegemise võimaluste kohta ning abistades sellega just Rootsi väike- ja keskmise suurusega ettevõtteid, kellel sellise info kogumiseks puuduvad nii vahendid kui ka võimalused;

4. Panna Rootsi saatkonnad Rootsi ettevõtjate toetuseks paremini tööle. Seejuures ei peetud silmas majandusnõunikke, vaid enamiku saatkondade personali väljaõpet, et nad oskaksid paremini tutvustada ekspordi- ja impordivõimalusi ning ettevõtlusvõimalusi laiemalt;

5. Välisministeeriumil iga-aastase *Forum Asia* konverentsi korraldamine, kus saaks tutvustada kaubanduse ja investeerimisvõimalusi ja kus Aasia turgudel tegutsejad saaksid kogemusi vahetada;

6. Välisministeeriumi Aasia osakonna juurde nõuandjate grupi loomine, kus osaleksid ka tööstuse ja kaubanduse esindajad;

7. Nn projektide ekspordi toetamine (sh taristu rajamise projektid, eelkõige energeetikas ja transpordis, tervishoiusüsteemi projektid (näiteks haiglate ehitamine jms));

8. SIDA tegevuse parem seostamine Rootsi firmade huvidega. See motiiv on väljendatud küllalt selgelt ja tugevalt, näiteks peetakse õigeks anda arenguabikrediite arengumaades eelkõige neis valdkondades, kus Rootsi firmad on aktiivsed;

9. Keskkonnatehnoloogiate ja sellealase oskusteabe müügi arendamine Aasias;

10. Rootsi riigi Aasiaga tegelevate institutsioonide, mille hulk on üsna suur, tegevuse parem omavaheline koostöö;

11. Mõnede uute esinduste avamine (Guangzhou, Osaka), teemaks on ka ühisesindused teiste Põhjamaadega.

Hariduse ja teaduse kohta on strateegiadokumendis märgitud, et vaatamata arenevatele ülikoolidevahelistele kontaktidele ja mitmetele riigipoolsetele toetusmeetmetele on Aasia (eeskätt Indiat ja ülejäänud Lõuna-Aasiat puudutavate) uuringute tase Rootsis, madalavõitu. Nii Rootsi tudengeid Aasias kui ka Aasia riikide tudengeid Rootsis on vähe ning teadlaste vahelised kontaktid on ebapiisavad. Dokumendis on kavandatud abinõusid vastavate toetuste suurendamiseks ja Rootsi ülikoolide sellealase tegevuse paremaks koordineerimiseks. Rõhutatakse keeleõppe tähtsust. Leitakse, et Rootsi vajab enam inimesi, kes tunneksid Aasiat ning omaksid ka professionaalseid oskusi inseneriteadustes, majanduses, halduses ja teistel praktilistel aladel. Dokument toonitab, et Aasia parem tundmine ja haridusalased kontaktid on heaks eelduseks majanduskoostööks. Väga tähtsaks peetakse tehnikaülikoolide kontakte. Eraldi tuuakse välja, et ülikoolidega seotud inimeste kaasamine Rootsi Aasiat külastavates delegatsioonidesse aitaks tõsta riigi mainet nendes Aasia maades, kus ülikoolide prestiiž on kõrge. 2009. aasta andmetelt paistab Rootsi teiste Põhjamaade seast silma selle poolest, et Rootsis on Aasia tudengite osakool välistudengite seas kõige suurem (vt Joonis 9 ja Tabel 4). Märgatavalt suure grupi välistudengitest moodustavad tudengid Hiinast, Pakistanist, Indiast, Bangladeshist ja Taist (vt Joonis 10).

Joonis 9: Põhjamaade võrdlus välistudengite päritolu piirkondade järgi, 2009

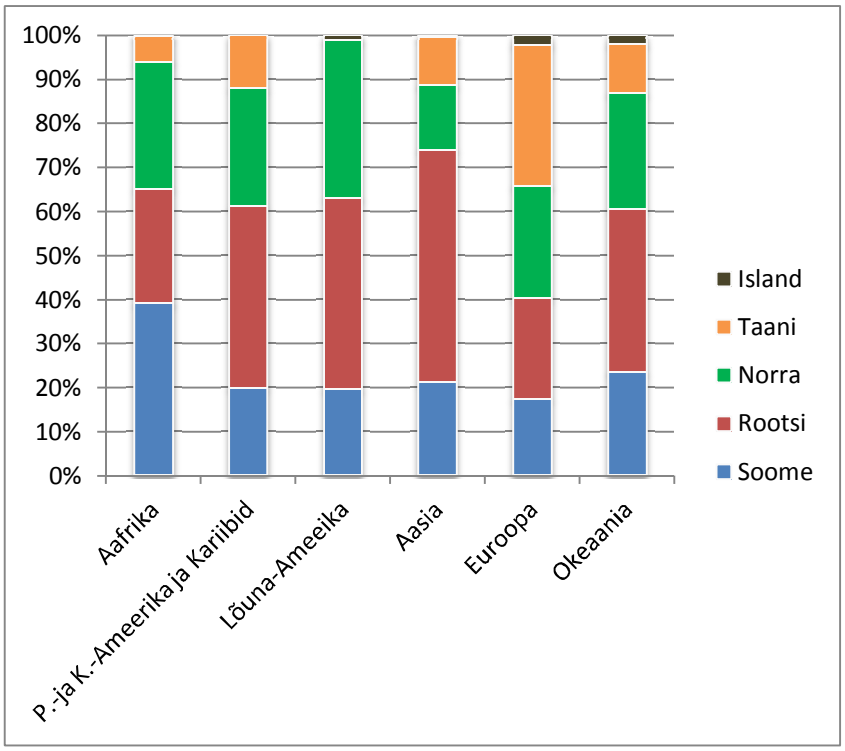

Allikas: UNESCO

Tabel 4: Välistudengid Rootsis päritoluriikide järgi absoluutarvudes, 2009

Hiina	**3078**
Pakistan	**2420**
Iraan	1645
Soome	1310
Saksamaa	1003
India	**937**
Bangladesh	**849**
USA	421
Prantsusmaa	409
Norra	398
Venemaa	385
Nigeeria	380
Türgi	365
Kamerun	342
Itaalia	286
Tai	**255**

Allikas: UNESCO

Rootsi strateegiadokumendis peetakse muuhulgas oluliseks Aasiamaade kultuuride tundmist. Kultuurikoostöö osas pakutakse välja spetsiaalse kultuurivahetuse "platvormi" loomist, kuhu riik võiks panustada. Rootsi kultuuriinstitutsioone (Kirjanike Liitu jt) ärgitatakse koostööle Aasia kolleegidega ning oluliseks peetakse koostöö riiklikku rahastamist.

Eraldi dokumendi osad on pühendatud ka bilateraalsete suhete arendamisele konkreetsete Aasia riikidega ja selgitamisele, kuidas Rootsi saab oma Aasia suunalist tegevust arendada Euroopa Liidu struktuurides, ÜRO-s ja rahvusvahelistes finantsorganisatsioonides. Euroopa Liidus lubatakse toetada vabakaubandust, IMF-is kritiseeritakse selle organisatsiooni hiljutist, nn Aasia kriisi aegset tegevust mõnede Aasia riikide suhtes jne.

Otseseid viiteid ühe või teise Aasia riigi prioriteetseks kuulutamise suhtes Rootsi Aasia-strateegias praktiliselt pole (kui jätta kõrvale lühike viide strateegilise koostöö arendamise perspektiivile Lõuna-Koreaga). Küll saab teatud prioriteetsust maade lõikes välja lugeda strateegia bilateraalsetele suhetele pühendatud osast, kus koostööperspektiive erinevate Aasia riikidega on kirjeldatud erinevas toonis. Sellest peatükist tõusevad teiste seas enam esile Hiina ja Jaapan. India kohta on märgitud, et teda loetakse järgmise sajandi üheks tõusvaks riigiks, samas aga ka, et „Indial on veel väga pikk tee minna". Võimalik, et suhteliselt jahe toon on tingitud strateegia koostamise ajal aktuaalseks teemaks olnud India tuumapommikatsetustest.

Kas Rootsi Aasia-strateegia realiseerimist võib pidada edukaks? Üldiselt küll, eriti kui rääkida kasvava Hiina turu võimaluste kasutamisest. Aastatel 2002-2007 Rootsi ekspordi kasv Hiinasse enam kui kahekordistus. Aastal 2009 oli Rootsi ja Hiina kaubavahetuse maht 9,6 miljardit USD. Otseinvesteeringute osas saab Hiinas rääkida enam kui 1000-st investeerimisobjektist peaaegu 2 miljardi USD-ni ulatuva investeeringutemahuga. Käesoleva uurimistöö käigus küsitleti Aasia-strateegia realiseerimise kohta ka mitmeid tippametnikke. Aasia-strateegia alaste põhiliste õnnestumistena märgiti tõelise eduloona keskkonnatehnoloogiate ekspordi suunda. Rootsi lahendusi müüakse edukalt Hiina keskmise

suurusega ja ka osadele suurlinnadele. Hästi areneb ka tegevus transpordiprojektide osas: Rootsi firmad on rajanud liiklusjuhtimise ja liiklusohutuse süsteeme Hiinasse. Vähemalt majandusevallas selgus tehtud intervjuudest, et edu on saavutatud praktiliselt kõikide eelpool kirjas olevate prioriteetsete ülesannete osas.

Probleemsete küsimustena toodi Rootsi Aasia-strateegias välja väikese ja keskmise suurusega ettevõtete Aasia turgudele aitamine. Teatud edu on siin seoses keskkonnatehnoloogiatega, kus suuremate ettevõtete jälgedes on Aasia turule sisenenud ka väiksemad. Äramärkimist on leidnud raskused teenuste eksporti toetava ärimudeli leidmisega (kui hiinlastele tutvustada Rootsi linnade eri valdkondades rakendatavaid teenindussüsteeme , tekib väga tihti huvi nende vastu, müüa pole taolisi süsteeme aga üldsegi lihtne, kuna nende toimimine baseerub suure hulga kohalike teenusefirmade kooskõlastatud tegevusel).

Majanduslik koostöö toimib Rootsil eelkõige kahe Aasia riigiga: Hiina ja Indiaga. Kuna Jaapan on arenenud majandusega suhteliselt läänelikult toimiv maa, ei peeta Jaapani erilist kohtlemist otstarbekaks. Vähesema huvi põhjuseks on kindlasti ka Jaapani majanduse viimase aja stagnatsioon. Analüüsid mainivad ka asjaolu, et Jaapan on Rootsile küllalt otsene konkurent Rootsi kõrgtehnoloogilise ekspordi osas, kuna mõlemad riigid üritavad müüa samadesse kaubagruppidesse kuuluvaid tooteid.

Järgmiste prioriteetidena on Rootsil sihikul Indoneesia (kui "järgmine India") ja Vietnam. Jälgitakse ka Singapuris toimuvat, aga ressursside, sh mitte ainult raha, vaid ka administratiivse võimekuse vähesus, takistab Rootsit oma Aasia suunalises poliitikas täiendavate maade kiiret fookusesse võtmist. Singapuriga areneb Rootsil tihe teadusalane koostöö samas kui Indoneesiat peetakse problemaatiliseks partneriks. Vietnami osas mõjus pidurdavalt Hanoi saatkonna sulgemine. Saatkonna sulgemise ametlikuks põhjuseks on finantsraskused. Sisulise põhjusena toodi siiski välja Rootsi sisepoliitiline vägikaikavedu valitsuse ja opositsiooni vahel ning avaldati arvamust, et varsti avatavat saatkond uuesti. Väideti ka, et nii Hiinaga kui ka Indiaga saab efektiivselt koostööd teha. Hiinaga olevat see siiski natuke lihtsam, India bürokraatiaga olevat natuke raskem.

Strateegiate puhul on alati probleemiks, kuidas minna retoorikalt nn *hands on strategy*-le. Kuidas saavutada olukord, kus strateegiaülesanded on muutunud struktuuriüksuste igapäevase töö objektiks ning sealjuures toimub vajalik koostöö, koordinatsioon, tulemuste saavutamise jälgimine ja vajadusel ka täiendavate abinõude kasutuselevõtmine või kursi korrigeerimine. Tundub, et rootslastel on see üldjoontes õnnestunud, ehkki mitte raskusteta. Keerukaks muudab olukorra juba see, et strateegia realiseerimisega on ühel või teisel moel seotud väga suur hulk riigiasutusi ja muid toimijaid. Ehkki igal institutsioonil on oma fookus, rõhutati intervjuudes pidevalt koostöö olulisust. Näiteks Ettevõtluse, energeetika ja kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi lihtsustuse mõttes: Majandusministeerium) allstruktuurid omavahel, Majandusministeerium ja Välisministeerium jne.

Kui alustati Rootsi Aasia-strateegia kujundamist, valitses arusaam, et selle elluviimist on võimalik hakata jälgima ja korraldama suhteliselt tsentraliseeritult ja mehhanistlikult. Juhtmõte oli: peale strateegia aktsepteerimist koostatakse rakenduskava, kus kõik ülesanded

on kirjas ning siis saab hakata kontrollima protsessi kulgemise edukust tervikuna. Vähemalt praegusel perioodil taoline väga keskne strateegia realiseerimissüsteem ei toimi. Vähemalt formaalselt on ajahorisont, millele Aasia-strateegia koostati, läbi. Uut pikaajalist strateegiat koostatud ei ole ja intervjuudest ei selgunud, et see oleks momendil koostamisel. Aasia suunalise strateegia ülesanded on jaotatud eri struktuuriüksuste vahel, osadel neist on olemas oma Aasia-alase töö keskpika perioodi strateegilised dokumendid, teistel mitte. Näiteks Majandusministeerium on alles nüüd alustanud oma eri tegevusvaldkondade Aasia-poliitikate koondamist ühte dokumenti, Välisministeeriumil ühtset Aasia-strateegiat või Aasia poliitika dokumenti hetkel ei ole. Suhteliselt keskset tähtsust omavad intervjuude kohaselt võtmesaatkondade tegevusplaanid, mis sõltuvad teatud määral ka suursaadikust. SIDA koostas eelmisel aastal Kagu-Aasia arengukoostöö strateegia aastani 2015, kus on välja toodud selle koostöö kolm fookust (looduskeskkond; kommunaalteenuste arendamine (seoses ka linnade planeerimisega); demokraatia ja inimõigused) ja nende realiseerimise eesmärgid ja ülesanded). Rõhuasetus Kagu-Aasiale selle dokumendi nimetuses erilist nihet ei tähenda, ka varem läks suur osa Rootsi Aasia-alase arengukoostöö vahendites just sellesse regiooni. Küll aga viitab dokumendi koostamine SIDA poolt sellele, et laiahaardelise üldise Aasia strateegia dokumendi koostamist Rootsis lähiaastatel vaevalt oodata on.

Huvitav on see, et vaatamata kirjeldatule on teadmised ühes struktuuriüksuses teise struktuuriüksuse Aasia suunalise tegevuse aluseks olevate dokumentide kohta ebamäärased. Samas osati praktiliselt alati kirjeldada, millega naabrid tegelevad, mida tahavad saavutada ja mis küsimuses nendega koostööd tehakse. Omavahelise koostöö kvaliteedi üle praktiliselt ei kurdetud. Võiks vast isegi väita, et Aasia strateegias kirjas olnud tegevussuundade ja ülesannete täitmine on Rootsis muutunud või muutumas rutiiniks. Kas see on hea, on omaette küsimus. Üks intervjueeritav tõi välja, et oleks vaja korrata selliseid laiemahaardelisi, avalikkuse tähelepanu pälvinud ja diskussioone tekitanud aktsioone nagu need toimusid eelmise suure Aasia-strateegia loomisel ja hiljem Globaliseerumisnõukogu töö käivitamisel. Muidu olevat oht, et laiem strateegiline visioon kaob igapäevategevuse varju.

Strateegiapaberis rõhutati, et Rootsi edu, vähemalt osades riikides, põhineb väga tugevalt tema ajalooliselt kujundatud, ning pidevalt taastoodetavale heale imagole. Esiteks kasutatakse Rootsi kui kõrgtehnoloogiamaa *imagot*, mis on paljude projektide puhul väga oluline. Teiseks, Rootsi esindajad rõhutavad Hiinas ja mitmetes teistes Aasia riikides pidevalt, et nad pole mitte ainult majanduspoliitiliselt liberaalsed maad, vaid võitleb Euroopa Liidus pidevalt selle eest, et Liit ei takistaks Aasia odavamate kaupade pääsu Euroopa turule. Rida riike Euroopas kardab oma tööhõive pärast ja püüab tekitada protektsionistlikke barjääre rõivakaubale või jalanõudele. Rootslased rõhutavad, et nad on taolise protektsionistliku poliitika vastased. Pidevalt rõhutatakse ka seda, et Rootsi ei taha Aasiasse mitte ainult eksportida, vaid sealt ka kaupa importida. Kolmandaks, on Rootsi hea *imago* kujunemise üheks allikaks kahtlemata ka tema aktiivsus arenguabi doonorina. Neljandaks, Rootsi ei jäta meelde tuletamata oma nö ajaloolisi teeneid konkreetsete Aasia riikide ees: esimene lääneriik, kes tunnistas diplomaatiliselt Hiina Rahvavabariiki; riik, kelle positsioon oli USA-Vietnami sõja ajal suhteliselt vietnamimeelne; riik, kelle esindajad on püüdnud lahendada

relvakonflikte Aasias, on olnud kriitilistes situatsioonides infovahendajateks (näiteks Rootsi saatkond Põhja-Koreas) jne.

Rootsi, kelle välispoliitilises agendas on demokraatiaküsimused väga tähtsal kohal, kritiseerib sageli autoritaarseid Aasia riike inimõiguste, demokraatia jms küsimustes. Samas ei toeta Rootsi reeglina otseste või varjatud majandussanktsioonide rakendamist autoritaarset või muud läänevastast poliitikat kasutavate Aasiamaade vastu. Mõned karmima poliitika pooldajad on seetõttu Rootsit ja teisi nn majandusliberaale süüdistanud, et nende kriitika olevat mõjutu, kuna riik ei näita reaalset soovi seda enda tegutsemisega majanduslikus sfääris kinnitada.

Hea suhtumine riigi tasandil on paljudes Aasia riikides oluliseks eelduseks, et mingis valdkonnas ka ettevõtlustasandi kontaktid toimida saaksid.

Huvitav kogemus on seoses Rootsi Majandusministeeriumi bilateraalsete lepingute sõlmimisega Hiinaga, mis aitavad tagada koostöö sujuvust mingis mõlemale poolele huvipakkuvas prioriteetses valdkonnas. Korraga on töös 6-7 taolist lepingut, osa sõlmitud, osa ettevalmistamisjärgus. Näiteks keskkonnatehnoloogiatealane leping on juba andnud Rootsi ettevõtetele soodsa olukorra. Rootsis tegeleb taoliste lepingutega Majandusministeeriumi välissuhete osakond koostöös sama ministeeriumi valdkonnaosakondadega (näiteks energeetika) või teiste asjassepuutuvate ministeeriumidega (näiteks Keskkonnaministeerium), samuti Välisministeeriumi, *Exportradet*-i ja teistega. Esialgne töö lepingute ettevalmistamiseks tehakse ära koos Hiina vastavate ministeeriumitega. Otsustavaks instantsiks Hiina poolt taolise lepingu sõlmimisel on aga selline mõjukas institutsioon nagu Hiina Reformi- ja Arengunõukogu (endine Plaanikomitee: tegeleb riigi majandus- ja sotsiaalpoliitikate formuleerimisega; teostab laia administratiivset kontrolli ja planeerimist majanduse jaoks strateegilistes valdkondades; kohustuseks on Hiina arengu tasakaalustatuse tagamine pikas perspektiivis). Kui ministeeriumidele ligipääs Rootsile on suhteliselt lihtne, siis Reformi- ja Arengunõukogu tasandile jõudmine nõuab suuri pingutusi ja nõukogu menetleb küsimusi küllalt aeglaselt. Kui leping on Arengunõukogult saanud heakskiidu, kiirendab ja parandab see vastava valdkonna ettevõtluskoostöö kulgemist väga tugevalt.

Üheks keskseks toimijaks Rootsi Aasia-suunalises poliitikas on ekspordi tutvustamise ja toetamisega tegelev *Exportradet* (inglise keelde tõlgitakse kui *Trade Council*). Huvitav on see, et *Exportradet* on nn hübriidorganisatsioon, mille tegevust finantseerib osaliselt riik, osaliselt Rootsi firmad. Üheks Rootsi institutsiooniks, kelle roll Aasia-suunalises koostöös on oluline, on natuke raskepärase nimega Rootsi kasvupoliitika analüüsiagentuur (rootsi keeles: *Tillväxtanalys*). Formaalselt asub agentuur Majandusministeeriumi haldusalas, teenindab aga analüüsidega Rootsi valitsust tervikuna. Enamike analüüside tellijateks on riigiinstitutsioonid, osa teostab asutus ka omal initsiatiivil. Tööde hulka kuulub infokogumine riigi poliitika jaoks olulistes valdkondades ja küsimustes ja rakenduslike, valdavalt kiiranalüüside teostamine. Agentuuril on ka oma ulatuslikud infopangad ettevõtete, investeeringute, pankrottide jms kohta. Agentuuril on oma esindajad või väikesed analüüsigrupid ka Tokios, Pekingis ja New Dehlis. Kui Rootsi riigil tekib vajadus saada teavet näiteks sellest, kuidas Jaapan on hakanud toetama oma autotööstust, kuidas Hiina manipuleerib oma kontrolli all oleva haruldaste

muldmetallide turuga või mil viisil on India firmad suutnud toota läänemaadest oluliselt odavamaid kõrgtehnoloogiatooteid (näiteks südamestimulaatoreid), siis saab ta taolise infokogumise või analüüsi tellida sellelt agentuurilt.

Kas momendil pikaajalise Aasia strateegia dokumendi puudumine võib tähendada, et Rootsi valitsuse muutudes võivad ootamatult muutuda ka Aasia strateegia prioriteedid, peatuda toimivad programmid jne? Intervjueeritavate vastus oli, et formaalselt on see võimalik, reaalsuses, arvestades Rootsi poliitilist kultuuri aga väga ebausutav. Vähemalt praeguseks on Aasia-strateegia põhipostulaadid ja arusaamad paigas, näiteks arusaam, et Aasias tuleb keskkonnaprojekte toetada. Nimetatud võimaluse tekkimisel laienevad ka keskkonnatehnoloogiate müügi võimalused.

3. Kuidas eelnevat saaks arvesse võtta Eesti Aasia strateegia kujundamisel?

3.1. Poliitika

Üleilmses poliitikas ning majanduses on tähelepanu pöördunud Aasia-Vaikse ookeani regioonile. On küsitav, kas see tähendab automaatselt, et ka Eesti välissuhtlus ja välismajandussuhted peaksid sellele keskenduma. Soome korral on selge, et Hiina on oluline nii kaubanduses kui ka välisinvesteeringute mõttes. Juhul, kui pidada Aasiat Eesti jaoks oluliseks, võiks Eestil olla Iirimaalt üht-teist õppida, sest sarnaselt Eestiga alustas Iirimaa oma Aasia-strateegia koostamist olukorras, kus suhted Aasiaga majandusevallas olid marginaalsed. Iirimaa Aasia-strateegias on Hiina roll ületähtsustatud.

Iirimaa puhul tasub esile tõsta, et peale kümmet aastat Aasia-strateegiat jõuti arusaamani, et Iirimaa vajab pigem üleilmset strateegiat. Iirimaa Aasia-strateegiale järgnenud kaubanduse, turismi ja investeeringute tegevuskava (*Trading and Investing in a Smart Economy*) ehk „nutika majanduse strateegia“ kohaselt on lühikese ning keskmise ajaperioodi lõikes Iirimaa olulisteks huvideks kaubanduses ning turismis riigid väljaspool Aasiat. Seda silmas pidades on Eestil mõistlik panna esmalt paika üleilmne strateegia ning siis luua Aasia suunaline strateegia selle raamistikus. Sarnaselt arenes ka Rootsis Aasia strateegia kujundamise käigus välja arusaam, et Rootsi välispoliitika ja majanduse sihte on vaja mõtestada eelkõige üleilmsel tasandil. Nagu sai Rootsi juhtumi kirjelduses juba avatud, tööd Aasia strateegia kallal ei peetud oluliseks vaid ühe piirkonna jaoks. Strateegiliste suundumuste kujundamisel selgus, et globaliseerumisest tulenevalt on vaja muuta kogu Rootsi riigi ja majanduse käitumist. Seeläbi sai Aasia strateegiast (ja seda ümbritsenud protsessidest) eelkäija 2007. aastal loodud Rootsi Globaliseerumisnõukogule.

Seega, peamine asi, mida Eestil Rootsi ja Iirimaa Aasia-strateegiate elluviimisest õppida võiks, et kaaluda tasuks pigem üleilmse strateegiaga alustamist. Sellega ei ürita käesolev raport viidata, nagu ei oleks tänaseks Eestis erinevates valdkondades head tööd tehtud, või et Aasia suunal tehtud töö oleks mõttetu. Vastupidi. On selge, et üleilmse strateegia raamistikus oleks lihtsam vastata küsimustele: „Kas Aasia?“, „Miks Aasia?“ ja „Kuidas Aasia?“. Kuigi Aasiaga seoses on avalikes aruteludes kasutatud kõnekujundit, et Eestil on justkui „oht rongist maha jääda“, aitab see metafoor mõista kahte Eestile olulist asja. Esiteks, kui kunagi on olnud üks kindel rong, mis sõidab Aasiasse, kuhu paljud tõttavad ja millest oli võimalik maha jääda, siis see rong lahkus tõenäoliselt paljude võimalike kaassõitjatega rohkem kui kümme aastat tagasi. Teine oluline asi on, et see ei tähenda, et kõik oleks kadunud. Pigem on aeg Eestil järele mõelda, millist sihtkohta valida ja palju sellesse investeerida. Rongile jõudmisest olulisem on, et Eesti teaks, kuhu ta rongiga sõita tahab.

Kui vaadata Aasiasse, tuleb mõista, et Aasias on poliitika ja majandus omavahel tugevalt läbipõimunud. See võib ühest küljest tähendada seda, et Aasia mitte-demokraatlikes riikides võib ettevõtlus olla tugeva poliitilise kontrolli all. Teisest küljest tähendab see aga laiemalt, et poliitilistel suhetel on mängida tähtis sümboolne roll, sest tsiteerides ühte projekti raames intervjueeritut on „staatus Aasias kõige olulisem“. See tähendab, et kõrgetasemelised visiidid ei ole mitte ainult suhtluseks riigijuhtidega, vaid Aasia riikide puhul on väga oluline visiitide käigus leida viise sihtriigi elanikkonnaga suhtlemiseks. Selleks võivad olla avalikud esinemised, kultuuri- ja teadusasutuste külastamised jne. Oluline on mõista, et Aasias ei saa Eesti endale lubada madalat profiili ning madalatasemelisi ja teisejärgulisi visiite Seda kas ei märgata või saadab see signaali Eestis tegeliku huvi puudumise vastu.

Näiteks on rahvusvaheliste tudengite värbamist käsitlevad uuringud[86] märkinud, et erinevalt Euroopa ja Põhja-Ameerika tudengitest on Aasia tudengite välismaale õppima minemisel ja sihtriigi valiku puhul väga tugev roll vanematel ja teistel lähedastel. Samuti, et Aasia tudengid kipuvad eelisjärjekorras valima riiki ja alles seejärel konkreetset programmi. Seega isegi talentide värbamiseks võib üldisem avalik diplomaatia[87] olla võimalik ning isegi kaalukam, kui kitsalt valdkonnapõhine kampaania. See kõik tähendab aga, et majandushuve ning teadus- ja arengukoostööd on raske eraldada võimalikest poliitilistest valikutest Aasia suunal.

Kui seni on Aasia suunalises julgeolekupoliitikas tähtsustatud peamiselt Hiina rolli, siis ei tasu unustada, et maakera on ümmargune ja ka itta suundudes jõuab peagi Ameerikasse. Seega Eesti Aasia suunalist strateegiat koostades tuleb meeles pidada, et USA omab jätkuvalt ning tahab ka tulevikus omada Aasia-Vaikse ookeani regioonis olulist rolli. Hiina on USA peamine konkurent, kui jutt käib juhtpositsioonist Aasias, teisalt on USA ja Hiina vahel omapärane sõltuvussuhe. USA on huvitatud India partnerlusest. Lisaks on võimalik, et Aasias langevad kokku USA ja Venemaa huvid. Seega kui Eesti tahab teha samme Aasia suunas, on oluline teadvustada, et seal ei oota ees ainult uued partnerid, vaid sealt leiab ka vanu. Eesti jaoks on mõistlik arvestada USA huvidega Aasias ja kui mitte enamat, siis vähemalt vältida nendega otseselt vastuollu minemist. See omakorda toetab üleilmse strateegia vajalikkust.

Mastaabist lähtuvalt on Hiina Eesti majandushuvide jaoks lähitulevikus siiski olulisem partner kui India või ASEAN. Poliitilisest vaatenurgast võib India USA partnerina Hiinast tähtsamgi olla. Hiina inimõiguste poliitika, nagu ka Hiina poliitika Tiibetis, teevad Eesti jaoks väärtuspõhise poliitika vähemalt näilise teostamise keeruliseks. Siinkohal ei olegi niivõrd oluline rõhuda Eestis igihaljale ühepoolsele debatile, kus vastandatakse väärtuspõhisust pragmatismiga. Pigem tuleb arvesse võtta, et ilma heade poliitiliste suhete garanteerimiseta ei ole võimalik tagada ka stabiilseid ja häid majandussuhteid. Samas, isegi kui riiklikul tasandil püüelda stabiilsete ja heade poliitiliste suhete poole, ei ole võimalik tagada, et näiteks analoogsed sündmused, mis hargnesid lahti seoses Dalai Laama visiidiga käesoleval aastal, ei võiks korduda. Lähtuvalt Eesti enda ajaloo narratiivist on selleks pigem soodumus.

[86] iE&D Solutions BV & Tim Rogers International Higher Education Consultants UK, Ltd 2011 ja Wächter ja Kemp 2010

[87] *Ing.k. public diplomacy* – diplomaatia, mis suunatud sihtriigi elanikkonnale

Hiina ning India vahel tasakaalu leidmine ei ole lihtne, kusjuures arvestada tuleks sellega, et Eesti julgeolekuks on oluline eeskätt USA. Tasuks mõelda, kas Eesti potentsiaalne Aasia-strateegia võimaldab partnerluses USA-ga leida uusi teemasid ning võimalusi Eesti poliitilise profiili edendamiseks. See ei tähenda, et Eesti peaks Aasia-poliitikasse lülitama midagi radikaalset, kellegi vastast. Pigem tasub mõelda, kas Eestil on pakkuda midagi, mis on oluline ka USA-le ning mis on suunatud millegi ehitamisele, mitte lõhkumisele. Näiteks võiks kaaluda, kas küberjulgeoleku ja e-riigi lahendused võiksid olla olulised aspektid ka Aasia strateegias ning kas Eesti saaks nendele suundadele oma *imagot* ehitada. Selles valguses on oluline kasvõi sümboolne partnerlus Indiaga, kes samuti soovib ennast näidata IKT[88] riigina ja kes on USA-le oluline uus partner Aasias. Seega, oluline on ka keskendumine Indiale. Baasidee siinkohal on, et tuleks küsida, millist poliitilist profiili Eesti peaks endale Aasias looma ja kuidas see suhestuks erinevate toimijatega Aasia poliitilises ruumis, sh USAga.

Kuna Eesti on EL-i liige, peaks EL-i Aasia poliitika olema raamistikuks Eesti samasuunalisele strateegiale. Ilmselge probleem on, et EL-il puudub ühtne Aasia strateegia ning seetõttu on EL-i liikmesriigid Aasia suunal jäänud omapead. See aga sõltub Eesti Aasia-poliitika konkreetsemast defineerimisest ning sellest, kas ja millist EL-i Aasia poliitikat Eesti sooviks. Igal juhul tuleb Eesti Aasia poliitikat seades võtta arvesse, et mõned Aasia suunalised eesmärgid võivad vajada teostamist hoopis Euroopas. Kui EL-i varju pidada väikesele Eestile heaks võimaluseks, millegi suurema nime all tegutsemiseks, oleks Eestil mõistlik panustada aktiivselt ühise EL-i Aasia strateegia valmimisse. Seda võiks pidada ka Eesti võimaluseks end EL-is enam esile tõsta ning oma välispoliitilist profiili laiendada. „Euroopa järgijad“ ei määra EL-i välispoliitikat ja seetõttu selleks, et panustada EL-i Aasia poliitika kujundamisse, on Eestil vaja kõigepealt määratleda enda huvid. Samas tasub meeles pidada, et Eesti vaatenurgast on oluline, et Euroopa Liit ja USA ei tegutseks Aasias teineteise huvide vastu, olgugi, et USA ning EL-i huvid ei lange alati kokku.

Selleks, et käituda vastutustundliku ülemaailmse tegutsejana, peaks Eesti kaaluma osalemist humanitaaroperatsioonidel. Aasias on toimunud mitmed keskkonnakatastroofid, mis on viinud humanitaarkriisideni. Tulevikus kasvab tõenäoliselt nii põgenike hulk Aasiast, kui ka põgenike hulk piirkonna sees. Seetõttu võiks täiendavalt tähelepanu pöörata keskkonnapõgenikke puudutavate õigusaktide väljatöötamisele[89]. Euroopas on vaid kaks riiki – Soome ja Rootsi – kes on reguleerinud keskkonnapõgenikke puudutavad küsimused riigi asüüli- ja immigratsioonipoliitikas.

Raport aluseks olevatelt näidismaadelt on kindlasti üht-teist õppida. On oluline märkida, et kõik riigid pidasid Hiina tõusu oluliseks oma riigi arengu jaoks, kuid samas peeti Hiinat nii võimaluseks kui ka potentsiaalseks ohuks – st Aasia tõus ei ole ilma riskideta. Soome jaoks on Hiina juba praegu majanduslikus mõttes väga oluline. Seega on mõistetav, et Soome Hiina suunaline poliitika on pigem pragmaatiline ning Soome kuulub nn „kohanevate

[88] Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia

[89] Environmental Justice Foundation. *Climate Change and migration: forced displacement, 'climate refugees' and the need for a new legal instrument.* Laetud Internetist 30.08.2011, aadressilt http://www.ejfoundation.org/pdf/climate_briefing.pdf

merkantilistide“ sekka. Soome juhtum näitlikustab koordineeritud riikliku poliitika vajadust olukorras, kus erinevatel institutsioonidel ja ministeeriumitel on välja kujunemas eraldi suhted Hiinaga. Just seesama on aset leidmas Eestis ning kindlasti on eraldi suhete väljaarendamine ressursse raiskav. Seega Aasia suunalise strateegia, kui praktilise lahenduse järgi, on kindlasti vajadus.

Lisaks Hiinale ning Indiale peeti näidismaades oluliseks partneriteks Aasias ka Jaapanit, Indoneesiat, Taid, Vietnami, Singapuri, Lõuna-Koread ning Taiwanit. Väiksemad näidismaad keskendusid Hiinas ning Indias mõnele üksikule regioonile, kuid selleni jõudmiseks tuli esmalt riikide valitsustega suhted luua. Mõnede raportite kohaselt, mida on antud töös tutvustatud, näib, et Hiina püüab liikuda kõrgtehnoloogia suunal ning investeerib lähitulevikus selle arengusse. See on tekitanud ka Euroopa Liidus huvi investeerida Hiina kõrgtehnoloogia arendusse. Näiteks Iirimaa peab oluliseks teha Hiinaga koostööd teaduse ja arenduse valdkonnas selleks, et säilitada enda kõrge tase tehnoloogia arendamisel.

Oluline mõõde Eesti Aasia-strateegias on ka võimalik koostöö Põhjamaadega. Esiteks võiks see tähendada osalust Põhjamaade käivitatud Aasia-suunalistes algatustes, nt hariduskoostöö. Teiseks tähendaks see uute teemade otsimist, mis võiks luua aluse Aasiale suunatud regionaalsele koostööle. Võib küll näida, et konkurentsi tingimustes peamiselt majanduslikule kasule keskenduvad riiklikud lähenemised ei jäta palju ruumi koostööks. Samas, Kaubandus-Tööstuskoja Rootsi ja Soome partneritega sõlmitud koostööprojekti näitel[90] võib väita et ühishuvi võib leiduda väga praktilistes küsimustes – Aasia ettevõtjate delegatsioonide paremas koordineerimises ja neile pakutavate külastuspakettide väljatöötamises. Seega pakub Aasia-strateegia ka võimalusi koostööks Läänemere regioonis või kitsamalt Põhjamaadega.

Vähem oluline ei ole aga ka Aasia teemalise teadlikkuse tõstmine ühiskonnas laiemalt. Teadlikkuse tõstmine on oluline nii Aasia strateegia väljatöötamisel, kui ka selle hilisemaks teostamisel. Ühe ideena on välja käidud Rahvusringhäälingu korrespondendi saatmine mõnesse tähtsamasse Aasia pealinna[91]. Teise ideena pakub raport välja regulaarselt toimuva Eesti Aasia Foorumi sisseseadmist. Nagu uuringu jaoks tehtud intervjuudest selgub, on et sel aastal käima läinud arutelud Eesti võimaliku Aasia-strateegia üle dialoog, mida osapooled on kaua oodanud. Nagu ütles üks intervjueeritav, on seni toimunud protsess väärtus iseeneses. Oluline on mõelda, kuidas sellele protsessile ehitades saaks luua jätkusuutliku platvormi, mis tooks kokku erinevaid osapooli ja võimaldaks vahetada ideid ja teadmisi. Üks võimalus selleks oleks Eesti Aasia Foorum, mille raames võiks toimuda laiemale publikule suunatud loengud, eesmärgiks oleks Aasiaga seotud teemades teadlikkuse tõstmine ühiskonnas laiemalt. Oluline on korraldada ka töötubasid, kus diplomaadid, ettevõtjad, Aasias elavate eestlaste esindajad jt. saaksid konkreetsemaid teemasid arutada privaatsemas keskkonnas.

Lähtuvalt piiratud ressurssidest on Eesti jaoks oluline ka, millistele riikidele Aasias keskenduda. Samamoodi nagu on erinevad majanduslikud näitajad, varieeruvad ka mitmed

[90] Vt BENCH – Beneficial business relations between Central Baltic Region and China, http://projektwebbar.lansstyrelsen.se/benchproject/En/Pages/default.aspx
[91] Sama ettepanek on tehtud ka MKM-i Aasia programmi arutelupaberis

teised indikaatorid (vt Lisa 5 ja Joonis 10). Riikide valik peab lähtuma analüüsist, mis võtab arvesse Eesti seatud eesmärke, mis tuleb selleks eelnevalt ka defineerida. Üks variant oleks riikide asemel keskenduda konkreetsetele teemadele ja majandussektoritele. Siinkohal tasub meeles pidada Rohit Talwari 30. septembril Tallinnas toimunud seminaril välja käidud kahte ideed: brändi-saadikud (*brand embassadors*) ja e-saatkonnad (*e-embassies*). Brändi saadikute rakendamine tähendaks praktikas sihtvaldkondades tunnustatud tegijate värbamist Eestit tutvustama ja reklaamima. E-saatkond võiks tähendada interneti-platvormi, mis oleks suunatud riikidele, kus Eesti saatkond puudub. Elektrooniline saatkond ei asenda kindlasti päris saatkonda, kuid samas tasub idee mingis vormis rakendamist siiski kaaluda (kasvõi Eesti kui IKT riigi imago edendamiseks). Sellise projekti Aasiale suunatuse puhul tuleks kindlasti arvesse võtta, millistes riikides on arvestatav arv interneti kasutajaid (vt Joonis 11)

Joonis 10: Riikide võrdlus Üleilmse Konkurentsivõime Indeksi komponentide põhjal

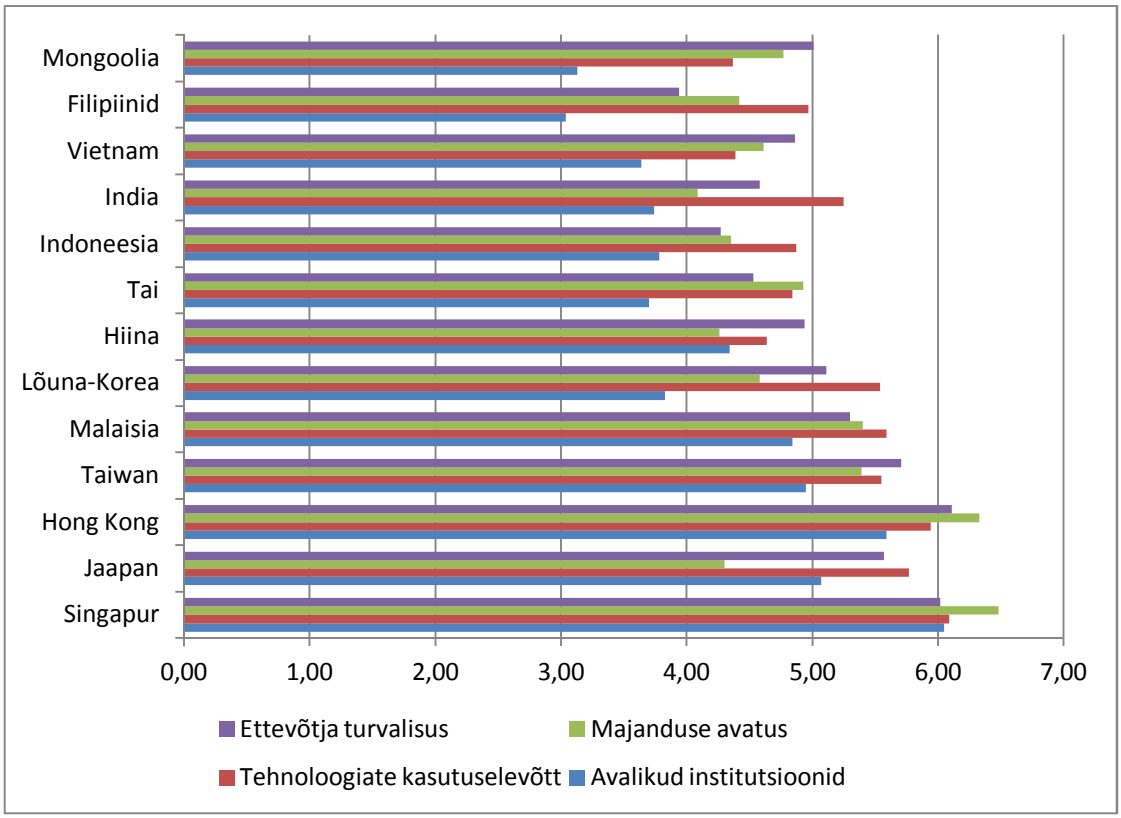

Allikas: The Global Competitiveness Report 2011-2012

Joonis 11: Interneti kasutajate arv Aasias riigiti 2009.aastal. 8 suurima arvu kasutajatega riiki (va Hiina ja Jaapan)

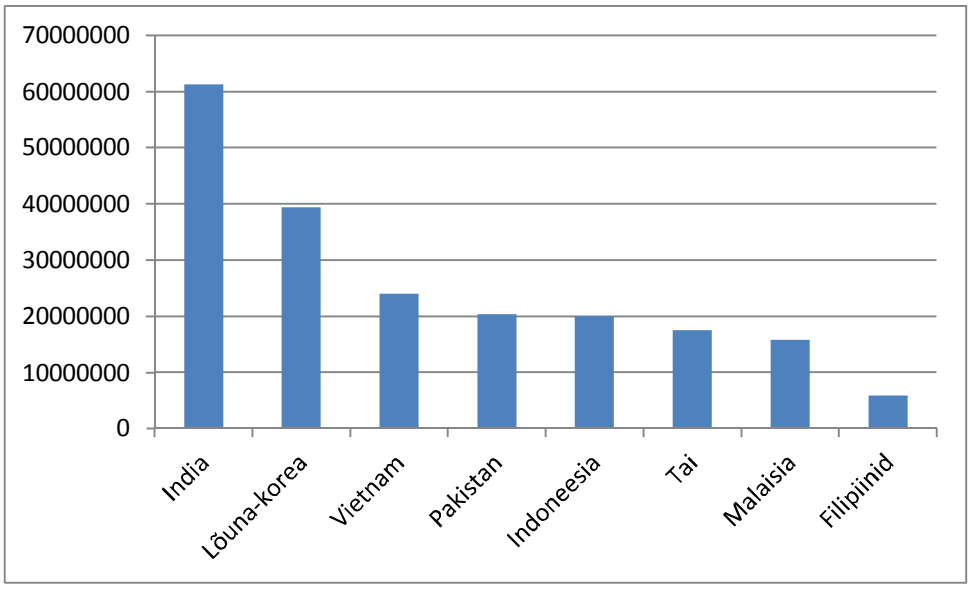

Allikas: International Telecommunication Union, World Telecommunication/ICT Development Report and database. Hiina sama näitaja on 384 000 000 ja Jaapani oma 99 143 712

3.2. Hariduskoostöö

Kõik analüüsitud raportid rõhutavad vajadust olla enam kursis Aasia temaatikaga. Selleks peab Eesti kõrgharidussüsteem sisaldama Aasia teemalisi kursuseid ja mooduleid. Oluline on ka, et aasiaõpingute suunal oleks vähemalt üks interdistsiplinaarne majandusele keskenduv magistriprogramm. Kolme ülikooli (TLÜ, TÜ ja TTÜ) ühismooduli "Aasia ühiskonnad, majandus ja poliitika"[92] käivitamisega on esimesed sammud selles suunas tehtud. Moodulile lisaks väärtust osalus sellistes Põhjamaade koostööprojektides nagu Põhjamaade Aasia Uuringute Instituut, kuhu osalevate riikide ülikoolide tudengid saavad taotleda stipendiumi instituudi raamatukogus töötamiseks. Ühele riigile on tõenäoliselt sellise uurimisasutuse ülalpidamine liiga kallis. Samuti tasub, olenemata Aasia strateegia võimalikust käivitumisest, panustada Aasia keelte õppesse põhikooli ja gümnaasiumi tasemel.

Lisaks on raportites viidatud, et Aasias on olemas nõudlus Euroopa ja Euroopa huvide paremaks mõistmiseks ning kasvav hulk Aasia tudengeid on huvitatud välismaal õppimisest. Eestit on hinnatud heaks kohaks, kus väliskogemust saada, kuid selleks, et välistudengid Eestisse tuleks, on vaja arendada inglisekeelseid õppekavasid nii magistri- kui ka doktoriõppe

[92] Tegemist on kolme ülikooli poolt ühiselt arendatud ja Tallinna Ülikooli poolt juhitud õppemooduliga (www.aasiamoodul.ee), mille eesmärk on tõsta Aasia majanduse, poliitika ja ühiskondadega seonduvat teadlikkust Eestis. Uudne on õppemooduli rõhuasetus Aasia maade poliitikale ja majandusele, mis täiendab ülikoolide varasemat keskendumist pigem keeleõppele, kultuuri- ja ajaloole. Kaasatud on Eestis leiduv akadeemiline kompetents, välisõppejõud ja Aasias tegutsevad praktikud. Kaasatud partner on Eesti Kaubandus-Tööstuskoda. Projekti rahastus, Euroopa Sotsiaalfondilt, lõpeb 2015. aasta suvel.

tasemel. Valitud sihtriikide välistudengid on olulised ka tuleviku võrgustiku loomisel, mis toetaks koostööd sihtriikidega erinevates valdkondades. Seni on Aasia tudengite osakaal Eestis õppivate välistudengite hulgas tagasihoidlik (vt Tabel 5-6).

Tabel 5: Eestis õppivad välistudengid elukohariigi järgi, Top 10 2010.aastal

	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Soome	401	441	587	602	590	639
Venemaa	79	93	54	57	127	149
Läti	174	137	141	111	98	107
Hiina	**116**	**92**	**54**	**52**	**61**	**70**
Saksamaa	8	14	18	18	23	29
Türgi	1	2	1	5	17	29
USA	9	12	18	18	22	28
Gruusia	0	1	3	8	14	28
Ukraina	16	15	11	12	20	25
Leedu	66	32	30	25	24	25

Allikas: Statistikaamet

Tabel 6: Eestis õppivad Aasia tudengid elukohariigi järgi 2010.aastal

	2005	2006	2007	2008	2009	**2010**
Hiina	116	92	54	52	61	**70**
India	10	16	7	6	9	**11**
Pakistan	0	0	0	1	3	**9**
Bangladesh	2	2	0	1	4	**7**
Nepal	0	0	0	0	2	**7**
Jaapan	3	3	2	3	6	**6**
Indoneesia	0	0	1	2	2	**4**
Vietnam	0	0	2	3	4	**4**
Lõuna-Korea	1	1	0	0	3	**3**
Taiwan	0	0	0	2	2	**3**
Tai	0	0	1	3	2	**2**

Allikas: Statistikaamet („Aasia“ on määratletud vastavalt käesolevale raportile)

Julgem idee Põhjamaade suunal on ühisülikooli asutamine Tallinna, kus selle ülalpidamise baaskulud oleksid soodsad. Tegemist oleks nö projektipõhise ülikooliga, mis tugineks eeskätt osalevate riikide ülikoolide õppejõududel ning mis pakuks Aasiale suunatud õpet valitud konkreetsetes valdkondades. Tagasihoidlikum võimalus on Aasia tudengitele suunatud Euroopa õpingud Tallinnas, mis võiks toimida mitme ülikooli ühisprojektina ja mille potentsiaalne rahastus võiks tulla Euroopa Liidu Jean Monnet programmist.

Soome on teinud ettepaneku Soome-Hiina ülikoolide võrgustiku loomiseks. Soomel on käimasolev piiriülene ülikoolivõrgustik näiteks Venemaaga ning mõned Soome ja Vene ülikoolid omavad ühiseid magistriprogramme. Ka Taani on välja tulnud algatusega luua

Hiina-Taani Ülikool. Tasub mõelda ka teiste heade praktikate ülevõtmisele, näiteks siinkohal võiks olla Soome ülikoolide „Asianet“ nimeline koostöö aasiaõpingute suunal, mille raames pakutakse ühiselt e-kursusi, korraldatakse suve- ja doktorikoole.

Oluline on, et kõik kirjeldatud ettevõtmised ei ole ei Eestis ega ka mujal otseselt seotud riikliku strateegiaga. Ühest küljes tähendab see, et oleks vaja laiemat teiste Euroopa riikide heade praktikate kaardistamist. Teisest küljest tuleb ka Eestis märgata, tunnustada ja vajadusel aidata organisatsioone ja indiviide, kes omal initsiatiivil midagi Aasia-strateegia jaoks olulist on algatanud. Heaks Aasia teemalise omaalgatuse näiteks on ASIA (Aasiaga Seotud Inimeste Andmebaas). Projekti põhi-eesmärk on koondada kõik Aasiaga seotud eestimaalased ja teha kogu Aasiaga seotud teave inimestele ja ettevõtetele võimalikult kättesaadavaks (näiteks otsingumootori abil konkreetse valdkonna asjatundja kontaktandmed). Hetkel toimub andmete kogumine ja on lootust, et andmebaasi prooviversioon võib avalikkusele kättesaadavaks muutuda veel käesoleva aasta lõpuks. Kuigi projekt on oma internetikodu leidnud hetkel Aasia mooduli veebilehel[93], on tegemist lihtsalt kahe inimese algatusega, mille jätkusuutlikkus eeldab huvitatud osapoolte tuge. Eesti Aasia-strateegia kujundamiseks ning elluviimiseks on oluline sedalaadi projektidesse koondunud oskusteabe toetamine.

IDP Education-i prognoosi kohaselt on järgmisel 15 aastal Aasia peamine maailmajagu, mis suurendab nõudlust rahvusvahelistele tudengitele suunatud õppeprogrammide järele (vt Tabel 7). Ainuüksi Lõuna- ja Ida-Aasias on kummaski ligikaudu 200 000 tudengit, kes soovivad õppida välismaal. Riikide võrdluses (vt Tabel 8) mahub maailma esineljakümnesse välisõppe nõudlust suurendavate riikide nimekirja: Hiina, India, Lõuna-Korea, Indoneesia, Pakistan, Malaisia, Vietnam, Hongkong ja Bangladesh. Kuigi kõige suurema arvu tudengeid pakub antud prognoosi kohaselt jätkuvalt Hiina, on iga-aastane protsentuaalne kasv märgatavalt kõrgem Lõuna-Aasias.

Käesoleval aastal Sihtasutus Archimedes[94] tellimusel valminud raportist ilmneb, et Eestile paremini sobiva rahvusvahelise tudengi profiili täidavad India tudengid: 30% välismaale doktorantuuri õppima minejatest soovivad õppida loodusteadusi, tehnoloogiaga seotud valdkondi, inseneriteadust ja matemaatikat. Teiste raportis vaadeldud riikide seas on nimetatud valdkondade vastu huvi tunduvalt madalam (ligikaudu 10%). Kõige enam levinud valdkonnad, milles soovitakse välisriigi kraadiõppes õppida, on sotsiaalteadused (sh majandus ja turundus)[95]. Kui praegu on eelisarendatud valdkondadena määratletud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, biotehnoloogia ja materjalitehnoloogia[96], siis Aasia strateegia raames on ka majandustudengid strateegiliselt olulised.

[93] http://aasiamoodul.ee/asia
[94] iE&D Solutions BV & Tim Rogers (2011)
[95] iE&D Solutions BV & Tim Rogers (2011) ja Wächter, B. ja Kemp, N. (2010) Kõrgkool 2018. Rahvusvahelistumise trendid ja praktika maailmas. Arengufond.
[96] Teadmistepõhine Eesti. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia. 2007–2013

Tabel 7: Rahvusvahelise kõrghariduse nõudluse kasvu prognoos piirkonniti 2010-2015 (x1000)

Regioon	2005	2010	2015	2020	2025	Kasv*
Aafrika	242	299	355	426	523	3,90%
Lähis-Ida	96	120	151	188	231	4,5%
Ida-Aasia	**551**	**687**	**791**	**859**	**922**	**2,50%**
Kagu-Aasia	**143**	**170**	**196**	**221**	**245**	**2,70%**
Lõuna-Aasia	**178**	**231**	**289**	**354**	**428**	**4,50%**
Kesk-Aasia	80	109	128	143	160	3,30%
Põhja-Ameerika	96	108	117	125	131	1,50%
Kesk-Ameerika	28	33	39	46	55	3,50%
Lõuna-Ameerika	82	99	117	137	160	3,40%
Lääne-Euroopa	360	385	397	407	411	0,60%
Ida-Euroopa	310	367	395	414	434	1,60%
Okeaania	7	9	12	15	20	5,50%

* Turu kasvu kiirus ehk CAGR (Compound Annual Growth Rate)

Allikas: iE&D Solutions BV ja Tim Rogers International Higher Education Consultants UK, Ltd (2011) Report on the Selection of Target Countries for Study in Estonia / Archimedes Foundation, lk 29

Tabel 8: Rahvusvahelise kõrghariduse nõudluse kasvu prognoos riigiti (Top 40) 2010-2015

	2005	2010	2015	2020	2025	Kasv*
Hiina	**319558**	**431820**	**522025**	**582992**	**645190**	**3,50%**
India	**129503**	**168712**	**208699**	**252525**	**302220**	**4,30%**
Lõuna-Korea	**95358**	**110251**	**122356**	**128469**	**127410**	**1,50%**
Maroko	50272	61039	74121	89442	106611	3,80%
Türgi	54496	66514	78875	91224	104104	3,30%
Jaapan	60651	61686	60157	59804	60353	-0,10%
Saksamaa	56904	59202	61618	61564	60119	0,30%
Indoneesia	**27184**	**33714**	**41621**	**50585**	**60000**	**4,10%**
Kreeka	48661	53948	57021	59165	59979	1,00%
Pakistan	**19106**	**25658**	**33591**	**42961**	**54669**	**5,40%**
Prantsusmaa	48760	51723	52217	53176	53872	0,50%
Alžeeria	25339	31511	37363	43622	51200	3,50%
Süüria	10880	15080	24385	36520	51149	8,30%
Kanada	39592	43717	45932	47279	47639	0,90%
Kazakhstan	29020	37460	42158	44669	47312	2,30%
USA	35732	39531	42044	43966	45570	1,20%
Venemaa	34926	41139	42292	42524	42967	0,90%
Malaisia	**40946**	**43618**	**44056**	**43415**	**42192**	**0,10%**
Tai	**23590**	**27883**	**32976**	**37691**	**41870**	**2,90%**

Vietnam	**16492**	**22340**	**28258**	**34523**	**41286**	**4,60%**
Usbekistan	18144	24282	29017	34314	41043	4,00%
Hongkong	**33966**	**39792**	**40972**	**40666**	**39530**	**0,70%**
Mehhiko	20949	24794	29091	33456	37526	3,00%
Itaalia	36519	37186	36704	36800	36345	0,00%
Taiwan	**36124**	**36195**	**36214**	**36181**	**36106**	**0,00%**
Nigeeria	15338	19143	22785	27740	35191	4,10%
Poola	28483	33341	34626	34409	34355	0,80%
Keenia	13981	17111	20358	25595	34331	4,50%
Iraan	17024	21404	25005	28814	33701	3,40%
Kamerun	15001	18181	21569	26033	31908	3,80%
Bangladesh	**12131**	**15733**	**20159**	**25394**	**31737**	**4,90%**
Bulgaaria	25481	29388	29702	29856	30226	0,70%
Brasiilia	18062	20820	23679	26821	30204	2,60%
Ukraina	25099	28784	29889	29763	29584	0,70%
Hispaania	26349	27830	28348	29185	29444	0,50%
Kolumbia	15856	18947	22150	25474	29033	3,10%
Rumeenia	20601	24075	25721	26633	27608	1,40%
Ühendkuningriik	22815	24780	25763	26855	27399	0,90%
Küpros	19412	22269	24213	25798	27346	1,70%
Senegal	10931	13584	16650	20897	26874	4,60%

* Turu kasvu kiirus ehk CAGR (Compound Annual Growth Rate)

Allikas: iE&D Solutions BV ja Tim Rogers International Higher Education Consultants UK, Ltd (2011) Report on the Selection of Target Countries for Study in Estonia / Archimedes Foundation, lk 30

Eesti Aasia-strateegia väljakujundamiseks ning täideviimiseks on vajalik Aasiale keskenduv majanduse, poliitika, rahvusvaheliste suhete, kultuuri ning hariduse valdkondade ülene mõttekoda. Rahvusvahelise poliitika arengutest tulenevalt peab Eestiinvesteerima multidistsiplinaarsesse maailmapoliitikat ja maailmamajandust hõlmavasse instituuti, mis ühendaks endas mitme eri valdkonna esindajaid ning annaks maailma arengutrendidest pildi arvestades samas juba ka Eesti vajadusi. Kui mõelda Eesti võimalustele turustada ennast IKT riigina, võib mõelda interdistsiplinaarse uurimusinstituudi loomisele, mis tooks kokku IKT ja sotsiaalteadused (sotsioloogia, politoloogia, kaitseuuringud, rahvusvahelised suhted jne). Kuigi e-riik, küberjulgeolek ja IKT lahendused on Eesti jaoks olulised, ei ole laiemalt panustatud uuringutesse, mis seoks sotsiaalset teadusharu tehnilisega. Selline lähenemine annab praktilise sisendi tehnoloogia arendusse ning tõstab Eesti, kui IKT riigi, mainet. Selles võtmes annab interdistsiplinaarne lähenemine potentsiaalselt laiemat kõlapinda ja Eesti panustaks otse IKT erinevate aspektide sotsiaalsesse mõtestamisse. Kui Eesti üritaks ennast Aasias turustada kui kõrgtehnoloogilist riiki, võiks see olla õige samm. Samuti võimaldaks see haakumist USA internetivabaduse poliitikaga ilma otsese vastandumiseta riikide tasemel.

3.3. Majandus

Eesti puhul on küll tegemist tugevalt rahvusvahelistunud riigi ja majandusega, samas on Eesti välismajandusliku suhtlemise geograafia kaunis kitsas. Eelkõige piirdub see teiste Läänemeremaade piirkonna maadega ja isegi selles piirkonnas jäävad seosed mõnevõrra eemal asuvate maadega kasinaks. Lähiturgudele jõudmine on küll mõnevõrra lihtsam, samas on neil turgudel tegemist väga intensiivse pakkumisega ning Eesti tasapisi kallinevat toodangut sinna müüa on üha raskem, osaliselt ka lisanduva Ida-Aasia päritoluga kauba ekspansiooni tõttu. Juba seetõttu on ka majanduse osas üliolulline muuta strateegiat senisest oluliselt laiemaks, üleilmsemaks.

Aasia turud ja üldse majanduskoostöö Aasiaga on Eestile oluline eelkõige selle tõttu, et tegemist on väga kiirelt kasvavate turgudega ning seoses üleilmastuvasse majandusse lülitumisega ei ole ka formaalsed barjäärid neile turgudele ligipääsuks väga kõrged. Kindlasti takistab ligipääsu neile turgudele geograafiline ja kultuuriline kaugus, samas mitmetel kõrgtehnoloogiaaladel, eriti muidugi IKT alal, on tehnoloogia areng oluliselt vähendanud vahemaade takistavat mõju.

Vaatluse alla võetud maadest atraktiivsematel Aasia turgudel edu saavutanud Rootsit ja Soomet, näib iseloomustavat rida tunnusjooni. Esiteks, nende liiderettevõtted on jõudnud Aasia turgudele juba aastakümned tagasi. On olemas kogemus antud maal töötamise kohta, teatud ekspertiis. Teiseks, taolistel riikidel on kasutada mitmeid trumpe, millele toetudes on võimalik saavutada sihtriigi ametivõimude poolt enda suhtes heatahtlik kohtlemine, et mitte öelda eeliskohtlemine. Sellisteks trumpideks võivad olla näiteks teened arenguabi osutamisel nimetatud maal või regioonis, arengumaade suhtes sõbralik poliitika, antud maa iseseisvuse varase tunnustamisega või mõnel muul taolisel viisil saavutatud moraalne autoriteet. Ka tegutsemine rahvusvahelise kaubanduspoliitika kujundamisel sellisel viisil, mis on antud sihtmaa poliitikute hinnangul neile kasulik. Kui nüüd taoline riik otsustab alustada tugevamat toetuspoliitikat oma ettevõtlusele antud riigis, siis on tal kasutada head ligipääsuvõimalused sihtriigi tippinstitutsioonidele. Hiina puhul tähendas see nii Rootsile kui Soomele edu saavutamist kahepoolsete raamlepingute sõlmimisel oma ettevõtete jaoks keskse tähtsusega võtmesektorites. Taolisest toetuspoliitikast on kõige enam abi liiderettevõtetel, liiderettevõtete „sabas“ aga saavad turule siseneda ka nendega seotud väike- ja keskmise suurusega ettevõtted. Läbilöögisektorites tekib teatud laadi põiming, võimendus ekspordist, impordist, investeeringutest ja arendusprogrammidest.

Alustava maa, eriti kui ta juhtub olema väikeriik, algsituatsioon on oluliselt teistsugune. Oma liiderettevõtteid reeglina vastava Aasia maa turul ei ole. On üksikuid eri valdkondade ettevõtteid, pluss spetsialiste ja mänedžere, kes töötavad teiste riikide firmade teenistuses. Kui nüüd taoline riik otsustab alustada tõsisemat ekspansiivsemat poliitikat vastava riigi turul, tähendab see paratamatult eelkõige oma ettevõtete esmast turuleaitamist, mis on lisaks raskendatud rahaliste ja inimressursside ja teadmiste nappuse tõttu. Ka kahepoolsete soodustavate raamlepingute sõlmimine riikide tasandil on raskem. Osalejate väikese arvu tõttu tikuvad eri tüüpi toetusaktsioonid jääma igaüks omaette ja „kriitilist massi“ võimenduse tekkeks eri tegevusvaldkondade vahel ei pruugi jätkuda.

Eesti kuulub eeltoodud liigituse järgi Aasiamaade turgudel selgelt just teist tüüpi riikide hulka. Seda nii seniste Aasiasuunaliste ettevõtmiste tulemuste kui riigi ettevõtete toetamise alaste eelduste mõttes. Nagu on märkinud ka Majandusministeeriumi töörühm on Eesti Aasiasuunaline eksport praegu väga väike ja koosneb valdavalt suhteliselt lihtsatest toodetest: puit, paber, metallitooted jm. Ka investeerimisprojektide osas pole veel eriti millestki olulisest rääkida, kui paari välisomanduses oleva firma poolt sinna osa tootmise üleviimine kõrvale jätta.

Teiste maade kogemuse järgi tuleks väga oluliseks pidada riigi nn liiderfirmade rolli nn eesminejana. Ericsson ja SKF läksid Aasiasse tunduvalt enne kui Rootsi riik hakkas oma Aasia-strateegiat välja töötama. Riigi vastav toetustegevus tavaliselt abistab juba välisturgudel olevaid firmasid ja teiseks, loob paremad võimalused väike- ja keskmise suurusega firmadele, kellel endal finantsvõimalusi napib, riiki sisenemiseks. Eesti erakapitalil baseeruvatest liiderfirmadest on Viru Keemia Grupp kaalunud *know-how* müüki Hiinasse, aga sellest on loobunud teised. Raporti autoritele ligipääsetava informatsiooni alusel, mis võib olla lünklik, Tallink ja Balti Laevaremonditehas Aasiasuunalisest tegevusest huvitatud ei ole. Suurematest ettevõtetest on positiivseks erandiks Liviko oma Jaapani suunalise tegevusega. Teatud huvid on olnud küll riigi omandis või osaliselt riigi omandis olevatel ettevõtetel: Tallinna Sadam, Eesti Raudtee, Tallinna Lennujaam ja Estonian Air, Eesti Energia (Jordaania projekt), senini aga need tõsisemate tulemusteni veel viinud ei ole.

Aasiaga majandusliku koostöö edendamise ideestikuga on tegelenud viimasel ajal nii Majandusministeerium kui Eesti Arengufond (vastavad materjalide kohta vaata www.mkm.ee/aasia, www.arengufond.ee/foresight/india,). Kuna Arengufond on tegelenud valdavalt siiski ühe maaga, Indiaga, siis vaatleme siinkohal lähemalt eelkõige Majandusministeeriumi töögruppide poolt pakutut.

MKM-i potentsiaalne tegevusplatvorm sisaldab kuut tegevussuunda: Eesti ettevõtete toodangu eksport Aasia turgudele (nagu on rõhutatud, eeldatavasti valdavalt mingid niššitooted), investeeringud Aasiasse, allhanke tellimine Aasiast, Aasia riikidest Eestisse investeeringute saamine, haridusteenuse müük, turismiteenuse müük. Iseenesest ei ole võimalik tõsisemalt vaidlustada neist ühtegi. Jäädes esialgu sellele samale käsitlustasandile tuleks püüda fikseerida, millised võimalikud tegevussuunad võiksid veel sellesse ritta lisada. Selliseid suundi on vähemalt kolm. Esiteks võiks lisada eraldi fookusena **transiidi ja logistika** alaste teenuste müügi (ka koos jaotuskeskuste teenusega), teiseks erinevat laadi **taristu projektidega** seostuvate teenuste müügi (siin tuleks muidugi täpsustada, millist laadi taristu teenuste osas on Eesti firmadel potentsiaali) ja kolmandana **tehnoloogiafirmade oskusteabe** müügi.

Liites seni väljapakututele veel siinkohal tehtud täiendused saame kokku antud käsitlustasandil 9-10 võimalikku suunda. Osa neist suundadest sobivad enam nn tavaettevõtetele, osa nn uues majanduses tegutsevatele ettevõtetele, valdavalt tehnoloogiaettevõtetele. Nagu näitas oma Arengufondi ja Riigikogu Väliskomisjoni poolt korraldatud seminari ettekandes 30. Septembril 2011 ekspert Rohit Talwar tõstab Aasias

tegutsemine tehnoloogiafirmadel oluliselt tõenäosust saada oma arendustegevuse jaoks kergemini rahvusvaheliselt turult arendusraha, näiteks riskikapitali.

Fikseerime vaheseisukohana, et küsimus ei ole mitte teoreetiliselt perspektiivsete tegevussuundade vähesuses, ega mitte ka selles, et ei oleks põhimõtteliselt teada riike, kelle turud võiksid olla Eesti jaoks perspektiivsed. Neid on vähemalt 7-8 (lisaks Hiinale ja Indiale vaadeldavas Aasia regioonis veel Jaapan, Singapur, Indoneesia, Lõuna-Korea, Vietnam, võimalik, et teisigi). Probleem on pigem selles, et taolise potentsiaalse „Aasiaekspansiooni maatriksi“ hõlvamine ületab kaugelt Eesti kui väikeriigi võimalusi ja seda ka kõige optimistlikumate finantsperspektiivide puhul. Kõik võimalikud tugisüsteemid, mis oleksid vaja käivitada, et loota reaalsele edule nagu välisesindused; Eesti tutvustamine vastavates maades laiemas mõttes; Eesti mainekujundus; sõpruslinnad; riigipoolsed toetused ettevõtetele nende Aasiasuunalises tegevuses selle erinevates lubatud vormides; nõustamine sihtturu ärikultuuri osas; Eesti demokeskused sihtturgudel; kaudsematest vahenditest ülikoolidevaheline koostöö jne nõuavad raha. Järelikult on väga tugevalt fokuseerima, sest leida valikualuseid põhimõtteliselt perspektiivsete suundade vahel on aga üliraske. Eriti olukorras, kus Eesti ettevõtlus pole fikseerinud selgemini oma huvisuundi ning olukorras, kus pole selge, millises suurusjärgus saab olla toetuspotentsiaal, rahaline ja inimpotentsiaal näiteks järgmise 10 aastaperioodil. Et liikuda edasi konkreetsemate ülesannete suunas on vaja saada selgust just nende kahe küsimuse osas. Edasi saab püstitada juba küsimuse, kes peaks mida tegema ja mis järjekorras.

Majandusministeeriumi lähenemine eristab toetamise tegevussuundadena eraldi eksporti, eraldi investeeringuid ja muid suundi. Rootsi ja Soome kogemus on mõneti teistsugune, nad rõhutavad, et oluline on töötada kompleksselt mingis valdkonnas, näiteks ökoloogilised tehnoloogiad, siduda kodumaiseid ja sihtriigi firmasid ja institutsioone sellealasesse tegevusse ning tekkivad tulemused võivad väljenduda eri vormides. Kord ekspordis, kord tehnoloogilises koostöös, kord investeeringutes. Arvestades aga seda, et Eesti on alles protsessi alguses ja peab tegutsema suhteliselt väheste vahenditega, ei ole ilmselt midagi valet ka tegevuse planeerimises selliste suundade kaupa nagu seda teeb Majandusministeerium.

Kõike eelöeldut arvestades tuleks kaaluda järgmisi seisukohti:

Esiteks, pidada esmaoluliseks Aasia turgude vastu huvi tundvate ja nendel ärivõimalusi leida püüdvate Eesti ettevõtete arvu suurendamist (kriitiline mass). Aasia turud on juba kultuuriliste erisuste tõttu rasked turud, väikese arvu ettevõtete katsetuste pealt suurt edu loota on liiga optimistlik. Valides välja 5-6 ettevõtet ja üritades neid turgudelejõudmisel abistada, ei pruugi loodetud edulugusid saada ja ka ühikukulu ühe ettevõtte kohta tuleb tõenäoliselt väga suur.

Aasiahuviliste ettevõtete arvu suurenemine aitab riiki ka toetusfookuste (riikide või valdkondade) valikul. Riik võib ju aidata ettevõtetele tutvustada mingi riigi või tegevusvaldkonna võimalusi, tugevamate investeeringute tegemisele toetuspoliitikasse peaks aga eelnema nimelt ettevõtete endi poolne selge initsiatiivi näitamine.

Teiseks, mõned selgematena tunduvad fookused oleks mõtet valida siiski juba võimalikult peatselt. Arvestades potentsiaalse turu suurust, peaks üheks laiaks prioriteediks, kus tegutsetakse korraga mitmes omavahel seotud suunas, olema Hiina.

India osas võiks olla otstarbekas pigem sektoriaalne kui lai fookus: eeldatavasti IKT. Olukorra ja finantseerimisvõimaluste selginedes võib tulla kõne alla tulevikus Indias tegevusprofiili laiendamine. Võiks kaaluda ka täiendava fookusena ühe riigi valimist tehnoloogilise koostöö põhipartneriks: näiteks Singapur või Jaapan. See fookus ei annaks kohest tulu, küll aga perspektiivset.

Kolmandaks, valides nn traditsioonilise majanduse ettevõtete toetamise ja uute tehnoloogiaettevõtete Aasiaekspansiooni toetamise vahel, eelistaksime teist varianti.

Neljandaks, olukorras, kus erakapitalil baseeruvate liiderettevõtteid on meil Aasia turgudel minimaalselt, tuleks kindlasti tihendada koostööd riigile kuuluvate ettevõtetega, vaadates üle nende Aasiaga seostuvad projektid ja kaaludes, kuidas riik võiks neid abistada: lennuliinid, Ida-Aasia kauba transiitveod, Eesti Energia põlevkivioskusteabega seotud tegevus.

Viiendaks, väga perspektiivse suunana tundub info kogumine Soome ja Rootsi liiderfirmade Aasiasuunaliste projektide kohta, et leida võimalusi, kuidas Eesti firmad saaksid neisse haakuda ja mis rollis. Loodetavasti oleks võimalik taolisi haakumisi toestada ka riigi tasandilt, luues selleks sobivat poliitilist fooni. Selleks peab aga olema korralik informatsioon selle kohta, mida Põhjamaade firmad võiksid vajada. Praegu veel sellist informatsiooni süstemaatiliselt kahjuks kogutud ei ole.

3.4. Dokumendi tüüp, võimalik ülesehitus ja koostamisprotsess

Mingi strateegilise dokumendi kasulikkuse määrab eelkõige ära muidugi tema sisu, seal esitatud ideed. Teisejärguline ei ole aga ka dokumendi koostamisel aluseksvõetud konstruktsiooni valik ja vorm. Nende valikuks on aga vajalik põhjalikult läbi mõelda, milleks antud strateegilist dokumenti koostatakse, mida tahetakse sellega saavutada. Vorm ja konstruktsioon peavad vastama eesmärkidele, kui nad on asjakohased, aitab see juba iseenesest organiseerida dokumendi sisu ja muuta ta sisu ka kergemini edasi antavaks.

Järgnevalt on esitatud rida dilemmasid ja küsimusi, nendega töötamine peaks aitama paremini planeerida kavandatava dokumendi koostamist. Et see ei jääks liiga abstraktseks, on kus võimalik valikud näitlikustatud Rootsi Aasia-strateegia ja tema realiseerimiskäigu (vt. käesoleva aruande vastav osa) näite abil. Võimaliku strateegia soovitusliku profiili koondtabeli leiab leheküljelt 70 (Tabel 8).

- Käsitletavate temaatikad ja dokumendi ulatus

Nagu ka rootslastel peaks kavandatava dokumendi alusideeks olema jõuda majandusliku, välispoliitilise, kaitsepoliitilise, kultuuripoliitilise jne käsitluse sünteesini. Et ei ooleks mitte eraldi ühed alused, näiteks Eesti majandussuhtluseks Hiinaga ja eraldi, neist sõltumatud alused suhtluseks Hiinaga seoses Tiibeti küsimusega, vaid üks strateeegia, mis ühendaks need mõlemad aspektid. Ei saa väita, et taolise ülesande täitmine oleks rootslaste dokumendis just 100 %-liselt õnnestunud (eri osade tekstidest paistab neid koostanud ametkondade käekiri küllalt selgelt välja), aga nende dokumendis on esiteks, ka rida majandusväliseid rõhuasetusi (näiteks kaasaaitamine demokraatia arengule ja võitlusele vaesuse vastu), antud küllalt võimendatud kujul ja teiseks, on püstitatud küllalt selgelt, tegelikult ausalt, ka küsimus Rootsipoolse arenguabi andmise ja Rootsi enda majanduslike eesmärkide vahekorrast. Eesti puhul on oht, et dokument jääb kas väga ülekaalukalt majandushuvide keskseks või siis, kui muuta see mitmemõõtmeliseks, jäävad muud sissetoodud rõhuasetused vaid deklaratiivseteks.

- Institutsionaalse menetlemise tasand ja dokumendi staatus

Rootslaste dokumendi staatuseks oli valitsuse poolt parlamendile esitatav nn kommunikatiivne dokument. Eesti parlamendi tegevuspraktikas, ehkki ta on viimasel ajal muutunud paindlikumaks, taoline variant tavapärane ei ole. Samas oleks dokumendi päevakavva tõstmine, arvestades juba tema strateegilist tähtsust, vajalik. Tuleks põhjalikult läbi kaaluda, millist ja millele viivat menetlust strateegia puhul Riigikogult ikkagi eeldada.

- Ambitsioonide realistlikkus ja võimalustega kaetuse arvestamine

Küllalt põhjalikult tuleks läbi mõelda, kui kõrgeid Aasiasuunalisi ambitsioone dokument ikkagi peaks deklareerima. Kuna tegelikult on tegemist Aasiasuunalise tõsisema tegevuse väärtustamise, avamisega, initsieerimisega, siis ei tohiks dokument olla liiga kinni lähiperioodi finantsvõimalustes. Peaks pigem lähtuma arusaamast, et kui tegevusel tundub olevat perspektiive, siis saab finantseerimist ka oluliselt suurendada. Sellest, kui suure täiendfinantseerimisega saab arvestada, sõltub otstarbeka strateegilise fookuseerumise ulatus. Tugevalt fokuseerima peab väikeriik niikuinii, on aga suur vahe, kas saab tõsiselt rääkida ühest või näiteks kolmest riigist, kahest või neljast sektoriaalsest fookusest. Majanduslikust vaatepunktist tegeleb Eestist tohutult jõukam Rootsi praegu tõsisemalt kahe Aasia riigiga, tõsi küll, kõige suuremate, Hiina ja Indiaga ja momendil umbes nelja tegevusfookusega. Rohkemaks ei jätkuvat vahendeid ja inimesi. Mitme riigi ja fookusega suudaks tegelda näiteks Eesti aastal 2015 ?

- Vähekontseptuaalne töödokument (ametnikedokument) versus kontseptuaalne, taotlusi ja muutuvaid rõhuasetusi tutvustav ja end positsioneeriv dokument.

Eesti ametkondades seni koostatud arengukavade puhul on tihti tegemist püüdega teha nn praktilist töödokumenti, mille põhisisu seisneb tegevussuundade ja perioodi ülesannete loetlemises, et sealt minna heal juhul edasi tulemuste või vajalike ressursside fikseerimisele. Kontseptuaalne problemaatika, põhjendused, põhimõtteliste muutuste väljatoomine võrreldes varasema praktikaga jne jääb sel juhul tahaplaanile. Rootslaste dokument on selles mõttes natuke heterogeenne, majandusosa on koostatud kontseptuaalsemalt kui teised osad, kuid ka tervikuna on dokument küllalt kontseptuaalne. Arvestades Aasia problemaatika suhtelist uudsust Eesti jaoks, tuleks eelistada kontseptuaalse dokumendi varianti ja sellest tulenevalt vajab läbimõtlemist, kuidas arutada neid kontseptuaalseid valikuid laiema majandus- ja muule avalikkusega.

- Valitsuse dokument versus Aasia rindel tegutsejate dokument

Rootslaste dokumendi puhul pole jäädud täies ulatuses vaid riigiasutuste tegevusvaldkonda jäävate küsimuste juurde, vaid on üritatud võtta Aasiasuhtlust laiemalt, puudutades dokumendis, ehkki lühidalt, kasvõi Rootsi ametiühingute suhtlust Aasia maade ametiühingutega või erinevate liikumiste ja MTÜde suhtlust. Milline variant valida Eestis? Tugeva majandusliku fookuse juures tundub, et dokument peaks käsitlema ikkagi potentsiaalset Eesti majandusekspansiooni Aasiasse kõikide osalejate koostöös, mitte näiteks ainult Välis- ja Majandusministeeriumi ja nende allstruktuuride tegevusi.

- Eesti otsene Aasia-poliitika ja Eesti Aasia-poliitika EL-i ja teiste institutsioonide poliitika kujundamises osalemise kaudu.

Küllalt pikk osa rootslaste dokumendist on pühendatud sellele, et kirjeldada, kuidas nad kavandavad oma Aasiaga seostuvat tegevust Euroopa Liidus ja teistes rahvusvahelistes organisatsioonides. Nad lubavad näiteks toetada seal täie rinnaga antiprotektsionistlikku poliitikat. Ilmselt on ka Eesti dokumendi puhul oluliseks küsimuseks see, mis alustest lähtuda osalemisel kollektiivsete poliitikate väljakujundamisel.

- Ajahorisont

Arvestades kõne all olevate tegevuste ajamahukust, oleks loogiline, et seda tüüpi problemaatikat käsitleva dokumendi kavandamise horisont peaks olema suhteliselt pikk, igal juhul üle 5 aasta, võimalik et kümme. Seega põhimõtteliselt pikem kui üks poliitiline tsükkel. Samas tuleb juba algusest peale otsustada, pidada küllalt tõenäoliseks ja normaalseks varianti, et dokumenti tuleb nimetatud kasutamisaja jooksul korrigeerida ja täiendada või pole see soovitav. Näiteks rootslaste dokumendi ajahorisont oli 10 aastat, selle ajaperioodi raames toimusid mõningad olulised nihked, näiteks India tõus Rootsi Aasiapoliitika prioriteetide hulka. Strateegiat ei korrigeeritud, seega näiteks aastal 2008 oli ta mõningatel teemadel kindlasti vananenud ja võis esitada kiusliku küsimuse, et kas dokumendis kirjas olev strateegia kehtib või ei kehti.

Kui pidada silmas töödokumenti, millele järgneb terviklik rakenduskava seal olevate ülesannete täitmiseks, siis on see põhidokumendi hilisem ümbertegemine ilmselt möödapääsmatu. Kui ta jääb üldkontseptuaalseks dokumendiks ja vahepeal hoiakud põhimõtteliselt ei muutu, siis võib-olla mitte.

- Dokumendi seos teiste võimalike Aasia problemaatikat käsitlevate dokumentidega

Siin on tegemist mitme küsimusega. Esiteks, kas pidada strateegiadokumendi all silmas nn katusdokumenti või püüda sellesse koondada kõike vajalikku. Praktiline küsimus on näiteks see, kas on mõtet paralleelselt Aasia-strateegia arendada välja omaette strateegiliseks dokumendiks ka Majandusministeeriumi Aasia-poliitika dokument või oleks neid mõtet liita üheks. Teiseks, milliseid nn järeldokumente, näiteks rakenduskava eeldada. Rootsi praktika neis küsimustes polnud kõige järjekindlam.

Rootsi näite puhul tutvustati mitte ainult strateegiadokumenti, vaid ka tema ettevalmistamise käigus valminud ja talle aluseks olnud uuringute ja analüüside tulemusi, samuti ka peale dokumendi vastuvõtmist koostatud analüüside tulemusi (Aasia tõenäoline seisund aastal 2010, Aasia tõusu mõju tõenäoline mõju maailmamajandusele ja Rootsi majandusele). Tundub, et taoline lähenemine oleks mõistlik ka Eestis.

- Võimalik vajadus institutsionaalseteks muudatusteks ehk probleem „Vein ja lähkrid“.

Probleem on siin selles, kas kavandatav strateegia saab olla realiseeritav olemasolevate struktuuride ja nende tavapärase, praegusele lähedase tööpraktika ja koostööpraktika kaudu või nõuab institutsionaalseid muutusi. Küsimus ei ole mitte ainult Eesti saatkondade ja esinduste võrgu laiendamises Aasias ja neis töötavate diplomaatide arvu suurendamises (ehkki ka see on vajalik), vaid tunduvalt laiemas küsimuste ringis.

Siin võiks eristada vähemalt järgmisi allküsimusi: a) küsimus Välisministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM-i) hästitöötava koostöömudeli kujundamises, sh ka Aasias asuvate saatkondade ja esinduste ning EAS-i koostöömudeli kujundamises; b) küsimus sellest, kas välissaatkondadel peaks olema võimalus finantseerida ja korraldada lisaks tavapärasele diplomaatilisele tööle Aasia prioriteetsetes riikides ka teatud mahukamate, eelkõige majandusliku, aga ka muu suunitlusega programmide läbiviimist. Kui jah, siis eeldab see nii finantskatet kui ka muu, st mittediplomaatilise personali vähemalt ajutist töölevõtmist; c) kas on vajadus muuta prioriteetsete Aasia riikide saatkondadesse valitavate diplomaatide valiku põhimõtteid, et tagada võimekus just majandusalase töö efektiivseks korraldamiseks nimetatud maa spetsiifilistes tingimustes ja/või viia läbi neisse saatkondadesse töölesaadetavate inimeste osas spetsiifiline majandusalane sh Aasia majanduse alane eelõpe (Rootsi strateegiadokumendi üks seisukohti). Kui see end õigustab, võib majandusalase õppe läbiviimist laiendada hiljem ka teiste saatkondade komplekteerimisel, d) kas on Välisministeeriumis ja MKM-is või kusagil mujal valitsuse juures vaja luua mingeid spetsiifilisi allstruktuure või töökohti Aasia problemaatikaga tegelemiseks ja millised peaksid sel juhul olema nende funktsioonid ja tööjaotus. Nimetatud küsimust võiks vaadelda ka laiemalt kui küsimust valitsuse tegevuse strateegilisuse astme tõstmisest (liikumine üldhalduslike funktsioonide täitmiselt enam mingi ajaperioodi võtmeprogrammide käivitamisele ja läbiviimisele); e) küsimus Aasiaga seotud problemaatika sellisest juhtimisest Välisministeeriumis ja MKM-is, mille puhul problemaatika eest vastutav tippjuht ei peaks selle teemaga tegelema kui vaid ühega paljude hulgast; f) vajadus luua mingeid sellealast tegevust koordineerivaid komisjone riigiaparaadis; g) küsimus sellest, kuidas kaasata tegevusse valitsusvälised tegutsejad Aasia suunal (spetsiifilised ajutised või alalised töörühmad).

Näiteid sellest, kuidas korraldada vajalikku institutsionaalset koostööd, on võimalik leida eri maade praktikast erinevaid. Ilma põhjalikuma analüüsita ja Eesti võimaluste täpsema arvestamiseta pole võimalik öelda, millised neist oleksid meile sobivad. Küll aga võib väita, et taolised küsimused on arukas vähemalt põhijoontes mõelda läbi juba paralleelselt Eesti Aasia-strateegia väljatöötamisega. Vastasel juhul on oht, et ka hea strateegia võib jääda paberile või on tema realiseerimise efektiivsus oodatust madalam.

- Dokumendi struktuur ja elemendid

Strateegiadokument kui selline peaks idee järgi kajastama nii eesmärke (sh soovitavalt nende eesmärkide omavahelist seost), eesmärkide saavutamise põhiteid, tegevusprintsiipe kui valitud nn strateegilisi fookusi geograafilises ja tegevusvaldkondlikus mõttes. Eesmärkide, eriti just mittemajanduslike eesmärkide, formuleerimine võib kujuneda küllalt keerukaks, ka mitmete teiste maade dokumendid on selles osas jäänud liiga deklaratiivseks. Millised ikkagi siis oleksid Eesti muud eesmärgid peale majanduslike seoses Aasia maadega ja kuidas näidata nende prioriteetsuse astet ja seoseid võrreldes majanduslikega?

Rootsi dokument sisaldab ka küllalt pika ja vähemalt mittediplomaadist lugeja jaoks mitte alati informatiivse bilateraalsete suhete osa. Eesti puhul soovitaksime dokumendis mitte võtta vaatluse alla suhted eraldi kõigi regiooni riikidega, vaid ainult kõige olulisemate riikidega.

- Eraldi võiks veel kord kaalumisele võtta ka dokumendi nimetuse küsimuse.

Antud juhul on esialgselt kokku lepitud, et Aasia-strateegiana mõistetakse dokumenti, mis hakkab käsitlema strateegiat Ida-, Kagu- ja Lõuna-Aasia riikide suhtes. Tegelikult oli ka rootslaste dokumendi valik sama. Termin Aasia-strateegia on kindlasti Eesti sees paremini kommunikeeritav kui lohisev pealkiri: Eesti strateegia Ida-, Kirde – ja Lõuna-Aasia riikide suhtes. Taolisel lähenemisel on siiski ka oma miinus, piltlikult, mida öelda Eestit külastavale Kasahhi presidendile, Usbeki või Jordaania delegatsiooni juhile, kes leides huvitava pealkirjaga dokumendi, Eesti Aasia-strateegia, leiavad, et nende maa ja regioon on sealt välja jäetud? Pealegi, pole ka ühtegi teist piisavalt väärika nimega dokumenti, kus ta oleks kajastatud.

Alternatiiv oleks valida dokumendi ametlikuks nimeks siiski pikem versioon ja kasutada lühiterminit „Aasia-strateegia“ mitteametliku suhtluses.

- Dokumendi koostamise võimalik protsess

Tundub, et siin on Rootsi kogemus dokumendi koostamisest spetsiaalse töörühma ja nn referentsgrupi (kus olid esindatud ka ettevõtjate organisatsioonid jt osapooled) koostöös koos paralleelse analüüside ja uuringutega järgimisväärne. Rootsis oli initsiatiiv selles töös Välisministeeriumi käes. Tuleks aga arvestada, et Rootsi Väliministeerium tegeleb võrreldes Eesti Välisministeeriumiga majandusega tunduvalt enam. Seetõttu peaks meil töörühma juhtimisel olema Majandusministeerium ilmselt tugevamalt esindatud kui ta oli Rootsi puhul.

Ehkki Aasia teema ümber on teatud avalikud arutelud eriti Riigikogu Väliskomisjoni ja Eesti Arengufondi initsiatiivil juba käivitatud, tuleks mõelda paralleelselt praktilise töö käivitamisega strateegia ettevalmistamise kallal ka sellele, kuidas seda tegevusliini jätkata, et saada tööprotsessi täiendavaid sisendeid ja tagada tekkivale strateegiale avalikkuse toetus.

Tabel 9: Strateegia võimalik profiil (koondtabel)

Valik	Pakutav eelistus	Tekkivad probleemsed küsimused
1. Temaatikate ulatus: majanduskeskne versus kompleksne dokument	Kompleksne	Oht, et poliitiliste eesmärkide formuleeringud jäävad majanduslike kõrvale „verevaesteks“
2. Ametnike töödokument versus kontseptuaalne dokument	Kontseptuaalne	Vähene kogemus kontseptuaalsete dokumentide, koostamisel ja kasutamisel
3. Ajahorisont: kuni viis aastat või pikem	Pikem	Vajadus dokumendi mitmekordseks kaasajastamiseks, vastasel korral vananeb
4. Menetlemise tasand ja viis: Riigikogus kinnitatud versus Riigikogus tutvustatud, versus Valitsusetasandi dokument	Vähemalt arutatav Riigikogu tasandil	Kui hästi mahub strateegilise dokumendi menetlemine väljakujunenud parlamendipraktika formaati?
5. Nõuete ambitsioonikus finantskatte seisukohalt: momendirealistlik versus tõsisemaid pikemaajalisi finantskohustusi võttev	Pikaajalisi finantskohustusi võttev ja sellega tegelikuks strateegiliseks tegevuseks eeldusi loov	Kartus pikaajaliste kohustuste võtmise ees
6. Valitsuse tegevust käsitlev versus kõigi Aasiaga tegelevate osapoolte tegevust käsitlev dokument	Kõigi oluliste osapoolte dokument	Keerukam protseduur, kohustuslikkus ülejäänud osapooltele
7. Vaid otsene Aasia-poliitika või käsitleb ka Aasia-	Ka Eestist laiemate poliitikate kujundamisel osalemist hõlmav	Soovi olemasolu fikseerida selgemaid positsioone (eriti EL

poliitika kujundamisest rahvusvaheliste organisatsioonide ja võrgustike kaudu		tasandil)
8. Suuremate institutsionaalsete muudatusteta rakendatav või neid eeldav	Rakendamine koos vajalike institutsionaalsete muudatustega	Institutsionaalsed ümberkorraldused alati rasked. Kulud.
9. Eesmärkide ja seisukohtade esitamine riikide lõikes	Lisaks üldistatud eesmärkidele eesmärgid vaid olulisemate maade lõikes	Poliitilise korrektsuse kartus
10. Katusdokument, kõikne dokument või üks Eesti Aasia-dokumentidest	Katusdokument?	Seose määratlemine teiste dokumentidega

Viited

Aden, N., Friedley, D., Zheng, N. (2009). *China's Coal: Demand, Constraints, and Externalities.* , Environmental Energy Technologies Division of the Ernest Orlando Lawrence Berkeley National Laboratory.

Asian Development Bank. (2011). *Climate Change and Migration in Asia and the Pacific.*

Archarya, A., Buzan, B. (2010) Why is there no non-Western international relations theory. In Archarya, Amitav and Barry Buzan (eds.), *Non-Western International Relations Theory. Perspective on and beyond Asia.* London & New Ypork: Routledge. pp. 1-26.

Barauskaite, L. (2009) Chinese Foreign Investments and Economic Relations with the Baltic Sea Region Countries. Publications of Pan-European Institute, 6

Bateman, S., Ho, J. ja Chan, J. (2009) Good order at sea in Southeast Asia. RSIS policy paper. Nanyang Technological University

Bjorvatn, K., Normat, V. ja Orvedal, L. (2008) On the Road to Samarkand. Globalisation and the Swedish economy, Expert report no. 21 to Swedish Globalisation Council

Bremmer, I. (2009) State Capitalism Comes of Age. The End of the Free Market ? Foreign Affairs, May/June ja sellele järgnenud diskussiooni

Cameron, F. (2009)_India and the EU: A Long Riad Ahea. In Pant, Harsh V. (ed.) (2009), *Indian Foreign Policy in a Unipolar World*. Routledge: London, New York, New Delhi.

Dated Brent. (2011) Market Issues: oil. The pricing Benchmark for Asia-pacifi c Sweet crude Oil. Industry solutions papers, Platts

Cohen, S. P. (2006) *India. Emerging Power*. New Delhi: Oxford University Press.

Delman, J. (2008) Nordic Strategies for China and Asia – Energy, Environment, Climate Change and R&D. AsiaPortal – Infofocus

Dettmer, J. (2011) Countries join forces to battle piracy. Asia Pacific Defence Forum, 18.august

Figliola, P.M., Addi, C.L. and Lum, T. (2011) U.S. Initiatives to Promote Global Internet Freedom: Issues, Policy, and Technology. Congressional Research Service, 3 January

Frank, A.G. (1998) *ReOrientation: Global Economy in the Asian Age*. Berkeley: University of California Press.

Fox, J., Godement, F. (2009) *A Power Audit of EU-China Relations.* European Council on Foreign Relations: London.

Grain Briefing. (2008). Seized! The 2008 Land Grab for Food and Financial Security.

High Representative and the European Commission. (2008) *Climate Change and International Security*

iE&D Solutions BV & Tim Rogers International Higher Education Consultants UK, Ltd (2011) Report on the Selection of Target Countries for Study in Estonia / Archimedes Foundation

IMF (2010) Asia`s Importance Growing in Global Economy – IMF Survey Magazine, May 12

Jakobson, L. (2003) Kiinan ja Itä-Aasian merkitys Suomelle. kogumikus Allen, T. Askelmerkit tulevaisuuten. Suomi 2015 – Ohjelman loppuraportti, 22-34

National Intelligence Council (2008) *Global Trends 2025. A Transformed World*. National Intelligence Council Report 2008-003. Washington D.C.

Kaivo-Oja, J. (2011) Chinese vision and future scenarios of China. The Bench Interim Conference materials, Lahti 2011; World Bank East Asia and Pacific Economic Update, 1

Kavalski, E.(2010) *India and Central Asia. The Mythmaking and International Relations of a Rising Power*. London & New York: I.B. Tauris Publishers.

Lerais, F., Levin, M., Sochaki, M. ja Veugeleres, R. (2006) China and the World: Growing in Harmony? Bureau of European Policy Advisers, European Commission

Madan, T.N. (1998) *Modern Myths and Locked Minds. Secularism and Fundamentalism in India*. Delhi: Oxford University Press.

Majid, M. (2010) US Diplomacy in Rising Asia: Through the Glass Darkly. Ideas Today(LSE), 5, lk 4-6

Malik, M. (2009) India and China: As China Rises, India Stirs. In Pant, Harsh V. (ed.) (2009), *Indian Foreign Policy in a Unipolar World*. Routledge: London, New York, New Delhi.

Mattlin, M. (2011) Epäluulon kierre. Ulkopolitiikka 3, lk 15-19

McCarthy, J.J., Canziani, O.F., Leary, N.A., Dokken, D.J. ja White, K.S. (2002) Climate Change 2001 – Impacts, Adaptation and Vulnerability, Contribution of Working Group II to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge University Press:Cambridge

Morozov, E. (2011) Freedom.gov. Why Washington's support for online democracy is the worst thing ever to happen to the Internet. *Foreign policy, Jaanuar-Veebruar*

New Agriculturist. (1998) Water supply: the world’s next challenge.3

OECD Development Centre (2011) This quarter in Asia. Asia Business cycle indicators, 6, July 2011-Oct. 2011

Pant, H.V. (2008) *Contemporary Debates in Indian Foreign and Security Policy. India Negotiates its Rise in the International System*. New York & Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Pant, H.V. (2010) *The China Syndrome. Grappling with an Uneasy Relationship*. Noida: Harper Collins.

Pant, H.V. (ed.) (2009) *Indian Foreign Policy in a Unipolar World*. Routledge: London, New York, New Delhi.

Pardesi, M.S., Ganguly, S. (2009). India and Energy Security: A Foreign Policy Priority. In Pant, H.V. (ed.) (2009), *Indian Foreign Policy in a Unipolar World*. Routledge: London, New York, New Delhi.

Selištšev, A.N. (2004) Kitaiskaja ekonomika v 21. veke, SPb, ,Izdatelstvo Piter (Селищев А.С., Селищев Н.А. (2004) Китайская экономика в XXI веке, Питер:СПб)

Storey, I. (2008) Securing South East Asia's Sea Lanes: A Work in Progress. *Asia Policy* 6, lk 95-127

Smith, L.C. (2011) Uusi pohjoinen. Maailma vuonna 2050. Ursan julkaisuja 125. Porvoo: Ursa.

The Funders Network on Transforming the Global Economy (2011) Today's land grab for food production: some frequently asked questions, Grain 06

UN Environmental Programme. (2002) Global environment outlook. Earthscan Publications Ltd:London

UN Environment Program. (1992). Basel Convention on the control of transboundary movements of hazardous wastes.

Wächter, B. ja Kemp, N. (2010) Kõrgkool 2018. Rahvusvahelistumise trendid ja praktika maailmas. Arengufond

Zbicz, D., C. (2009). Asia's Future. Critical Thinking for a Changing Environment. Woodrow Wilson International Center for Scholars

Zaborowski, M. (2006) Facing China's rise: Guidelines for an EU strategy. Chaillot Paper no. 94.

Zakaria, F. (2008) *The Post-American World*. New York & London: W.W. Norton & Company.

Dokumendid

Irish Ministry of Enterprise, Trade and Employment. (2009) A Decade of the Asian Strategy 1999-2009. Department of Enterprise, Trade and Innovation; Department of Enterprise, Trade and Innovation (2010) Trading and Investing in a Smart Economy, Strategy and Action Plan for Irish Trade, Tourism and Investment to 2015. Department of Enterprise, Trade and Employment. (1999) A Strategy for Long-Term Development of Foreign Earnings in Asia

U.S.-China Joint Statement, 17. November 2009, http://www.whitehouse.gov/the-press-office/us-china-joint-statement (alla laetud 12.mai 2011)

[1] U.S. - China Joint Statement, 19.jaanur 2011, http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/01/19/us-china-joint-statement (alla laetud 12.mai 2011)

Scottish Executive (2006), Scotland's strategy for stronger engagement with China

Soome Välisministeerium (2010) Suomen Kiina-toimintaohjelma. Ulkoministeriön Julkaisuja

Soome Välisministeerium. (2009) Suomen Afganistan-toimintaohjelma.Ulkoasiainministeriön Julkaisuja, 5

Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia "Teadmistepõhine Eesti. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia. 2007–2013"

Lisad

Lisa 1

„Rising Asia“' and Sino-Indian Relations: Towards 2025

Sanjay Chaturvedi[1]

Introduction

At the beginning of the 21st century (termed as the 'Asian Century' by some), a tectonic shift in world geopolitics is quite obvious. The old West-centric cartographies appear outdated enough to capture and map the emerging contours of a new global geometry of power. India and China –-the two oldest civilization-states, once great powers, with the fastest growing economies and two billion plus populations—seem determined to become map makers and shapers of a new multipolar world order. The Rimland of Euro-Asia is being geopolitically reconfigured today to accommodate Asia's rise and the upward march of China and India on geoeconomic trajectories. Never before in history have China, Japan and India simultaneously acquired such high power profiles. The two nuclear and space powers with massive manpower resources and a strong scientific-technological-industrial base are integrating more deeply with the international geopolitical economy and engaging with multilateralism. At the same time, their rise to power is mediated by significant internal vulnerabilities including serious problems of environmental unsustainability, corruption, and linguistic-ethno-religious as well as politico-economic faultlines. The proverbial billion dollar question appears to be this: Will Asia's ascent in international geopolitical economy marked by growing interdependencies bring China and India closer together or the persisting deficit of mutual understanding and trust make these two Asian powers of continental dimensions think and work at cross-purposes? The extent to which China and India would be willing and able to get rid of their historical-colonial legacy and the burden of disputed borderland and work together to address numerous common challenges and opportunities, in the larger interest of ecologically sustainable development and human security remains to be seen.

The key argument of this paper is that in the era of climate change, growing scarcities and highly differentiated impacts of globalization on localities and communities, Sino-Indian relations appear to be at the crossroads today, where two alternate, though not necessarily mutually exclusive, future scenarios beckon. One path, predominantly marked by geographies of mistrust and dictated by the geopolitics of fear (the so-called New Great Game in pursuit of primacy, influence, power and hegemony), could take the two neighboring Asian giants towards a future characterized by cut throat competition, if not conflict, over energy resources

[1] Dr. Sanjay Chaturvedi is Professor of Political Science at the Centre for the Study of Geopolitics, Department of Political Science, Panjab University, Chandigarh, India and a Fellow of India-China Institute, The New School, New York, USA.

(including international water ways), markets and overlapping geopolitical spheres of influence in Afro-Asia and beyond. If such a 'realist', national-interest driven scenario were to prevail, its negative fallouts are likely to be observed and felt not only in South, Central and Pacific Asia, Africa and the Indian Ocean Region, but also in the outer space and the Polar Regions (i.e. Arctic and Antarctica). Under this scenario, both China and India stay hostage to a classical state-centric security paradigm, with each country seeing its own actions as self-defensive, and those by the other as aggressive. Since in a zero sum game logic, none is willing to play second fiddle, the two compete or clash for strategic, economic and political gains, remain prisoners of misperceptions and suffer frequent deterioration in relations.

The second path is predominantly guided by the geoeconomics of hope and multifaceted cooperative bilateral as well as multilateral interactions between China and India. Enabled by minimal deficits of understanding and trust the two neighbors keep their differences within the domain of low politics and address them through diplomacy and dialogues. Optimists further hope that as relative weight of economic-developmental imperatives vis-à-vis defense-military concerns increases, the common stakes in minimizing conflicts and maximizing peace will result in a different set of priorities, foreign policy agendas and diplomatic assertions. These in turn will provide a different template for addressing their diverging interests and disputes, especially the border dispute. What will contribute further to the negation of a zero-sum-game mentality is intensifying trade, tourism, and commerce and commonly shared interest in regional stability (e.g. terrorism, climate change, environmental problems, resource scarcity, ensuring access to capital and market in a globalizing world) and human security with dignity for billions of people.

From Himalayas to the Indian Ocean: Strategic Transformations and the 'New Great Game'?

One of the most seductive and frequently invoked imagery to map out emerging geopolitical-strategic equations between China and India is that of the 'New Great Game'. Whereas the late 19th century 'Great Game' saw British India and Russia trying to outsmart and outmaneuver each other in pursuit of primacy over Central Asia, the concept of the New Great Game is being deployed by a number of strategic thinkers, academics, politicians and media commentators to capture the essence of what they perceive as 'a competition in influence, power, hegemony and profit' between China and India; the so-called 'Dragon' and the 'Tiger'. According to this perspective, the two rising Asian giants in the course of their simultaneous, but somewhat asymmetrical rise (many in India would grudgingly admit that in many areas such as poverty alleviation and infrastructure the Tiger is still in a catch up stage vis-à-vis the Dragon) are systematically aiming at geopolitical encirclement and containment of each other.

At the very core of the 'New Great Game' thesis (which extensively draw upon the inevitability of misperceptions, unrealistic expectations, accidents and periodic eruptions of unresolved issues) is said to be the unresolved border dispute between the two nuclear-armed Asian neighbors in the Himalayas. Even forty-nine years after the 1962 War (fought over the disputed border), caused largely due to Chinese misperceptions and misreading of India's intentions vis-à-vis Tibet and its geopolitical importance, the 4,056 kilometer (2,520 miles) 'frontier' between India and China remains undemarcated/undefined on maps; resulting in occasional cartographic wrangling. What makes the dispute between China and India over the 'McMahon Line' (with China claiming the entire Indian state of Arunachal Pradesh) so stubborn is the issue of Dalai Lama and the Tibetan government in exile, and persistent Chinese suspicions about India's interests and intentions in Tibet. What continues to obstruct the passage of Dalai Lama's proposal for declaring Tibet as a Zone of Peace is the fact the Tibet continues to generate mutual suspicions, rather than confidence, in China-South Asia strategic equations. At the same time there appears to be a significant correlation between the status of Beijing's equation with Tibet at any given point in time and the ups and downs of Sino-Indian relations.

The new great game narrative has a number of strands to it, woven together through realist-strategic lens, zero sum game logic and security dilemma. One major strand relates to the visualization of emerging overlapping Chinese and Indian spheres of geopolitical-strategic in South, Central Asia, Asia Pacific and the Indian Ocean Region, supported by the imagined geographies of 'encirclement' and 'containment'.

Imaginative Geographies of Containment, Encirclement and Overlapping Spheres of Influence

Despite having been integral to each other's evolution since ancient times, both China and South Asia (China shares land borders with India, Pakistan, Nepal, Bhutan, Afghanistan and Myanmar, besides being physically contiguous to Bangladesh) have shown indifference towards each other from time to time. From early 1950s, China's perceptions and policies vis-à-vis South Asian states were influenced by Beijing's Tibet policy in general and 'liberation' of Tibet in particular; one of the most fundamental defining element in this equation. A far more confident China today, after having consolidated its physical access to and geopolitical control over resource-rich Tibet, has demonstrated much greater resolve to open up Tibet to South Asian states and beyond. Even though China and India have opened up Nathula pass and a border trade point in Sikkim, the Great Game scenario, exercising a good deal of influence on a fairly large number of security experts in India, continues to focus a great deal on Tibet. The current military build up of China in Tibet including deployment of medium range missile system, in conjunction with the realization of long distance highways and railway lines, and the opening of the Lhasa to Golmund railway in summer 2006, are all seen by Indian security experts as hostile gestures aimed at India.

South Asia remains important to China on account of its geographical proximity to parts of Central Asia, Xinjiang, and Tibet. China's continental threat from the Himalayas in north is being seen as alarmingly extending southwards through its 'all-weather friendship' with Pakistan. Many strategic thinkers in India would argue that Pakistan originally gravitated towards China in order to counter-balance India's greater power endowment and consequently facilitated China's role as a major player in South Asia. In their view, this also resulted in China threatening India's northern flank from Tibet, her western flank through West Pakistan, and her eastern flank through East Pakistan (now Bangladesh). No doubt China could not prevent the balkanization of Pakistan and the emergence of East Bangladesh in 1971, she more than compensated by providing significant help to Pakistan's nuclear weapons program. A widely shared perception in India (and perhaps elsewhere too) is that Pakistan's 1998 bomb was in many respects China's bomb and largely dictated by the principles of balance of power in support of Pakistan's quest for parity with India.

Over the years, Pakistan has placed a renewed emphasis on its role as a 'land corridor' for China, and by facilitating the upgrade of China's land access from its central Asian hinterland it has outflanked India on the western land approaches. In 2004, China and Pakistan conducted their first joint military exercises in Xinjiang. At present as good deal of concern is being articulated by the strategic community and high-ranking military officials in India over the growing Chinese presence in the Pakistan Occupied Kashmir (POK). Many perceive this 'intruding' Chinese presence in the POK as the more recent incarnation of 'Heartland' geopolitics and continuation of the old great game. The geopolitics of routes and access in the Himalayan borderlands therefore continues to generate occasional controversy and conflicts. At the same time, Indo-Chinese competition continues to serve as a major catalyst for the creation of access in the state of Himalayan borderlands.

China too has strategic thinkers who remain highly suspicious of India's intentions and believe that India is both 'encircling' and 'containing' China geopolitically as well as diplomatically', especially in partnership with the United States of America. It is worth noting however that China has generally not issued any official comment on this issue and India too has officially denied any intentions on her part to encircle or contain China. Yet there appears to be a visible shift in India's foreign policy in favor of a more hardheaded realism, especially since March 1998, when the Hindu nationalist party, BJP (Bharatiya Janata Party) captured power in New Delhi. The new foreign policy strategy, marked by realism, was dramatically ushered in on 11 May 1998, when India went overtly nuclear; that too by making a direct anti-China reference in the larger context of deteriorating national security environment. The weaponization program that followed, along with the expansion of military ties with China's eastern and southeastern neighbors via India's 'Look East' policy was perceived by some analysts as fundamentally dictated by the intention of encircling and containing China. Then there were the analysts who believed that forging a new strategic partnership with the United States was the right step in the right direction of ensuring that 'if Beijing is more fearful of India, it will become more sensitive to Indian concerns about China's activities in South Asia and the Indian Ocean region.'

There is a good dal of evidence to suggest that in Beijing's perception, China's security interests were potentially threatened by deepening alignment of India and Japan's with the United States and with one another. China's 2002 White Paper on National Defense, for example, said in a indirect reference to the United States, 'Certain countries are stepping up their military deployment and strengthening their military alliances in the Asia-Pacific region'. In a similar reference to Japan it said, 'Other countries have time and again enlarged the terms of reference and scope of operations of their armed forces.' China's 2008 defense white paper listed among 'factors of uncertainty' in Asia the fact that 'the U.S. has increased its strategic attention to and input in the Asia-Pacific region, further consolidating its military alliances, adjusting its military deployment and enhancing its military capabilities. …China …also faces strategic maneuvers and containment from the outside …The impact of uncertainties and destabilizing factors in China's [external] security environment …[are] growing.'

The Chinese strategic narrative, articulated largely through domestic literature, runs as follows. India has been steadily modernizing its conventional and nuclear arsenals in order to improve its power projection capabilities vis-à-vis China and improving at the same time its infrastructure among the disputed northern border with China. India is seen as exerting its preeminence and influence in Nepal; the one and only country with an open border with India. India's growing engagement with Vietnam, termed by some Indian commentators as 'China's soft underbelly', especially in the South China Sea has invited strong protests from various quarters in China. In the diplomatic arena both India and China are seen as jostling for presence in each other's backyard in pursuit of undisputed 'Pan-Asian leadership' in the South Asian Association for Regional Cooperation (SAARC), the Shanghai Cooperation Organization (SCO), the Association for Southeast Nations (ASEAN) and the Indian Ocean Rim Association for Regional Cooperation (IOR-ARC). India joining hands with the US on global promotion of democracy (which has affected its neighborhood policy with regard to the democracy factor, especially with Myanmar where security interests so far have prevailed over anything else) has been perceived with considerable suspicion by many in China.

Indian Ocean Region: Securing SLOCs and Energy Flows

From a situation of relative neglect in the past, the twenty-first century has seen a global upsurge in interest in the Indian Ocean Region on the part of policy-makers, business people and academics, associated in part with a growing realization of its enhanced geostrategic importance. The end of the Cold War, increasing globalization, India's opening up and Look East policy, the end of apartheid in South Africa, Australia's Look West policy and the burgeoning concern over an array of non-traditional security threats, especially in relation to energy security place new emphasis on the Indian Ocean environment in its broadest sense and especially the secure and sustainable use and management of that environment both on and in as well as below the ocean itself.

In terms of international trade, the Indian Ocean is now the world's most important route for international maritime long-haul cargo. For example, the Indian Ocean is now the world's most important energy routeway. In 2007, for example, tankers moved nearly half of global daily oil production on fixed maritime routes. Since approximately 36% of the world's oil imports derive from the Middle East, secure interregional oil shipments through the Indian Ocean are vital to world prosperity. Oil import security is especially important for Japan (80% of oil imports from the Middle East), China (39%), Europe (21%) and the United States (16%). Further- more, in 2006, more than 80% of the world's seaborne trade in oil passed through only three Indian Ocean choke points: Strait of Hormuz (40%), Strait of Malacca (35%) and Bab el-Mandab (8%).

It is to state the obvious perhaps that the Northern economic powers, including EU, and the developing world economic powers of China and India (and each of their respective navies) have a stake in the security of sea lanes (also sometimes referred to as sea lines) of communication (SLOCs) as well as a special concern for the stability and geopolitical orientation of states proximate to the entrances and exits to the ocean. In this regard, apart from the troubled Horn of Africa, at least 11 regional states are critical to the uninterrupted flow of global sea trade: Australia, India, Indonesia, Iran, Malaysia, Mozambique, Oman, Singapore, South Africa, United Arab Emirates and Yemen.

Addressing the Indian Parliament in August 2007, the Japanese Prime Minister, Shinzo Abe talked about the Confluence of the Two Seas'. He emphasized that Japan and India, as like-minded maritime democracies, should promote freedom and prosperity in the 'broader Asia'. This 'broader Asia', he argued, would be linked with the United States, Australia, and other Pacific states, evolving into an immense network that would allow people, goods, capital, and knowledge to flow freely. The term 'broader Asia' may not be able to capture the dynamism in this region since Asia faces the two great oceans. Asia's dynamism comes from the seas, and the term 'Indo-Pacific Rim' perhaps reflects it more properly. The offshore island chain in the two oceans creates a series of marginal seas along the Eurasian continent, including the Sea of Okhotsk, the Sea of Japan, the East and South China Seas, the Andaman Sea, the Bay of Bengal, and the Arabian Sea. As the classical American geostrategist Nicholas Spykman once pointed out, these marginal seas constitute a 'maritime highway', which has contributed to the development of Eurasian coastal areas by providing easy and cheap sea lines of communication.

It is useful to pause and note that the geographies that figure preeminently in the Great Games (old and the new) are both continental and maritime. So much so, the Great Game asserts itself in terms of the connection between land and sea routes. In the old Great Game what kept the British pressing forward, northward and westward with acute sense of insecurity and urgency was the fear that Russia, hugely enabled by rapid railroad penetration across Central Asia, will attempt a final thrust through Afghanistan in order to reach the warm waters of the Indian Ocean. The New Great Game reasonings implicate China in a similar vein and Karakoram Highway, which is at a distance of many thousand miles, is described as the route through which Chinese aim at reaching the Indian Ocean.

The New Game thesis enters its maritime domain by highlighting China's 'oceanic offensive', her quest for a blue water capability and the statement made by Zhao Nanqi, PRC General Staff in 1993, that Indian Ocean is not India's ocean. The counter argument made by some Indian strategists is that the 'Indian Ocean is not a Chinese Lake' and India must encounter 'Chinese creeping assertiveness in the Indian Ocean' and 'String of Pearls' strategy with a sense of urgency. The reference here is to the Chinese strategic design of establishing a series of access and control points in and across the Bay of Bengal and the Arabian Sea by China, starting with the Malacca Straits. It is argued that whereas India has recently asserted herself as littoral state of the Malacca Straits, the PRC has been working hard to circumvent its dependence on these straits by exploring with Thailand the prospects of building a canal across the Isthmus of Kra, which would link South China Sea to the Bay of Bengal.

With or without the 'New Great Game', now that the Cold War is over, the balance of power in Asia is being questioned by the growing maritime power of China and India. What we are currently witnessing is the Asian maritime revival lead by China and India, as they build their maritime power with the help of information-based technologies, which have graphically revealed the vulnerability of navies to information-based warfare. According to leading strategic experts, despite the fact that there are several key deficiencies in the RMA capabilities of India and China, and their equipment is way behind those in the West, there appears to be ample determination and capacity in both China and India to leapfrog some of these technologies. As and when this happens –which probably would be sooner than later— the maritime balance of power too will undergo some major shifts.

Now that China is relieved of Soviet pressure across land borders, it has shifted its focus to the sea, pressing on the vital straits connecting the Indian and Pacific Oceans. It looks like the predominant geostrategic thinking in the United States is that it needs to contain Chinese maritime ambitions in the Western Pacific. Robert Kaplan in his widely cited book Monsoon: The Indian Ocean and the Future of American Power (2010: 280) has argued that, 'The American-Chinese rivalry of the future could give new meaning to the word 'subtlety', especially in its economic and diplomatic arrangements. Yet, if this relationship has its hard edges, I expect one of those will be where the two countries' navies interact: in the greater Indian Ocean and Western Pacific'. However, the fact that the Western Pacific and the Western Indian Oceans, in which the US Navy maintains major combat power, are piracy hot spots implies that the United States cannot maintain dominance in both oceans. In short, Asia faces two great oceans, and energy and commodities move between them. The narrow Straits of Malacca and Singapore do not separate but link the two oceans, and the sea power balance in both oceans influence each other.

Asia's quest for energy security, that too in the era of climate change, is currently the subject of extensive and anxious debate, especially in the context of both China and India becoming increasingly dependent on and vulnerable to uninterrupted flow of strategic energy resources. The great game thesis has received a considerable boost from both popular and official

concerns expressed at regular intervals in both China and India over the inevitability of 'conflict' between the Asian giants over access to and control over oil and gas.

As far as India is concerned, with an expected GDP growth of eight per cent at the end of the Tenth Plan, energy demand is expected to grow at a rate of five per cent. Current per capita commercial primary energy consumption in India is 350 kg OE. If India's energy consumption grows to the level of the developed countries, which is about 10 times more than India's, the life of India's meagre proven commercial energy reserves is expected to last three years for oil and five years for gas. Uranium reserves will last for six years and coal reserves will have a life span of 15 years. The geoeconomics of energy security is obliging India to geopolitically reorient itself in terms of its immediate neighbourhood and beyond. Given that industrial sector is the largest consumer of energy, India will be among the top four global energy consumers by the end of the first half of this century requires, which in turn demands an appropriate energy security policy. This is especially important since current proven energy reserves will be insufficient to meet the projected demand.

Japan is among the most energy insecure states on the globe. In view of poor natural resource endowment, maximising energy security remains a significant national security goal for Japan. Due to its paucity of energy resources and the regional competition for energy supplies in Northeast Asia, Japan is pushed towards a greater dependence on untapped energy reserves in the developing world, towards a greater reliance on nuclear energy and towards a much greater investment in alternative energy sources and energy technology. As pointed out by a number of Japanese expert on maritime affairs, a paradigm shift is taking place in the maritime world, leaving a strong impact on the sea lanes of communication. For Japan, the sea zone connecting East Asia and South Asia along the Eurasian Continent (the Japan-India-Arabian Sea Route) is her critical lifeline; the so-called 'Eurasian Blue Belt'.

There also appears to be growing anxieties in some quarters in Japan that in case China decides to deploy its navy to the Indian Ocean, this will result in a marked deterioration of the security environment of Eurasian maritime world. If China, which became a net importer of oil in 1993, deploys its naval vassals constantly or standing fleet in the Indian Ocean beyond the Strait of Malacca, the US might respond by reinforcing its navy presence in the Indian Ocean. Such a development will further undermine the security environment of the convergence zones or points, such as South China Sea, the Strait of Malacca, the Southern Bay of Bengal, and the Northern Arabian Sea.

China's apparently insatiable demand for energy will dramatically increase in the next two decades or so, along with its dependence on energy imports, and act as major catalyst for fierce regional and global energy resources competition. In 2003, China surged ahead of Japan, as the second largest importer of oil in the world, after the United States. By 2005 China's oil external dependency rate had reached 50%. Assuming that current trends hold, China's import of 7 million barrels of oil per day is likely to jump to 14 million a day by 2012. The proven reserve of oil will exhaust in 14 years in terms of domestic oil supply.

With China's dependence on energy flows from outside fast multiplying, her stake in ensuring secure energy supply lines is understandable. The geopolitical-strategic dimensions of China's quest for energy security continue to be the object of much speculation and debate. The Chinese experts on energy security remain deeply concerned about the potential threats of a energy blockade that might be caused by sudden eruption of international conflicts along the sea lanes of Asia, including the East and South China Sea, the Malacca Strait, and the Hormuz Strait. Many would prefer Central Asian region as China's first preference for oil and gas supply through overland pipelines. The main objective of China-Kazakhstan energy cooperation for example is to jointly build a 3088 kilometres oil pipeline from the Atyrou oil base in western Kazakhstan to Alashankou in China's Xinjiang region. Some Chinese experts think that building China-Kazakhstan pipeline is beneficial to China for at least three reasons. First, it will reduce China's dependence on the oil from the Persian Gulf and correspondingly the Malacca Straits, and also minimize the threat from turbulent situation in Middle East to China's energy security. Second, the location of these pipelines in the inland of Eurasia will make China's oil supply route safer. And finally, it will provide China a long-term and stable land-based oil supply alternative.

What continue to receive a great deal of media coverage as well as attention by academia and officials in India is the 'ferocious bidding wars' between China and India (largely won by China) in the course of their geopolitical quest for energy security. What appears to be forcing the liberal optimists on the back foot from time to time is the reality that in the domain of energy security it is the geopolitics of fear that has an upper hand over the geoeconomics of hope. Emboldened by the fact that there have been some moves between China and India to coordinate rather than compete with regard to energy security, in January 2006 an agreement was signed by the two countries to cooperate in securing crude oil reserves overseas. The then Indian Minister for Petroleum & Natural Gas, Mani Shankar Aiyer, who was India's signatory, enthusiastically outlined the vision of an 'Asian Oil and Gas Community' (with pipelines connecting Iran, Pakistan, India, Bangladesh, Myanmar, Southern China) in the hope that this would create long lasting common Asian stakes in peace and cooperation. The decision taken by Myanmar to sell natural gas from a field partly owned by an Indian company exclusively to China (an act repeated in 2007) was a great setback to the geoeconomics of hope and the vision of pan-Asian energy community. The optimists have expressed their disappointment over the fact that China tends to favor bilateral state deals along with a strong emphasis on maintaining its sovereignty.

Geoeconomics of Hope and India-China Relations: Dynamics and Dilemmas of Multilateralism

India is the world's second-fastest growing major economy, having clocked growth rates averaging 8.9% in the four years prior to the global financial crisis that began in September 2008. The Indian economy is now poised to resume its fast pace of growth, recovering double-quick from the crisis-induced slowdown. Population growth having come down to 1.5% a year, India's per capita income is growing at close to 7.5% a year, a rate that will

allow it to more than double in ten years. This is a remarkable achievement in human history, with China's example as the only precedent.

They key contention of the geoeconomics of hope is that the future of India China relations is not as bleak as portrayed by the realist framings of the New Great Game. First and foremost they argue that the center of gravity in India-China relations is moving from purely bilateral to multilateral interactions. And the overall outcome of this interaction, on balance, has been positive enough to avoid serious confrontation. Through a closer multilateral engagement, these two Asian giants would not only contribute to peace, stability and prosperity in Asia, where the prospects of multilateralism seem to have been held hostage by the nature of bilateral equations between the major Asian powers, but also derive greater positive mileage for their bilateral perceptions and policies. The optimists would cite the sheer number of meetings between the Indian and Chinese leaders at multilateral settings. For example, Indian Prime Minister Manmohan Singh met Premier Wen Jiabao and President Hu Jintao about twenty times in the last five years. The point driven home here is that when Indian and Chinese leaders meet regularly in multilateral settings and exchange ideas, they exercise a sobering influence on their bilateral relations.

The proponents of geoeconomics of hope do not deny persistent mutual trust deficit in China India relations, but argue that that their recent rise as economic powers has the potential to reorient their engagement with the outside world in ways that will introduce mutual stakes and fundamentally change the nature of their bilateral discourse, geopolitical equations and domestic debates.

Both India and China seem to be aware of the fact that the rising status and profile of Asia in international geopolitical economy, which is yet to be fully reflected in various multilateral forums and institutions, comes with certain responsibilities. It is in this context that one needs to acknowledge that in forums like the Russia-China-India Strategic Triangle —or in similar other groupings like Brazil-Russia-India-China (BRIC) and Brazil-South Africa-India-China (BASIC), they have repeatedly underlined their joint commitment to "promote multilateralism and democratic international relations." Be it the United Nations, or the IMF or the Antarctic Treaty System, undoubtedly, the role of emerging actors like China and India remains crucial in strengthening the democratization of multilateral regimes.

The common stand taken by India and China at the climate change summit in Cancun in December 2010 suggests positive trends in Sino-Indian bilateral ties. For example, China's increasing participation in the South Asia Association for Regional Cooperation (SAARC) and Indian Ocean Rim Association for Regional Cooperation (IOR-ARC) has enabled Beijing to exercise leverage vis-à-vis the South Asian countries. Whereas increasing engagement with India has encouraged China to scale back its traditional policy of supporting anti-India posturing of some of the South Asian states. Similarly, India has repeatedly denied that that it intends to join any containment or encirclement ring against Beijing.

Asia in International Geopolitical Economy: Towards 2025!

The highly complex nature of China-India interactions and relations today can be attributed in no small measure to post-cold war simultaneous global and regional transformations and transitions (demographic, educational, urban, energy, developmental, environmental) that are unfolding in the world at large.

In terms of the prognostication, the best that can be done with regard to the future of Asia around 2025 perhaps is to analyze the trends inside four issue-areas, each interacting in turn: external environment, domestic policy issues, technology/corporate governance, and environmental quality of life. Whether Asia continues to rise towards an ecologically sustainable, culturally appropriate and socially just developmental future or derails from this trajectory with considerable implications for the legitimacy, authority and effectiveness of institutions of statecraft and governance will depend to a considerable extent on how various elements within each issue-area interact with one another and how the four issue-areas interact overall.

The overarching proverbial billion dollars question also remains: whether billions in China and India can develop the ways in which millions in the West have developed? There is always a room for optimism but demographic shifts and transformations are too visibly important to be brushed aside. Both China and India will have a combined population of about 2.5 billion by about 2050. Around the same time, the world will enter a phase characterized by a falling (and in many parts of Asia and Europe even aging) global population and find it very difficult to solve the problem through immigration. One thing appears more or less certain, which is that as falling populations and resource scarcities replace the era marked by rising populations, cheap resources and unsustainable environments, the models of economic growth based on carboniferous capitalism will have to be abandoned and replaced by new models.

Looking ahead at twenty-five year time horizon, Asia is the place where global savings will continue to take place. From 2000 to 2006, China's savings rate rose from 38 % GDP to 47.3% and India's from 23.7% to 32.4%. Under what conditions, where and how these savings will be utilized remains to be seen. The dominance of Western and Japanese multinationals is also going to be questioned and replaced by the Asian companies.

As for the foreign direct investment, comparing the figures for China and India is quite revealing. From 2002 to 2006 China's outgoing FDI rose from US$ 2.7 billion to US$ 16.1 billion, which amounts to a change from 0.50% to 1.57% of global FDI. The forecast based on a linear model will suggest that the figures may touch US$ 67 billion in 2020, but if the Japanese and the Korean experiences apply to China, the figure might as well jump to an astronomical figure of US$ 227 billion. In 2007, the Chinese official figures for outward FDI amounted to US$ 20 billion –a seven-fold rise from 2002— and for inward FDI to US$ 74.7. Whereas for the first three quarters of 2007, the figures for India's inward FDI came to US$ 15.7 billion, which when converted to an annual basis would result in US$ 20 billion for the entire year of 2007. Outward FDI for 2007-2008 was estimated at US$ 15 on an annual basis.

According to the forecasts made by the Economist Intelligence Unit for the year 2011, outwards FDI in China will rise from US$2.5 billion in 2002 to US$17.8 billion in 2006 to US$ 72 billion in 2011. In case of India, the corresponding figures are US$ 1.7 billion, US$ 9 billion and US$ 16 billion. It is useful to note in passing that in terms of purchasing power parities, in 2011 Chinese economy is expected to be roughly the same size.

Bilateral trade between India and China maintained its rapid growth momentum into 2011, crossing $ 35 billion in the first half of the current calendar year, a 16 per cent rise vis-à-vis the corresponding period of 2010. China and India are major trading partners and in the past ten years, bilateral trade has surged 20 times. In 2010, trade flows between the two countries amounted to $ 61.7 billion. Whereas during the first half of 2011, bilateral trade between the two countries maintained a strong momentum of fast growth. The two-way trade volume has reached $ 35.27 billion, a 16.1 per cent increase on a year-on-year basis.

Given such a context, a number of important questions emerge on India-China interactions and relations. Will the relentless push by the domestic market to accelerate growth of its service sector allow China to become the 'workshop, office and market' of the world by the 2020s? What will be the implications of this for the stability of the global economy and future of western capitalism and transnational corporations? In case of its economy becoming larger than that of the US, acquiring more maturity and as a result slowing down in terms of growth, will China be willing to cede its dominant position to India and other emerging economies in the 2030s onwards? If so, how this will affect the stability of the Chinese state and the regional and global balance of power? Will India be in position to maintain its current lead in services-export, deepen and widen its manufacturing base in such a way that it is able to cater to the exploding domestic demand and potential exports and simultaneously enable a transition of over 500 million people from agriculture-based livelihoods and rural areas into secondary or tertiary sector urban occupation? Will this process be relatively smooth, marked with little inter-state rivalry but intense corporate competition across 'Chinindia' (an idea underlining 'the largest market opportunity in the 21st century and promising to provide space for greater prosperity, equity and peace for billions in the two countries) as both countries jostle for having a upper hand over the other? Will this turn out to be an unprecedented market opportunity for Asia and beyond in history, or will it be constrained and moderated by the US and European edge in soft, economic and military power?

Conclusion

Nearly as certain as the multifaceted 'rise of Asia' appears to be the fact that Sino-Indian relations will remain a key driver and determinant of the kind of 'new' world order we are likely to witness in the decades to follow. As rising powers, internally restrained by the revolution of rising socio-economic revolutions in their fast changing societies on the one hand, and increasingly unsustainable environments, both China and India have enormous responsibility attached to their expanding power profiles.

Broadly speaking China is facing at least two fundamental challenges. The first relates to the prospects of a political transition towards more widely held form of governance within the framework of 'One China, reminding us of its 18th century status as the largest global economic power. This needs a social transition as older forms of social organization such as clan, community and Confucian hierarchy change or gradually wither away. The second challenge is to realize the above-mentioned social transition within the constraints imposed by an increasingly interdependent global capitalist economy, climate change and scarcities. Will the so-called 'Guided Democracy' prove effective and safe political strategy to move forward for the new generation of Chinese reformers? Much will depend perhaps on how the center holds and responds, especially in the wake of growing social unrest and protest over corruption, access to strategic resources such as clean water (e.g. growing tensions over sharing of water between the upstream and downstream provinces), serious environmental degradation and human security issues in various parts of China. Other issues of critical importance for China include Beijing's handling of the peripheries with a mix of incentives and force; international response to steadily expanding Chinese zone of economic power and soft influence via trade, aid, trade and influence; the role played by the Chinese diaspora in search of resources, markets and security in Asia, Africa and Latin America; western economies demanding legally binding commitments from China with regard to climate change mitigation while remaining addicted to consumption at low Chinese export determined prices.

China and India (as well as other countries in Asia and beyond) have much to gain from multilateral cooperation on transnational issues. One cannot devise and implement solutions to global financial stability, climate change, cyber terrorism or pandemics without such multilateral cooperation. Looking ahead, both China and India are likely to be increasingly engaged, and in all probability in more cooperative modes, in the governance of the Arctic and Antarctica. As the prospects of China, India, South Korea and Japan (with a long standing scientific-political presence in the Antarctic Treaty System) joining the Arctic Council as 'observers' are realized in due course of time their 'motives' in the are likely to be subjected to speculation, debate, and scenario building, in the meanwhile, especially among the Arctic rim states. According to the 2008 Scenario Narratives Report entitled "The Future of Arctic Marine Navigation in Mid-Century" (Arctic Marine Shipping Assessment of the Arctic Council's Protection of the Arctic Marine Environmental Working Group: p. 8),

By 2025, China and India were developing navies that could guard their network of secure maritime transport routes from energy states to their ports of Hong Kong, Shanghai, Calcutta, and Mumbai. China managed to sign an energy deal with Russia, one that included significant reductions in the amount of gas and oil that Russia would export to the EU. Russian-Chinese trade increased, with both countries making use of the Northern Sea Route with well-publicized "demonstration voyages." Norway, nervous about future Russian plans, reluctantly decided to invest in more naval forces to protect its own Arctic interests. Japan did the same.

Mariners began calling the Bering Strait the "Bering Gate," with U.S. and Russian patrols on continuous deployment.

Others (including this author) might like to argue that alternative scenarios, far more benign and cooperative in nature, may prevail as far as China and India are concerned. It needs to be noted that as climate change unfolds with such severity and visibility in the Arctic, with wideranging implications for resources geopolitics, sovereignty considerations, access and shipping routes, ecosystems and indigenous peoples, a number of observes are using the imagery of 'Great Game' for the Circumpolar North. The new great game scenario runs the risk of becoming a self-fulfilling prophecy and thereby derailing the potential and process of diplomacy and dialogues even in areas of common interests such as energy security, climate change and pursuit of alternative models of development.

At the time of concluding this essay, tensions have surfaced between China and India over energy security issues. China has asked the Indian companies (without naming India) to refrain from entering into deals with Vietnamese firms exploring oil and gas in the disputed South China Sea. The Chinese foreign ministry spokesperson has been widely cited in the Indian media as saying that it has been China's 'consistent position' that it is 'opposed to any country engaging in oil and gas exploration and development activities in waters under China's waters. Some analysts have argued that New Delhi could pose similar questions to Beijing regarding Chinese companies' involvement in hydro-electricity and infrastructure projects in Pakistan Occupied Kashmir (POK). At least in this case of 'energy security, geoeconomics has not replaced geopolitics.

The Indian Ocean is once again becoming an arena for geostrategic rivalry among great powers reinforced by the 'great base race' around the Region. The result is an 'Indian-Oceanic arc of militarization' stretching from Egypt to Indonesia and Australia'. In 2008, the Indian Ocean Region contained two of the world's top military spenders Saudi Arabia and India. Furthermore, almost half of Indian Ocean states possess armed forces in excess of 100,000 and or military expenditure levels in excess of 3% of GDP. From the standpoint of of regional stability since, we may note in passing that in 2008, the Indian Ocean Region contained more than half of the world's major armed conflicts, all of which were intrastate; so-called ''one sided'' violence against civilians'. Furthermore, most of the world's 'least peaceful states' were located in the Indian Ocean Region in 2009. Whereas many such trends regarding traditional security will continue, considerations of economic security are no less compelling. Economic insecurity is a key element of commonality in the Indian Ocean Region. Since the region has been described as the 'heart of the Third World', then official development assistance (ODA) has been important for many years. Indeed, in 2005, some regional states were 'aid dependent' and the region contained states with the two highest levels of global aid dependency: ODA to Afghanistan in 2005 was 316.9% of central government expenditure and for Cambodia 112.6% of central government expenditure. In addition to the special case of Iraq, five regional states were the largest ODA recipients in 2005: Afghanistan, Indonesia, Pakistan, Sudan and Vietnam. Furthermore, several African

states had high ODA per capita and received ODA in excess of 40% of the total value of imports.

The concept of environmental security must also be brought to life by reference to some of the most pressing environmental issues confronting the Indian Ocean Region. Challenging issues such as land degradation; water; fisheries; climate change; nuclear waste; environmental refugees; and urban explosion and deterioration impact upon all nation-states in the Indian Ocean Region. In traditional, or 'hard' security terms, these issues, if not addressed, will lead to increases in human conflict and, ultimately, wide-scale disease, poverty and death. But also, since these problems are regional with global implications, multilateral dialogues are needed not only among the states of the Indian Ocean Region but also between them and the external powers with stakes in the region. In a speech delivered at the National Maritime Foundation, New Delhi, on 19 November 2010, Ms. Nirupama Roy, until recently the Foreign Secretary of India and currently the Indian ambassador to the US, said:

A popular theme in the media is to project the Indian Ocean as the new theatre of big power conflict. A widely read analyst who has also published a book on the Indian Ocean [reference here is to Robert Kaplan] recently spoke of India being a "global pivot state supreme", in the so-called tussle between the United States and China. While this description is flattering, we do not make policy on the basis of 'feel- good labels'. There is no inevitability of conflict. India views the emerging trends with realism-building a sustainable regional security will require a cooperative effort among all regional countries on the one hand and all users of the Indian Ocean. As the main resident power in the Indian Ocean region, we have a vital stake in the evolution of a stable, open, inclusive and balanced security and cooperation architecture in the region. By definition this would need to be a consensus based process, where all the stakeholders who have a legitimate presence in the region make their respective contributions to regional security. India stands for harnessing the forces of geo-politics for new forms of cooperation rather than it being used as an excuse for domination by any single country. That is the vision that we aspire to. And that is the vision we look forward to realizing our partnership with all countries of the Indian Ocean region.

While hoping that the more cooperative and peace inducing scenarios prevail in the Indian Ocean Region, it appears that in near to medium terms it India-China relations will continue to oscillate between geopolitics of fear and geoeconomics of hope. The interaction between the two will also be influenced by the pace and outcome of various transformations and transitions within their respective polities and societies. Both face challenges that are somewhat common to both: widening gaps in terms of inequality across income groups and regions/provinces; unequal access to quality education and health care services and other public goods; growing crises around water, agriculture, forests, marine ecosystems; managing the global commons, especially the atmosphere, in the era of climate change and its wideranging consequences.

Bibliography

‘Chinese Incursions due to Different Perception: India,’ . 2008. Express India, http://www.expressindia.com/latest-news/Chinese-incursions-due-to-different-perception-India/276320/;

Aditi Malik (2010) ‘Beyond Rhetoric: Sino-Indian Relations in the era of Interdependency’, Journal of International Affairs, 64(2):271-276.`

Alastair Iain Johnston (2003) ‘Is China a Status Quo Power?,’ International Security 27, (4) : 5–56.

Allen Carlson (2003) ‘Constructing the Dragon’s Scales: China’s Approach to Territorial Sovereignty and Border Relations in the 1980s and 1990s,’ Journal of Contemporary China :12, (37): 677-691.

Amit Gupta (2006) ‘US.India.China: Assessing Tripolarity’, China Report, 42(69):69-83.

Arpita Rajan (2005) Nuclear Deterrence in Southern Asia: China, India and Pakistan, New Delhi, Thousand Oaks, London: Sage: 495.

Arvind Panagariya (2009) India the Emerging Giant, New Delhi: Oxford University Press: 514.

B.G. Verghese (2002) Reorienting India: The New Geopolitics of Asia, New Delhi: Konark Publication PVT LTD: 303.

B.R. Deepak (2005) India & China 1904-2004, New Delhi: Manak Publications.

Barry Naughton (2007) The Chinese Economy: Transitions and Growth, Cambridge, MIT Press.

Bimal Kumar Sikdar and Amitabh Sikdar (2009) India & China: Strategic Energy Management and Security, New Delhi: Manas Publication: 446.

Brahma Chellaney (2006) Asian Juggernaut: The Rise of China, India and Japan, New Delhi: HarperCollins Publishers India: 348.

Brahma Chellaney (2009) ‘‘Obama Should Speak up for India in Beijing,’’ Financial Times, Available Online: http://chellaney.net/2009/11/15/obama-should-speak-up-for-india-in-beijing/ [Accessed on September 2, 2011].

Brahma Chellaney (2009) ‘‘Sino-Indian Border Tensions :Letthe Facts Speak For Themselves,’’ Daily News& Analysis(DNA), Available online

http://chellaney.net/2009/10/04/sino-indian-border-tensions-let-the-facts-speak-for-themselves/ [Accessed on September2, 2011].

Bruce Sterling (2003) ‘‘The New Cold War: India and China are Picking up Where the US and Soviet Union left off,’’ Wired, Available online: http://www.paklinks.com/gs/world-affairs/102171-the-new-cold-war-between-india-and-china.html [Accessed on September 2, 2011].

C H Hanumantha Rao (2011) ‘India and China: A Comparison of the Role of Sociopolitical Factors in Inclusive Growth’, Economic & Political Weekly, XLVI(16): 24-28.

C. Raja Mohan, ‘‘India’s Tibet ambiguity,’’ Indian Express, Available online http://www.indianexpress.com/news/India-s-Tibet-ambiguity/391206 [Accessed on September 4, 2011].

C. Uday Bhaskar (2010) ‘China and India in the Indian Ocean Region : Neither Conflict nor Cooperation Preordained’, China Report, 46: 311.

Charles Grant (2010) ‘Europe, China, India and the Multipolar World Order’, In Chandra Chari, Superpower Rivalry and Conflict: The Long Shadow of Cold War on Twenty- First Century (eds.), London, New York: Routledge: 110-123.

Chen Jian (2006) ‘The Tibetan Rebellion of 1959andChina’s Changing Relations with India and the Soviet Union’’, Journal of Cold War Studies: 8(3): 54-101.

David Scott (2008) 'The Great Power 'Great Game' between India and China: 'The Logic of Geography", Geopolitics,13(1):1 — 26.

David Scot (2009)'India's ‘Extended Neighbourhood’ Concept: Power Projection for a Rising Power', India Review, 8(2):107 — 143.

David Scott (2008) ‘The 21st Century as Whose Century?’, Journal of World-Systems Research, XIII(2):96-118.

David Scott (2008): ‘The Great Power ‘‘Great Game’’ between India and China: ‘‘The Logic of Geography’’, Geopolitics, 13:1, 1-26.

David Smith (2007) The Dragon and the Elephant: China, India and the World Order, India: Profile Books: 266.

Dennis Rumley and Sanjay Chaturvedi, S. eds. (2004), Geopolitical Orientations, Regionalism and Security in the Indian Ocean, New Delhi: South Asian Publishers.

Dennis Rumley and Sanjay Chaturvedi, S. eds. (2005), Energy Security and the Indian Ocean Region, New Delhi: South Asian Publishers.

Dennis Rumley, Sanjay Chaturvedi and Matt Taib, eds. (2007), The Security of Sea Lanes of Communication in the Indian Ocean Region. Kuala Lumpur: Maritime Institute of Malaysia.

Dinshaw Mistry (2009) ‘‘Tempering Optimism about Nuclear Deterrence in South Asia’, Security Studies: 18(1): 148-182.

Dwight H. Perkins (2011) ‘Awakening Giants, Feet of Clay: Assessing the Economic Rise of China and India’, The Developing Economies, 49(2)223-225.

Edward Wong (2009) ‘China and India Dispute Enclave on Edge of Tibet’ Available online http://www.nytimes.com/2009/09/04/world/asia/04chinaindia.html?pagewanted=all [Accessed on September2, 2011].

Erik Assadourian (2010), ‘The Rise and fall of Consumer Cultures’, World Watch Institution Report, New York • London: W.W. Norton.

G.P. Deshpande (2010) ‘The Long Years of China's South Asia Policy’, China Report, 46:193.

Guy C.K. Leung (2011) ‘China’s Energy Security:L Perception and Reality’, Energy Policy, 39: 1330-1337.

Harsh V. Pant (2007) ‘India in the Asia-Pacific: Rising Ambitions with an Eye on China’, Asia-Pacific Review: 14(1).

Harsh V. Pant (2011) China's Rising Global Profile: The Great Power Tradition,

Henry Kissinger (2011) On China, New York: Penguin: 608.

Hiren Doshi (2010) ‘Perspective on Chin’s Intigration with the World Economy’, in Asho Gurung, Brian McGrath Jianying Zha, Growing Cities in A Shrinking World, India: Macmillan: 42-57.

Hugh Davies (2008)'China Today, the Waking Dragon', Asian Affairs,39:1,1 — 16.

Ira Pande (2010) India China: Neighbors Strangers, New Delhi: Haper Collins: 455.

Jyrki Kakonen, Sanjay Chaturvedi and Anita Sengupta, (2011) ‘Euro-Asia’ at Crossroads: Geopolitics, Identity and Discourses, New Delhi: Shipra.

J. Yuan (2007) ‘‘The Dragon and the Elephant: Chinese-Indian Relations in the 21stCentury,’’ Washington Quarterly, 30(3) 131–144.

Jaswant Singh (2006) A Call to Honuor: In Service of Emerging India, New Delhi: Rupa.co: 426.

Jeremy Kahn (2009) ‘‘Why India Fears China,’’ Newsweek, Available online: http://www.defence.pk/forums/india-defence/36356-why-india-fears-china.html [Accessed on September 2, 2011].

Jeremy Page (2009) ‘‘Tension Grows Between China and India as Asia Slips into Cold War,’’ The Times, Available online: http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/asia/article6913250.ece [Accessed on September 2, 2011].

John W. Garver & Fei-Ling Wang (2010) ‘China's Anti-encirclement Struggle’, Asian Security, 6(3): 238-261.

John W. Garver (2002), ‘Asymmetrical Indian and Chinese Threat Perceptions’, Journal of Strategic Studies: 25(4): 109–34.

Jonathan Holslag (2009) ‘‘The Persistent Military Security Dilemma between China and India’, The Journal of Strategic Studies: 32(6):811-840.

Jonathan Holslag (2010) ‘China and India: Prospects for Peace’ New York: Columbia University Press, 32(6): 811–840.

Jyoti Thottam (2009) ‘‘China Vs. India: Will Rivalry Lead to War?,’’ Time Magazine, Available online: http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1931739,00.html [Accessed on September 2, 2011].

Kalpana Misra (2010) ‘ Globalization Revisited: Evolving Chinese Discourse on the Open Door Policy and Integration with World Economy’, In Chandra Chari, Superpower Rivalry and Conflict: The Long Shadow of Cold War on Twenty- First Century(eds.), London, New York: Routledge: 124-139.

Kaza lalitendra (2010) Militarization of Space, New Delhi: K W Publishers: 324.

Kjeld Erik Brodsgaard and Bertel Heulin (2002) China’s Place in Global Geopolitics: International, Regional and Domestic Challenges, New York Routledge: 205.

L.Goldstein and W.Murray (2004) ‘‘Undersea Dragons: China’s Maturing Submarine Force,’’ International Security, 28(4):161–196.

Liviu Bogdan, Gheorghe, Andrei Josan (2011) ‘The rise of bric, the 21st century geopolitics and the future of the consumer society’, Revista Română de Geografie Politică, XIII(1): 48-62.

Lora Saalman (2011) ‘Between ‘China Threat Theory’ and ‘Chindia’: Chinese Responses to India’s Military Modernization’, The Chinese Journal of International Politics, 4: 87–114.

Lucy Corkin (2007) The Strategic Entry of China's Emerging Multinationals into Africa’, China Report, 43: 309.

Mahnaz Z. Ispahani (1989) Road and Rivals: The Political Uses of Access in the Borderlands of Asia, Ithaca and London: Cornell University Press: 283.

Manjeet S Pardesi (2007) Understanding the Rise of India', India Review,6(3): 209 — 231

Mohan Malik (2009), 'India and China: As China Rises, India Stirs'. In: Harsh V. Pant (ed.) Indian Foreign Policy in a Unipolar World, London, New York, New Delhi: Routledge, 163-191.

Mohan Malik(2007) 'India-China Competition Revealed in Ongoing Border Disputes', The Power and Interest New Report.

Paola Subacchi (2007) 'China and India in the Changing Global Economic Order', Available online:http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/International%20Economics/0107subacchi.pdf [Accessed on September 4, 2011].

Perry Gottesfeld and ChristopherR.Cherry (2011), 'Lead emissions from solar photovoltaic energy systems in China and India', Energy Policy, 39:4939–4946.

Quansheng Zhao (2005)'America's response to the rise of China and Sino-US relations', Asian Journal of Political Science,13(2)1 — 27.

Rajiv Sikri (2009) Challenges and Strategy: Rethinking India's Foreign Policy, New Delhi: Sage: 317.

Raviprasad Narayanan (2007)'The Chinese Discourse on the 'Rise of China", Strategic Analysis, 31(4): 645 — 663.

Renaud Renaud (2008) 'India and China Vying for Influence in Burma - A New Assessment', India Review,7(1):38 — 72.

Robert J.McMahon (2006) ''U.S. Policy towards South Asia and Tibet during the Early Cold War,'' Journal of Cold War Studies:8(3):141.

Robert S. Ross, (2006)'Balance of Power Politics and the Rise of China: Accommodation and Balancing in East Asia', Security Studies,15(3): 355 — 395.

Robert. D Kaplan (2010) Monsoon: The Indian Ocean and the Future of American Power, New York: Random House: 366.

S. D. Muni (2009) Indian Foreign Policy: The democracy Dimension, Delhi: Foundation Books: 178.

Sanjay Chaturvedi (1998), 'Common security? Geopolitics, development, South Asia and the Indian Ocean', Third World Quarterly, 19 (4): 701-724.

Sanjay Chaturvedi (2009), 'Indian Ocean', in R. Kitchin and N. Thrift, eds. International Encyclopedia of Human Geography, Volume 5. Oxford: Elsevier, pp. 344-351.

Sanusha Naidu (2007) 'The Forum on China-Africa Cooperation (FOCAC) : What Does the Future Hold?', China Report, 43: 283.

Saurabh Joshi (2009) ''IAF ups focus on China,'' Strat Post, Available Online: http://www.stratpost.com/iaf-ups-focus-on-china [Accessed on September 2, 2011].

Shashank Joshi(2011) 'China, India, and the 'Whole Set-Up and Balance of the World,'' St Antony's International Review 6(2): 83–111.

Srikanth Kondapalli (2001) China's Naval Power, New Delhi: Knowledge World, Institute for Defence Study and Analyses: 252.

Srinath Raghavan(2009) 'Resolving the Sino-Indian Boundary Dispute.' Available online http://casi.ssc.upenn.edu/iit/raghavan [Accessed on September 4, 2011].

Srinath Raghavan, (2009) 'Chinese incursions a matter of perception,' Deccan Chronicle, Available online: http://www.deccanchronicle.com/dc-comment/chinese-incursions-matter-perception-173.

Stephen P. Cohen (2001) India: Emerging Power, New Delhi: Oxford University Press.

Sudha Ramachandran(2009) 'Indian might met with Chinese threats,' Asia Times, Available Online: http://www.atimes.com/atimes/South_Asia/KG10Df01.html [Accessed on September 2, 2011].

Sujit Dutta (2008) 'Revisiting China's Territorial Claims on Arunachal', Strategic Analysis, 32(4): 549-581.

Sumit Ganguly (2008) 'Nuclear Stability in South Asia', International Security: 33(2): 45-70.

Surjit Mansingh (2007)'Rising China and Emergent India in the 21st Century: Friends or Rivals?', Korean Journal of Defense Analysis,19(4): 117 — 142.

Swaran Singh (2003) China-South Asia: Issues, Equation, Policies, New Delhi: Lancer's Books: 424.

Swaran Singh (2007) 'Emerging Centrality of SLOCS in China's Marotime Strategy' in Dennis Rumley, Sanjay Chaturvedi and Mat Taib Yasin, The Security of Sea Lanes of Communication in the Indian Ocean Region, Malaysia: MIMA: 59-72.

Swaran Singh (2010) 'Debating Multilateralism: the Role of Emerging Powers', In Chandra Chari, Superpower Rivalry and Conflict: The Long Shadow of Cold War on Twenty- First Century(eds.), London, New York: Routledge: 97-109.

Timothy Doyle, T. and Melissa Riseley eds. (2008), Crucible for Survival: Environmental Security and Justice in the Indian Ocean Region. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.

Toshi Yoshihara and James Holmes(2005) ‘‘Command of the Sea with Chinese Characteristics,’’ Orbis: 677–694.

Toshi Yoshihara and James Holmes(2005). ‘Command of the Sea with Chinese Characteristics, Available online: http://www.sciencedirect.com/science?_ob=MiamiImageURL&_cid=272156&_user=2154404&_pii=S0030438705000694&_check=y&_origin=&_coverDate=30-Nov-2005&view=c&wchp=dGLbVlt-zSkWz&md5=a31996cdf075db7efb323c3b01700329/1-s2.0-S0030438705000694-main.pdf [Accessed on September 2, 2011].

Vijay Sakhuja (2009)‘‘China-Bangladesh Relations and Potential for Regional Tensions,’’ China Brief: 9(15), Available online http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=35310&tx_ttnews%5BbackPid%5D=459&no_cache=1 [Accessed on September4, 2011].

Vijay Sakhuja (2011) Asian Maritime Power in the 21st Century: Strategic Transactions, China, India and Southeast Asia, Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

Vikram Sood (2009)‘‘Frozen Smiles, Limp Handshakes: The India-China Relationship,’’ Asian Age, Available Online: http://soodvikram.blogspot.com/2009/10/frozen-smiles-limp-handshakes.html [Accessed on September 2, 2011].

Vipin Narang (2009) ‘Posturing for Peace? Pakistan’s Nuclear Postures and South Asian Stability’, International Security. 34(3): 38–78.

Vipin Narang, (2010) ‘‘Posturing for Peace? Pakistan’s Nuclear Postures and South Asian Stability,’’ International Security: 34(3):38-78.

Xiaodo Wu (2010) ‘Comparative Analysis of National Inovation System of China and India’, in Asho Gurung, Brian McGrath Jianying Zha, Growing Cities in A Shrinking World, India: Macmillan: 24-41.

Yan Xuetong (2006) ‘The Rise of China and its Power Status’, Chinese Journal of International Politics, 1: 5-33.

Yang Dali & Zhao Hong. The Rise of India: China’s Perspectives and Responses, Available online: http://www.daliyang.com/files/Yang_and_Zhao_The_Rise_of_India-china_s_perspectives_and_reponse.pdf [Accessed on September 2, 2011].

Zhang Guihong (2005) ‘China's Peaceful Rise and Sino-Indian Relations’ China Report, 41(159): 160-171.

Zhang Guihong (2006) ‘The Rise of China: India’s Perceptions and Responses’, South Asian Survey:13(1): 93–102.

Zhou Gang (2008) ‘Enhance Political Mutual Trust, Strengthen Mutually Beneficial Cooperation’, China Report, 44: 371.

Lisa 2

Southeast Asia: Regional Outlook

Karin Dean[2]

Introduction

Southeast Asia is a world region that today is generally taken to comprise the 10 countries of the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) – Thailand, Indonesia, Malaysia, Singapore, the Philippines, Brunei, Vietnam, Laos, Cambodia and Myanmar/Burma. It often includes non-ASEAN members East Timor and Papua New Guinea.[3] The definition of Southeast Asia is overshadowed by its political usage in reference to ASEAN membership and will be used as such in this report.

Southeast Asia is very often eclipsed by the dominating discourses on shifting power balances and the world geopolitics, where China and India are presented as the 'new actors.' Southeast Asia is assumed to be a stable, benign sub-regional backwater of little consequence when compared to great power relations in Asia. This is dangerously misguided, and overlooks some compelling strategic trends that will place Southeast Asia at the center of Asia's evolving order in the near future, as a US Congress Report pointed out already in 2006. This statement is even more true today. An important actor, both politically and economically, is the regional block ASEAN – and there is a wide agreement (by various scholars and the Asian Development Bank) that ASEAN can be regarded as the most successful regional grouping in the world after the European Union.

The following report will first place Southeast Asia and ASEAN in the global and regional perspective, through providing some background for drawing conclusions as to why the region may also be relevant for the EU and Estonian Asia strategy. It will then highlight the most important issues regarding Southeast Asia and geopolitics, namely the rise of China and its impact; the hotspot of South China Sea that has world geopolitical implications; and the ongoing 'US return' to Southeast Asia, partly related to the latter. It will then discuss ASEAN regional politics and economy, highlighting the historico-political particularities and present trends.

---

[2] Karin Dean on Tallinna Ülikooli Humanitaarinstituudi vanemteadur

[3] There are no 'official boundaries' of the region. Sometimes some parts of China and India, particularly islands, are included in the region. East Timor that shares political history with the ASEAN member states (that of being designated as a political unit by the colonial boundaries) formally applied in 2011 to join ASEAN. Papua New Guinea has also expressed a wish to join the regional block.

Relevant Background: why Southeast Asia matters?

Globally

The ten ASEAN countries establish a slightly larger territory than the 27-member European Union, and a total population that is also slightly larger than that of the EU, i.e. about 650 people. With the size of population and territory more-or-less comparable to those of the EU, Southeast Asia nevertheless poses ethnic, linguistic, religious, and thus cultural diversity that is unparalleled to that of the EU. There has neither been a dynasty or a ruler that at any stage of the history ruled over most of the region, nor has there been a common elite language (like Latin). There are three language families as large or larger than the Indo-European language group. Most countries use different alphabets and several of them use different writing systems within one country. All world religions have large numbers of followers, among which Islam – often surprisingly for many outsiders – has the largest number of adherents. Adding to the complexity – from the point-of-view of state- and nation-building or fostering regional unity – is the fact that almost all boundaries of the modern states have been drawn by the colonial powers who intended to demarcate their areas of interests and *never* to separate areas on the basis of any distinct existing features. While all states have attempted to mould nations out of the existing incredible ethnic, cultural, religious and linguistic diversities and ideological divides, State-sponsored nationalist-ideological projects have ranged from ethnic cleansing (Myanmar/Burma, Cambodia) to assimilation and national integration (Thailand) to the enforcement of prescribed plural societies (Malaysia, Singapore). Thus any analyses of regional unity, regionalism and the performance of ASEAN as a block must be viewed from this perspective.

Southeast Asia poses presently an economic growth that is higher than that of the world (or US, or EU) average, and it has some of the world's largest economies and populations. In its report "Asia 2050: Realizing the Asian Century," the Asian Development Bank (2011) that is a major source of development funding for the Asia and Pacific region, lists the countries that will lead to Asia's "rise" and "march to prosperity." [4] In this ranking, following the expected giants China and India (ranking 1st and 2nd), comes Indonesia as 3rd, while the list continues as following, including two more Southeast Asian countries: Japan; Republic of Korea; Malaysia; Thailand. Among these countries, China, India, Indonesia, Malaysia and Thailand are defined as "fast growing middle income converging economies." In addition, Indonesia and Vietnam are highlighted as the "rising global actors." There is no doubt that the heavy weight of Asia's economy is centred on East Asia (that is, Japan, China and South Korea). However, if we consider India as a state and not a world region, then Southeast Asia (SEA) becomes the second important region in Asia as a whole. It becomes such with its three fast developing countries (Indonesia, Malaysia and Thailand) and one fast rising global actor (Vietnam). The latter is expected to contribute significantly to Asian rise and growth of wealth.

[4] The 145-page report was specifically prepared for the Asian Development Bank's Governors' Seminar at its 44th Annual General Meeting in Hanoi, Vietnam, in 5–6.05.2011, and will be expanded into a comprehensive book in 2011.

Furthermore, Southeast Asia is expected to grow faster than Asia on average and to add about 174 million people by 2050. During 2010-2050, Indonesia will grow by nearly 24 percent, adding 55 million people to its total, and Vietnam by over 25 percent with 23 million more. Between now and 2050, Indonesia will join the ten most populous countries in the world, with the projected population 288 million (ADB 2011).

Regionally: ASEAN

Southeast Asia as a name for a world region has been institutionalized by the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) that was established in 1967 by Indonesia, Malaysia, the Philippines, Singapore and Thailand to combat communism in the region. Today ten countries comprise ASEAN, in addition to those named, there are Brunei Darussalam (joined in 1984), Vietnam (1995), Lao PDR and Myanmar (1997), and Cambodia (1999). The inclusion in ASEAN of the former communist Indochinese countries (Laos, Vietnam, Cambodia) is the best proof of how Southeast Asia has gone a long way in regional cooperation. While the EU has also included some of the former Eastern block or ex-Soviet states, ASEAN has engaged a diversity of present political systems, ranging from two communist one-party states (Laos and Vietnam), a military-dominated state (Burma/Myanmar), to a unitary Islamic sultanate (Brunei), as well as true and not so true parliamentary democracies.

The ASEAN (and to a smaller scale the Greater Mekong Subregion or GMS) have been set as models of Southeast Asia's own experience of moving successfully from conflict to cooperation and that of gradually including more economies over time, eventually resulting in unhindered flow of trade and investments and some labor mobility. In fact, ASEAN, CAREC and GMS have been identified as the most successful of the non-EU regional institutions worldwide.[5] In the rest of the world there are few initiatives – outside the EU – that can match their performance, according to ADB (2011). For 40 years now, ASEAN has been balancing an extremely successful cooperation process which, however, has been considerably less ambitious than its European counterpart (Bersick & Pasch 2007) – for reasons deriving from its own unique context.

ASEAN countries are engaged in a two-pronged strategy for regional integration: promoting the progressive transformation of ASEAN from a free trade area (AFTA) today to a single market and production base envisioned as an ASEAN Economic Community (AEC) by 2015; and enhancing ASEAN's competitiveness through bilateral and plurilateral trade agreements with major partner countries in Asia and the world.

[5] CAREC refers to the Central Asia Regional Economic Cooperation. GMS refers to the Greater Mekong Subregion, consisting of the states along the Mekong River – namely Cambodia, China (specifically Yunnan Province and Guangxi Zhuang Autonomous Region), Laos, Myanmar/Burma, Thailand, and Vietnam. GMS Program is a subregional economic cooperation project that was launched with the assistance from the Asian Development Bank in 1992. It has the following priority areas: agriculture, energy, environment, human resource development, investment, telecommunications, tourism, transport infrastructure, and transport and trade facilitation.

ASEAN Free Trade Area

In ASEAN, and East Asia in general, the focus has been on Free Trade Areas (FTAs) and not on monetary cooperation leading to a single currency (as in the EU). The benefits of a single currency have been viewed as less clear (because the direction of trade is heavily weighted outside) and the political benefits have thus been far less obvious than in the EU experience.

Unlike the European Union, the ASEAN Free Trade Area (AFTA) does not apply a common external tariff on imported goods. Rather, each member may impose tariffs on goods entering from outside ASEAN based on its national schedules. However, for goods originating within ASEAN, members must apply a tariff rate of between 0% and 5%, although the most recent members - Cambodia, Laos, Myanmar and Vietnam – have been given additional time to implement the reduced tariff rates. This is known as the Common Effective Preferential Tariff (CEPT) scheme. Exceptions to CEPT include sensitive agricultural products (such as rice) and products deemed necessary for the protection by individual member states for the purpose of national security; public morals; human, animal or plant life and health; and articles of artistic, historic or archaeological value. The CEPT applies only to goods originating within ASEAN. The general rule is that local ASEAN content must constitute at least 40% of the free on board value of goods. The local ASEAN content can be cumulative - that is, the value of material, labour and processing inputs from various ASEAN members can be combined to meet the 40% requirement.

ASEAN leaders ostensibly want to use ASEAN as a means of "going global," and some scholars have noted that AFTA is actually more of an investment agreement than a trade agreement (Plummer 2006).

In similar vein, ASEAN-China Free Trade Area (ACFTA) for goods, went into force by 2010 for the six original ASEAN members and China, and has been set for 2015 for the newer ASEAN member states. It will be the biggest FTA in the world in terms of population size. According to this, the signatories have to eliminate tariffs on 90% of their products.

ASEAN Community

In 2003, a decision to establish an ASEAN Community by 2015 was made, and in 2007 a declaration was signed on accelerating its establishment. In 2020, the ASEAN states will have succeeded in realizing their intended vision for Southeast Asia, that has been in the making since 1997. The ASEAN Community, as established by the grouping, is comprised of three pillars, namely the ASEAN Political-Security Community, ASEAN Economic Community and ASEAN Socio-Cultural Community. Each pillar has its own Blueprint. ASEAN Charter that entered into force on 15 December 2008 is a legally binding agreement providing legal status and institutional framework for ASEAN, and serves as a firm foundation in achieving the ASEAN Community.

ASEAN has made most progress in economic integration, which foundation is the ASEAN Free Trade Area (AFTA), and a common external preferential tariff scheme to promote the free flow of goods within ASEAN. The purpose is to build a single market, but without either a strong central executive (comparable to the European Commission in the European Union) or a well-developed body of laws and dispute settlement mechanisms (like those of the North American Free Trade Association (NAFTA)). ASEAN members' historical reluctance to encourage either of these elements stems from a fear of impinging on ASEAN's long-held principles of non-interference and consensus. However, failure to integrate ASEAN's diverse markets will mean a loss of investment and economic opportunities to regional competitors, such as China and India. This tension between the need to integrate and the reluctance to yield national sovereignty is the main factor affecting the development of the AEC, which objective is to establish ASEAN as a single market and production base.

Non-intervention in a member state's internal affairs has been of utmost importance for ASEAN. This, and the so-called 'ASEAN Way' – which in addition to informally stipulating non-intervention, has also involved non-binding and consensus-based decision-making approaches to regional cooperation – has earned ASEAN internationally a designation as 'talk shop' by some critics. However, in recent years it has moved towards more effective common regional body also in (geo)politics and security issues, particularly since the US revived interest and is planning to participate in the East Asia Summit this year.

Thus ASEAN Community is in its early stage of development and many of the key foundations of an integrated market, such as predictability, transparency and the right to seek dispute resolution, are not as well grounded as in nation states or other regional economic blocs, such as in the European Union. Nevertheless the continued competitive pressures from regional competitors, such as China and India, will force ASEAN to reform and further refine its economic integration processes (Sim 2011). Thus, in short, we can say that while the European Union has deepened and widened in tandem into a regional organization of 27 nations, ASEAN is proceeding in a similar way, albeit on entirely different widening premises. ASEAN keeps deepening its cooperation by accomplishing the three-pillar ASEAN community that is "politically cohesive, economically integrated and socially responsible" to be able to effectively respond to "current and future challenges and opportunities" as stated in its Charter, while in the process widening itself into an East Asia and Pacific architecture on the Treaty of Amity and Cooperation platform, first, within an ASEAN + 3, then ASEAN + 6 and then ASEAN + 8 structure, leading to the East Asia Summit (Luhulima 2011).[6] The latter

[6] The Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia was signed by the original members of ASEAN in 1976. All ASEAN members have since become parties to the Treaty. In 1987, ASEAN amended the Treaty to invite countries outside of Southeast Asia to accede to the Treaty in order to build confidence, promote peace and security, and facilitate economic cooperation in the region. The US accession to the Treaty was completed in 2009. US Department of State (2009): "The speed at which the United States worked together with ASEAN members to realize U.S. accession to the Treaty highlights our re-energized involvement in Southeast Asia, as well as the close mutual ties sought by ASEAN and the United States."

is of high relevance to international relations globally, and here ASEAN has not only succeeded in propping up its centrality – but also setting agendas. How was this achieved?

ASEAN Regional Forum

First there was the ASEAN Regional Forum (ARF), established in 1994 as an annual multilateral dialogue convened by ASEAN. It was the first multilateral process in East Asia focused explicitly on security and quickly became the primary forum for security dialogue in the Asia Pacific through the addition of, first, Defence Ministers participating alongside Foreign Ministers, and then, secondly, through the addition of the ASEAN Defense Ministers Meeting Plus (ADMM+) forum with Australia, China, India, Japan, New Zealand, Russia, South Korea and the US, and then, thirdly, leading to the East Asia Summit (EAS).

The ARF has begun to evolve from a consultative and nonbinding discussion to a *de facto* ministerial meeting preparing the agenda for the EAS meeting – which turning point was the joining of the upcoming EAS by the US and Russia at the level of presidents, for the first time, in Bali in November 2011.[7] The ADMM+8 will begin to play a similar ministerial role for defense ministers leading up to the EAS (+8 being a perfect match to the non-ASEAN members of the EAS). Discussions at the ARF have evolved over time and in recent years under the chairmanship of Vietnam and Indonesia have addressed the most pressing issues of the day, even those that are sensitive. This has made the ARF more relevant, and its annual meeting now plays a fundamental role in setting the agenda for the EAS leaders' dialogue. Ron Huisken from the School of International, Political & Strategic Studies at Australian National University (2010) has said that the speed with which the ADMM decided to expand its membership is remarkable, while with the indications that both the US and Chinese ministers plan to attend, the outlook for a positive start is good – with the ADMM+8 likely to take shape as one of the more substantial pieces of Asia's multilateral security architecture.

East Asia Summit

ASEAN is in a unique situation of getting the major powers to engage each other. The latter feel comfortable with ASEAN knowing that it poses no threat and is enemy to none. The East Asia Summit (EAS) is the most important ASEAN initative – it is a regional leaders' forum for strategic dialogue and cooperation on key challenges facing the East Asian region. Its members are all ASEAN countries plus Australia, China, India, Japan, New Zealand and the Republic of Korea, and starting from the EAS Sixth Leaders' Summit in Nov 2011, the United States and Russia will join. The US and Russia are expected to play a balancing role as China's economic and military influence rises in the region. "ASEAN can play a central role because it is a friend to all the major powers," a diplomat has been quoted by an AFP reporter

[7] The expansion of EAS to include Russia and the US was formally agreed at the Fifth EAS in Hanoi, Vietnam, on 30 October 2010. See next sub-chapter.

(AFP 2010). The decision to expand the EAS to include the US and Russia is a major development in regional architecture and will help bolster the region's influence. After all, for the first time, ASEAN is engaging with the leaders from the US, Russia, China and India directly with its own agenda setting. An International Relations specialist Malcolm Cook (2011, May) has noted on this latest development that the newly expanded EAS has already led to a change in Chinese attitude – from 2005 to 2010, Premier Wen Jiabao attended the EAS, while this year President Hu Jintao, China's top leader, is expected to attend the EAS Summit in Bali, Indonesia. This change of China's attendance at the EAS is an acknowledgment of the centrality of the US and Russia in Chinese strategic thinking and associated diplomatic protocol.

Now the number of the EAS memebrs has sprung to 18, representing collectively 56 per cent of the world's population and accounting for almost 55 per cent of global GDP (according to IMF purchasing power parity GDP figures). The US attendance at the EAS and its signing in 2009 of the Treaty of Amity and Cooperation is an acknowledgment of ASEAN centrality (Cook 2011). Imporantly, the EAS Annual Leaders Summits are usually held back-to-back with the annual ASEAN Summits, with a host being an ASEAN member state. This greatly adds to the ASEAN centrality in Asia-Pacific region. Furthermore, with the US now being a member, EAS is likely to diminish the relevance of the Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC), which advantage has been its „unique ability annually to bring together the leaders of the major powers in the Asia-Pacific along with key middle and smaller powers" (Cook 2011, July). Malcolm Cook (ibid.) notes: „Yet, from 2011, the EAS will offer the same and more as India is a member of this ASEAN-based organization but not of APEC. Into the future, can the US President overcome the well-known scheduling limitation of only one guaranteed trip to Asia a year in support of regionalism or will the President have to choose. Given that the Chinese, Japanese and South Korean leaders also attend the ASEAN+3 meeting at the same time as the EAS, it seems the EAS has at least two advantages over APEC." The 2012 ASEAN summit will bring ASEAN leaders, ministers and EAS presidents to Phnom Penh, Cambodia.

The United States wants to ensure that the EAS is a substantive meeting where leaders can engage directly, discuss the vital issues of the day, and build relationships and mutual confidence. "The US officials hope to avoid scripted and stiff exchanges that serve merely to reiterate positions and do not help to find solutions to the tough challenges ahead as security structures for the fastest growing region of the world are created," note Bower and Santoso (2011). The main challenges for EAS, however, include maintaining the US interest and top level participation in the EAS summits in the future, keeping up in-depth discussions and avoiding clashes over the agendas.

Geopolitics

The recent developments in world geoplitics are related to the growth in importance of the Indian Ocean due to the evolving economic relationships located around the Pacific Rim. The

emerging strategic trends are the following: first, a new Indo-Pacific region is emerging, stemming from the increased intra-regional trade, and secondly, the pattern of power alignments and competition, with China at the top, also help to enhance the Indian Ocean as the strategic focus. Southeast Asia as situated between the two oceans is a region to assume a central position in this – paralleling its 'era of commerce' between China and India before the colonial expansion of the West when the area hugely profited from this location. Another development – as a part of larger geopolitical shifts and international balance of power – is the transforming relationship between Southeast Asia and China. The US Congress Report noted in 2006 that a few major international relationships had changed as much or as quickly in the recent years as had the relationship between China and ASEAN, and the results can easily be observed today. However, the US Congress report of 2006 may as well have drawn a too early a conclusion that this relationship has transformed from suspicion and fear, driven at first by ideology and then largely by ongoing territorial disputes, to one of increasing cooperation and collaboration, particularly in the area of trade. China's aggressive behavior in South China Sea has sent new signals of waryness and lead to unprecedented protests in Vietnam. However, the conclusion by the US Congress Report (2006) that "how China engages Southeast Asia may tell us much about the nature of China's rise" is still valid.

The following map (US Congress Report 2006) shows Southeast Asian states and their location in relation to China, as well as the hotspot of Spratly Islands and the major sea routes transiting Southeast Asia, to be discussed below.

Source: Information based upon *Chokepoints: Maritime Economic Concerns in Southeast Asia* by John H. Noer with David Gregory. Map Resources. Adapted by CRS. (K.Yancey 10/26/04)

Rise of China

A very central theme in Southeast Asia is the rising power of China. There are different views for the reasons behind the Chinese regional objectives. Some analysts take a "zero sum" approach to rising Chinese power; some point to the emphasis in China on the policy of a "peaceful rise" or "peaceful development" and take a more benign view of China's objectives, both globally and within a regional context in Southeast Asia; still the third view is that China's foreign policy towards Southeast Asia is a derivative of its traditional imperial tribute system (US Congress Report 2006). China's past connections to the region definitely play an important role in its present strategies and approach tactics – such as the estimated 30-40 million ethnic Chinese who reside in Southeast Asia, whose ancestors have arrived mostly during the end of 19th century and the beginning of the 20th facilitated by the need for workforce. State policies towards the Chinese, and thus the success of assimilation and integration, have greatly varied within the individual states over time with impact on the states' economies and relations with China today. However, the very recent waves of Chinese immigration into Southeast Asia, particularly in Myanmar/Burma and Thailand, that is on-going, are playing a key role in China's economic engagement with Southeast Asia – because

the more recent immigrants to the region have closer ties with China than the earlier waves of the Chinese diaspora. In any case, China's engagement with SEA is today different from the near history, when it supported local communist parties and insurgencies. In that light, China's approach looks benign – involving an expansion through trade and business ties, integration of infrastructure (road and rail links between China and SEA) and economic collaboration (although the issue of counterbalancing the US power in the region remains). China has built infrastructure in its bordering areas in Northern Laos and Burma/Myanmar, even in Northern Thailand (although it has no common border with Thailand, the direct link is along the Mekong River, or via the new highways through Northern Laos). The improvements in infrastructure, communications and business opportunities have until recently generally overshadowed the fear of major negative impacts, at least on the state-level. In the short-term, increasing Chinese trade with and investment in Southeast Asia has benefited the region. Investments are predominantly done by the Chinese state and private companies in different forms but have been channelled predominantly into resources and (the related) infrastructure projects.

However, resentment towards the Chinese economic 'takeover,' including lease of land, extraction of natural resources, introduction of cash crops that create dependence on markets (and on China), alongside the socio-cultural impacts of blooming casino business at the border areas and influx of the Chinese labour and the side effects of drugs, prostitution, HIV/AIDS, may well be in the making. This resentment may persist at the local level, but it may also grow into nationalist sentiments, or activate the powerful national business communities to push state policies to be less pro-China.

In the big picture, too, Southeast Asia's increasing trade and investment dependency on China means that it is increasingly vulnerable should the Chinese economy slow. This is again especially pertinent for countries that border China, plus Thailand, that have been the most direct target of the Chinese economic and trade collaboration.

Commensurate with China's rise as an economic and political power has been its concurrent rise in 'soft power' involving the Chinese culture, cuisine, calligraphy, cinema, language. An extraordinary number of Confucian Institutes has been opened in Thailand – 24 – which is a remarkably larger number than in any other Southeast Asian countries and is related to the large number of Chinese communities in Thailand who support the initiative while also being the target for the Chinese language classes (Dr. Nguyen Van Chinh, Hanoi National University, personal interview, Quang Nam province, Vietnam, 1.09.11.). There has been a noticeable fascination with the Chinese pop culture (films, pop music and television) among the ASEAN youth for many years, even though such popular culture may in fact have emanated from Hong Kong ("Canto-pop") or Taiwan, and not necessarily from China (Cheow 2004). But probably more important is the rise in the role and influence of ethnic Chinese within Southeast Asia. These communities have formerly been resolutely anti-communist and anti-Beijing, but have more recently "…swung around to accepting a more benign China" (Cheow 2004), making use of their ancestry, connections or language skills for doing business with China. Many ethnic Southeast Asian Chinese are now "re-discovering" their Chinese

culture and identity, and Mandarin classes have boomed in ASEAN countries (Cheow 2004, Nguyen Van Chinh 2011). However, the situation is more complex as these ethnic Chinese may become to be perceived to have prospered owing to their China connection at the expense of local communities – something that has happened in Southeast Asia in many waves in the past that has also brought along (often violent) resentment.

In any case, China's emergence as a regional production centre has strengthened and substantially transformed ASEAN countries' links with global production networks. China's continuing high growth only means that ASEAN-China economic relations will become even stronger and deeper. The latter have been institutionalized in the "ASEAN-China Comprehensive Economic Co-operation Agreement" that came into force in early 2010.

Sea routes transiting Southeast Asia

According to China's official statistics, as reported by Goodman (2004) from *Washington Post* – China absorbed roughly half the world's cement production in 2003, one-third of the world's steel, one-fifth of its aluminum and nearly one-fourth of its copper. It also eclipsed Japan to become the world's second-largest importer of oil after the United States. All these imports transit Southeast Asia through the strategic maritime choke points such as the Malacca, Sunda, Lombok and Makassar Straits as well as the South China Sea. Some 50 000 ships carrying Some 50,000 vessels, carrying roughly a quarter of the world's seaborne trade, including half of the world's seaborne oil and half of China's oil imports, pass through the Strait of Malacca every year (*The Economist* 2004; Chanlett-Avery 2005), while the shipping line is less than three kilometers wide at the east end of the Strait (Noer with Gregory 1996). The dependance on the Strait of Malacca, in addition to positioning maritime Southeast Asia in the centre for transit trade, has also got China to seek for alternative links for importing oil and natural gas. The latter concerns China's relations with Myanmar/Burma, where oil and natural gas pipelines are being built to connect China's Yunnan province to the deep-water port of Sittwe in Burma/Myanmar (see, e.g. Kong 2010).

South China Sea: the Spratlys dispute

The chain of barren and largely uninhabited Spratly islands in South China Sea – comprising four square kilometers of land area spread over more than 425,000 square kilometers of sea – have little economic value in themselves, but are important in establishing international boundaries and defining the exclusive economic zones. Furthermore, South China Sea may hold considerable oil and gas deposits. The islands are claimed wholly by Beijing, Taiwan and Vietnam and partly by the Philippines, Malaysia and Brunei. Relatively small numbers of military forces from Vietnam, China, Taiwan, Malaysia, the Philippines have been present at the islands. However, China's behaviour has recently become increasingly aggressive – ranging from shooting on Filipino fishermen and cutting underwater cables to harassing oil

exploration vessels – prompting the expressions as „China's scare tactics," „China's bullying" and many others, in various national and regional medias. China has been increasingly treating South China Sea as its "internal waters," as expressed Dr. Nguyen Van Chinh (Hanoi National University).[8]

The Spratlys dispute is not only a regional geopolitical isuse – China's growing military posture and aggressive behaviour in the South China Sea has lead to some SEA states to looking to the US for support. China's aggressive behaviour has also provoked unprecedented public protests in Vietnam (that is a strictly ruled authoritarian one-party state and does usually not have street protests). The protests are staged by Vietnamese well-known intellectuals and target Vietnam government's China policies.

The US: back in (Southeast) Asia

The US traditional allies and strategic partners in and beyond Southeast Asia have been Thailand, the Philippines and Singapore. However, new partners or strategic allies are emerging.

The US has taken a keen interest (and a clear and firm stance) in the goings-on in the South China Sea and disputes between Vietnam and China, and China and the Philippines. The US has said that it views freedom of navigation and trade flows in the South China Sea as a part of its national interest. In light of China's more aggressive stance, Vietnam seems to want the US support in its attempts to beef up its presence in the contested area. It recently released a dissident, seen by a Vietnam expert Carl Thayer at the Australian Defense Force Academy as an appeasement by an Hanoi eager for US support during its protracted South China Sea spat. He has remarked that the US interventions on human rights are routine – "the US only has a strong bargaining hand when the Vietnamese want something" (Goonan 2011). Despite the bumps in the road when it comes to human rights (not to mention the US military support to non-communist South-Vietnam during the Vietnam War), the military relationship between the two nations is slowly growing (ibid.).

Philippine President Benigno Aquino says his government will do whatever it takes to protect its territory "at all costs and by all means," as reported in media, and this is taken to imply some US military support (Labita 2011). The stakes are especially high for Washington for a peaceful solution in South China Sea, given its security treaty with the Philippines, which could potentially draw the US into an undesirable conflict.

In parallel, the Obama administration has shown commitment to the region already since its inauguration, with firm statements made about the USA being back in Asia. Spratlys dispute only facilitates this. The Obama administration's participation in the ASEAN meetings, in sharp contrast to the „apathetic attitude" of the Bush administration (e.g. the absence of the US Secretary of State Condoleezza Rice twice from the ASEAN Regional Forum in just four

[8] Personal interview, Quang Nam province, Vietnam, 1.09.11

years) has been descibed as „the first serious US engagement in Southeast Asia since the end of the Vietnam War“ (Terada 2011). The most recent confiemation of the „US policy of return“ to Southeast Asia is a statement by the US Assistant Secretary of State Kurt Campbell at a lecture delivered at Bangkok's Chulalongkorn University on October 10, 2011, where he discussed US policy in East and Southeast Asia, and said that his country hoped to “shift resources and capability from the Middle East and South Asia to the Asia-Pacific region” over the coming years (Roughneen 2011).

The EU

ASEAN has wanted to to expand economic cooperation with the EU, and accepted even the EU’s desire to instead deal with all of East Asia by asking China, Japan, and Korea to join. The first Asia-Europe Meeting (ASEM) was held in Bangkok in March 1996, with officials from ASEAN, PRC, Japan, and Korea meeting with EU representatives – a format that has continued semiannually since.

Intraregional Politics and Economy

The 1997 financial crisis has made analysts more careful in predicting Southeast Asian further development. Chong (2011) from *Emerging Markets* notes that Southeast Asia has not returned to the frantic pace of growth that preceded the 1997 financial crisis, when the region was was the dynamo of Asian growth. The economies and growth have recovered, but the axes of growth have shifted north and west, to China and India, while the region has become heavily dependent on exports to China and also vying with it to attract foreign investment (Chong 2011). However, OECD is far more optimistic, stating in its “Southeast Asian Economic Outlook 2010“ that Southeast Asia has emerged strongly from the global economic crisis, with long-term growth prospects returning to pre-crisis levels (OECD 2011).

The most important aspect for ASEAN economic policy, in the OECD (2011) view, is rebalancing the growth by shifting from exports to domestic demand. This is also the main challenge if the region is to maintain its growth. OECD notes that rebalancing Southeast Asian growth involves reducing the region’s excessive export dependence on a narrow range of manufactured products, such as electronic parts and components, and moving up the technological ladder in the global value chain. OECD suggestion for achieving rebalanced growth in ASEAN is also to develop more niche and speciality products within the nine Priority Goods Sectors (PGS) – the agro-based products, automotives, ICT equipment, electronics, fisheries, healthcare products, rubber-based products, textiles and apparel, and wood-based products. These priority sectors are politically and economically important for ASEAN Economic Community implementation – politically because they have been chosen to serve as front-runners for deeper economic integration, and economically because the nine PGS taken together account for more than half of the total ASEAN merchandise exports.

These are the bedrock of production, mass employment, trade-driven foreign direct investment (FDI), and export earnings in ASEAN-8. They have also generated substantial trade surpluses in the region. Comparatively, extra-regional economies are of great importance to PGS trade. Electronics, agro-based, rubber-based, and automotive products enjoy strong world demand and comparative advantage. Facing stiff external competition and/or high import growth, meanwhile, are the ICT, textiles and clothing**,** health care, fisheries and wood-based sectors (Wattanapruttipaisan 2006). The idea of rebalancing growth, therefore, would thus not just move away from exports to domestic demand but involve also the reallocation of public resources to support new growth areas (for example, diversification into healthcare product markets) [OECD 2011].

"Rebalancing growth" was recognized as a need in a final communiqué by the 16th ASEAN Summit in Hanoi in April 2010. However, it is important that it will not become a catch phrase among the governments in the region, or used for various ends – but that it indeed becomes the focal point for policies. The policymakers across SEA have been grappling with the dilemma of the export-dependent model and spurring domestic consumption as an alternative. However, it is not yet clear just how and what the regional governments see in "rebalancing growth" in short and longer terms and what they prioritize and when. In OECD (2011) view, the untapped growth opportunities in the region and making greater use of trade and investment opportunities arising from deeper economic integration in Asia and the Pacific should be exploited instead of focusing on integration into global economy. This requires new policies and credible medium term fiscal frameworks under national development plans and strategies. For example, the Thai government is now increasingly concerned with the quality rather than the quantity of growth, with the finance minister Korn Chatikavanij stressing that "Lower growth is not necessarily bad" (Chong 2011). Other focus is on expanding the role of the service sector, where Singapore is leading and Malaysia having made meaningful moves in the direction (providing fiscal and tax incentives for projects in potential areas of growth such as tourism, healthcare and education). Privatization is also (back) on the agenda in most of the region, particularly in Vietnam, Indonesia, the Philippines, Indonesia and Malaysia. Indonesia seems to prioritize infrastructure, particularly improving its road network. A lot of attention goes on speeding up the regional integration process and expanding transport networks within and across countries. The development of transport infrastructure, for example, has been emphasised as an important area where new financing methods are badly needed.

Demographic situation to a large extent determines development and production. In this, Southeast Asia differs greatly from East Asia, and offers further potential for production and workforce in the years to come (while in East Asia this starts to decline).[9] Population growth of most ASEAN countries will start to decline only in 2040-ies, and the workforce will start to decline about ten years later, in 2050-ies. Only in Thailand will this take place a decade earlier. Thus ASEAN countries will benefit from the favorable demographic situation of

[9] According to ADB (2011), by 2050 more than 40 percent of Japanese and Koreans will be over 65. By 2050, Japan's population will have shrunk by 30 percent. China's working age population will start to decline in 2015.

having younger populations for another decade or two (ADB 2011). It is relevant here to note that a demographic 'gift' – the working age population growing faster than the whole population in East Asian miracle economies during 1960-1990 – is seen to account for between one-third and one-half of East Asia's per capita GDP growth, leading to a conclusion that "…population dynamics may have been the single most important determinant of [East Asia's] growth" (Bloom and Williamson 1998: 450).

Another trend has been observed in 2011 by UBS economist Jonathan Anderson – that the cheapest labour jobs (production of apparel, toys, clothing, footwear, furniture and sporting goods, among other items) are heading out of China and some of these are shifting to specific countries in Southeast Asia. This is the result of the Chinese government policy to sharply raise minimum wages and the employer recognition that they must pay higher wages to keep assembly lines full. China's light manufacturing share is starting to decline from more than 50 per cent to about 48 per cent. Thus labour-intensive manufacturing has shifted to some Southeast Asian countries such as Vietnam and Indonesia (plus into Bangladesh in South Asia). These countries are picking up the market share at China's expense in the US and EU markets (Davies 2011).

In general, ASEAN economic integration has been geared toward open regionalism, and this is related to the directions of trade that are mostly outbound and not overly intraregional. In 2004, ASEAN intraregional trade was only 22% of total trade (as compared to the situation in Europe, where intra EU trade is today about 60 percent).

Outside of the region, approximately 14% of ASEAN exports were destined for European Union (EU) markets, less than the 16% to the United States (US) and more than the 12% going to Japan (Plummer 2006). The figures of ASEAN Trade Statistics Database differ slightly from the above in that Japan becomes the second largest trade partner for ASEAN instead of the EU (respective percentages being 11,5% for the EU, 13.7% for Japan and 14% for the US) [Cordenillo 2005]. What both sources agree upon is that China is ASEAN's fourth largest trade partner, following the US, the EU and Japan, with the growth of China's share increasing from 2.1 per cent in 1994 to seven percent in 2003. The EU sources (see Tabel below) for 2010 show how China has surpassed all other candidates to become ASEAN's largest trade partner. The EU ranks above the US as ASEAN's trade partner both in exports and imports.

ASEAN'S TRADE WITH MAIN PARTNERS (2010)

The Major Imports Partners

Rk	Partners	Mio euro	%
	World (all countrie	727.473,0	100,0%
1	China	111.130,7	15,3%
2	Japan	90.401,4	12,4%
3	Singapore	70.071,4	9,6%
4	EU27	67.256,8	9,2%
5	United States	62.917,8	8,6%
6	Malaysia	46.331,8	6,4%
7	South Korea	38.842,2	5,3%
8	Thailand	36.372,7	5,0%
9	Indonesia	29.281,3	4,0%
10	Saudi Arabia	19.248,8	2,6%
11	Australia	15.134,1	2,1%
12	India	15.092,7	2,1%
13	United Arab Emirat	14.306,5	2,0%
14	Hong Kong	13.585,9	1,9%
15	Philippines	10.918,4	1,5%

The Major Export Partners

Rk	Partners	Mio euro	%
	World (all countrie	794.653,3	100,0%
1	China	104.925,4	13,2%
2	EU27	89.108,3	11,2%
3	United States	80.255,2	10,1%
4	Japan	77.325,0	9,7%
5	Hong Kong	55.241,4	7,0%
6	Malaysia	49.362,1	6,2%
7	Singapore	49.246,9	6,2%
8	Indonesia	38.156,0	4,8%
9	South Korea	31.674,2	4,0%
10	Australia	29.335,6	3,7%
11	India	26.513,5	3,3%
12	Thailand	25.654,2	3,2%
13	Philippines	14.483,4	1,8%
14	Vietnam	13.940,0	1,8%
15	United Arab Emirat	8.930,3	1,1%

The Major Trade Partners

Rk	Partners	Mio euro	%
	World (all countrie	1.522.126,2	100,0%
1	China	216.056,1	14,2%
2	Japan	167.726,3	11,0%
3	EU27	156.365,1	10,3%
4	United States	143.173,1	9,4%
5	Singapore	119.318,3	7,8%
6	Malaysia	95.693,9	6,3%
7	South Korea	70.516,5	4,6%
8	Hong Kong	68.827,3	4,5%
9	Indonesia	67.437,4	4,4%
10	Thailand	62.026,9	4,1%
11	Australia	44.469,7	2,9%
12	India	41.606,1	2,7%
13	Philippines	25.401,8	1,7%
14	United Arab Emirat	23.236,8	1,5%
15	Saudi Arabia	23.133,7	1,5%

Source: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113471.pdf

The EU has been the most important single market for four ASEAN countries (Laos, Myanmar, Singapore, and Vietnam); the US has been the largest market for Cambodia, Malaysia, and Thailand, and Japan being the largest for Brunei Darrusalam, Indonesia, and Philippines. The "Triad" (the EU, Japan, and US) also dominate foreign direct investment (FDI) flows to the region. Hence, ASEAN has its most important economic partners outside the region, and any view of its regional economic integration must be appreciated in this context. This important fact is the key to why ASEAN economic integration has been mainly geared around ASEAN Free Trade Areas (Plummer 2006).

In terms of foreign direct investment, the economies that have a favourable business climate tend to attract relatively higher FDI inflows. The EU and the US have been traditional sources of FDI in ASEAN. In 2009, the EU ranked first as a source for FDI, the second being Japan, the third ASEAN, followed by the US (ESCAP 2010). The following table (ESCAP 2010) shows where the FDI mostly goes among the individuaal ASEAN countries.

Table 12. Shares of foreign direct investment inflows from ASEAN countries in total foreign direct investment inflows to ASEAN countries, 2007-2009
(Per cent)

Country/area	2007	2008	2009
Cambodia	31	30	32
Brunei Darussalam	24	0	0
Indonesia	16	36	28
Lao People's Democratic Republic	31	21	18
Malaysia	44	22	-20
Myanmar	13	11	3
Philippines	0	9	1
Singapore	3	7	13
Thailand	22	16	10
Viet Nam	8	28	6
ASEAN-10	21	18	9
ASEAN-5	17	18	6
CLMV	21	22	15

Source: ESCAP, based on data from ASEAN Secretariat (2010).

Notes: ASEAN-10 comprises all ASEAN member countries. ASEAN-5 comprises the founding members of ASEAN, namely, Indonesia, Malaysia, Philippines, Singapore and Thailand. CLMV comprises Cambodia, Lao People's Democratic Republic, Myanmar and Viet Nam.

Main drivers of Southeast Asian economy (and the related social transformation) are technical progress, capital accumulation and labor force growth. In addition, the other significant trends include the emerging middle class and the communications revolution. According to ADB (2011), a major challenge for Southeast Asian growth includes the so-called Middle Income Trap.[10] A majority of Asian economies – including China, India, Indonesia and Vietnam – still have to demonstrate their ability to avoid this trap and the resulting slow growth experienced by much of Latin America. Other challenge is governance and institutional capacity, where demographics, urbanization, and the demands stemming from an expanding middle class combined with a communications revolution will become game changers over the next 40 years (ADB 2011).

Individual states highlighted

Although ASEAN consists of ten member states, six countries constituted 95% of the total GDP (2009; in USD using purchasing-power-parity exchange rates) and 86% of the total population. These six countries are Indonesia, Malaysia, the Philippines, Singapore, Thailand and Vietnam. In its „World Economic Outlook“ for June 2011, the IMF retained the projected GDP rate for the five largest ASEAN states (Philippines, Indonesia, Malaysia, Thailand and Vietnam) at 5.4% in 2011 and 5.7% for 2012.Vietnam is expected to post the fastest GDP growth this year (6.3%), followed by Indonesia (6.2%), Malaysia (5.5%), Philippines (5%) and Thailand (4.5%). (At the same time, the IMF slashed its projections for world economic growth to 4.3% from 4.4%, but kept the 2012 growth forecast at 4.5%.)

ASEAN stands out as a regional grouping of countries with an unextremely uneven level of (economic) development and investrment and trade opportunities (that is in addition to a variety of political systems). There is a very uneven distribution of ‘hard’ infrastructure such as roads and other transport networks, and physical facilities, and ‘soft’ infrastructure such as transport policies, regulations and procedures, and multilateral initiatives and agreements. Singapore is known to enjoy the highest living standards in Southeast Asia. Malaysia and Thailand have fast entered the category of ‘upper-middle income countries’ (average income per person $3,946-$12,196.).

Converging economies such as Indonesia, Malaysia, Thailand and Vietnam are closer to the catch-up end of the entrepreneurship and technological innovation spectrum. However, there are a few constraints. Malaysia’s entrepreneurship and technological innovation is constrained by two major obstacles: education and training, and government regulation. Malaysia, like many others, lacks an effective financial system to support entrepreneurship. Thailand, Indonesia, and Vietnam share similar problems, such as inadequate infrastructure and access

[10] The Middle Income Trap refers to situation with stagnating economy that does not grow to advanced country levels (like in Latin America); the countries are unable to compete with low income, low wage economies in manufacturing exports and unable to compete with advanced economies in high skill innovations. Such countries cannot make a timely transition from resource driven growth, with low cost labor and capital, to productivity-driven growth.

to finance, an inadequately educated workforce, a relatively poor work ethic in the national labor force, an ineffective government bureaucracy, and policy instability. Below is a very brief overview of individual counries, after which Indonesia and Vietnam will be under a closer look.

Singapore shows the highest GNP of all Southeast Asian countries. Despite an authoritarian form of government (or, more precisely, a lack of opposition to the dominating People's Action Party), Singapore is practicing a successful and extremely transparent market economy and is considered one of the most strictly regulated and privatized economies in the world. In the World Bank Ease of Doing Business Index of 183 countries in the world Singapore ranks first for the fifth year in 2011.[11] Singapore is a centre of world trade in Asia that commands a large share of the world's maritime commerce. Its seaport has a strategic location with links to both sides of the world. In contrast with the economy of Singapore, the wealth of the Islamic Sultanate of **Brunei** is based on lucrative crude oil reserves and enormous natural gas fields, with their production accounting for nearly half of its GDP.

The Philippines is one of Asia's most prolific countries in the field of education, being a major producer of English-speaking workers. It also boasts of best agri-aqua resources, mineral and natural gas deposits. Yet its major contribution to ASEAN are its world-class labor imports and their remittances to the national economy. Untransparent fiscal policies, a deficient infrastructure and an insufficient framework for private sector development are the main causes of a weak economic performance that lags behind other countries in the region. In the ranking for Ease of Doing Business, the Philippines ranks 148th out of the 183 countries. However, the low wage costs and a high level of education contribute to its advantage in attracting foreign investments. **Malaysia** can be considered one of the most stable countries in Southeast Asia, both politically and economically. Aside from being known as the world largest producer of rubber, tin and palm oil, the country has oil. Malaysia is considered one of the rising emerging countries which intends to become an industrial nation by 2020. In the Ease of Doing Business Index, Malaysia ranks third among Southeast Asian countries (in general ranking it is 21st), following Thailand, which is 19th. **Thailand**'s economy is oriented towards liberal market economy and is distinguished by its powerful role in foreign trade. Its major exports include Thai rice, textiles and footwear, fishery products, rubber, jewellery, cars, computers and electrical appliances. It is the world's first exporter of rice, exporting more than 6.5 million tons of milled rice annually. With economic growth at 5.1%, **Indonesia**'s economy is moving in the direction of a market economy. However, it is influenced by the government in many respects; many large companies are owned by the military or the state, although privatization is underway. Outstanding economic growth in **Vietnam** is based primarily on the advantage of low-wage labour. However, existing legal and bureaucratic instability discourages potential direct investment, and reform of the legal and administrative systems appears to be inevitable. Vietnam is a relative newcomer to the oil business, but today it is the third-largest oil producer in Southeast Asia.

[11] In this ranking for 2011, Estonia ranks 17th, Lithuania and Latvia are correspondingly 23rd and 24th (http://www.doingbusiness.org/rankings)

In contrast to the above, Cambodia, Laos, Burma/Myanmar and East-Timor are considered the least developed economies in Southeast Asia, and among the least in the world. After four decades of strife and civil war with approximately three million victims of the "Khmer Rouge" (1975-1979), **Cambodia** appears to discover the path to a market economy and democracy since 1997. Its major exports are rice, fish, timber, garments and rubber. However, widespread corruption involving the political and military elite of the country as well as legal instability is preventing foreign companies from investing directly. Landlocked **Laos** is rich in mineral resources but imports oil and gas. Metallurgy is an important industry, and the government hopes to attract foreign investment to develop the substantial deposits of coal, gold, bauxite, tin, copper and other valuable metals. In addition, the country's plentiful water resources and mountainous terrain enable it to produce and export large quantities of hydroelectric energy. Of the potential capacity of approximately 18,000 megawatts, around 8,000 megawatts have been committed for exporting to Thailand and Vietnam. While the Laotian government has been attempting to transform the former planned economy of the country into a market economy since 1986 as part of the New Economic Mechanism and has started with the reform of the legal and economic systems, the country remains a strictly controlled one-party system with hardly any space even for NGOs to operate.

The major agricultural product of **Burma/Myanmar** is rice which covers about 60% of the country's total cultivated land area. The country is rich in quality timber, rubies, jade, gold and many other mineral resources. Regardless the elections in November 2010 – the first in 20 years – the country is still dominated by the same military power elites accused of multiple human righs abuses and ongoing violent suppression of the ethnic minorities. European Union, Canada, Australia and the US still hold trade and investment sanctions against Burma/Myanmar, with the US extending these by another year in 2011. China has been the regime's political supporter and largest trade partner, interested in Burma's/Myanmar's oil and natural gas and access to Indian Ocean. China's extensive military cooperation and involvement in developing ports, naval and intelligence facilities and industries in Burma/Myanmar has caused India to forge close relations with the regime. The economy of the country, controlled by the military, is characterized by corruption, lack of planning, and an apparently functional underground economy. Some believe, though, that political hanges are underway and Burma/Myanmar is likely to take ASEAN's chairmanship for 2014, a decision that will be made later this year. Since its independence from Indonesia in 2002, **East-Timor** has been unable to create a stable system of government. The last four countries mentioned above rank among the last 35 countries on the list of Ease of Doing Business Index.

Indonesia: A Closer Look

Expected to join the ten most populous countries in the world, with the projected population 288 million between now and 2050, Indonesia is also increasingly viewed as the most democratic country of Southeast Asia since the fall of the authoritarian government of Suharto in 1998. Indonesia has been referred to as "the new intellectual leader in ASEAN" by a widely respected reporter Chongkittavorn (2010).

Indonesia has come up with many bold and liberal ideas of its own regarding ASEAN. It has played crucial roles in pushing for the drafting of an ASEAN charter and security community. Jakarta's growing confidence in its own democratic development has already transferred to its multilateral diplomacy towards ASEAN and major powers. Indonesian civil society groups have been the most active in ASEAN in pushing for people-oriented agenda including human rights and climate changes (Chongkittavorn 2010). Indonesia will host the G-20 and APEC summits in 2013.

ASEAN Secretariat is in the Indonesian capital Jakarta. About 60 countries have exchanged diplomatic credentials with the ASEAN Secretariat in Jakarta, including the US and Japan that have opened their PR Office in Jakarta. China and Australia are following in the same footsteps. US Secretary of State Hillary Clinton even wrote to her South Korean counterpart Kim Sung Hwan urging his country to quickly open a permanent representative (PR) office in Jakarta, as reported by Chongkittavorn (2011). He thus predicts that for Jakarta „to become a Brussels of the East is no longer far-fetched" (Chongkittavorn 2011).

Indonesia has been widely highlighted as an emerging economy and power in the world. In the ADB list of countries leading to Asia's "rise" and "march to prosperity," Indonesia ranks 3rd behind the giants China and India. Together with Vietnam, it has been named the "rising global actor." Indonesian president Susilo Bambang Yudhoyono publicized in May 2011 to the Group G20 his country's national plan to become one of the world's top 10 economies by 2025. Indonesia has a 210-page blueprint on this.

Like its neighbor Malaysia, Indonesia has extensive natural resources, including crude oil, natural gas, tin, copper, and gold. Its major export commodities include oil and gas, electrical appliances, plywood, rubber, and textiles. Its GDP growth is solid – the annual rate was 6.1% in 2010, while it has been 5.7% on average since 2006. However, there is a major impediment to Indonesia being a true leader in global growth, and this is poor infrastructure, particularly in transport. According to OECD (2011), the weak transport infrastructure in Indonesia has hindered Indonesia's integration into regional production chains and its internal economic integration and development. It attributes the problems in transport to a combination of inadequate roads, ports and other physical infrastructure, together with weak regulatory policies, customs procedures and planning. A much more emotional commentary comes from Bambang Brodjonegoro, head of the Fiscal Policy Office at the Ministry of Finance, who said at a seminar in Hanoi: "To be frank, the bottleneck [stopping] our economic growth achieving 7% or higher is infrastructure, so it is a national priority" (Wright 2011).

On the positive side – that bodes well for the future – this weakness has been widely recognized by Indonesia's authorities. A number of important steps to promote more effective infrastructure development, including measures to encourage private-sector investment, improve customs procedures and combat corruption have recently been taken up by Indonesian government.

Improving poor infrastructure, particulary its roads is the Indonesian government's priority in its blueprint to become one of the world's 10 leading economies. In this, the government

intends to rely on the private sector for $100 billion and hopes it will soon win an investment grade sovereign rating to reduce borrowing costs. (The problem for a public-private partnership infrastructure program taking root has been the disputes over the rights to the land the highways will pass through.) Other priorities to achieve by 2025 include the improvement of human resources (currently only half of the state work force has primary education, and only eight percent has higher education); add value before export; achieve a five-fold rise in incomes from the USD 3,000 in the present to USD 15,000 in the futuure (that would equal to Estonian average income per person in 2008). How does the government build the needed infrastructure? At the moment, most investments come from private sector but the government plans more public-private partnerships, foreign investments (currently mostly Asian investors, but also Russia, have shown internest). Investors see string economic groth and increase of domestic demand. The kargest infrastructure projects include a bridže between the main islands of Java and Sumatra (across Sunda Strait), a new city close to the current capital, new highways in Papua and Sumatra. The greatest challenges are slow bureaucracy, local interests, some current legislature ja domestic politics including Islamic extremism.

In short, Indonesiahas a commodity-rich economy in a demographic sweet spot; it is a stable democracy with vibrant domestic consumption (Wright 2011).

Vietnam: A Closer Look

Vietnam with its economic growth and development can be highlighted in general as a country with a lot of potential for investment, trade and business. Its Communist government has achieved an impressive annual GDP growth rate of 7% over the past decade as it has moved from central planning towards a more market-based economy.[12]

Vietnam has already reached “lower-middle income” status, according to World Bank criteria, with an average GDP per capita of $1,200 per year. It has one of the fastest-growing middle classes in the region, according to the Asian Development Bank, which classifies those with consumption expenditures of $2–20 per person per day as middle class. Consequently, many multinational companies remain keen to tap into Vietnam’s consumer economy. As in China 15 years ago, the returning overseas Vietnamese are expected to lead Vietnamese economic recovery (Cheow 2004).

Vietnam’s appeal stems from its young, literate and numerate workforce, its favourable location between China and Southeast Asia and, crucially, its cheap wages – with factory workers paid around $100 a month, compared to $300 in southern China.

[12] The economic reforms initiated in 1986 to create a socialist-oriented market economy are widely known by its Vietnamese term *Đổi mới* (or Doi moi; renovation in English). Like the reforms initiated under perestroika, doi moi reforms have significantly reshaped the Vietnamese economy and society but unlike perestroika these have not challenged the authority and role of its communist party. The reforms were intended to dismantle the communist command economy. Nevertheless their impacts on wider economy and the Communist Party of Vietnam itself are remarkable.

Shoes and garments were Vietnam's two biggest exports in 2010, a year when Vietnam overtook China as the biggest single supplier of footwear to US sportswear brand Nike, according to the company's annual report. Vietnam's textile and garment industry is in the top five largest textile and garment exporting countries in the world. Vietnam is currently the second largest textile and garment exporting country to the US, and the third in Japanese market and European market. The industry is targeted to become a key economic industry in 2015. In addition to the contract manufacturers who make shoes, clothes and furniture for global brands, a growing number of electronics makers such as Canon, Intel and Panasonic have been setting up their own factories in Vietnam. Nokia is planning to open its first factory in Vietnam next year (Bland 2011).

However, that said, Vietnam is currently plagued by Asia's highest consumer inflation rate – its currency *dong* has lost more than 20 percent in value since mid-2008. While there is no scope here to go into reasons behind this probleem, it is remarked here that a lot in the future will depend on the ability and political will of the Vietnamese government to revamp its infrastructure and education system. In 2009, the response by the Vietnamese government to the inflation was a very big stimulus package (public infrastructure investment, temporary tax relief for individuals and companies, and lower interest rates), which was both criticized and applauded. In 2011, the government has quite reversed the earlier policy b establishing higher interest rates and promoting less public spending – applauded by the IMF, World Bank and Asian Development Bank but not so much b domiestic privae sector. Crucial is Vietnamese government's ability to negotiate the interests of the influential monetary institutions, its domestic interests and the trends at global markets. Furthermore, more broadly, Vietnam will need to beef up its institutions and governance if it is to create the right preconditions for continuing longer-term growth. This may be problematic. Opinion is divided over where the country is now heading. Optimists believe the growth will continue whatever, and some well-placed policies are all that is needed to repair what is really just a crisis of confidence. The pessimists say big reforms are needed to rethink the way things are done to cut out waste and generate jobs, and to give the vibrant private sector more room to grow (Leithead 2011). In both cases, the next 10-20 year perspective looks very strong according to a presentation based on a report on Vietnamese economy by Balder Vestad (2011) from the Royal Norwegian Embassy in Hanoi.[13]

[13] On the sidelines of the presentation, Balder Vestad, from the the Royal Norwegian Embassy in Hanoi, described the Norwegian policy on Vietnam as a mix of economic policies and pressures on improving human rights situation (such as freedom of social media, e.g. Facebook, or gender and gay/lesbian rights). In order to have more impact, Norway groups together with countries with similar profiles/agendas, such as Switzerland, New Zealand and Canada (Personal Communication, 14.10.2011 at Phan Châu Trinh University, Hoi An, Quảng Nam Province, Vietnam).

Conclusion

The report has shown that Southeast Asia has firmly established itself institutionally (as ASEAN) and in terms of strategic centrality to the actors in the world politics, economy and trade. ASEAN has become a regional organization with global and regional relevance. The emergence has been remarkabe particularly because different economies and political systems have been engaged. ASEAN has turned itself today into a grouping that makes decisions affecting the region and the world as well (Chongkittavorn 2011). Major developments have taken place in 2010 – that Cook (2011 July) calls the „banner year for ASEAN centrality“ – and more will happen in November, 2011, with the first East Asia Summit involving the participation of the US and Russian presidents, in addition to the Chinese president. Today, all the major powers in the Asia-Pacific accept the principle of ASEAN centrality in terms of formal regionalism and all have signed the ASEAN Treaty of Amity and Cooperation, a pre-requisite to receiving an ASEAN invitation to the EAS. ASEAN is now the convenor of the most important meeting of East Asian leaders (the ASEAN+3 process) and Asia-Pacific leaders (the EAS that includes India) and Asia-Pacific defence ministers (ADMM+8, including China).

It has been viewed for a long that in economics and trade, not politics and security, has ASEAN made most progress. ASEAN trade partners are outside the region and thus the ASEAN Free Trade Agreements have been viewed as more of investment agreements than as trade agreements. ASEAN regionalism contrasts with the EU in two ways. First, the share of intraregional trade and investment in ASEAN has been much lower than in the EU (or European Economic Community) since start. Second, intra-ASEAN trade has been essentially market-driven, rather than being the result of policy-driven discrimination in favor of intraregional economic interaction.

With economic recovery underway across the region, it is estimated that the GDP growth in six Southeast Asian countries (Indonesia, Malaysia, the Philippines, Singapore, Thailand and Vietnam) will average 6% annually over the 2011-2015 period, about the same level as in the 2003-2007 period. At the same time, regional integration in Southeast Asia has been strengthened in many areas both within ASEAN and in co-operation with neighbouring countries. The countries for further observations are Indonesia and Vietnam, both fast developing populous countries and pointed out as future global actors by influential monetary institutions. Indonesia is currently the most democratic of ASEAN countries and with the ASEAN secretariat located in Jakarta, it is politically influential within the regional block. Regarding the strong one-party state of Vietnam, it is important to observe the government policies since the latter is in a position to push the country in certain directions.

Sources

AFP (Jul 20, 2010) "US, Russia to join East Asia Summit" http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5h3xcrO8YSIm9-PeBMNAC-i5PMfcw (accessed 30.09.11)

Asian Development Bank (ADB) [2011] "Asia 2050: Realizing the Asian Century" http://www.adb.org/documents/reports/asia-2050/asia-2050.pdf

Bland, Ben (2011) „Vietnam: Wounded tiger," *Emerging Markets* Sept 24, 2011 http://www.emergingmarkets.org/Article/2903833/Asia/VIETNAM-Wounded-tiger.html (accessed 1.10.11)

Bersick, Sebastian & Paul Pasch (2007) "Southeast Asia: The Future of German Foreign Relations" Compass 2020, Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, http://www.fes.de/kompass2020/pdf_en/SoutheastA.pdf

Bloom, David E. and Jeffrey G. Williamson (1998) "Demographic Transitions and Economic Miracles in Emerging Asia," *The World Bank Economic Review* 12 (3), pp 419-455

Bower, Ernest and Lie Nathanael Santoso (2011) „18th ASEAN Regional Forum in Bali, Indonesia" 1.08.2011 http://csis.org/publication/18th-asean-regional-forum-bali-indonesia (accessed 11.09.2011)

Chanlett-Avery, Emma (2005) "Rising Energy Competition and Energy Security in Northeast Asia: Issues for U.S. Policy," *Congressional Research Service Report*, Washington, DC: The Library of Congress http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL32466.pdf (accessed 14.09.11)

Cheow, Eric Teo (2004) "China's Rising Soft Power in Southeast Asia," *Pac Net* 19A https://csis.org/files/media/csis/pubs/pac0419a.pdf (accessed at 14.09.11).

Chong, Liz (2011) „South-East Asia: Dusk to dawn," Emerging Markets (Euromoney Institutional Investor plc), 5.05.2011 http://www.emergingmarkets.org/Article/2816313/Asia/SOUTH-EAST-ASIA-Dusk-to-dawn.html (accessed at 12.09.11)

Chongkittavorn, Kavi (2010) **"**New intellectual leader emerges in ASEAN," New Asia Republic, July 13, 2010 http://newasiarepublic.com/?p=19482 (accessed 30.09.11)

Chongkittavorn, Kavi (2011) "OPINION: Asean day signals region's potential as key decisions loom," Aug 8, 2011 http://ph.news.yahoo.com/opinion-asean-day-signals-regions-potential-key-decisions-041002543.html (accessed 30.09.11)

Cook, Malcolm (2011 June) "ASEAN's Triumph," *Indo-Pacific Governance Research Centre: Policy Brief*, Issue No. 4 June 2011 http://www.adelaide.edu.au/indo-pacific-governance/policy/Malcolm_Cook.pdf (accessed 30.09.11)

Cook, Malcolm (2011 May) “The East Asia Summit: From Wen to Hu,” 17 May 2011 http://www.lowyinterpreter.org/post/2011/05/17/The-East-Asia-Summit-From-Wen-to-Hu.aspx

Cordenillo, Raul L. (2005) “The Economic Benefits to ASEAN of the ASEAN-China Free Trade Area (ACFTA),” *Studies Unit, Bureau for Economic Integration*, ASEAN Secretariat http://www.asean.org/17310.htm (accessed 14.09.11)

Davis, Bob (2011) “China's economic turning point,“*The Wall Street Journal*, 5.09.2011 http://www.theaustralian.com.au/business/economics/chinas-economic-turning-point/story-e6frg926-1226129432367 (accessed 12.09.11)

ESCAP (2010) “Asia Pacifice Trade and Investment Report 2010: Recent Trends and Developments,” New York: Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, http://www.unescap.org/tid/publication/aptir2590.pdf (accessed 1.10.11)

Goodman, Peter (2004) “Booming China Devouring Raw Materials: Producers and Suppliers Struggle to Feed a Voracious Appetite” Washington Post, 21.05.2004 (http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A43765-2004May20.htm accessed 15.09.11)

Goonan, M. (2011**) „**Anti-China protesters get the message“ in *Asia Times Online*, 1.09.11 http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/MI01Ae04.html (accessed10.09.11)

Huisken, Ron (2010) “ADMM+8: An acronym to watch” *East Asia Forum*, October 8th, 2010 http://www.eastasiaforum.org/2010/10/08/admm8-an-acronym-to-watch/ .

Kong, Bo (2010) "The Geopolitics of the Myanmar-China Oil and Gas Pipelines,“ in *Pipeline Politics in Asia: The Intersection of Demand, Energy Markets, and Supply Routes*, , Seattle, Washington Seattle, Washington: National Bureau of Asian Research Special Report, http://www.nbr.org/publications/specialreport/pdf/Free/SR23_Pipeline_Politics.pdf

Labita, Al (2011) „Oil-deals backdrop to Aquino-Hu summit**,“** 17.08.11 http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/MH17Ae01.html (accessed 10.09.11)

Leithead, Alastair (2011) „Vietnam vows change to build modern economy: Analysis,“ 12 January 2011 BBC News http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-12168737 (accessed 1.10.2011)

Luhulima, C.P.F. (2011) „Looking towards a third Bali summit“ *The Jakarta Post* 01.19.2011 http://www.thejakartapost.com/news/2011/01/19/looking-towards-a-third-bali-summit.html (accessed 29.09.11)

Noer, John with David Gregory (1996) “Chokepoints: Maritime Economic Concerns in Southeast Asia, Washington: Institute for National Security Studies, National Defense

University http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf&AD=ADA319445

OECD (2011) "Southeast Asian Economic Outlook 2011," Paris: OECD Development Centre, http://www.oecd.org/dataoecd/50/20/46338931.pdf

Plummer, Michael G. (2006) "The ASEAN Economic Community and the European Experience," *Working Paper Series on Regional Economic Integration No. 1*, Office of Regional Economic Integration, Asian Development Bank

Roughneen, Simon (2011) "Burma in the Crosshairs as US, China & India Jostle for Asian Influence," The Irrawaddy, Oct 11, 2011 http://www.irrawaddy.org/article.php?art_id=22236 (accessed 12.10.11)

Sim, Edmund W. (2008) "Introduction to the ASEAN Economic Community,"

Hunton & Williams LLP, Singapore http://www.asil.org/aseanevent/Sim_Intro_to_ASEAN.pdf (accessed 12.09.11)

Terada, Takashi (2011) „ASEAN's talk shop function and US engagement," 10.08.11 http://www.eastasiaforum.org/2011/08/10/asean-s-talk-shop-function-and-us-engagement/ (accessed 11.09.11)

The Economist 2004) „Shipping in South-East Asia: Going for the jugular", 10.06.2004 http://www.economist.com/node/2752802 (accesse 15.09.11)

US Department of State (2009) "United States Accedes to the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia," Bureau of Public Affairs, Office of the Spokesman, July 22, 2009, http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2009/july/126294.htm (accessed 30.09.11)

US Congress (2006) *China-Southeast Asia Relations: Trends, Issues, and Implications for the United States*, Report, Washington, DC: The Library of Congress (http://www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA462476&Location=U2&doc=GetTRDoc.pdf accessed 11.09.11)

Vestad, Balder (2011) "Vietnam: a wounded tiger? An introduction to Vietnam's current macroeconomic situation," Presentation delivered 14.10.2011 at Phan Châu Trinh University, Hoi An, Quảng Nam Province, Vietnam

Wattanapruttipaisan,Thitapha (2006) "Priority Goods Sector In ASEAN+8: Development Patterns and Trade Performance," a background paper for Second Consultative Meeting for the Priority Integration Sectors (COPS II), Studies Unit, Bureau for Economic Integration and Finance, Jakarta: ASEAN Secretariat

Wright, Chris (2011) „Indonesia sizes up infrastructure hurdale," *Emerging Markets*, May 5, 2011, http://www.emergingmarkets.org/Article/2819637/Asia/Indonesia-sizes-up-infrastructure-hurdle.html

Lisa 3

Taustamaterjal: Aasia piirkonna majanduse arengu mõjud keskkonnale

Margit Aav[1]

Eesmärk ja ulatus

- Taustamaterjali eesmärk on anda ülevaade Aasia piirkonna majanduse arengu mõjudest keskkonnale ning tuua välja Aasia piirkonna kriitilised keskkonnaprobleemid.
- Ülevaade on abiks Eesti Aasia suunalise välispoliitika stareegia väljatöötamisel.
- Aasia ei ole homogeenne regioon sisaldades äärmuseid – rikkad ja vaesed, maapiirkonnad ja suurlinnad, sisemaa ja rannaäärne ala, põllunduslikud ja tööstuslikud piirkonnad, arenenud ja arenevad piirkonnad. Mõnedel puhkudel on erinevused riikide vahel, mõnedel juhtudel on vastandlikud tingimused ka ühe ja sama riigi sees. Ehkki majanduse arengust tingitud keskkonnamõjud on Aasia piirkonnas suures plaanis sarnased, keskendub taustamaterjal Ida-Aasiale[2], Kagu-Aasiale[3] ja Lõuna-Aasiale[4].

Sissejuhatus

Aasia regiooni, täpsemalt Ida-, Kagu- ja Lõuna-Aasia piirkonna keskkonda mõjutavad samaaegselt nii majanduse kiire areng ja laialt levinud vaesus, kui ka rahvastiku kiire juurdekasv. Keskkonna probleemid on seotud loodusressurssidega ning ulatuvad õhu-, maa- ja veesaastest metsatustumise[5], kõrbestumise ja ülepüügini.

Aasia keskkonnaprobleemide kujundajatena on olulised nii piirkonna majanduse arengu kui ka üleilmastumisega kaasnevad tegurid – elatusstandardi tõus ja muutunud toidu tarbimise harjumused (suurenev liha-, piima-, puuvilja- ja köögiviljade nõudlus), suurenev ressursi- ja energiavajadus ning merealade ja rannaäärsete ökosüsteemide kahjustumine aga ka Aasia kiire muutumine maakera tootmistegevuse piirkonnaks, taristu kui nõrk lüli tootmise ja

---

[1] Margit Aav on Tallinna Ülikooli Riigiteaduste Instituudi magistrant
[2] Hiina, Jaapan, Mongoolia, Põhja-Korea ja Lõuna-Korea.
[3] Brunei, Kambodža, Indoneesia, Laos, Malsisia, Myanmar, Filipiinid, Singapur, Tai ja Vietnam.
[4] Bangladesh, Bhutan, India, Maldiivid, Nepaal, Sri Lanka, Afganistan, Iraan ja Pakistan.
[5] Inglise keeles *deforestation*. Säästva arengu sõnaseletusi. Laetud Internetist 03.06.2011, aadressilt http://www.seit.ee/sass/?ID=1&L_ID=233.

turustamise vahel, põllumajandussaaduste tootmine ja eksport, maaressursi kokkuostmine, investeeringud kaevandussektorisse ning illegaalne kauplemine loodusvaradega.[6]

Ehkki keskkonnaga seotud probleemid ei ole uus teema, muutub enamik neist järjest kriitilisemaks. ÜRO Keskkonna- ja Arengukomisjon toonitas juba 1987. aastal ilmunud aruandes „Meie ühine tulevik“[7] ehk nn Brundtlandi Raport, et ökosüsteemide (sh loodusliku metsa ja märgala) kadumine, õhu ja vee kvaliteedi halvenemine ning kasvav tarbimise ja prügi hulk on muutnud inimesed ja ökosüsteemid järjest haavatavamaks. Kogu regioon on silmitsi väljakutsega – ehkki looduse säilitamine on oluline, tuleb piiratud loodusressursi abil siiski püüda vaesust leevendada ja inimeste elustandardit parandada.

Piirkonna majanduse kiire areng on tuginenud loodusvarade kasutamisele ning oleneb otseselt toormaterjali kasutuselevõtust ja töötlemisest ning majandustegevuse käigus tekkivate jäätmete haldamisest.

Aasia Arengupanga hinnangute kohaselt kahekordistub areneva Aasia[8] energia tarbimine aastaks 2030 (3,227 miljonilt tonnilt õliekvivalentilt 2006. aastal 6,325 miljoni tonni õliekvivalendini 2030. aastal) ning suurima panuse tarbimise kasvu panustavad Hiina ja India. Enamus energiavajaduse suurenemisest tuleneb eeldatavalt kiirest majanduse kasvust ja kiiresti suureneva rahvastiku nõudluse kasvust[9]. Energiavajaduse suurenemine suurendab fossiilkütuste kasutamist[10] ning see toob omakorda kaasa õhusaaste ja kasvuhoonegaaside emissiooni suurenemise. Kasvuhoonegaaside emissiooni peetakse üheks kliima muutuseid kiirendavaks teguriks.

Kliima muutuste mõju väljendub temperatuuri tõusu, sademete hulga muutuse, sagenevate mussoonvihmade, mereveetaseme tõusu, üleujutuste ning troopiliste tsüklonite näol – üle 85% vahemikus 2000-2009 toimunud looduskatastroofidest on aset leidnud Aasia ja Vaikse ookeani piirkonnas. Kogu Aasia ja Vaikse ookeani piirkonnas on kliima muutustel suurim

---

[6] Zbicz, D., C. (2009). *Asia's Future. Critical Thinking for a Changing Environment.* Woodrow Wilson International Center for Scholars. Laetud Internetist 17.06.2011, aadressilt http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Asias%20Future1.pdf: 5.

[7] UN Commission on Environment and Development. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. Laetud Internetist 03.06.2011, aadressilt http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm

[8] Rahvusvahelise energiaagentuuri liigituse kohaselt loetakse arenevaks Aasiaks Afganistani, Bangladeshi, Bhutani, Brunei Darussalami, Kambodžiat, Hiina Rahvavabariiki, Fidži saari; Prantsuse Polüneesiat, Indiat, Indoneesiat, Kiribatit, Põhja-Koread, Laost, Malaisiat, Maldiive, Mongooliat, Myanmari, Nepali, Uus-Kaledooniat, Pakistani, Paapua Uus-Guinead, Filipiine, Samoad, Singapuri, Salomoni saari, Sri Lankat, Taid, Tongat, Hiina Taipeid, Vietnami ja Vanuatut.

[9] Asian Development Bank. (2009). *Energy Policy.* Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://www.adb.org/Documents/Policies/Energy-Policy/W-Paper-Energy-Policy.pdf: 14-15.

[10] Aden, N., Friedley, D., Zheng, N., Environmental Energy Technologies Division of the Ernest Orlando Lawrence Berkeley National Laboratory. (2009). China's Coal: Demand, Constraints, and Externalities. Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://china.lbl.gov/publications/china%E2%80%99s-coal-demand-constraints-and-externalities

mõju just eeskätt Kagu-Aasias ja Lõuna-Aasias. Kliimamuutustega kaasnevad nii majanduslikud kui ka sotsiaalsed tagajärjed, sh keskkonnapõgenikud.[11]

Aasia riikide kiiret kasvu toetav majanduspoliitika on ignoreerinud keskkonnale tekitatavat kahju ning tähelepanuta on jäetud loodusliku mitmekesisuse säilitamine. Keskkonna kahjustustest täpset ülevaadet saada on siiski raske, kuna avalik teave ei ole tihti usaldusväärne.[12] Erinevat liiki ressursse haldavad tihti erinevad ametkonnad ning teave sektori- või piiriülese mõju kohta on puudulik. Vaid väheste Aasia riikide ametkonnad on võimelised olukorda terviklikult hindama ning ühe sektori arengut teise sektori heaolust lähtuvalt korraldama. Vaatamata mitmetele rahvusvahelistele kokkulepetele takistavad huvide konfliktid, läbipaistmatu poliitika, õigusaktide ebamäärasus, puudulikud andmed ning võimekuse puudumine, riikidevahelist tõhusat koostööd.[13]

Tõhusat keskkonnakorraldust segab ka korruptsioon ja kohaliku võimu tahe – reeglid küll on, kuid tihti need ei toimi, kuna võimuesindajaid seovad kokkulepped või muud kohustused[14]. Kui sotsiaalsed tagajärjed ja muutus majanduslikus efektiivsuses on koheselt tuntavad, siis keskkonnale tekitatud kahjulik mõju võib lühiperspektiivis märkamatuks jääda.

Rahvaarvu suurenemine, tootmise hoogustumine, kiire majanduskasv, rahvusvaheline kaubandus ning elatustaseme tõus mõjutavad oluliselt Aasia looduslikult mitmekesist keskkonda. Probleemide lokaalne käsitlemine ei lahenda olukorda vaid nihutab kahjukeskme teise piirkonda. Nii suurendab näiteks veenõudliku vilja sisseostmine tootjapiirkonna enese toidujulgeolekut[15]. Ökosüsteemide ja ressursi omavahelise seotuse tõttu võivad otsused ja sekkumised tuua kaasa soovimatuid tagajärgi ning ühe piirkonna ressursikasutuse otsused mõjutavad koheselt muude ressursside kasutamist või muid piirkondi. Nii hoogustas näiteks Hiinas ja Tais kehtestatud metsaraie keeld metsatustumist Laoses, Myanmaris ja Kambodžas[16].

---

[11] Asian Development Bank. (2011). *Climate Change and Migration in Asia and the Pacific.* Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/7C240AE3C0B2EE0949257830001BB23B-Full_Report.pdf: 2.

[12] Lanham, F. Asia Society. (29.10.2009). *A Mixed Record on Environmental Progress.* Laetud Internetist 18.08.2011, aadressilt http://asiasociety.org/policy/environment/mixed-record-environmental-progress

[13] Kobayashi, J. (2009). "Making the Connections: Water, Forests, and Minerals Exploitation in South and Southeast Asia." In *Exploiting Natural Resources: Growth, Instability, and Conflict in the Middle East and Asia.* eds. Richard Cronin and Amit Pandya, Henry L. Stimson Center: Washington, DC: 49–62.

[14] VietNamNet. (25.01.2006). *Cleanup key to healt in 'cancer village'.* Laetud Internetist 18.08.2011, aadressilt http://english.vietnamnet.vn/social/2006/01/535938/

[15] Inglise keeles *food security*. Säästva arengu sõnaseletusi. Laetud Internetist 22.08.2011, aadressilt http://www.seit.ee/sass/?ID=1&L_ID=378

[16] Zbicz, D., C. (2009). *Asia's Future. Critical Thinking for a Changing Environment.* Woodrow Wilson International Center for Scholars. Laetud Internetist 17.06.2011, aadressilt http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Asias%20Future1.pdf: 9.

Majanduse arengu kontsentreerumine Aasia piirkonna linnadesse on kaasa toonud lauslinnastumise.[17] Linnastumine võib mastaabisäästu abil aidata valitsusel sotsiaalseid teenuseid, prügimajandust ning vee-, kanalisatsiooni- ja energiavarustust korraldada kuid kui linnastumine toimub sellise kiirusega, nagu Aasias, võib sellega kaasneda pigem üldine korraldamatus, slummide teke ning poliitiline ebastabiilsus, mis kaasnevate sotsiaalsete probleemide tõttu negatiivset keskkonnamõju veelgi teravdab.[18]

Loodusvaradel põhineva majanduskasvu keskkonnamõju hindamisel võib probleemid tinglikult jagada ressursipõhiselt: veeprobleemid, maaprobleemid, metsaprobleemid ja õhusaaste lisaks aga ka prügimajanduse, merekeskkonna ning teadus- ja arendustegevusega kaasnevad probleemid.

Veeprobleemid

Piisav veevarustus on üks Aasia suurimaid väljakutseid. Suurenev veenõudlus on tingitud suurest rahvaarvust, suurenevast linnastumisest ning majanduslikust ja sotsiaalsest arengust.

Aasia piirkonnas (eeskätt Kagu-Aasias ja Indias) asuvad mitmed suurel määral vett tarbivad tootmisharud – kõrgtehnoloogia ja tekstiili tootmine.[19] Kuna Aasia majandus sõltub aga oluliselt põllumajandusest ning seega ka kastmissüsteemidest, on just selles sektoris veenõudlus kõige suurem. Aasia olulisim toiduaine riis on januseim teravili – ühe kilogrammi riisi kasvatamiseks on tarvis 1550-2000 liitrit vett.[20]

Veekasutust illustreerib Iraani näide, kus ligikaudu 94% vee kogutarbimisest moodustab põllumajanduses kasutatav vesi. Joogivesi moodustab ligikaudu 5% vee kogutarbimisest ning tootmissektori veekulu jääb 1% juurde. 55% vajalikust veeressursist saadakse põhjaveest. Ülejäänu vajaminevast veest moodustab pinnavesi, mida juhitakse tammide ja kastmissüsteemidega.[21]

---

[17] Seitse kümnest maailma megalinnast asuvad Aasias. The Megacities project. Laetud Internetist 28.08.2011, aadressilt http://www.megacitiesproject.org/

[18] Zbicz, D., C. (2009). *Asia's Future. Critical Thinking for a Changing Environment.* Woodrow Wilson International Center for Scholars. Laetud Internetist 17.06.2011, aadressilt http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Asias%20Future1.pdf: 9.

[19] Morrison, J., Morikawa, M., Murphy, M., Schulte, P. Pacific Institute. (2009). *Water Scarcity & Climate Change: Crowing Risks for Businesses & Investors.* Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://www.pacinst.org/reports/business_water_climate/full_report.pdf: 1, 22.

[20] Chellaney, B. (2011). *Water. Asia's new Battleground.* Georgetown University Press, Washington D.C: 35.

[21] National Climate Change Office, Department of Environment, Islamic Republic of Iran. (2003). *Initial National Communication to United Nation Framework Convention on Climate Change.* Laetud Internetist 27.08.2011, aadressilt http://unfccc.int/resource/docs/natc/iranc1.pdf: 65.

Osad Aasia piirkonnad kannatavad nii veekülluse kui ka veepuuduse all. Bangladeshi edela osas valitseb äärmine veepuudus, mis mõjutab oluliselt põllumajanduse tootlikkust. Samas katavad mussooniaegsed üleujutused keskmiselt 20,5% riigi territooriumist.[22]

Himaalaja liustikud, mis varustavad veega seitset Aasia suurimat jõge – Ganga, Indus, Brahmaputra, Salween, Mekong, Yangtze ja Huang He – on puhta vee allikaks ligikaudu miljardile inimesele. Viimase kümnendi jooksul on kliimamuutustest tulev liustike taandumine tõstnud küsimuse alla veega kindlustatuse tuleviku. Energia ja Ressursi Instituudi hinnangul on kõik Himaalaja liustikud kliimamuutustest tulenevalt sulamas ning liustike kadumise võimalikuks ajaks on pakutud aastat 2035.[23] Üheks kliimamuutuste käimalükkavaks teguriks on keskkonnasaaste.

Täiendavaks probleemiks on vee ebaefektiivne kasutamine – enam kui 80% Aasias tarbitud veest kasutatakse põllumajanduses, millest hinnanguliselt 60-70% läheb puudulike kastmissüsteemide tõttu raisku juba enne kasutussevõtmist.[24]

Lisaks põllumajandusele mõjutavad regiooni veevarustust reovesi, tootmisjäägid (sh kemikaalsed), kaevandustööd ja patogeeniline saaste. Patogeenilist saastet on leitud mitmetest Aasia piirkonna siseveekogudest.[25]

ÜRO Keskkonnaprogrammi hinnangul kannatavad juba täna mitmed Aasia piirkonna riigid, sh Bangladesh, India, Pakistan ja Põhja-Korea[26] veepuuduse all. Kliimamuutused võivad teravdada veeressursiga seotud pingeid mitmes Aasia riigis. Kasvav konkurents veeressursi jagamisel on ohuks nii majanduse arengule kui ka julgeolekule.[27]

Maaprobleemid

Maa kogus Aasias on piirkonna suurt rahvaarvu arvestades väike (ligikaudu 60% maakera inimestest kasutab 30% maakera maa-alast) ning haritava maa osakaal selles on veelgi väiksem. Toidujulgeoleku kindlustamiseks sõltuvad Aasia riigid sarnaselt teistele riikidele eeskätt maakasutusest.

---

[22] Mirza, M.Q., (2002). *Global Warming and Changes in the Probability of Occurence of Floods in Bangladesh and Implications, Global Environmental Change*: 127-138.
[23] Environmental News Network. (11.11.2008). *Himalayan glaciers may dissapear by 2035.* Laetud Internetist 18.08.2011, aadressilt http://www.enn.com/ecosystems/article/38627.
[24] New Agriculturist. *Water supply: the world's next challenge.* Laetud Internetist 18.08.2011, aadressilt http://www.new-ag.info/98-3/debate.html.
[25] Shukla., S., K. (12.11.2009). *Indian River Systems and Pollution.* Encyclopedia of the Earth. Laetud Internetist 16.08.2011, aadressilt http://www.eoearth.org/article/Indian_river_systems_and_pollution?topic=58075
[26] UN Environmental Programme (UNEP), GRID Arena. Freshwater: Asia and the Pacific. Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://www.grida.no/publications/other/geo3/?src=/geo/geo3/english/303.htm.
[27] Intergovernmental Panel for Climate Change. (2001). *Climate Change 2001 – Impacts, Adaptation and Vulnerability, Contribution of Working Group II to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press, USA & UK: 1032.

Maa viljakust mõjutavad nii metsatustumine kui ka erosioon ja kõrbestumine. Olulise panuse maa viljakuse säilimisse või raugemisse annavad põllumajanduses kasutatavad taimekaitsevahendid, väetised ja tehnoloogia. Veeressursi ebamõistlik kasutus ning puudulikust kastmisest tulenev sooldumine, saaste ja üleväetamine mõjutavad mitte ainult konkreetse maaharija saagikust vaid ka ümberkaudse põllumaa kvaliteeti.

Maa kvaliteedi halvenemine on üks tõsiseim Aasia piirkonna majanduse arenguga kaasnevatest probleemides, mis ohustab nii piirkonna toidujulgeolekut, inimeste elukeskkonda kui ka kogu piirkonna jätkusuutlikkust.

Biokütuse tootmine/kasutamine aitab küll kaasa fosiilkütuste kasutamisega seotud keskkonnaprobleemide leevendamisele (eeskätt kasvuhoonegaaside vähendamine) mõjutades samas põllumajanduse maa- ja veeressursi kasutust ning seeläbi kohalikku toidujulgeolekut. Erinevalt bioetaanooli tootmiseks kasutatava toorme kasvatamisest ei eelda biodiisli toorme kasvatamine niisutussüsteemide olemasolu. Sellegipoolest on järjest väheneva viljaka maaressursi kasutamine kütuse toorme kasvatamiseks, tõsiseks ohuks üleilmsele toidujulgeolekule.

2008. aasta toidukriisist ning pidevast toiduhindade tõusust[28] ajendatuna üritavad riigid kindlustada ennast sõltumatu pikaajalise toiduvarustatusega, mida ei ohustaks riigi enda järjest vähenevad loodusressurssid ega maailma toiduturu ebastabiilne olukord – kõikumine nii pakkumistes kui ka hindades. Plahvatuslikult kasvanud nn maa krabamise[29] tehingute hulk, kus arenenud riigid ja hargmaised ettevõtjad ostavad kokku või rendivad arenguriikidelt põllumajanduslikku maad, ei ole puutumata jätnud ka Aasiat.

Rahvuvahelise Toidupoliitika Uuringute Instituudi hinnangu kohaselt on Aasia riikidest põhilisteks piiriülese maa kokkuostjateks Hiina, India, Jaapan, Malaisia ja Lõuna Korea. Hiina, kui mastaapseima maasse investeeria puhul, on maa krabamine üheks põhiliseks uue geopoliitilise diplomaatia ning valitsuse agressiivse välisinvesteeringute strateegia *"Go Abroad"* osaks. Strateegia näeb ette koostöölepingute sõlmimist põllumajanduseks sobivat viljakat maad omavate „sõbralike riikidega", vastu pakub Hiina tehnoloogilist abi, koolitusi ning taristulahendusi.[30]

Välisinvesteeringute põhilisteks sihtmärkideks Ida-, Kagu- ja Lõuna-Aasia piirkonnas on Kambodža, Indoneesia ja Pakistan.[31] Maa krabamisega kaasnevaks suurimaks riskiks on põllumaad müüva või rendile andva riigi enda toidujulgeolek.

---

[28] Shah, A. (10.08.2008). *Global food crisis 2008.* Laetud Internetist 15.08.2011, aadressilt http://www.globalissues.org/article/758/global-food-crisis-2008#Foodpricesoroverpopulation.
[29] Inglise keeles *land grabbing.*
[30] Grain. (2008). *The 2008 Land Grab for Food and Financial Security*. Laetud Internetist 20.08.2011, aadressilt http://www.grain.org/briefings_files/landgrab-2008-en.pdf: 3
[31] ibid

Metsaprobleemid

Piirkonna metsanduse suurimaks probleemiks on majanduse arenguga kaasnev kasvav puidumaterjali vajadus. Aastatel 1981-1990 raiuti aastas kogu piirkonnas keskmiselt 3,9 miljonit hektarit metsa. Majanduse arengust tingitult tähendas see raiutud metsa kahekordistumist võrreldes 1976-1981 statistikaga.[32]

Metsatustumisel on mitmed majanduslikud põhjused: viljaka maa nõudlus põllumajanduses, taristu (teed, rajatised, jms) ja järjest suurenevale elanikkonnale elukeskkonna rajamiseks, tööstusliku tooraine saamiseks või ekspordiks. Levinud on illegaalne metsaraie.

Aasia, kelle metsakaotus 1990-tel oli ligikaudu 600 000 hektarit aastas deklareeris 2,2 miljoni hektarilist aastast juurdekasvu perioodil 2000-2010. Radikaalse muutuse põhjuseks oli Hiina suuremahuline taasmetsastamine, mis kaalus üles ka Kagu- ja Lõuna-Aasia jätkuva metsatustumise.[33] Piirkonna suurimad puidu eksportijad on Kagu-Aasias paiknevad Indoneesia, kelle maa-alast kolmandik oli 2000. aasta seisuga puidutöötlejate hallata, Malaisia ja Myanmar.[34]

Ehkki ametlik metsanduspoliitika riigiti erineb, on korruptsioon üheks siduvaks probleemiks loodusvarade, sh metsa majandamisel. Jätkusuutmatu metsanduspoliitika seob ka sõjalise valitsuse või kontrolliga riike – Myanmari, Pakistani, Indoneesiat (president Suharto perioodi järgselt küll pisut vähem), Laost, Kambodžat ja Vietnami. Laoses näiteks kontrollivad kolm sõjaväe juhitavat äriühingut puidutöötlemise lubade jaotamist. Lubade saajate hulka kuulub suurel hulgal välisettevõtjaid, eeskätt Hiinast, Indiast, Taist, ja Vietnamist. Ebaseaduslikke raieõigusi seaduslikeks fabritseerides jõuab illegaalselt raiutud metsamaterjal nõrga järelvalvega riigist kõrvalasuvatesse naaberriikidesse. Pärast 1990-tel toimunud poliitilist reformi on just Hiina ning vähemal määral ka India muutunud põhilisteks Kagu-Aasia loodusvarade (sh metsamaterjali) tarbijateks.[35]

---

[32] Regional Resource Center for Asia and the Pacific. United Nations Environment Programm. *Asia-Pacific Environment Outlook.* Laetud Internetist 13.08.2011, aadressilt http://www.rrcap.unep.org/apeo/Chp1c-forest.html.

[33] Food and Agricultural Organisation of the UN (FAO). (2010). *Global Forest Resources Assessment 2010. Main report.* Laetud Internetist 20.08.2011, aadressilt http://www.fao.org/docrep/013/i1757e/i1757e.pdf: xvi.

[34] Cronin, R., Pandya, A., (2009). *Exploiting Natural Resources. Growth, Instability, and Conflict in the Middle east and Asia.* The Henry L. Stimson Center. Laetud Internetist 03.06.2011, aadressilt http://www.stimson.org/images/uploads/research-pdfs/Exploiting_Natural_Resources-Chapter_5_Cronin.pdf: 65-67.

[35] ibid

Õhusaaste

Õhu saastatus linnapiirkondades, eeskätt suurlinnades ja nende ümber, on oluliselt kasvanud ning põhiliseks saaste põhjustajaks on majanduse arenguga kaasnenud suurenenud energia tarbimine.

Aasia suurlinnadele iseloomulik aerosoolide ja saasteainete põhjustatud sudu ning tööstusjääkidest tingitud õhusaaste kahjustavad inimeste tervist, põllumajandust, samuti ökosüsteeme tervikuna. Kasvav õhusaaste koosmõjus metsatustumisega võib muuta perioodiliste mussoonvihmade intensiivsust, mis omakorda mõjutab kogu piirkonna põllumajandust.

Õhu kvaliteet on oluline mitte ainult otseselt tervisele ja ökosüsteemidele avaldatava mõju tõttu, vaid ka kliima mõjutajana. Ehkki kliimamuutuste põhjuste kohta on vastukäivaid arvamusi, peetakse kasvuhoonegaaside mõju üheks kliimamuutuste põhjustajaks.

Areneva majandusega Aasia riikidel on oluline osa kahe põhilise kasvuhoonegaasi – musta süsiniku ja süsinikdioksiidi – emissioonis. Nii tuleb näiteks 25-30% atmosfääris leiduvast mustast süsinikust puidu põletamisest, põllumajandusest ja söega kütmisest Indias ja Hiinas[36], ning süsinikdioksiidi emiteerimises on Hiina[37] läbi teinud 171%-lise kasvu aastast 2000, olles tänaseks kindlalt esimesel kohal. Ehkki kasvuhoonegaaside mõju ei ole vaid lokaalne, kinnitab ÜRO keskkonnaprogrammi läbiviidud uurimus, et näiteks musta süsiniku emiteerimise piiramine vähendab nii enneaegsete surmade kui ka põllumaa seisukorra halvenemist eelkõige just Kagu-Aasias ja Lõuna-Aasias.[38]

Kliima muutustega kaasnev mereveetaseme tõus on tõsiseks ohuks Aasia piirkonnale kuna hinnanguliselt 40% Aasia elanikkonnast (ligikaudu 2 miljardit) elab 60 km raadiuses rannajoonest. Konkurents kahanevate loodussvarude pärast võib kujuneda konfliktseks ning juhtimatu migratsioon võib kogu regioonis ebastabiilsust tekitada.[39]

Hiljutine uuring, mis hõlmas 136 sadamalinna, kinnitas, et rannaäärsete alade üleujutuste korral kannavad kõige suuremat kahju arenevate riikide elanikud ja vara, seda eriti Ida- ja

---

[36] Science Daily (24.03.2008). *Black Carbon Pollution Emerges As Major Player in Global Warming.* Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://www.sciencedaily.com/releases/2008/03/080323210225.htm

[37] The Guardian. (31.01.2011). *World carbon dioxide emissions data by country: China speeds ahead of the rest.* Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/jan/31/world-carbon-dioxide-emissions-country-data-co2#data

[38] UN Environmental Programme (UNEP). (2011). *Integrated Assessment of Blak Carbon and Tropospheric Ozone: Summary for Decision Makers*. Laetud Inernatist 28.09.2011, aadressilt http://www.unep.org/dewa/Portals/67/pdf/Black_Carbon.pdf: 16-17.

[39] High Representative and the European Commission. (2008). *Climate Change and International Security.* Laetud Internetist 13.09.2011, aadressilt http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/reports/99387.pdf: 7.

Lõuna-Aasias.[40] Kümnest piirkonna rahvastatumast linnast viis – Mumbai, Guangzhou, Shanghai, Ko Chi Minh City ja Kolkata – asuvad ohustatud piirkonnas rannajoone, jõe või delta vahetus läheduses.[41]

Ökosüsteeme negatiivselt mõjutavad kliimamuutused ja saaste toovad kaasa keskkonnapõgenike probleemi. Aasia Arengupanga uurimuse kohaselt on just Lõuna-Aasias asuvad Bangladesh ja Maldiivid lisaks Vaikses ookeanis asuvale Tuvalule piirkonnad, kust kliimamuutused inimesi esimesena ümber asuma sunnivad.[42]

Prügimajandus

Linnastumine, linnade areng ning inimeste elatustaseme tõus ja muutunud tarbimisharjumused on viimase paarikümne aastaga tööstusriikide olmeprügi hulka kolmekordistunud. Inimeste sissetulek on korrelatsioonis nende tekitatud prügiga[43] ning elatustaseme tõus kasvatab olmeprügi (sh ohtlikke aineid sisaldavad elektroonikajäätmed jms) hulka ka arenevates riikides.

Oluline hulk olmeprügist toodetakse Aasia suurlinnades – Nepaalis toodetakse 80% kogu riigi prügist pealinnas Katmandus, 60% Hiina prügist toodetakse riigi suurtes ja keskmise suurusega linnades. Vähem linnastunud piirkondades on prügimajandus reeglina halvemini organiseeritud. Nõrk prügimajandus tähendab jäätmete kuhjumist, nende põletamist, matmist ning õhu-, maa- ja veeressursi saastumist. Lisaks keskkonnakahjuste tekitamisele on nõrk prügimajandus ka üheks haiguste põhjustajatest.

Kui praegu toodab keskmine Hiina linnakodanik ligikaudu 440 kg prügi aastas, siis 2020. aastaks, kui Hiina linnades elab hinnanguliselt 860 miljonit inimest, on linnavõimude majandada 400 miljonit tonni prügi aastas. Riikide jõudlus on erinev ning nii suudab Indoneesia pealinn Jakarta, kus elab ligi 8,8 miljonit inimest, korjata kokku vaid 66% tekitatud prügist.[44]

---

[40] Nicholls, R.J. et al. (2008). *Ranking Port Cities with High Exposure and Vulnerability to Climate Change: Exposure Estimates.* Environment Working Paper No. 1. ENV/WKP (2007)1. Paris: OECD.
[41] The World Bank. (2010). *Climate Risks and Adaption in Asian Coastal Megacities.* Laetud Internetist 27.06.2011, aadressilt http://siteresources.worldbank.org/EASTASIAPACIFICEXT/Resources/226300-1287600424406/coastal_megacities_fullreport.pdf: xi.
[42] Asian Development Bank. (2011). *Climate Change and Migration in Asia and the Pacific.* Laetud Internetist 27.09.2011, aadressilt http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/7C240AE3C0B2EE0949257830001BB23B-Full_Report.pdf: 20.
[43] Agamuthu, P., Fauziah, K.M., Noorazamimah, A. (2007). *Sustainable Waste Management – Asian Perspectives.* Laetud Internetist 12.08.2011, aadressilt http://www.swlf.ait.ac.th/IntlConf/Data/ICSSWM%20web/FullPaper/Session%20I/1_03%20_Invited%20Talk_Dr.P.Agamuthu_.pdf: 16-17.
[44] ibid

Kiire majanduskasv ja tööstuse areng on kaasa toonud järjest suureneva tööstusprügi (sh ohtlike jäätmete) hulga. Vananenud tootmisseadmed, prügitöötlussüsteemi puudumine ning nõrk regulatsioon ja järelevalve on vaid mõned põhjused, miks tööstusprügi keskkonda ohustab.

Lisaks Aasia enda prügile eksporditakse piirkonda arenenud riikide prügi (eeskätt kahjulikke aineid sisaldavaid elektroonikajäätmeid) ning seda hoolimata rahvusvahelistest kokkulepetest[45], mis sellist tegevust keelavad. Suurimaks elektroonikajäätmete eksportijaks on USA ning suurimateks vastuvõtjateks Aasias on Hiina (Guiyu, Shantou regioonis) ja India (Delhi ja Bangalore).[46]

Merekeskkond

Aasia regioonil on ulatuslik rannajoon ning üle poole Aasia neljast miljardist elanikust elab rannaäärses piirkonnas. Hinnanguliselt poole miljardi inimese sissetulek ja toidulaud Aasias sõltub kalavarudest ning Aasias asuvad ka kolmteist maailma kahekümnest suuremast kalandusriigist. Majanduse kiire arenguga kaasnev loodusvarade nõudluse suurenemine mõjutab oluliselt Aasia rannaäärseid ja mereala ökosüsteeme.[47]

Enamus põllumajanduses tekkivatest heitvetest, tööstusjääkidest ning linnasaastest jõuab ookeani. Saaste levimine ja kalade ülepüük põhjustavad kalade ja muude mereliikide elupaigaks sobimatute hapnikuvaeste „surnud tsoonide“ teket rannaäärsetes vetes ning meres. Tohutud meduusiparved täidavad teiste liikide poolt tühjaks jäetud ala tõkestades tööstuse tegevust ning ohustades ujujaid ja sukeldujaid.

Mangroovipuud on Aasia rannaalade oluliseks osaks pakkudes puidumaterjali, elupaika kaladele ja koorikloomadele ning kaitstes rannaäärset piirkonda erosiooni eest. Indoneesia, Malaisia, Bangladesh ja India, kus kasvab enamik maailmas leiduvatest mangroovipuudest, on viimase kolmekümne aasta jooksul metsaraie tõttu kaotanud ligi kolmandiku puudest. Mitmed riigid on kehtestanud mangroovipuude raiepiirangud, kuid nende rakendamine on olnud puudulik.[48]

---

[45] UN Environment Program. (1992). *Basel Convention on the control of transboundary movements of hazardous wastes.* Laetud Internetist 19.08.2011, aadressilt http://www.basel.int/Portals/4/Basel%20Convention/docs/text/BaselConventionText-e.pdf.

[46] Luther, L. US Congressional Research Service. (27.09.2010). *Managing Electronic Waste: Issues with Exporting E-Waste.* Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://www.fas.org/sgp/crs/misc/R40850.pdf: 2-3.

[47] Zbicz, D., C. (2009). *Asia's Future. Critical Thinking for a Changing Environment.* Woodrow Wilson International Center for Scholars. Laetud Internetist 17.06.2011, aadressilt http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Asias%20Future1.pdf: 17.

[48] Zbicz, D., C. (2009). *Asia's Future. Critical Thinking for a Changing Environment.* Woodrow Wilson International Center for Scholars. Laetud Internetist 17.06.2011 aadressilt http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Asias%20Future1.pdf: 12-13.

Saaste ja kliimamuutused on põhjustanud paljude korallriffide seisukorra halvenemise, eeskätte nende, mis asuvad rahvastatud keskuste läheduses. Kuuest maailma korraliregioonist on just Kagu-Aasias asuvad korallid kõige rohkem ohustatud – 95% korallriffidest on ohustatud ning 50% puhul on ohustatuse tase kõrge või väga kõrge.[49]

Teadus- ja arendustegevus

Aasia arenenud riigid on viimastel aastatel oluliselt suurendanud investeeringuid teaduse ja tehnoloogia arengusse. Ehkki investeeringute eesmärgiks on väiksema ressursinõudlusega tehnoloogia väljatöötamine, ei ole arenduste keskkonnaohutus piisavalt kindlalt tagatud. Kuna areng toimub kiiresti, on tehniline järelevalve tihti puudulik ning potentsiaalne keskkonnaohu risk suur.[50]

Biotehnoloogiasektori investeeringute kasvult on piirkonna edukamateks riikideks India, Hiina, Singapur, Korea ja Jaapan[51] ning põhisuundadena domineerivad investeeringud meditsiinilisse biotehnoloogiasse ning põllumajanduslikku biotehnoloogiasse.

Ehkki uue tehnoloogia väljatöötamise eesmärgiks on majanduse arengu toetamine ning sotsiaalsetele probleemide (haiguste levik, toidujulgeolek) lahendamine, kaasneb biotehnoloogia arenguga mitmeid potentsiaalseid keskkonnariske. Nii ei ole näiteks biotehnoloogiliste teadusarenduste tulemusena aretatud uute liikide (ainuüksi Hiinas on aretatud 140 erinevat geneetiliselt muundatud põllukultuurisorti) ja biotehnoloogiliste protsesside kõrvalproduktide mõju ökosüsteemidele ning keskkonnale tervikuna tänaseks veel selge.[52] Ka nanotehnoloogiliste osakeste õhku paiskumise, sissehingamise või läbi naha imbumise võimalike tervistkahjustavate mõjude uurimine on alles algstaadiumis.[53]

---

[49] Burke, L., Reytar, K., Spalding, M., Perry, A. World Resource Institute. (2011). *Reefs at Risk. Revisited.* Washington DC. Laetud Internetist 17.06.2011, aadressilt http://pdf.wri.org/reefs_at_risk_revisited.pdf: 3.

[50] Zbicz, D., C. (2009). *Asia's Future. Critical Thinking for a Changing Environment.* Woodrow Wilson International Center for Scholars. Laetud Internetist 17.06.2011, aadressilt http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Asias%20Future1.pdf: 18-20.

[51] Grant Thornton, BioAsia. (2011). The *Asian Promise. Key trends and alliances in biotechnology duing 2010.* Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://www.wcgt.in/html/assets/Whitepaper_BioAsia2011TheAsianPromise.pdf

[52] Zbicz, D., C. (2009). *Asia's Future. Critical Thinking for a Changing Environment.* Woodrow Wilson International Center for Scholars. Laetud Internetist 17.06.2011, aadressilt http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Asias%20Future1.pdf: 18-20

[53] ibid.

Kokkuvõtteks

Loodusvaradel põhinev Aasia regiooni kiire majanduskasv mõjutab piirkonna keskkonda negatiivselt – põllumajandusliku maa üleharimisega kaasnev viljaka maa tagavara vähenemine, joogivee reostus ja tagavarade ammendumine, õhu ja merekeskkonna reostus ning ülepüük, puudulik prügimajandus ja metsaraie ning sellega kaasnevad pinnaseerosioon ja kõrbestumine. Nimetatud probleemid, mis mõjuvad negatiivselt piirkonna keskkonnale, ohustavad lisaks ka regionaalset ja piiriülest julgeolekut ning stabiilsust.

Aasia loodusvarade järjekindla vähenemise ja kahjustumise põhjuseks on arenev tööstus ning toormaterjali- ja energianõudlus. Üleilmastumine on loonud heitliku rahvusvahelise keskkonna, mis hõlmates majanduslikku integreerumist ja regionaliseerumist, tekitab samas ka killustatust ja konflikte ning jõukeskuste nihkeid.

Majanduse kiire areng, rahvastiku kasv ning inimeste tarbimisharjumuste muutumine on niigi tihedalt asustatud Aasia muutnud mudelpiirkonnaks, kus saab testida ressursi jätkusuutlikku kasutamist ning tootmisest ja tarbimisest tekkiva prügi majandamist. Jätkuvalt kasvav tootmine, tarbimine ning nii ühest kui ka teisest tekkiva prügi hulga suurenemine koos majanduse arengust tuleneva maa- vee- ja õhukvaliteedi halvenemisega kahjustab Aasia regiooni ökosüsteeme.

Loodusressursside ebaadekvaatse või jätkusuutmatu kasutamise põhjused ja probleemid on piirkonnaüleselt pigem sarnased kui erinevad ning põhilised erinevused tulenevad ressursivarude omapärast või riigi arengutasemest. Ressursirikkad arenevad riigid kasutavad oma varasid majanduse hoogustamiseks kuid lühinägelikud lahendused panevad neid arenenud riikidega võrreldes pigem kaitsetusse olukorda.

Et nõudluse ja hindade tõusust võimalikult suurt kasu lõigata on mitmed Aasia valitsused (või ka kohaliku tasandi ametivõimud) langetanud keskkonnaohutuse seisukohast kahtlase väärtusega otsuseid eelistades loodusressursi ülekasutamist keskkonna jätkusuutlikule arengule. Ressursirikaste arengumaade lühinägelik mõtlemine on tekitanud nii ajalises kui ka geograafilises mõttes kaugeleulatuvat kahju keskkonnale ning ohu loodusressursside (eeskätt puhas vesi ja viljakas maa) ammendumiseks.

Kasutatud materjalid

Säästva arengu sõnaseletusi. Laetud Internetist 03.06.2011, aadressilt http://www.seit.ee/sass/?ID=1&L_ID=233.

Zbicz, D., C. (2009). *Asia's Future. Critical Thinking for a Changing Environment.* Woodrow Wilson International Center for Scholars. Laetud Internetist 17.06.2011, aadressilt http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Asias%20Future1.pdf.

UN Commission on Environment and Development. (1987). *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. Laetud Internetist 03.06.2011, aadressilt http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm.

Asian Development Bank. (2009). *Energy Policy*. Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://www.adb.org/Documents/Policies/Energy-Policy/W-Paper-Energy-Policy.pdf.

Aden, N., Friedley, D., Zheng, N., Environmental Energy Technologies Division of the Ernest Orlando Lawrence Berkeley National Laboratory. (2009). China's Coal: Demand, Constraints, and Externalities. Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://china.lbl.gov/publications/china%E2%80%99s-coal-demand-constraints-and-externalities.

Asian Development Bank. (2011). *Climate Change and Migration in Asia and the Pacific.* Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/7C240AE3C0B2EE0949257830001BB23B-Full_Report.pdf.

Lanham, F. Asia Society. (29.10.2009). *A Mixed Record on Environmental Progress.* Laetud Internetist 18.08.2011, aadressilt http://asiasociety.org/policy/environment/mixed-record-environmental-progress.

Kobayashi, J. (2009). "Making the Connections: Water, Forests, and Minerals Exploitation in South and Southeast Asia." In *Exploiting Natural Resources: Growth, Instability, and Conflict in the Middle East and Asia*. eds. Richard Cronin and Amit Pandya, Henry L. Stimson Center: Washington, DC: 49–62.

VietNamNet. (25.01.2006). *Cleanup key to healt in 'cancer village'*. Laetud Internetist 18.08.2011, aadressilt http://english.vietnamnet.vn/social/2006/01/535938/.

The Megacities project. Laetud Internetist 28.08.2011, aadressilt http://www.megacitiesproject.org/.

Morrison, J., Morikawa, M., Murphy, M., Schulte, P. Pacific Institute. (2009). *Water Scarcity & Climate Change: Crowing Risks for Businesses & Investors.* Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://www.pacinst.org/reports/business_water_climate/full_report.pdf.

Chellaney, B. (2011). *Water. Asia's new Battleground.* Georgetown University Press, Washington D.C: 35.

National Climate Change Office, Department of Environment, Islamic Republic of Iran(2003). *Initial National Communication to United Nation Framework Convention on Climate Change.* Laetud Internetist 27.08.2011, aadressilt http://unfccc.int/resource/docs/natc/iranc1.pdf: 65.

Mirza, M.Q., (2002). *Global Warming and Changes in the Probability of Occurence of Floods in Bangladesh and Implications, Global Environmental Change*: 127-138.

Environmental News Network. (11.11.2008). *Himalayan glaciers may dissapear by 2035.* Laetud Internetist 18.08.2011, aadressilt http://www.enn.com/ecosystems/article/38627.

New Agriculturist. *Water supply: the world's next challenge.* Laetud Internetist 18.08.2011, aadressilt http://www.new-ag.info/98-3/debate.html.

Shukla., S., K. (12.11.2009). *Indian River Systems and Pollution.* Encyclopedia of the Earth. Laetud Internetist 16.08.2011, aadressilt http://www.eoearth.org/article/Indian_river_systems_and_pollution?topic=58075.

UN Environmental Programme (UNEP), GRID Arena. Freshwater: Asia and the Pacific. Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://www.grida.no/publications/other/geo3/?src=/geo/geo3/english/303.htm.

Intergovernmental Panel for Climate Change. (2001). *Climate Change 2001 – Impacts, Adaptation and Vulnerability, Contribution of Working Group II to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press, USA & UK: 1032.

Shah, A. (10.08.2008). *Global food crisis 2008*. Laetud Internetist 15.08.2011, aadressilt http://www.globalissues.org/article/758/global-food-crisis-2008#Foodpricesoroverpopulation.

Grain. (2008). *The 2008 Land Grab for Food and Financial Security*. Laetud Internetist 20.08.2011, aadressilt http://www.grain.org/briefings_files/landgrab-2008-en.pdf: 3.

Regional Resource Center for Asia and the Pacific. United Nations Environment Programm. *Asia-Pacific Environment Outlook.* Laetud Internetist 13.08.2011, aadressilt http://www.rrcap.unep.org/apeo/Chp1c-forest.html.

Food and Agricultural Organisation of the UN (FAO). (2010). *Global Forest Resources Assessment 2010. Main report.* Laetud Internetist 20.08.2011, aadressilt http://www.fao.org/docrep/013/i1757e/i1757e.pdf: xvi.

Cronin, R., Pandya, A., (2009). *Exploiting Natural Resources. Growth, Instability, and Conflict in the Middle east and Asia.* The Henry L. Stimson Center. Laetud Internetist

03.06.2011, aadressilt http://www.stimson.org/images/uploads/research-pdfs/Exploiting_Natural_Resources-Chapter_5_Cronin.pdf: 65-67.

Science Daily (24.03.2008). *Black Carbon Pollution Emerges As Major Player in Global Warming.* Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://www.sciencedaily.com/releases/2008/03/080323210225.htm.

The Guardian. (31.01.2011). *World carbon dioxide emissions data by country: China speeds ahead of the rest.* Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/jan/31/world-carbon-dioxide-emissions-country-data-co2#data.

UN Environmental Programme (UNEP). (2011). *Integrated Assessment of Blak Carbon and Tropospheric Ozone: Summary for Decision Makers.* Laetud Inernatist 28.09.2011, aadressilt http://www.unep.org/dewa/Portals/67/pdf/Black_Carbon.pdf.

High Representative and the European Commission. (2008). *Climate Change and International Security.* Laetud Internetist 13.09.2011, aadressilt http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/reports/99387.pdf.

Nicholls, R.J. et al. (2008). *Ranking Port Cities with High Exposure and Vulnerability to Climate Change: Exposure Estimates.* Environment Working Paper No. 1. ENV/WKP (2007)1. Paris: OECD.

The World Bank. (2010). *Climate Risks and Adaption in Asian Coastal Megacities.* Laetud Internetist 27.06.2011, aadressilt http://siteresources.worldbank.org/EASTASIAPACIFICEXT/Resources/226300-1287600424406/coastal_megacities_fullreport.pdf: xi.

Agamuthu, P., Fauziah, K.M., Noorazamimah, A. (2007). *Sustainable Waste Management – Asian Perspectives.* Laetud Internetist 12.08.2011, aadressilt http://www.swlf.ait.ac.th/IntlConf/Data/ICSSWM%20web/FullPaper/Session%20I/1_03%20_Invited%20Talk_Dr.P.Agamuthu_.pdf.

UN Environment Program. (1992). *Basel Convention on the control of transboundary movements of hazardous wastes.* Laetud Internetist 19.08.2011, aadressilt http://www.basel.int/Portals/4/Basel%20Convention/docs/text/BaselConventionText-e.pdf.

Luther, L. US Congressional Research Service. (27.09.2010). *Managing Electronic Waste: Issues with Exporting E-Waste.* Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://www.fas.org/sgp/crs/misc/R40850.pdf.

Burke, L., Reytar, K., Spalding, M., Perry, A. World Resource Institute. (2011). *Reefs at Risk. Revisited.* Washington DC. Laetud Internetist 17.06.2011, aadressilt http://pdf.wri.org/reefs_at_risk_revisited.pdf.

Grant Thornton, BioAsia. (2011). The *Asian Promise. Key trends and alliances in biotechnology duing 2010.* Laetud Internetist 28.09.2011, aadressilt http://www.wcgt.in/html/assets/Whitepaper_BioAsia2011TheAsianPromise.pdf.

Lisa 4

Euroopa Liidu poliitika Aasia suunal

Madli Tikerpuu[54]

Euroopa Liidu (EL) poliitikast Aasia suunal võib läbi aja välja tuua erinevaid EL-i olulisi koostöö valdkondi. Mõningad, mida võiks välja tuua on: kaubandus, inimõigused, olulisus aidata riikidel areneda avatud ühiskonna suunas (eeskätt Hiina), haridus ja teadus ning keskkond. Kuna EL-l on palju valdkondi, milles tehakse Aasiaga kui regiooniga ning riikidega koostööd, ei võimalda käesoleva paberi maht neid kõiki kajastada, seetõttu toob autor välja mõned olulisemad.

Esimese dokumendi, kus tõstatatakse vajadus pöörata Euroopa Liidu pilk Aasiasse kui regiooni, võib leida 1994. aastast, kui Komisjon esitas Nõukogule teatise[55] Aasia suunaliseks strateegiaks. Enne üldist Aasia suunalist strateegiat omas EL regioonis kogemusi, mis põhinesid bilateraalsetel suhetel mitmete riikide- ja regioonidega "Kaubanduse ja Koostöö Kokkulepete"[56] raames. Alates 1994. aastast keskendus Euroopa Liit nii üldisematele Aasia suunalistele strateegiatele kui ka spetsiifilisematele riikide suunalistele strateegiatele.

1994. aasta Komisjoni Aasia suunalise strateegia teatises Nõukogule toodi välja organisatsioon vajadus pöörata Aasiale senisest suuremat tähelepanu. Eelkõige oli see vajalik, et tugevdada majanduslikku kohaolekut Aasias säilitamaks juhtivat rolli maailmamajanduses. Kohalolek Aasias pidi aitama Euroopal kindlustada enda huvide arvesse võtmise regioonis 21.sajandi alguses. Üldised eesmärgid hõlmasid endas liidu majandusliku kohaoleku tugevdamist Aasias, stabiilsusesse panustamist läbi rahvusvahelise koostöö ja arusaamise edendamise, vähemõjukate riikide ja regioonide majandusliku arengu edendamist Aasias, demokraatia ja õigusriigi arendamist ja konsolideerimist ning inimõiguste ja fundamentaalsete õiguste austamist Aasias.

Uus strateegia nõudis kõikehõlmavat lähenemist, mis pidi sisaldama nii poliitiliste, majanduslike kui ka teiste valdkondade koostöö aspekte. Vajalikuks peeti sügavamat ja laiemat dialoogi nende Aasia riikidega, kes olid valmis panustama rahu ja stabiilsuse säilitamisse nii regioonis kui ka globaalselt. Relvastuskontrolli ja massihävitusrelvade leviku problemaatika olid sealkohal olulise tähtsusega nagu ka inimõiguste teema. Olulisena nähti

[54] Madli Tikerpuu Tallinna Ülikooli Riigiteaduste Instituudi doktorant
[55] "Communication from the Commission to the Council. Towards a New Asia Strategy"
[56] "Trade and Cooperation Agreement"

ka EL suhete tugevdamist regionaalsete ja subregionaalsete julgeoleku foorumitega, eriti olulise tähtsusega oli antud teemal ASEAN.

EL nägi vajadust pöörata suuremat rõhku turu avamisele kaubandusele nii toodete kui teenuste osas, sealhulgas peeti vajalikuks panna paika prioriteetsed sektorid majanduslikuks koostööks. Organisatsioon nägi endal ka rolli aitamaks Hiinat, Indiat, Vietnami ja Pakistani integreeruda avatud, turumajandusel põhinevasse maailmakaubanduse süsteemi. Proaktiivse majandusliku koostöö olulisteks partneriteks EL-ga peeti Ida- ja Kagu Aasiat. Vaesusega võitlemisel nähti vajadust keskenduda nendele riikidele, kus on populatsiooni hulgas kõige suuremad vaesuse probleemid: Hiina, Mongoolia, Kambodža, Laos, Vietnam, India, Bangladesh, Bhutan ja Nepal ning Afganistan ja Birma, kui poliitilised tingimused seda lubavad.

Läbi aastate on eesmärgid laias laastus samad püsinud, lisandunud on teemasid vastavalt maailmapoliitikas aktuaalsetele probleemidele. Üldiselt on EL peamised eesmärgid olnud EL poliitilise ja majandusliku kohaloleku tugevdamine regioonis ja enda profiili tõstmine Aasias võrdväärsele tasemele suurenenud EL kaaluga globaalsel areenil.

Hilisematest dokumentidest (2001 Komisjoni Aasia suunalise strateegia teatises Nõukogule[57], 2004.a Strateegia Paber[58]) võib kokkuvõtvalt välja tuua järgnevad EL-i põhimõtted: nii EL kui Aasia partnerite huvides on edendada rahu ja julgeolekut globaalsel tasandil, pöörata tähelepanu globaalsetele keskkonnaalastele väljakutsetele ning vaesusele kui globaalsele probleemile ja epideemiatele (kus HIV ja AIDS on eriti olulise tähtsusega), tugevdada WTO rolli regioonis, täiendavalt tuleks vähendada nii tollimaksudest tulenevaid kui ka muid takistusi kaubavahetuse soodustamiseks (mh integreerida Hiina WTO-sse) ning töötada kliimamuutuste probleemidega.

2007. aasta strateegia dokument[59] oli juba väljaarenenum ning seega sisaldas ka juba spetsiifilisemaid eesmärke. Kolm prioriteeset valdkonda, kus EL nägi enda olulist rolli, olid: 1) regionaalse integratsiooni toetamine läbi ASEM[60], ASEAN[61], ja SAARC[62]'i, kus peamise eesmärkide täitmise vahendina nähti dialooge; 2) poliitikal ja oskusteabel põhinevat koostööd keskkonna, energia, kliimamuutuse, kõrghariduse ja uurimisinstituutide toetamise, piiriülese koostöö ja loomade ning inimeste tervise probleemide teemal; 3) kodust lahkuma sunnitud inimeste toetamine. Siiski ei jäetud strateegiast välja ka teisi varasemates programmides ning strateegiates olulisteks peetud valdkondadevahelisi küsimusi (inimõigused, demokraatia, hea

[57] "Communication from the Commission. Europe and Asia: Strategic Framework for Enhanced Partnerships"
[58] "Strategy Paper and Indicative Programme for Multi-Country Programme in Asia 2005-2006"
[59] "Regional Programming for Asia Strategy Document 2007-2013"
[60] Asia- Europe Meeting- EL liikmesriigid, Komisjon, Brunei, Hiina, Indoneesia, Jaapan, Korea, Malaisia, Filipiinid, Singapur, Tai, Vietnam.
[61] Association of South East Asian Nations- Brunei, Burma/Myanmar, Kambodža, Indoneesia, Laos, Malaisia, Filipiinid, Singapur, Tai, Vietnam.
[62] South Asian Association for Regional Cooperation- Afganistan, Bangladesh, Bhutan, India, Maldiivid, Nepaal, Pakistan, Sri Lanka

valitsemine, keskkond, HIV/AIDS), mille käsitlemisel nähti vahenditena temaatilisi programme.

Järgnevalt vaatab autor spetsiifilisemalt EL poliitikat Hiina ja India suunas, kuna need on EL-le ühed edukamad ja olulisemad partnerriigid Aasias. Lisaks on need kaks tõusvat jõudu Aasias ning maailmas. Kindlasti on oluline vaadata ka EL poliitikat Kagu-Aasia suunal, kuna see on märkimisväärselt suur osa Aasiast.

Eestil on võimalik võtta India ja Hiina ning Kagu-Aasia juhtumeid kas edukate või ebaõnnestunud näidetena, mis annab võimaluse õppida EL-i õnnestumisest ja/või vigadest. Kuna EL paneb mõlema riigiga partnerluse arendamisele suurt rõhku, on Eestil siinkohal võimalik panustada EL poliitikasse nimetatud riikide suunas.

Seega võiks nimetatud riikide EL suunalisest poliitikast saada mõtteid Eesti Aasia suunalisele poliitikale ning sobivuse korral leida võimalusi panustamaks EL-i poliitika rakendamisse.

EL poliitika Hiina suunal

Kuigi suhted Hiinaga said alguse 1975. aastal ning 1985. aastal lõid EL ja Hiina "Kaubanduse ja Koostöö Kokkulepe,"[63] sai sügavam koostöö alguse alles 2007. aasta läbirääkimistel, mis edendati "Partnerluse ja Koostöö Kokkuleppeni."[64] Kui 1975. aastal oli EL ja Hiina vahel "Kaubanduse Kokkulepe"[65], siis 1985. aastaks oli seda arendatud kaubanduse ja majandusliku koostöö kokkuleppeni.[66] Nimetatud dokumendis kiitsid mõlemad pooled heaks võrdsuse põhimõtte ning vastastikuselt lubati edendada ja tugevdada kahe osapoolevahelist kaubandust ja aidata kaasa majandusliku koostöö stabiilsele laienemisele. Alates 1990. aastast on koostööd arendatud erinevate valdkondadeni läbi erinevate poliitikadokumentide, strateegiapaberite, dialoogide ja tippkohtumiste.

1995. aasta Komisjoni teatises Nõukogule[67] toodi välja EL huvid Hiina suunal: jagatud globaalsed ja regionaalsed huvid, jagatud huvid globaalsetes küsimustes (Hiina peaks olema kaasatud jätkusuutliku arengu ja keskkondlike küsimuste ning teadusalase koostöö dialoogidesse ja koostöösse), globaalne majanduslik stabiilsus (mida mõjutab Hiina suurus ja mõju maailmakaubandusele), võistluslikkus (Euroopa turu võistluslikkus globaalsel skaalal sõltub maailma kõige dünaamilisemate turgude olemasolust). Nagu EL-ile omane, siis polnud ka selles dokumendis inimõiguste ja fundamentaalsete vabaduste edendamise teemat välja jäetud.

[63] "Trade and Cooperation Agreement"
[64] "Partnership and Cooperation Agreement"
[65] "Trade Agreement"
[66] "The 1985 Agreement on Trade and Economic Cooperation between the European Economic Community and the People's Republic of China"
[67] "Communication of the Commission: A Long Term Policy for China-Europe Relations"

Hilisemates dokumentides (2001, 2006, 2007-2013 Strateegia Paber)[68] on toodud välja sügavdatud dialoogi aspekt inimõigustes, kaubanduse ja majanduslikus koostöös, Hiina toetamine avatud ühiskonna suunas, Hiina integreerimine maailmamajandusse ja EL profiili tõstmine Hiinas. Kindlate valdkondade reguleerimiseks nägi EL olulist rolli rahvusvahelistel organisatsioonidel. WTO roll oli oluline kaubandussuhetes ja ÜRO roll inimõiguste teemal.

EL pani olulist rõhku suhete arendamisele kolmel peamisel eesmärgil: edendada arenguriikide jätkusuutlikku majandust ja sotsiaalset arengut, arenguriikide integreerimine maailma majandusse ja vaesuse vähendamine.

Aastal 2010 oli EL Hiinale teine suurim kaubanduspartner, samuti oli Hiina EL-le teine kaubanduspartner moodustades 13.9% kaubavahetusest (Tabel 1). Praeguseks on regulaarsete poliitiliste-, majanduslike- ja kaubandusdialoogide kõrval mitmeid erinevaid valdkonnapõhiseid dialooge ja kokkuleppeid alates keskkonnapoliitikast kuni kultuurini.

EL poliitika rakendamine

Siinkohal oleks otstarbekas välja tuua mõningad näited, mida ja kuidas EL on oma poliitilistes dokumentides toodud eesmärkide rakendamiseks ette võtnud. Kuna EL-l on palju erinevaid projekte ja programme Hiina suunal, ei ole mõistlik ega otstarbekas neid kõiki välja tuua ega loetleda. Selle asemel toob autor välja poliitika rakendamise meetmed valdkondades ja teemades, mida võib erinevaid dokumente läbi töötades pidada EL-le olulisemateks.

1) Inimõigused

EL peamine vahend inimõiguste edendamiseks Hiinas on konstruktiivsed dialoogid. Teemat arutatakse nii poliitilise dialoogi raamistikus kui ka spetsiifilisemas Inimõiguste Dialoogis[69]. Iga aasta toimub kaks seeriat dialooge, üks iga EL eesistujariigi ajal. See võimaldab EL-l suunata probleemseid küsimusi: surmanuhtlus, ümberõpe töö kaudu, etniliste vähemuste õigused, inimeste kodaniku- ja poliitilised õigused. Dialoogi tulemustena on nt toimunud ÜRO inimõiguste voliniku visiit Hiinasse, "ÜRO Kodaniku- ja Poliitiliste Õiguste Lepingu"[70] allkirjastamine, "ÜRO Sotsiaalse, Majanduslike ja Kultuuriliste Õiguste Lepingu"[71] allkirjastamine ja ratifitseerimine, vangide vabastamine, Komisjoniga koostööprojektide ettevalmistamine jne. Komisjon toetab "Inimõiguste Seminari"[72] Euroopa ja Hiina

[68] "Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. EU Strategy towards China: Implementation of the 1998 Communication and Future Steps for a more Effective EU Policy," "Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. EU-China: Closer partners, growing responsibilities", "China Strategy Paper 2007-2013"
[69] Human Rights Dialogue
[70] "UN Civil and Political Rights Covenant"
[71] "UN International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights"
[72] "EU-China Human Rights Seminar"

ekspertidele, et vahetada arvamusi ja kogemusi. Kõige olulisem välisabi projekt inimõiguste valdkonnas Hiinas on "EL-Hiina Õiguse- ja Kohtualase Koostöö Programm"[73], mis toetab õigusriigi tugevdamist Hiinas. Lisaks on EL-l projekte, mis toimuvad rohujuuretasandil.

2) Kaubandus- ja majandusalane koostöö 3) Hiina integreerimine maailma majandusse

2008. aastal lõid Euroopa Komisjon ja Hiina Riiginõukogu asepeaministri tasemel "Kõrgetasemelise Majanduse ja Kaubanduse Dialoogi"[74]. Nimetatud dialoog tegeleb küsimustega, mis on EL-Hiina kaubanduse ja majanduslike suhete jaoks strateegilise tähtsusega ja võimaldab progressi konkreetsetes valdkonnapõhistes dialoogides. Dialoog aitab teadvustada ühiseid probleemseid küsimusi investeeringute, turu juurdepääsu ja intellektuaalse omandi õiguste kaitsmises ning teistes kaubandusega seotud küsimustes.

EL toetas Hiina sisenemist WTO-sse, tuues argumendiks, et WTO Hiinata ei ole universaalse ulatusega. Hiina jaoks tähendas WTO-sse saamine olulist sammu maailmamajandusse integreerumisel. Kohustused, mis sellega Hiinale tulid, tagasid EL-i firmadele parema pääsu Hiina turule. Kuigi Hiinal on toimunud progress WTO liikmelisusest tulenevate kohustuste rakendamise osas, on siiski ka probleeme. Näiteks, ebaadekvaatne intellektuaalse omandi õiguste kaitsmine, industriaalsete poliitikate säilitamine, mis on diskrimineerivad välisfirmade suhted (eriti autode valdkonnas, teenuste valdkonnas- ehitus, pangandus, telekommunikatsioonid ja ekspressposti teenused.) Toormaterjalidele ligipääs on samuti suur probleem kaubanduse tõkestamisel.

EL on loonud ka projekti "*Understanding China,*" mille eesmärk on süvendada Euroopa äris teadmisi Hiinast. See võimaldab info levikut uurimustegevuse ja võrgustikkude valdkonnas Hiina teemal Euroopa äridele ja teaduslikele kogukondadele.

4) Hiina toetamine avatud ühiskonna poole püüdlemisel

EL ja Hiina edendavad seda kasutades vahetusprogramme ja pragmaatilist koostööd Hiina Majandusliku ja Sotsiaalse Nõukogu[75] ja Euroopa Majandusliku ja Sotsiaalse Komitee vahel[76]. Aitamaks Hiinal saada tervemaks ühiskonnaks, julgustas EL Hiinat ratifitseerima "UNESCO konventsiooni Kultuuriliste Väljendusvormide Mitmekesisuse Kaitsmise ja Edendamise"[77] teemal.

[73] "EU-China Legal and Judicial Co-operation Programme"
[74] "High Level Economic and Trade Dialogue"
[75] "China Economic and Social Council"
[76] "European Economic and Social Committee"
[77] "Convention on the Protection and Promotion of Diversity of Cultural Expressions"

5) EL profiili tõstmine Hiinas

EL profiili tõstmise alla Hiinas võib nii varjatult kui ka ilmsemalt tuua erinevaid EL projekte Hiina suunal. Kindlasti üks programm, mis kuulub nii selle eesmärgi kui ka inimressursside arendamise valdkonna alla on koostöö kõrghariduse sektoris. Aastal 2000 loodi EL-Hiina stipendiumi projekt, mille eesmärk oli tuua 2000 Hiina MA taseme üliõpilast Euroopa ülikoolidesse. Programm osutus edukaks ja 2005. aasta EL-Hiina tippkohtumisel avaldas Hiina huvi programmi progressi osas. Alates 2004. aastast on üle 500 ülikooli Erasmus Munduse programmi raames arendanud ligi 150 ühist MA ja PhD kursust, kus on osalenud üle 10000 üliõpilase ja 200 akadeemiku erinevates distsipliinides. 4- aastase projekti "EU Window" 2009-2013 eesmärk on arendada 200 Euroopa hiina keele kooliõpetaja ja 400 koolidirektori hiina keele oskust ja kultuurist arusaamist.

6) Teadus ja tehnoloogia, keskkond

Hiina ja EL on allkirjastanud "Teaduse ja Tehnoloogia Partnerluse Kava,"[78] mille eesmärgiks on täiendada ja tugevdada teadusalast koostööd.

Keskkonna-alane koostöö on hetkel üks valdkondi, mis on üks tähtsamaid teemasid EL-Hiina dialoogis. Tänu Komisjoni poliitilisele juhtimisele antud teemal rahvusvahelisel areenil, näeb Peking EL-i antud valdkonnas kui tugevat ja usaldusväärset partnerit saavutamaks jätkusuutlikku arengut. Lisaks on Komisjon toetanud erinevaid keskkonnateemalisi programme[79], kus on EL-l võimalus jagada oma teadmisi keskkonna kaitsmisel ja energia küsimustes.

EL poliitika India suunal

EL suhted Indiaga said alguse tunduvalt varem kui suhted Hiinaga. Kahe poole suhted lähevad tagasi 1960. aastatesse, mis arendati edasi 1993. aastal "Ühise Poliitilise Avaldusega[80]" ja 1994. aastal "Koostöö Kokkuleppega[81]." Eelpool nimetatud kokkulepe on täna seadusandlik raamistik koostööks ja poliitiliseks dialoogiks, mida arendatakse iga-aastaste tippkohtumistega ja regulaarsete ministrite ning eksperdi tasandite kohtumistega.

[78] "Science and Technology Partnership Scheme of the Ministry of Science and Technology of the People's Republic of China and The Commission of the European Community"
[79] "Programme on Economic Planning and Environmental Protection," "Environmental Television Project for China," EU and Chinese experts have carried out an in-depth study on "Energy Policy and Structure in the People's Republic of China"
[80] "The Joint Political Statement"
[81] "Cooperation Agreement"

1994. aasta kokkuleppes olid mõlemad pooled huvitatud tingimuste loomisest oluliseks arenguks kaubanduse ja tööstuse laiendamise valdkonnas, võttes arvesse kummagi riigi arenguvajadusi, investeeringute vooge, kommertslikke ja majanduslikke tingimusi vastastikuste huvide valdkondades ja kultuurilist koostööd. Kinnitati ka ÜRO põhikirjas olevate põhimõtete olulisust ning austust demokraatlike põhimõtete ja inimõiguste vastu. Hilisemates dokumentides on EL ja India partnerlust laiendatud erinevatesse valdkondadesse, nt rahvusvahelised poliitilised küsimused (globaalsed küsimused, regionaalne stabiilsus ja julgeolek), kaubandus- ja majanduslikud küsimused (täiendavate kaubaveo takistuste kõrvaldamine ja kaubanduse ning investeeringute reeglistiku arendamine) ning sotsiaalsfääri arengu ja põhiteenuste toetamine.

2007. aasta EL strateegia paber India suunal kehtestas prioriteedid nagu sotsiaalse sektori toetamine (tervis ja haridus), majandus, teadustegevus, kodanikuühiskond ja kultuurilised tegevused. Vähemtähtsate aladena ei nähtud ka keskkonna ja looduslike ressursside jätkusuutlikku kasutamist. Peamine tähelepanu oli siiski kaubandusel ja investeerimise kokkulepetel, transpordiläbirääkimiste lõpetamisel ja kliimamuutuste ühise programmi rakendamisel.

India sai EL-i strateegiliseks partneriks 2004. aastal, ühine tegevuse plaan[82] loodi 2005. aastal ning täiendati 2008. a. 2005. aastal oli India EL-le tähtsuselt 10. kaubanduspartner, moodustades 1.8% kaubavahetusest, samas kui EL oli India suurim kaubanduspartner moodustades viiendiku India kaubavahetusest. 2010. aasta seisuga oli India EL-le 8. tähtsaim kaubanduspartner, moodustades 2.4% EL kaubavahetusest (Tabel 1).

EL poliitika rakendamine

Siinkohal oleks otstarbekas välja tuua mõningad näited, mida ja kuidas EL on oma poliitilistes dokumentides toodud eesmärkide rakendamiseks on ette võtnud. Nagu Hiina puhulgi, ei ole mõistlik ega otstarbekas välja tuua ja loetleda kõiki Indiat puudutavaid projekte. Siinkohal lähtub autor samast põhimõttest, mil Hiina puhulgi, autor toob välja poliitika rakendamise meetmed valdkondades ja teemades, mida võib erinevaid dokumente läbi töötades pidada EL-ile olulisemateks.

1) Sotsiaalse sektori toetamine (tervis ja haridus)

Kuna India on maailmas HIV-i nakatunute seas 2009. aasta andmete põhjal nii HIV/AIDS surmade kui inimeste nakatumise poolest 3.kohal[83], pöörab EL suurt tähelepanu HIV/AIDS küsimusele. India valitsus on antud küsimuses algatanud “Rahvusliku Maapiirkondade

[82] “Joint Action Plan”
[83] https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html

Tervise Missiooni,"[84] mis rakendab valitsuse prioriteedid konkreetsetesse tegevuseprogrammidesse, mida EL toetab. EL HIV/AIDS vastane strateegia sisaldab endas riskide hindamist ja võimalusi HIV/AIDS ja teiste haiguste vastu võitlemisel.

Alates 2003. aastast on valitsusvälised organisatsioonid saanud €7.5 miljonit võitlemaks HIV/AIDS-iga. Nii rahvusvahelised kui ka kohalikud valitsusvälised organisatsioonid on rakendanud projekte, mille eesmärk on: riskirühmas noorteni jõudmine, eriti hõimu- ja maapiirkondade kogukondades; seksuaalsete vähemuste tervise ja sotsiaalsete vajaduste teadvustamine; HIV/AIDS ennetamine fertiilses eas naiste seas riigi kirdeosas; riskirühma kuuluvatele naistele seksuaalse ja reproduktiivse terviseteenuse võimaldamine; puudega ja HIV/AIDS nakatunud inimeste tõrjutuse käsitlemine; tervise õiguste ja vajaduste garanteerimine malaaria, tuberkuloosi ja HIV-i ohtlikes piirkondades elavatele inimestele.

EL toetab ka hariduse edendamist Indias, sh on India ka üks edukaimatest India Erasmus Munduse programmi riikidest. Aastatel 2004-2011 osales Erasmus Mundus MA programmis 1380 India üliõpilast, mis on MA tasemel Erasmus Mundus programmi suurim osalejate arv ühe riigi kohta.[85] Doktoriõppe tasemel osales 2010-2011 aastal 27 India tudengit, mis on samuti Eramus Munduse programmis suurim osalejate arv ühe riigi kohta.[86] Teadurite programmis osales Erasmus Munduse kaudu Indiast 129 inimest, mis on USA (293) ja Hiina (159) järel kolmas suurim osalejate arv.[87]

EL aitab ka India valitsusel saavutada eesmärke alghariduse ja kirjaoskamatuse valdkonnas. India valitsus on algatanud programmi alghariduse omandamiseks[88].

2) Kaubandus ja majandus

EL-India vahelist koostööd iseloomustavad jõulised ja korrapärased dialoogid Troika ministrite kohtumiste raames, vanem-ametnike kohtumised ja iga-aastased tippkohtumised. Lisaks on kokku lepitud info vahetuses, mis puudutavad erinevaid kaubanduse ja majanduse valdkondi.

Kuigi India ei ole kaugeltki suletud turg, nagu ta oli 20 aastat tagasi, hoiab ta endiselt olulisi tariifseid kui ka mittetariifseid tõkkeid, mis takistavad kaubavahetust EL-ga. India ja EL

[84] "National Rural Health Mission"

[85] http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/statistics/emmcscol_country_2004to2011.pdf

[86] http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/statistics/emjdschol_country_2010to2011.pdf

[87] http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/statistics/emscholars_country_2004to2009.pdf

[88] "National Programme for Universal Elementary Education (Sarva Shiksha Abhiyan)"

loodavad soodustada nii kaupade kui teenuste vahetust läbi "Vabakaubandus Kokkuleppe"[89], mille läbirääkimistega alustati 2007. aastal.

3) Teadustegevus

Formaalne koostöö teaduses ja tehnoloogias EL ja India vahel sai alguse 2001. aastal, kui pooled allkirjastasid kokkuleppe teaduse ja tehnoloogia alal[90]. Teadus ja arendustegevus mängib EL-India strateegilises partnerluses suurt rolli, selle olulisust on rõhutatud kahe riigi vahelistel tippkohtumistel. Kokkuleppe rakendamiseks on läbi viidud töötubasid, konverentse, sümpoosiume, seminare, uurimuslikke lähetusi, ühiseid uurimisprojekte, kogemuste vahetusi, jms. Eesmärgiks on ka India organisatsioonide osalemine Euroopa Tehnoloogiaplatvormide[91] töös.

EL-i poliitika Hiina ja India suunal põhineb tugevalt samadel põhimõtetel: rahvusvahelised normid- dialoogid ja koostöö erinevates valdkondades, mis on reguleeritud rahvusvaheliste institutsioonide poolt (iga-aastased tippkohtumised) ja mida juhivad moraalsed eesmärgid (nt inimõiguste arendamine).

EL poliitika Kagu-Aasia suunal

Komisjon tõi 2003. aasta teatises Nõukogule[92] välja kuus strateegilise tähtsusega põhimõtet ning meedet, mille abil edendada EL ja ASEANi ning EL ja Kagu-Aasia riikide vahelist koostööd:

Regionaalse stabiilsuse toetamine ja terrorismivastane võitlus- siinkohal nähakse ASEANi kui parimat võimalikku varianti rahu ja stabiilsuse tagamiseks regioonis. ASEANi ja ASEMi rolli nähakse kui raamistikku poliitiliste dialoogide juhtimiseks ja regionaalset integratsiooni puudutavate teadmiste pakkumiseks, kui vaja. Terrorismi osas on EL valmis toetama riike rahvusvaheliste terrorismivastaste meetmete kasutusele võtmisel.

Inimõigused, demokraatlikud põhimõtted ja hea valitsemine *(good governance)*- eelpool nimetatud on olulised kõikides ELi poliitilistes dialoogides ja arengukoostöös läbi konstruktiivse partnerluse loomise ASEANiga ja riikide valitsustega, mis põhinevad dialoogidel, julgustamisel ja efektiivsel toetusel.

Justiits- ja siseküsimustega tegelemine- eelnevalt nimetatud teemadel nähakse rolli ELi muutumisel piirkonnaks, mis põhineb vabadusel, õiglusel ja julgeolekul.

[89] "Free Trade Agreement"
[90] "European Community-India Science and Technology Cooperation Agreement"
[91] "European Technology Platforms"
[92] "A New Partnership with South-East Asia" Communication from the Commission http://eeas.europa.eu/library/publications/2004_seasia_en.pdf

Regionaalse kaubanduse ja investeerimissuhete dünaamilisemaks muutmine-

komisjon esitas dokumendis ettepaneku kaubavahetuse plaaniks, TREATI[93], mille roll seisnes kaubavahetuse ja investeeringute voogude lihtsustamises, turule ligipääsus ja investeeringutega seotud küsimustes kahe regiooni vahel.

Vähem jõukate riikide toetamise jätkamine- vaesuse vähendamine on EL-le oluliseks arenguprioriteediks, seega on oluline jätkata sotsiaalse infrastruktuuri tugevdamist, eriti tervise ja hariduse valdkonnas.

Dialoogi ja koostöö intensiivistamine kindlates poliitika valdkondades- see on oluline EL ja Kagu-Aasia suhete taaselustamisel. Olulised on majanduse ja kaubavahetuse küsimused, justiits- ja siseküsimused, teadus ja tehnoloogia, kõrgharidus ja kultuur, transport, energia, keskkond ja infoühiskond.

EL poliitika rakendamine

2007. aasta Aasia suunalises strateegiadokumendis[94] näeb EL näeb Kagu-Aasia suunalise poliitika rakendamiseks rolli ASEMil, SAARCil ja ASEANil.

ASEM

EL näeb ASEMit kui peamist multilateraalset kanalit Aasiaga suhtlemiseks, mis teadvustab poliitilisi, majanduslikke ja kultuurilisi küsimusi. Komisjon ei näe ASEMit kui tehnilise abi ja arenguabi koordineerimise mehhanismi. EL on ASEMi raames välja toonud kolm meedet regionaalse integratsiooni ja koostöö edendamiseks:

ASEM Dialogue Facility- selle roll on toetada dialooge valdkondades, mida Aasia riigid näevad vajalikuna. Dialoogide teemad sisaldavad a) majanduslikke ja finantsküsimusi, b) tööhõivet ja sotsiaalpoliitikat, c) keskkonda, d) arengukoostööd ja e) kultuurilise mitmekesisuse ja kultuuride vaheliste dialoogide edendamist.

ASEF[95] programm- programmi eesmärgiks on edendada intellektuaalset, kultuurilist ja inimeste vahetust Aasia ja Euroopa vahel. See aitab kaasa tsiviilühiskondade vahelistele vahetustele, valitsuste ja tsiviilühiskonna gruppide vaheliste sidemete soodustamisele, poliitilistesse dialoogidesse ja akadeemilistesse debattidesse panustamisse, mis on

[93] Trans-Regional EU-ASEAN Trade Initiative
[94] „Regional Programming for Asia. Strategy Document 2007-2013“ (Afganistan, Bangladesh, Bhutan, Kambodža, Hiina, India, Indoneesia, Korea Demokraatlik Rahvavabariik, Laos, Malaisia, Maldiivid, Mongoolia, Myanmar/Burma, Nepaal, Pakistan, Filipiinid, Sri Lanka, Tai, Vietnam- tol hetkel ei olnud ametlikku arengukoostööd Korea Demokraatliku Rahvavabariigiga)
[95] Asia-Europe Foundation

piirkondadevahelise tähtsusega ja ametlike ASEMi dialoogide ja sündmuste täiendamisele ning toetamisele.

TEIN[96] *3 (Phase 3 of TEIN)*- on üks initsiatiividest, mis kiideti heaks 2000. aastal ASEM III kohtumisel, et ühendada uurimustegevuse võrgustikke Aasias ja Euroopas sidudes GEANTi[97] Aasia uurimustegevuse võrgustikega, et edendada informatsioonivahetust teadustöös ja arengus ning hariduses.

SAARC

EL keskendub SAARC riikide abistamisel piirkondliku suutlikkuse loomisele pöörates erilist tähelepanu kolmele valdkonnale:

SAFTA[98] *Trade Development*- EL ja SAARCi kavandatud koostöö tugevdab institutsionaalset võimekust ja mehhanisme SAFTA leppe rakendamiseks ja kohaldab vastavaid EL kogemusi aitamaks välja tuua SAFTA võimalike edusammude kasu.

Sectoral Dialogue Facility- EL toetus SAARCi valdkonnapõhistele dialoogidele keskendub teemadele, mida asjaomased riigid eestveavad ning mis on ühtlasi nende jaoks esmane huvi. Valitud teemad on: regionaalse integratsiooni kasu; energia ja keskkond; katastroofi ja haiguste riski vähendamine; transport (kaasa arvatud tsiviillennundus). Keskkonna teemat käsitletakse ka kui valdkondadevahelist teemat ning samuti edendatakse poliitilist dialoogi uurimustegevuse valdkonnas.

Civil Aviation- selle valdkonna abistamist puudutav eesmärk on panustada regionaalsel tasandil poliitilisse reformi ning seega täiendada riiklikku lennunduspoliitikat. Lennundusel on roll jätkusuutlikkusse arengusse panustamisel läbi majanduskasvule kaasa aitamise, töökohtade loomise, turismi edendamise, kaubanduse ja maailmamajandusse integreerimise. Seega võimaldab uus programm abi ohutusprotseduuride rakendamisel ja aitab Lõuna Aasia riikidel kohandada enda riiklikud süsteemid regionaalsesse.

ASEAN

EL näeb enda ja ASEANi ühisjoonena pühendumust regionaalsele integratsioonile, mis on vahend edendamaks regionaalset stabiilsust, saavutamaks heaolu ja teadvustamaks globaalseid väljakutseid. Seega toetab EL täielikult ASEANi pingutusi lähedasemate suhete loomisele ASEANi liikmesriikide vahel.

---

[96] Trans-Eurasia Information Network
[97] Pan-European gigabit research network
[98] South Asian Free Trade Area

ELi üheks eesmärgiks on suurendada ASEANiga dialoogi ja koostööd ning püüelda parema regionaalsete ja rahvusvaheliste küsimuste koordineerimise poole. ASEANi integratsiooni näeb EL kui majanduskasvu ja majanduse dünaamilisuse kiirendajat, millest saavad kasu nii ASEAN ise kui ka tema kaubanduspartnerid.

EL toetus ja poliitika rakendamine keskendub kolmele kesksele valdkonnale:

Regionaalse võimekuse loomine ja regioonidevaheline dialoog- seda nähakse kui eeldust sügavama regionaalse integratsiooni poole püüdlemisel. See toob endaga kaasa toetuse ASEANi Sekretariaadile, mis on prioriteetne enda otsustava rolli tõttu edukaks integratsiooniks. Eesmärk on arendada ASEANi institutsioonide võimekust efektiivsete poliitikate ettevalmistamisel ja initsiatiividel lähemaks integratsiooniks. Regioonidevahelistel dialoogidel nähakse keskset rolli EL koostööl ASEANiga. Dialoogid ei tohiks olla ainult regulatiivseks või poliitiliseks koostööks ja lähenemiseks, vaid peaksid ka paika panema EL-ASEANi koostöö kuju ja sisu. Tõhustatud poliitilisi dialooge peaksid toetama veel spetsialistide tasemel koosolekud ning teised tegevused.

Statistiline koostöö- EL toetab ASEANi antud valdkonnas, et tugevdada ASEANi ja liikmete võimekust ja esitada täpsemaid ja usaldusväärsemaid arve valitud valdkondades ning hõlbustada ASEANi regionaalset integratsiooni läbi parema tegevuste koordineerimise ASEANi- siseselt ning ASEANi ja EL vahel.

Koostöö ja Poliitilised Reformid Julgeoleku alal- selle tegevuse eesmärk on toetada ja reformida julgeoleku valdkonda läbi riigipiiride haldamise süsteemi, kui ka edendada regionaalse koostöö võimekust piiride haldamisel. Eesmärk on toetada Integreeritud Piirihalduse Süsteemi[99], arendades vastutava riigi ja regionaalsete organite võimekust, kaasa arvatud piirivalve, migratsiooni- ja tolliohvitserid, et kindlustada tõhusam ja efektiivsem piiri haldamine. See hõlbustab legaalset piiride ületamist ning samas arendab võimekust illegaalsete piiriületuste ennetamiseks.

Kokkuvõte

EL poliitika nii üldiselt Aasia suunal kui ka konkreetsemalt kindlate osapoolte suunal põhineb suuresti samadel põhimõtetel ning eesmärkidel: inimõiguste arendamine, demokraatia, ELi profiili tõstmine regioonis, regionaalne integratsioon ning sellega kaasnevalt rahu ja stabiilsus regioonis, EL majanduslik kohalolek Aasias ning sellega kaasnevalt kaubavahetuse lihtsustamine ja arendamine, haridus ja teadus.

[99] Integrated Border Management System

Kõige enam levinud poliitika rakendamise vahend EL-le on valdkonnapõhised dialoogid ning osapoolte vahelised tippkohtumised. Samuti on oma roll valdkonna vanemametnikel ning vastava valdkonna ekspertidel.

Vaadates EL-i poliitikat Aasia suunal ning selle rakendamise meetmeid, on selge, et nii poliitikal kui ka selle rakendamise meetmetel ning tõhusamaks muutmisel on veel arenguruumi.

Mõningad aspektid, mida EL peaks Aasia suunalise poliitika arendamisel ning ka rakendamisel kaaluma, võiksid olla järgmised:

1) EL peaks välja arendama selgemad ja konkreetsemat strateegia elemendid, mida ta peab oluliseks osaks suhetest konkreetsete osapooltega.

2) Kui on olemas konkreetsem ja selgem strateegia, peaks EL neid ka konkreetsemalt ja kindlamalt rakendama. Siinkohal on oluline roll EL-l kui ühtsel tegutsejal poliitika ja strateegia elluviimisel. Kui EL kandidaatriikide osas on organisatsioonil selge tingimuslikkuse põhimõte, võiks organisatsioon selle kindlamat ja selgemat rakendamist proovida järjekindlalt mõnda aega ka Aasia poliitika rakendamise suhtes.

3) Nagu mitmetes ja erinevates dokumentides ning kirjutistes on varemgi avaldatud, peaks EL kaaluma suhtekolmnurga loomist Aasias- EL, USA, Aasia (siinkohal võiks keskenduda Hiinale tema üha tõusva staatuse tõttu maailmaareenil). USA on maailmas tähtis jõud ning Hiina on üha tõusev jõud ning kui EL tahab püsida maailmaareenil konkurentsis, on oluline luua ja rakendada strateegia, mis EL-i eesmärke teeniks.

Kokkuvõtvalt võiks öelda, et EL on teinud algust Aasia suunalise poliitika loomisega, kuid senistel väärtustel ja põhimõtetel edasi minnes ei suuda EL säilitada enda konkurentsivõimelisust regioonis. Seega on siinkohal Eestil võimalus aidata kaasa efektiivsema ja tõhusama EL-i poliitika loomisse ja rakendamisse.

Tabel 1.

Leading Client and Supplier Countries of the EU27 in Merchandise Trade (value %)
(2010, excluding intra-EU trade)

The Major EU Import Partners | The Major EU Export Partners | The Major EU Trader Partners

e: Eurostat (Comext, statistical regime 4) Last update: 14/06/2011

EU Imports from…	Millions of euro	%	Rk	EU Exports to…	Millions of euro	%	Rk	EU Trade with…	Millions of euro	%
Extra EU27	1,501,843			Extra EU27	1,348,834			Extra EU27	2,850,677	
China	282,011.1	18.8%	1	USA	242,129.3	18.0%	1	USA	411,596.1	14.4%
USA	169,466.8	11.3%	2	China	113,117.7	8.4%	2	China	395,128.9	13.9%
Russia	158,384.9	10.5%	3	Switzerland	105,433.4	7.8%	3	Russia	244,892.6	8.6%
Switzerland	84,126.2	5.6%	4	Russia	86,507.6	6.4%	4	Switzerland	189,559.5	6.6%
Norway	79,178.9	5.3%	5	Turkey	61,189.7	4.5%	5	Norway	121,039.0	4.2%
Japan	64,898.1	4.3%	6	Japan	43,730.1	3.2%	6	Japan	108,628.2	3.8%
Turkey	42,088.0	2.8%	7	Norway	41,860.1	3.1%	7	Turkey	103,277.7	3.6%
South Korea	38,651.6	2.6%	8	India	34,798.8	2.6%	8	India	67,946.1	2.4%
India	33,147.3	2.2%	9	Brazil	31,282.9	2.3%	9	South Korea	66,636.4	2.3%
Brazil	32,320.4	2.2%	10	South Korea	27,984.8	2.1%	10	Brazil	63,603.3	2.2%

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122529.pdf

Viited

1) Central Intelligence Agency. “The World Factbook. South Asia: India”

https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html

2) Commission of the European Communities. “Communication from the Commission to the Council. Towards a New Asia Strategy” (Brussels, 13.07.1994) COM (94) 314 final

http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1994:0314:FIN:EN:PDF

3) Commission of the European Communities. “Communication from the Commission. Europe and Asia: Strategic Framework for Enhanced Partnerships” (Brussels, 04.09.2001a) COM (2001) 469 final

http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0469:FIN:EN:PDF

4) Commission of the European Communities. “Strategy Paper and Indicative Programme for Multi-Country Programme in Asia 2005-2006”

http://ec.europa.eu/external_relations/asia/rsp/05_06_en.pdf

5) European Commission. “Regional Programming for Asia Strategy Document 2007-2013”

http://ec.europa.eu/external_relations/asia/rsp/07_13_en.pdf

6) Commission. “Communication of the Commission: A Long Term Policy for China-Europe Relations” COM (1995) 279/final

http://ec.europa.eu/external_relations/china/docs/com95_279_en.pdf

7) Commission of the European Communities. ““Report from the Commission to the Council and the European Parliament on the Implementation of the Communication “Building a Comprehensive Partnership with China”” (Brussels, 08.09.2000) COM (2000) 552 final

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0552:FIN:EN:PDF

8) Commission of the European Communities. “Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. EU Strategy towards China: Implementation of the 1998 Communication and Future Steps for a more Effective EU Policy” (Brussels, 15.05.2001) COM (2001b) 265 final

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0265:FIN:EN:PDF

9) Commission of the European Communities. “Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. EU-China: Closer partners, growing responsibilities” (Brussels, 24.10.2006) COM (2006) 631 final

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0631:FIN:EN:PDF

10) European Commission. “China Strategy Paper 2007-2013”

http://ec.europa.eu/external_relations/china/csp/07_13_en.pdf

11) Commission of the European Communities. “Communication from the Commission. EU-India Enhanced Partnership” (Brussels, 26.06.1996) COM (96) 275 final (paberkandjal)

12) Commission of the European Communities. “Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee. An EU-India Strategic Partnership” (Brussels, 16.6.2004) COM (2004) 430 final

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0430:FIN:EN:PDF

13) European Commission. “India Country Strategy Paper 2007-2013”

http://www.eeas.europa.eu/india/csp/07_13_en.pdf

14) Commission. “MTR Document. Regional Strategy for Asia 2007-2013. Multi-Annual Programme for Asia (MIP) 2011-2013” (Adopted by Commission Decision C (2010) 7863

(paberkandjal)

15) Commission. “A New Partnership with South East Asia” Communication from the Commission. COM (2004) 399/4

http://eeas.europa.eu/library/publications/2004_seasia_en.pdf

16) DG Trade. (2011) “Top Trading Partners”

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122529.pdf

17) European Commission (2011) “Erasmus Mundus Statistics”

http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/statistics_en.php

17.1 Statistics by country - Erasmus Mundus Masters students selected each academic year, 2004-05 to 2011-12

http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/statistics/emmcscol_country_2004to2011.pdf

17.2 Statistics by country - Erasmus Mundus Doctorates candidates selected each academic year, 2010-11 to 2011-12

http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/statistics/emjdschol_country_2010to2011.pdf

17.3 Statistics by country - Erasmus Mundus scholars selected each academic year, 2004-05 to 2009-10

http://eacea.ec.europa.eu/erasmus_mundus/results_compendia/documents/statistics/emscholars_country_2004to2009.pdf

Lisa 5

World Governance Index - Valik Aasia riike

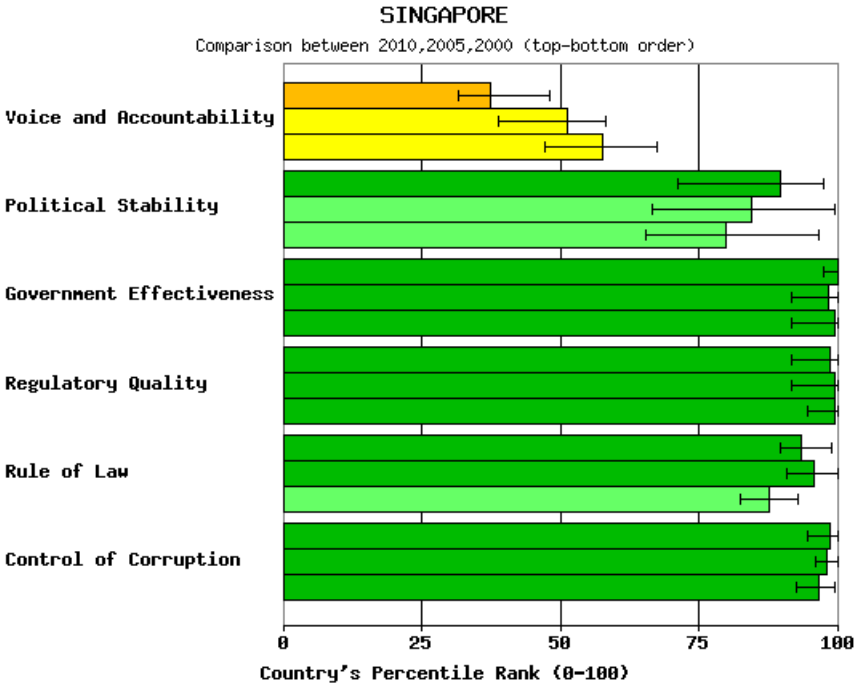

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues

Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

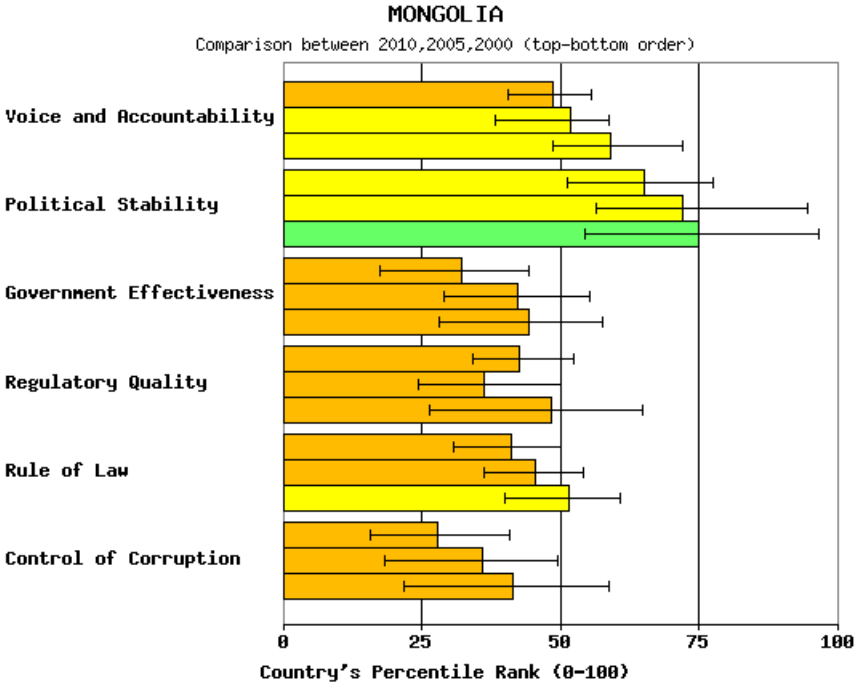

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues
Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

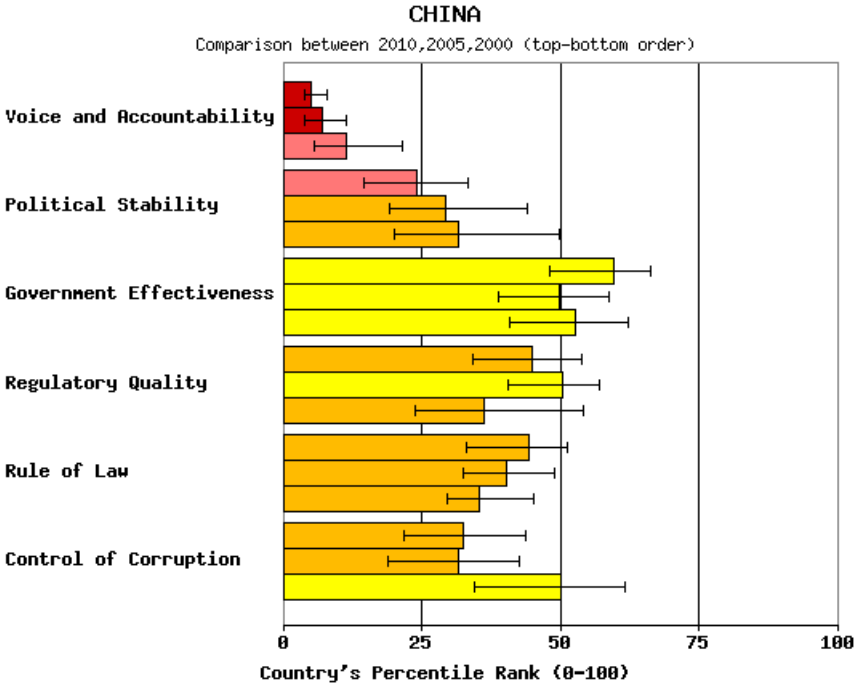

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues
Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

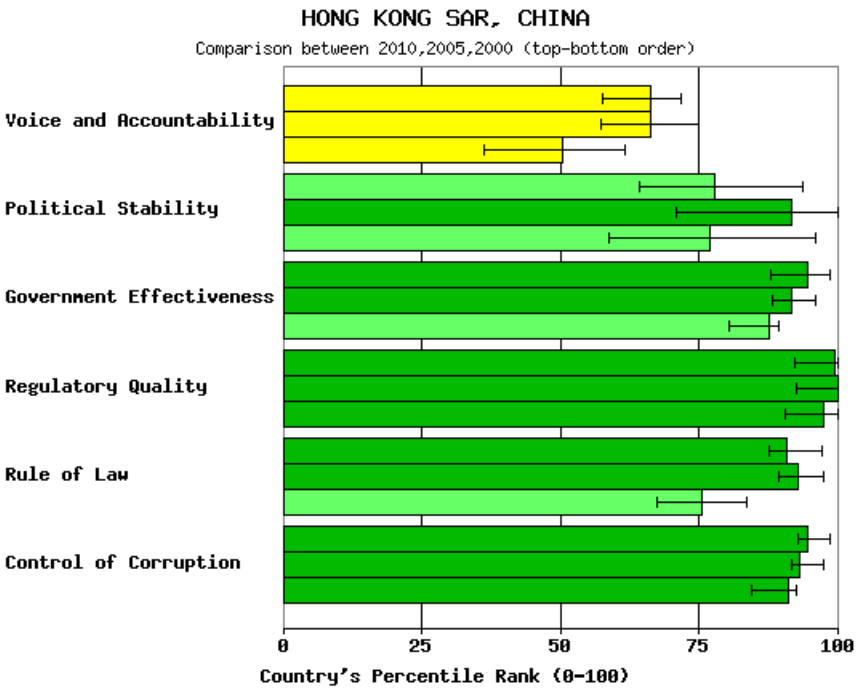

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues
Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

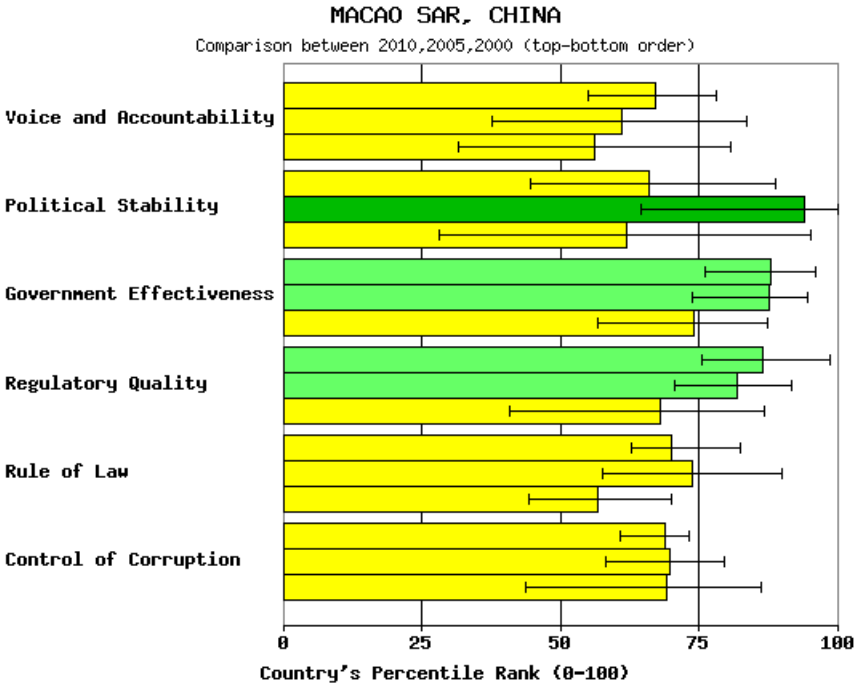

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues
Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

TAIWAN, CHINA

Comparison between 2010,2005,2000 (top-bottom order)

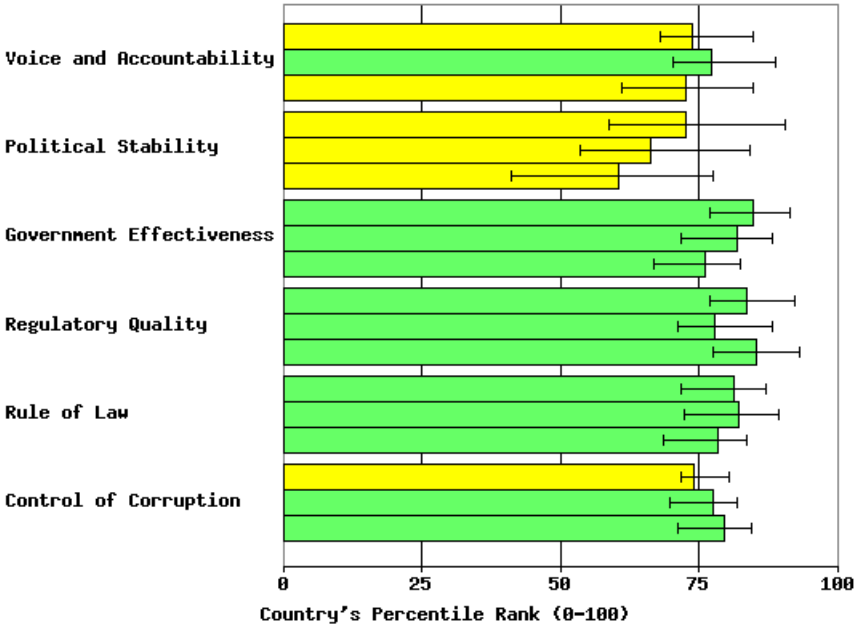

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues

Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

JAPAN

Comparison between 2010,2005,2000 (top-bottom order)

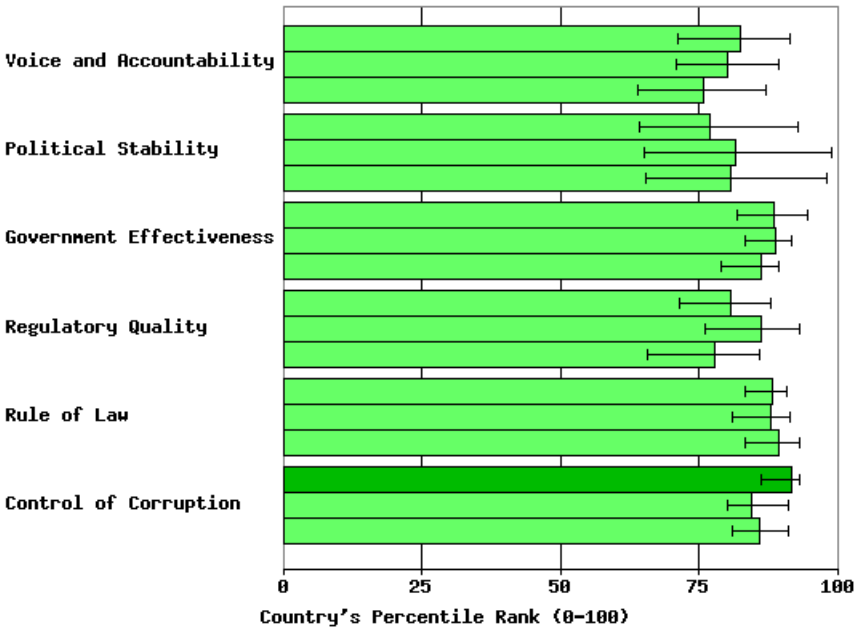

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues

Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

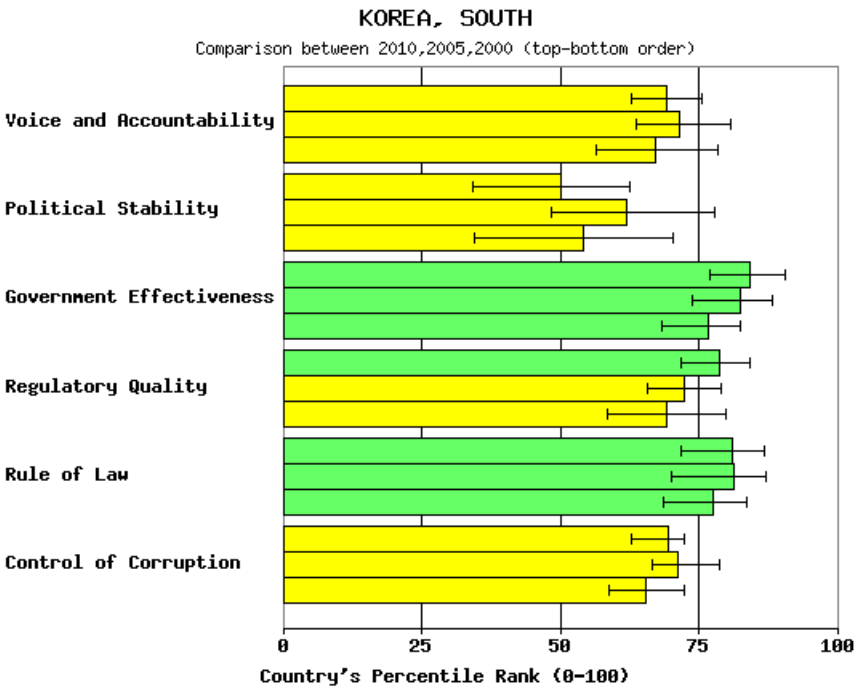

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues
Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

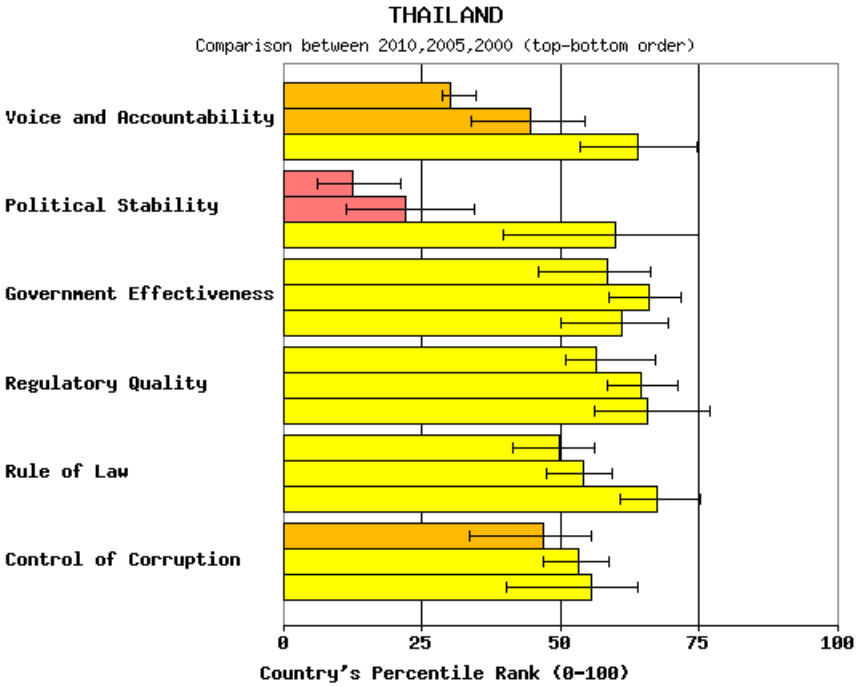

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues
Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

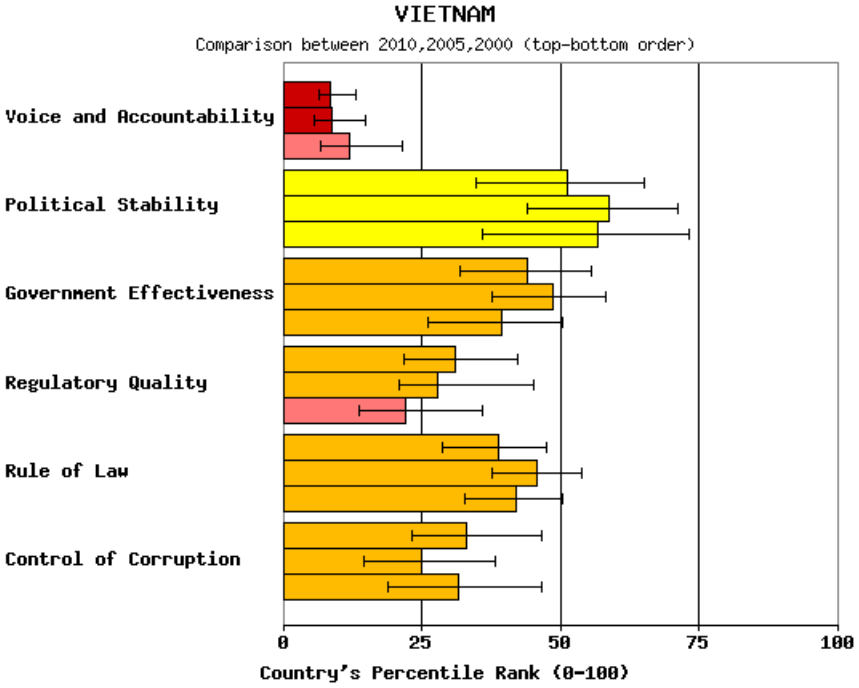

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues
Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

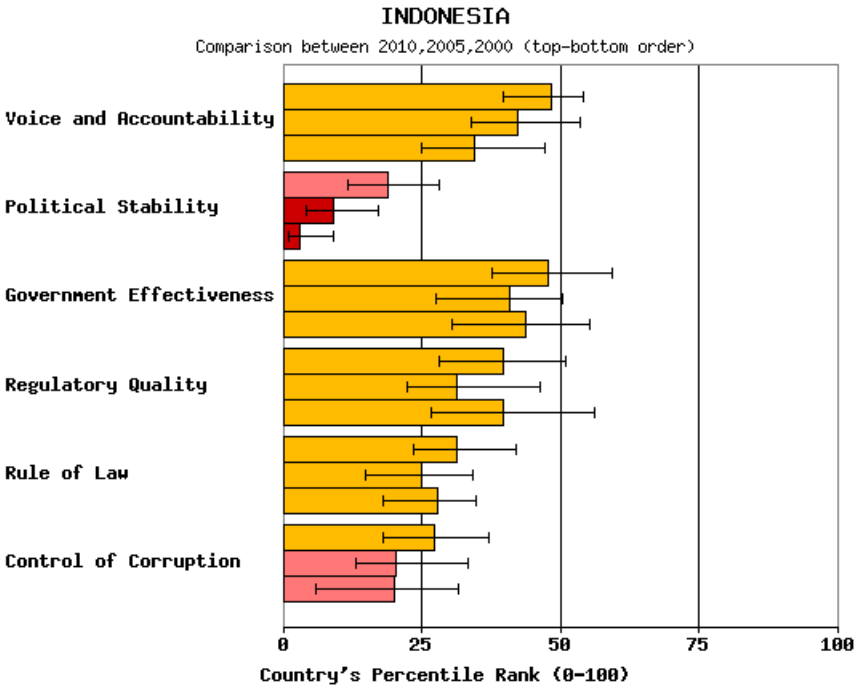

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues
Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

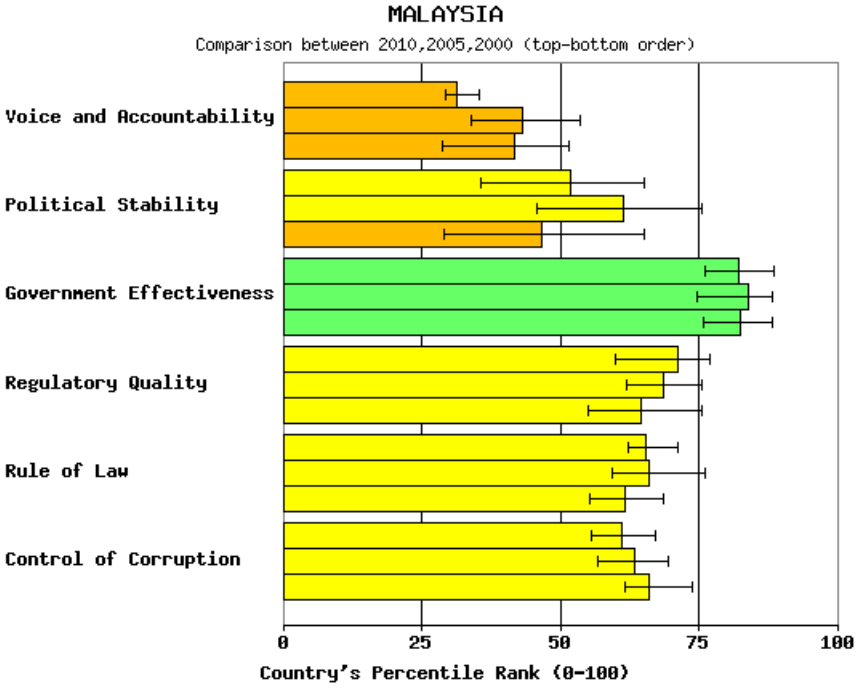

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues
Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

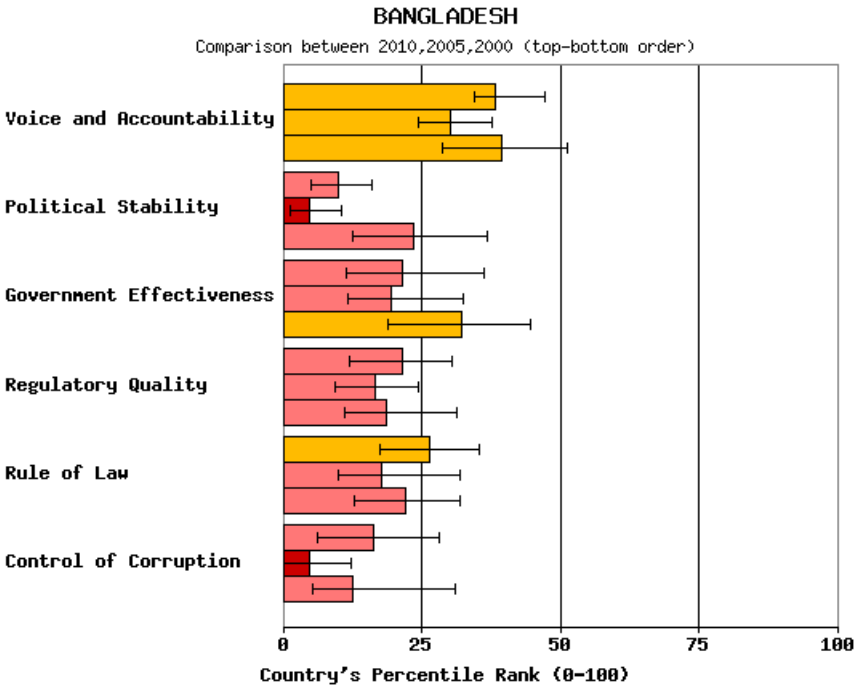

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues
Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

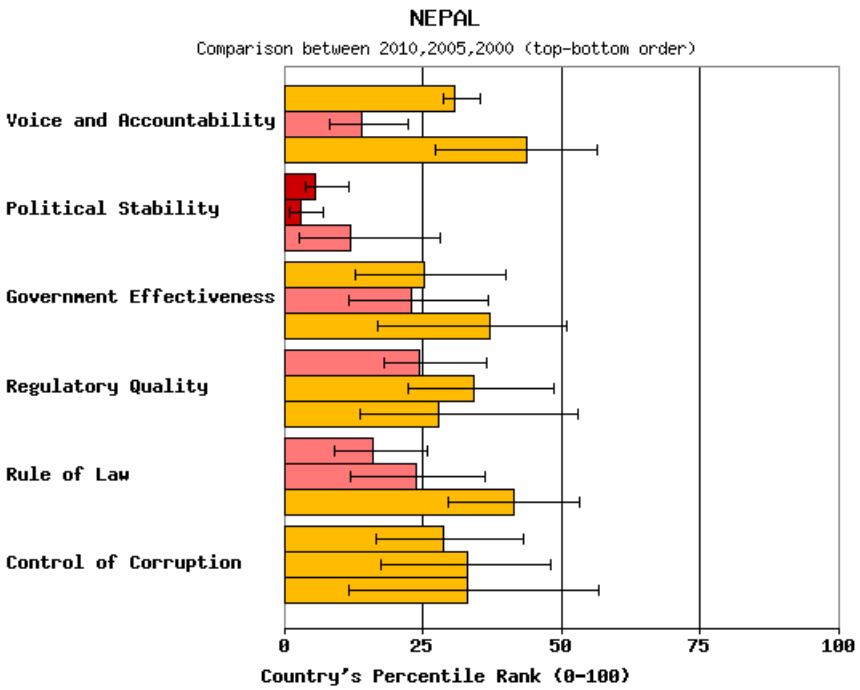

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues
Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.

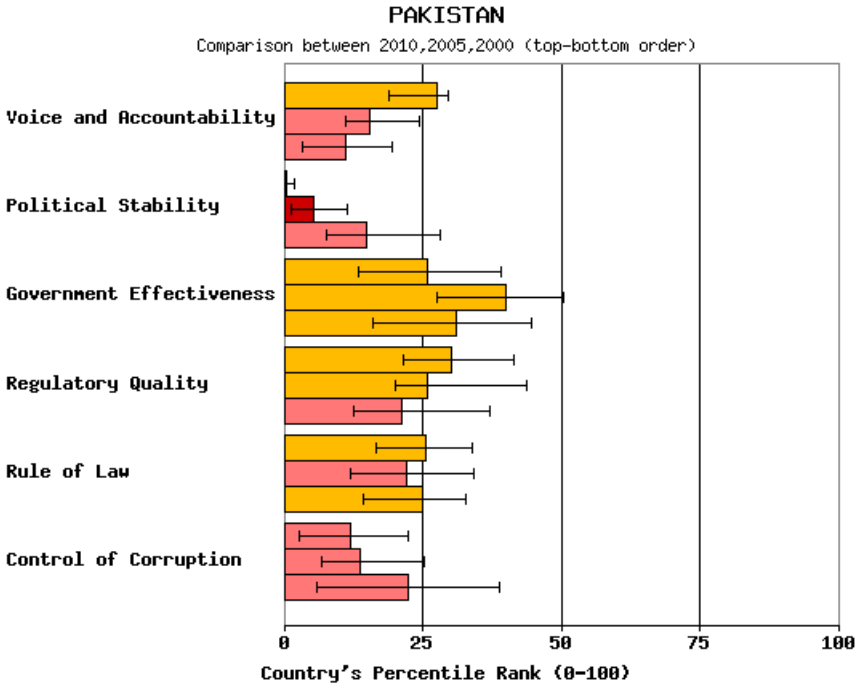

Source: Kaufmann D., A. Kraay, and M. Mastruzzi (2010), The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues
Note: The governance indicators presented here aggregate the views on the quality of governance provided by a large number of enterprise, citizen and expert survey respondents in industrial and developing countries. These data are gathered from a number of survey institutes, think tanks, non-governmental organizations, and international organizations. The WGI do not reflect the official views of the World Bank, its Executive Directors, or the countries they represent. The WGI are not used by the World Bank Group to allocate resources.